Adevĕrul Literar şi Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 726
DUMINICA 4 NOEMBRIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 }   FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ŢARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Societatea Scriitorilor Români

Duminica trecută Societatea Scriitorilor Români a ţinut adunare generală pentru schimbarea statutelor. N'aş putea şti dintr'a cui iniţiativă, şi n'aş putea spune dacă unei schimbări de reguli i-ar corespunde automat o schimbare de psihologie. M'am ocupat pe vremuri de altă schimbare, a unei organizaţii academice bolnave într'o confrerie practică vie. Epoca nu a fost priincioasă: cei care s'au desinteresat mai mult de viaţa omenească a scriitorului au fost scriitorii, încă inapţi la solidaritate. Titlul, purtat cu oarecare lenevoasă voluptate a gângăvirii verbale, tărăgănată într'un discurs politic, nu era obligatoriu după ce scriitorul intra în Parlament sau câteodată într'un portofoliu de ministru. Era în lepădarea dispreţuitoare a fostului camarad, care te rugase să-i citeşti un manuscris mai deseori cu condeiul de cât cu ochelarii sau să colaborezi cu el, starea morală proverbială a robului împărat. Rând pe rând, jumătate sau şi mai bine din numărul poeţilor şi prozatorilor, au parvenit acolo unde râvneau şi starea socială a scriitorului fidel profesiei lui, dacă se poate zice — şi se poate — nu s'a schimbat nici subt regimele literare.

Numai odihnitul Hamangiu, fostul ministru de Justiţie, a pus la vot un cod al proprietăţii literare, din care articolul esenţial, aflat în manuscrisul proectului a dispărut. Având relaţii personale cu Hamangiu şi fiind solicitat de o binevoitoare atenţie din partea lui, izbutisem să-l conving să introducă în legea lui principiul competinţei în materie juridică, pentru litigiile dintre fabricanţii de idei şi de cărţi şi depozitari sau librari, a tribunalelor localităţii de apariţie. Era un mijloc de recuperare instantanee a sumelor considerabile furate muncii intelectuale şi proprietăţii artistice, în fiece an. Publicul cumpără şi plăteşte iar depozitarul păstrează banii pentru sine.

Acest principiu util editorilor şi salvator pentru literatul care putea trăi onorabil din foaia, din revista sau din cartea scoasă în editură proprie, poate că va avea şanse să intre într'o lege după transfigurarea, dacă este posibilă, a Societăţii Scriitorilor Români.

Ne găsim într'altă epocă a literaturii, o epocă în care scriitorul are putinţa să-şi câştige existenţa, prin faptul că manuscrisul şi cartea s'au industrializat. Este foarte probabil că din această cursă de maşini de imprimerie alimentate cu literatură forţată nu are să rămâie mare lucru romanticei posterităţi. Dar s'a ales ceva, onestitatea schimbului dintre muncă şi salariu. Industria realizează integral dezideratul moral. Profetismul gratuit e o ipocrizie, în care se strecoară scursorile salariului, subvenţia, fondul secret, şantajul injuriei şi al elogiului.

Decât un scriitor de inspiraţie super-marmoreană refugiat la disperare într'un post de „agent acoperit" mai bine comercializarea până la desgust a condeiului, fabricând articolul la modă, consimţind la concesie şi abdicare. Societatea S. R. trebuie să reintegreze pe scriitor în meseria lui exclusiv şi din graniţa hermetic închisă profesională să-şi facă revendicările la care are dreptul. Altă morală profesională nu există.

E adevărat că scepticizaţi de o atmosferă care a durat aproape 40 de ani, membrii Societăţii s'au depărtat de o acţiune eroică şi au primit în cele din urmă condiţiile de smârc zăcut ale organizaţiei lor. Societatea putea să devie măcar o cassă de împrumut şi ei s'au împrumutat la ea; dar nici atât nu a putut să rămâie. Pierderile masive de capital în Bănci, pe de o parte şi întârzierile de rambursare a datoriilor, progresiv mai dificilă, au lăsat goală cassa, care se putea umple cu o activitate producătoare, măcar cu şezătorile atât de frecventate în ultimii ani. Ceeace mai interesa era titlul de preşedinte, egal în realitate cu importanţa postului de director general al unei uzine incendiate şi rămasă fără uşi, maşini şi acoperiş — dar util pe carta de vizită şi beneficiar al unui loc în comisiunile cu caracter cultural. Societatea devenea proprietatea unui preşedinte, ales de o minoritate infimă. Când se desfăcea şi minoritatea, Preşedintele avea grija să-şi asigure alta, improvizându-şi-o dintr'un număr de partizani, introduşi pieziş în Societate şi care în şedinţa următoare aveau dreptul de vot.

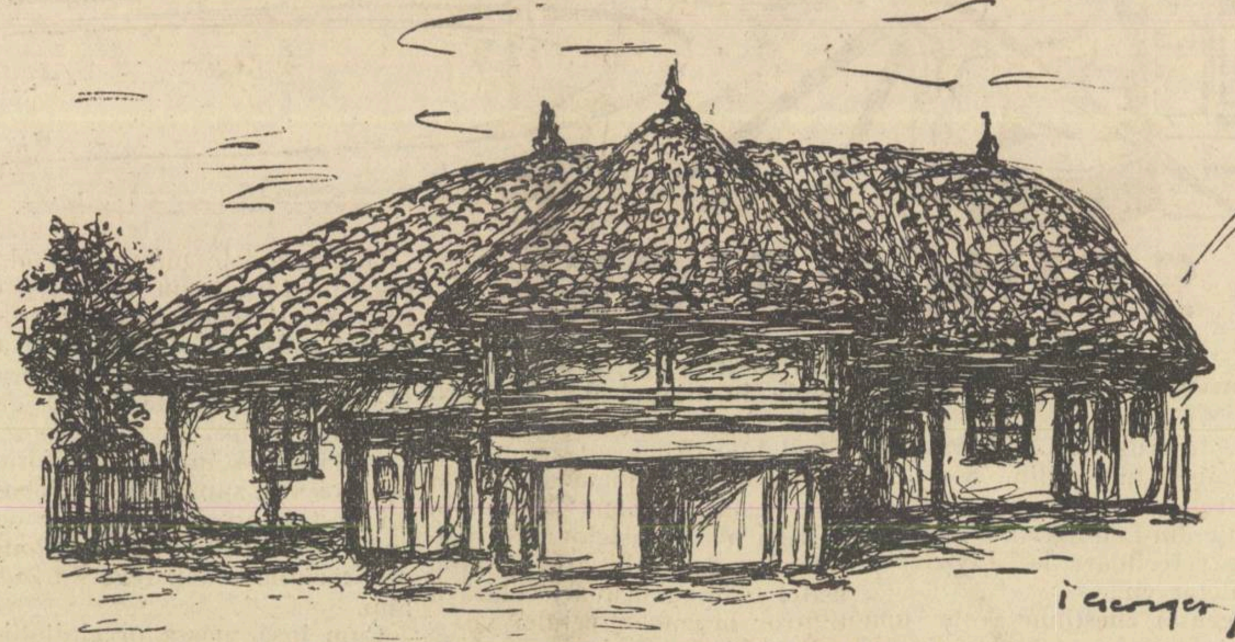
Un preşedinte dacă s'a numit Octavian Goga era reprezintativ. Se putea afirma că prezidenţia era acceptată de unanimitatea membrilor, prezenţi sau absenţi din adunarea generală, cu toate că d. Goga, cerut preşedinte de membrii scârbiţi de manevrele interioare, nu s'a ostenit pentru o cinstire care-i era de prisos. Tot aşa, prezidenţia d-lui Rebreanu răspundea unei cuviinţe. Ce făceam, însă cu o prezidenţie ca a d-lui Moldoveanu, un scriitor care nu scrie, premiat în plină perioadă de sterilitate, preşedinte pe temeiul lui zero personal şi a cărui unică însuşire literară este că a fost botezat Corneliu când era mic? Desigur că nu pentru perpetuarea proprietăţii d-lui Moldoveanu asupra prezidenţiei şi pentru creearea din nul a unei cantităţi se va schimba textul statutelor Societăţii.

Hai să punem umărul cu toţii şi să mai încercăm odată să facem o personalitate din câteva scaune şi birouri — şi să ne îndatorăm să lucrăm laolaltă prieteneşte, calificaţi sau mai puţin calificaţi, talentaţi şi mediocri fără nicio deosebire întrucât stabilirea intensităţii, a culorilor şi a nuanţei nu trebuie să ne aparţie nouă într'o asociaţie profesională. Şi să vedem. Poate că izbutim să facem ceva în epoca nouă: nu e scris că trebuie să dăm întotdeauna greş.

Noua Societate a Scriitorilor Români trebuieşte orientată către epocă şi nu întoarsă dela ea, prin atitudini mesianice false. Este însă nevoie de o desbatere largă a chestiunii. Să-şi spuie cuvântul fiecare categorie de scriitori şi fiecare scriitor, cu însufleţirea ce se cere singurei organizaţii de breaslă existentă. Fără o consultaţie detaliată a membrilor şi fără invitaţia şi a ne-membrilor să participe la ea, nu este legitim să ia comitetul actual iniţiativa gravă a unei schimbări de statute. Dacă este vorba de făcut o treabă, apoi să fie făcută.

Discuţia pe articole a proectului s'a oprit, după cât suntem informaţi, la articolul 7 şi va continua Duminica viitoare. O singură hotărîre trebuie luată Duminică: să se suspende discuţia până ce vor fi primite observaţiile şi propunerile tuturor membrilor, absenţi prin dezinteres, prin situaţie geografică şi profesional. Pentru studiul proectului trebuie lăsată o lună de zile întreagă. Membrii să fie invitaţi să dea un răspuns documentat şi propuneri, ca la întemeierea unei societăţi care n'a mai fost şi care este creată acum — prin scrisoare recomandată fiecăruia. Şi textul acestei invitaţii să fie redactat Duminică în şedinţă.

T. ARGHEZI

Casă veche de negustor din Bucureşti, dărâmată la 1870.

Din viaţă... şi din cărţi

Doi prieteni

La Constanţa un cioban a pus mâna pe un stâlp al reţelii electrice şi a fost electrocutat. Cânele lui care văzându-l la pământ l-a atins cu botul, a avut aceiaşi soartă.

Incă odată animalul acesta legat de om mai mult ca oricare altul plăteşte cu viaţa credinţa, dragostea de stăpân.

Ciobanul era un flăcăuaş de vreo 15 ani. Cânele îl ştia de mic sau poate chiar îl văzuse născându-se. Tovarăş de joacă şi de blăstămăţii el îl păzise altă dată de răutatea şi pumnii băeţilor mai mari. Vara, pe timpul poamelor, se duseseră amândoi la furat, cum îi obiceiul. Cânele rămânea jos, la rădăcina copacului, de pază. Copilul sus, în pom, îşi umplea grăbit sânul cu cireşele sau merele vecinului.

Mai târziu copilul, flăcăuaş acum, plecase în munte cu oile. Luase cu el şi cânele. Ziua cânele veghea oile ,să nu se risipească. Şeara, dădea roată în jurul lor, le număra în gând să vadă de nu lipseşte vreuna şi le împingea blajin la perdea, la culcare. Noaptea dulăul dormea numai cu un ochi. In celălalt, vajnic deschis a pază, se răsfrângeau scăpărări verzui de luceferi. Şi fiarele, simţind că cineva veghea, se sfiau să se apropie.

Către toamnă au coborît amândoi în baltă. Aici iernele îs mai domoale şi oraşele mai dese. Şi într'o zi flăcăuaşului îi veni chef să meargă să vadă oraşul acela lângă care se afla — din câte auzise — o apă ce nu înghiaţă niciodată şi care se cheamă Marea. Pornise cu bâţul subsuoară şi cu dulăul după el. Ajunşi în marginea oraşului, s'au oprit în faţa unui par de fier, cu patru picioare şi cu vârful împungând cerul. Cum nu mai văzuseră altul la fel i-au dat ocol amândoi, înminunându-se. Iar flăcăuaşul a întins şi mâna să-l pipăe. Dar s'a prăbuşit la pământ cu ochii scurşi, cu faţa neagră şi cu braţele întinse cruce. Cânele s'a repezit la el. A crezut poate că flăcăul se tăvălea pe jos a hârjoană şi gata de joacă l-a apucat la rându-i din vârful dinţilor de mânecă. Sau poate că a priceput că omul se prăbuşise. Şi s'a repezit să-l ajute, să-l scape. Dar s'a prăbuşit şi el, alături.

Nu ştiu unde, nu ştiu de cine au fost îngropaţi. Dar ar fi trebuit să-i pună în aceiaşi raclă. Ca să fie aşa cum fuseseră şi până atunci: împreună.

Oameni, în bălţi

Eram acum câteva zile la vânătoare în bălţile Dobrogei. Rămăsesem peste noapte într'unul din satele de pe malul Razelmului. Gazda mea se nimerise a fi un gospodar de frunte al satului, Moldovean de felul lui. Pentru satul acela, care ca toate celelalte de pe malul lacului era locuit de pescari lipoveni şi bulgari, lucrul apărea ca o raritate. Nu lipsii să mă mir şi să împărtăşesc gazdei nedumerirea mea.

Cu voce domoală şi moale îmi istorisi povestea lui.

Era mocan din ţinutul Dornei. Venise acum patruzeci de ani cu nevasta şi cu tot avutul care încăpuse numai bine în două perechi de desagi. Erau săraci şi tineri amândoi. Dar de la muncă nu se dăduseră nicicodată în lături. Statul le dăduse pământ lângă cătunul acela care pe atunci număra nu mai mult de zece colibe ticăloase.

In doi ani îşi duraseră gospodărie vrednică. Cumpăraseră şi vite, să aibă ajutor. Apoi şi o ciobacă şi scule de pescuit. Omul învăţase repede meseria asta şi-i fu drag să umble pe apă. Femeia se deprinsese a spinteca şi a săra peşti ca o lipoveancă.

Ajunsese repede gospodarul cel mai de frunte din satul de pe malul lacului. Fusese ani de-arândul primar preţuit de stăpânire. Clădise şcoală, zidise biserică temeinică cu două turle. Şi asta fusese pentru inima lui ca o căldură şi ca o mulţumire.

Dar avusese şi necazuri. Nu se împăca de loc cu gospodarii satului. Lipovenii nu erau oameni răi dar Bulgarii erau ca sălbaticii. Nu puteau să-i ierte că era Român. Ii uciseseră păsări şi vite, îi puseseră foc la grâne. Avusese odată cu ei şi o cumpănă mare când tăbărîseră în barcă, asupra lui, să-l doboare cu vâslele. Abia scăpase înnotând până la mal, pe sub apă.

Acuma trecuseră toate de mult. Unii din vrăjmaşi îmbătrâniseră. Alţii puseseră mânile pe piept a odihnă. Imbătrânise şi el. Şi-şi aştepta în linişte ceasul. Ii părea numai rău că nu se învrednicise să se întoarcă acolo de unde plecase să mai vadă odată pădurile şi munţii cu zăpezi şi cu neguri.

...Am părăsit satul de pe malul Razelmului a doua zi în zori. Şi toată ziua icoana bătrânului pescar moldovean m'a întovărăşit credincioasă, înduioşătoare ca o melodie veche scoasă din racla uitării într'o clipă de reculegere.

EMIL COLIU

Dispreţ

lui Şerban Cioculescu

Nu-mi place veselia grea de gloată,
Cu bucurii egale,
Nu-mi place gluma limpede şi lată,
Cu chihotiri totale.

Nu-mi place râsul larg şi sănătos
Cu grasele cascade
Al semenilor mei cu timbru gros
De oameni cumsecade.

Nu-mi place sărbătoarea ce-ţi indică,
Cu roşu'n calendare,
Să fii şi tu ca Nae şi ca Lică —
Un hohot oarecare.

Şi unui sfânt, hrănit cu rădăcină,
Tu să-i aduci prinos,
Prin faptul că petreci cu burta plină
O zi fără folos.

Nu-mi place iar, duminica — o slugă
Eşită la plimbare,
O doică dând unui copil să sugă
Un sân fără pudoare.

Nu-mi plac entusiasmele cu „Ura!"
„Trăiască Domnul X"
Ştiind că au şi dragostea şi ura
De mult, tariful fix.

Nu-mi place... nu, mulţimea. Strălucirea
Holbată'n ochii-aceia,
In care se resfrânge fericirea,
Şi ea de clasa treia.

Imi place fericirea mea unică
Şi-atât de dureroasă,
Pe care-o dă un gând, ce se ridică
Spre cer, ca o terasă.

Imi place veselia delicată,
Pe care-o dă o floare
Şi bucuria mea refugiată
In umbră şi'n culoare.

Imi place fantezia mea intactă
Mereu să mă tot poarte...
Imi place fericirea mea abstractă
Cu bucurii deşarte.

Şi-aşi vrea, ca pasul meu, ce face cruce
Cu pasul gloatei greu,
Eu — şi de-aci 'nainte să-l pot duce
Cu un dispreţ de zeu...

TUDOR MAINESCU

Tanti Lena

Fragment din romanul «Drumul Dragostei»

...Din sus de triaj, pământul dudue sub roţile unui tren. Vine gemând şi, ca o ameninţare, încă de departe, spintecă aerul cu şuerături ascuţite de locomotivă. O forfoteală pripită cuprinde peronul, în vreme ce glasul unui impiegat vesteşte ca pe o comandă cântată:

— Oradia pe linia-ntâi!... La o parte, vă rog!...

Privirile tuturor sunt aţintite spre podeţul de fier de de-asupra păenjenişului liniilor pe care „Pacificul" îl învălue brusc în abur, ca'n uriaşe fuioare de zăpadă. Monstru orb ce aleargă pe brânci, expresul intră în gară. La jumătatea peronului se opreşte scurt şi de sub locomotivă, oftează cu fâşiit sonor destinderea frânei: *şşşş-pfuuu!...* Din pântecele vagoanelor, prin geamurile deschise şi prin uşi, o putere nevăzută aruncă peronului bagaje şi călători... Strigăte, chemări de bucurie, ţipete de vânzători dela bufete, goană de hamali, schimb violent de cuvinte între călătorii cari vor să se urce'n vagoane şi sunt călcaţi pe picioare de cei care coboară, totul, se amestecă într'un vacarm pe care-l sfâşie monoton numai duruitul micilor roabe cu care trăgerii de serviciu, transportă bagaje la magazie... Iar în aer, căldura e din ce în ce mai dogoritoare, mai aprinsă...

SANDU TELEAJEN

Corneliu, Mica şi Tilda aleargă prin forfoteala peronului şi după un examen atent cu privirile purtate în tot lungul vagoanelor, abea la urmă îşi descoperă rudele în cadrul geamului unui cupeu de clasa-a-ntâia. Două mâni grăsuţe cu braţe goale, puternice, ca două jimble rumene, agită în aer un voal de voiaj.

— Tanti Lena!

O iau la fugă prin mulţime şi dau piept în piept cu oncle Costaş, care isprăvise de coborât bagajele de mână şi le trimetea cu ordonanţele să le încarce într'o maşină de piaţă. Colonelul îi întâmpină ridicând braţele în aer şi-i sărută zgomotos pe fiecare.

— Bine v'am găsit, copii! Ce faceţi voi?... Dar verişoara şi vărul? Sănătoşi, voinici?... Bravo!... Bravo!... Eu alerg la pat-vagon, să nu-mi încurce hamalii coletele. Voi, luaţi în primire pe Lena şi pe Nuţi.

Mai îmbătrânit de cât îl ştiau, cu capul mai între umeri şi picioarele mai subţiri, nepoţii văd ceva nou în înfăţişarea unchiului şi nu ghicesc anume ce. Il privesc curioşi. Colonelul zâmbeşte şi scutură din cap.

— Vă uitaţi că mi-am ras mustăţile? Imi albiseră urât! Şi pe urmă, Lena ţinea morţiş să fiu şi eu modern. Puteam să nu-i fac hatârul?... Ei, copii, eu acum vă las.

— Duci coletele acasă, deschizi odăile să se aerisească şi vii după noi la verişoara Alexandra!

Glasul mătuşii, care tocmai atunci cobora anevoe scările vagonului. Mica şi Tilda sar într'un picior şi i se aruncă în braţe. Nuţi a rămas pe întâia treaptă în susul scărilor. Se ţine cu o mână de bara de fier şi le priveşte surâzând. Apoi ridică fruntea şi întâlneşte ochii lui Corneliu. Ii bat pleoapele ca două aripi mici de fluture, coboară scara şi aleargă spre el cu braţele întinse, într'o mişcare caldă, ca şi lacrimile care o năpădesc fără voe.

— Corneliu!

O prinde la piept. Işi lipesc obraz de obraz. Şi nu se pot săruta. Ea, tremură toată. Işi ascunde capul sub bărbia lui şi plânge. Undă de pustiu aprins şi împăcare dulce în inimile amândurora. Nuţi ar vroi-o fără sfârşit. Verişoarele însă o smulg farmecului clipei. O ameţesc cu sărutări, cu vorbe, cu râsete. Corneliu trece în strângerea braţelor pline şi a pieptului voinic al tantii Lena. Aproape să-l înăbuşe.

— Bonjour, Niky! Dragul lui tanti, Niky!... Ia uite ce bărbat s'a făcut domnul Niky!... Statura vărului Ştefănaş, ovalul dulce, ochii şi gura verişoarei Alexandra. Dacă n'aşi fi bătrână, Niky dragă, m'aşi îndrăgosti nebună de tine.

— Eu, tanti, numai te-am văzut, şi simt că te pun la inimă. Ai întinerit!...

— De loc! Mi-am oxigenat părul, asta spune. Incolo... uf!... am nouăzeci şi două de chilograme. La statura mea, închipue-ţi: sunt disperată. Orice cură de slăbit am încercat, degeaba. Mai rău m'am îngrăşat!...

Ordonanţa, Ion, îşi ţăcăne bocancii:

— Am dus toate bagajele mici la o maşină, coniţă. Le-am lăsat cu Gheorghe.

— Repede la pat-vagon după domnul colonel şi ridicaţi pe cele mari. Să nu-mi spargeţi ceva, că vă trag în frigare pe toţi. Vi-l trimit şi pe Gheorghe imediat.

— Am înţeles!

Cu acelaş aer autoritar de coloneleasă, îmbrăţişează peronul într'o privire mândră şi dă semnalul de plecare.

— Copii, mergem!... Voi, aţi venit cu trăsura? Bun. Eu cu Niky, ne urcăm în maşină. Vouă fetelor, v'o dau pe Nuţi în trăsură.

— Incântate!

Fetele, câte şi trei se iau pe după mijloc, iar mătuşa se prinde la braţul nepotului.

— Eşim pe la intrare, copii, e mai puţin ocol. Portarul, de cum îi zăreşte, îşi scoate şapca într'un salut până la pământ şi le deschide larg uşa.

— Ne dai voe, domnule?

— Pentru dumneavoastră, oricând! Să trăiţi, dom'le doctor.

— Aşa dar, mă cunoşti?

— Cum să nu! Am fost cu un băeţel bolnav de friguri, la spital. Dar eram în civil. Fără şapcă.

— Bine, moşule!

— Să trăiţi!...

Trec prin sala caselor de bilete şi până ce ies pe treptele din spatele gării, fetele s'au şi urcat în trăsură şi le fac bezele. Ele n'au chilogramele mătuşii.

— V'am luat-o înainte! Pa!...

Tanti Lena surâde, fără să iuţească paşii. A renunţat de mult la alura şi ambiţiile vioiciunii tinereşti.

Ajung la maşina lângă care Gheorghe face de santinelă. Şi cât timp aminteşte ordonanţei să ia seama de bagaje că-l aşteaptă frigarea iar în urmă dă recomandaţii şoferului, Corneliu o priveşte în tăcere.

Aceeaş fire autoritară, bănuitoare, veşnic în nervi, veşnic nemulţumită, capabilă să arunce în două secunde o vorbă aspră într'o parte, o privire duioasă şi un cuvânt cald, vibrant de emoţie, într'altă parte... Numai ochii şi-au pierdut ceva din strălucire şi semeţie. Au, în a-

Urmare în pag. II-a

Actualitatea

dâncul vioriu, aburul unei suferinți care arde tăinuit. Urma lacrimilor plânse pentru Nuți. Toată viața și-o împărțise între încruntări și certuri cu bărbatul și alintări mergând până la slăbiciune, cu fata...

Pe Corneliu îl încearcă un-sentiment viu, de compătimire. Și totuși, nu se poate opri să nu surâdă, când o vede cum cercetează fiecare geamantan și fiecare pachet în parte, cum cere șofeurului, — un strein — să le așeze din nou... „mai omenește”, cum îi recomandă să meargă încet pe Bulevard, „cunosc hopurile de-aici, sunt ploeșteancă” și cum îl amenință pe om că-l face răspunzător dacă i s'or sparge... „statuetele din geamantanul cel mare”.

— Vin cu ele întregi tocmai dela Oradia, domnule!...

Aceeaș tanti Lena!... Care îi încântase copilăria cu ciudățenii, multe din ele pline de haz amar. Și pe care, de ce n'ar mărturisi? O și dorise un timp, când, pe la șaptesprezece ani, într'o după-amiază, mătușa venind din oraș, își schimba rochia iar el, trecând prin dormitor în căutarea Nuții, a surprins-o numai într'o cămășuță roz, scurtă până la genunchi. A spus „pardon” și-a vrut să se retragă. Dar tanti Lena, cu tonul cel mai natural, l-a invitat să treacă.

— O cauți pe Nuța?... Treci, puiule, că te-așteaptă să-i arăți la germană. Are de făcut un rezumat greu. Treci!...

Și-a zâmbit, fericită parcă sub privirile nepotului adolescent. A zâmbit și el. Iar formele pline și sânii albi văzuți prin transparența cămășuții, l-au urmărit multe nopți...

De neuitat pentru Corneliu însă, erau certurile mătușii cu bărbatul, la zile mari, ori la petrecerile sărbătorilor familiei.

Venea omul ostenit dela cazarmă. Călărise în marșuri grele ori alergase pe câmp, cu soldații, la exerciții. Intra în casă dornic de odihnă, de-o vorbă bună, de-un pahar de apă cu dulceață sau de-o cafea. N'apuca să dea bunăziua, că-l și lua'n unghii dela ușe:

— Iar îmi umbli cocoșat, cu picioarele strâmbe, și cu mânile'n buzunar?!?

Bărbatul protesta moale, aruncându-i priviri umile, rugătoare:

— Ți se pare, frate. Lasă-mă să dau mâna rudelor, și să-mi trag sufletul...

— Nimic! Cine-i militar, să umble ca un militar, să aibă sânge'n vine, nu limonadă!... Cum vrei *să ne avanseze*, domnule? Spune: cum?

— Foarte simplu: după anuar și după merit!

— Sărurile, Nuți mamă, cămi vine rău!... Eu vorbesc serios și dumnealui umblă cu glume de cazarmă!... Imi vine rău!

— Calmează-te, dragă!... Ca să-ți fac pe plac, promit solemn: îmi comand un corset să mă ție țeapăn și gata! Poate cu corset, mă avansează mai repede!...

Cearta se pornea ca un vifor. Lena Brăișan părea o petardă din care trăzneau în aer vorbe repezi, gâtuite de plâns.

— Așa?... Corset?... Faci și ironii?... Unde m'am îngrășat eu și port corset?... Apoi, dacă sunt grasă, numai din pricina dumitale sunt, așa să știi!... Mănânc toată ziua, nu fac mișcare și mă culc dela zece seara. Fiindcă dumneata nu mă duci nicăiri! Ceaiurile, nu-ți plac, sunt „pierdere de vreme”. Balurile idem. Plimbarea de la cinci la opt pe Bulevard unde 'ntâlnești pe toată lumea bună din oraș, iar nu. Zici că ești obosit. Teatru, nu văd, fiindcă niciodată n'am rochii potrivite, iar când le am atunci nu vin turneele. Am s'ajung... cât un depou de petrol!.. Și-am să mor căpităneasă. Sărurile, Nuți mamă, că leșin!... Uf!....

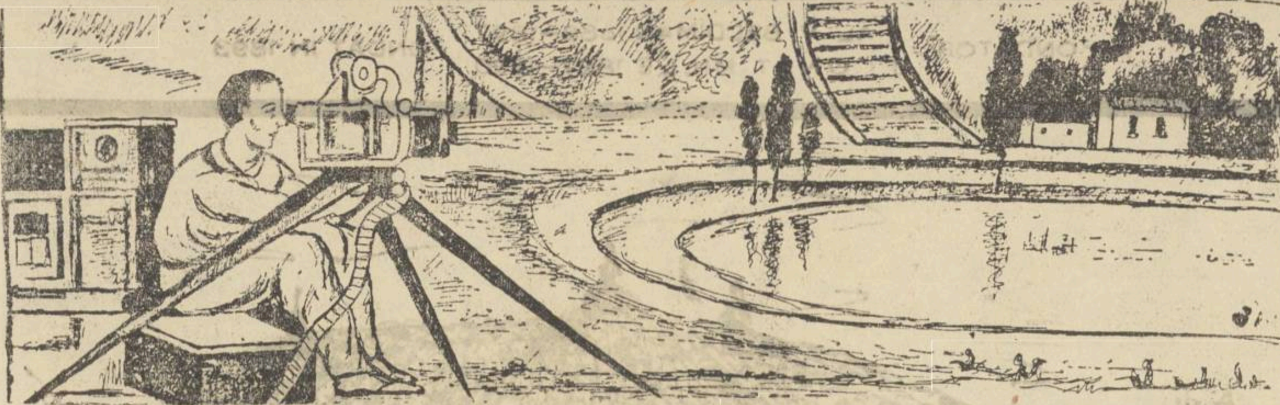
Alte scene urmau în jurul altor drame imaginare. Și tocmai pentru ciudățeniile caracterului ei, Corneliu își simpatizase, de mic, întotdeauna, mătușa. Acum o privește cu strângere de inimă. Ce maestru humorist era Timpul!... Fiindcă se ferise toată viața să nu se îngrașe, fiindcă trăise cu panica aceasta, tanti Lena căpătase proporții și înfățișare de focă. In vreme ce oncle Costaș s'a subțiat la trup și s'a stafidit la chip, încât seamănă cu o băbuță îmbrăcată 'n uniformă, are pometții roz, dinții toți în aur și priviri care își cer mereu ertare când i le 'ntâlnești. Oncle Costaș chibrit iar tanti Lena uriașă care cutremură pământul pe unde calcă.

Mașina pornește în legănat ușor. Corneliu își scoate pălăria să-l răcorească vântul și își plimbă batista peste frunte. Patru ani de când nu-și văzuse rudele. Și ce repede au trecut!... Nu-i vine să creadă că-și revede unchiul și mătușa, exact pe linia închipuirii lui de dimineață! Ii fotografiase mintal fără un pic de exagerare. Numai pe Nuți n'o putuse contura. Ii bătuse inima pentru Nuți de demult... Pentru Nuți de acum, o complexitate de mirări, de lacrimi reținute și de înduioșări târzielnice. Să fi dus Nuți viața de sfruntare și desfrâu, despre care în dimineața aceea i se vorbise întâia oară?... Din tot ce știa despre firea și înclinările ei, lucrul era cu putință...

I-a plăcut mult că nu l-a sărutat. Tot ce purta în el viu din amărăciunea trecutului, s'a preschimbat într'un sentiment potolit și curat de ertare când a văzut-o, — cu gestul ființei ce caută ocrotire — cum i se ascunde la piept, cum nu-i înfruntă privirile, și cum tremură. Fără un cuvânt. Acel „Corneliu” cu care i s'a aruncat în brațe, era întreg ecoul umilitoarei dureri din scrisoarea trimisă la Paris, în care-i cerea ajutor și sfat: „învață-mă ce să fac?”, scrisoare pe care el, o lăsase fără un răspuns. Era sigur acum că numai tăcerea lui o îmbrâncise în mlaștina destrăbălărilor. Și era fericit, că prăbușirea amândorura, deși sub aparențe deosebite, mergea pe drumuri asemănătoare. Il uimea un singur fapt. Se aștepta, ca după patru ani și după viața pe care i-o bănuia mai furtunoasă decât reeșea din spusele cucoanei Alexandra s'o revadă femee. Dela mama ei ar fi putut moșteni tendința spre îngrășare, tipicitatea în fraze și gesturi, asprimea în priviri. Spre surprinderea lui, o regăsea neschimbată...

SANDU TELEAJEN

ȘTIINȚIFICE

Filmul diviziunii celulelor vii

Profesorul W. I. Taverski, de la universitatea din Kiew, a făcut de curând la Academia de științe din Leningrad, o comunicare referitoare la diviziunea celulelor vii.

Această chestiune este una din cele mai importante din biologie. Intreaga teorie a eredității și selecțiunii se bazează pe studiul nucleului celulei și segmentelor lui, denumite „cromozoni”. Diviziunea nucleului și a corpului celular se numește „mitoză”, sau „cariocineză”.

Mecanismul „cariocinezei” este încă o enigmă. Dela 1910 încoace, puținele lucrări consacrate acestui subiect, n'au făcut decât să critice vechile teorii.

Sub obiectivul microscopului, celula vie apare transparentă și incoloră. Nu e multă vreme de când se crede că celula este o aglomerare de substanță fluidă zisă „protoplasmă”. Dar noua metodă de „fixare” ne-a permis să creiem o adevărată știință a celulei. Pe celulele colorate se văd limpede toate amănuntele formației lor, lucru imposibil cu o celulă vie, incoloră și transparentă.

Pentru a colora însă o celulă trebue să „fixăm” în prealabil celula, adică s'o ucidem. Savanții căutau mijloace de „fixare”, care să nu modifice decât foarte puțin celula. Este imposibil însă să ucidem, fără ca să se schimbe ceva, iar cea mai mică modificare în cazul de față devine foarte importantă. Fixarea și colorarea corespund în definitiv autopsiei: din această cauză noi nu studiem decât cadavrul celulei.

Pe de altă parte însă se știe că avem posibilitatea, — grație fotografiei — să reconstituim pe un document, texte spălate sau zgâriate.

Aceleași metode fotografice sunt folosite și în arheologie.

Profesorul Taverski, ale cărui descoperiri au adus un serviciu atât de mare expertizei judiciare, s'a gândit să aplice metodele lui fotografice și la studiul cariocinezei.

In acest scop, el fotografiază celula în timpul diviziunii ei, fără să procedeze la fixarea prealabilă. Apoi, aplică acestor microfotografii metoda sa, care constă în intensificarea la extrem a contrastelor și a deosebirilor de culori. El obține astfel o imagine foarte clară a tuturor organelor celulei vii.

Pentru a putea urma toate fazele cariocinezei, profesorul Taverski a filmat acest fenomen.

Totuș, întrucât diviziunea celulei este foarte lentă, a fost nevoie să încetinească de 60 de ori mișcarea aparatului cinematografic. Astfel, filmul se desfășoară pe ecran de 60 de ori mai repede și cariocineza, care durează în realitate două ceasuri și jumătate, ne este arătată, în două minute și jumătate, ceiace ne permite să vedem mișcările care altfel ar fi fost imperceptibile, din cauza încetinelii lor.

Razele Röntgen măsoară grosimea zidurilor

Pentru determinarea grosimii pereților recipienților, cazanelor, plăcilor de vapoare, etc. era nevoie înainte, să practicăm o gaură în ele, care după operația măsurătoarei, trebuia închisă, cu toată precauțiunea.

De curând însă, se folosește un procedeu mult mai simplu și — mai precis — grație razelor Roentgen, care fără a deteriora câtuși de puțin massa, a cărui grosime o măsurăm, ne dă rezultate cu o preciziune de 99 la sută.

Ploaia pe mări și pe continente

Savantul german W. Meinardus din Göttingen comunică, pe baza unor recente măsurători, că media anuală a precipitațiilor atmosferice pe pământ este de 511 milioane de litri, din care 19 la sută se abate asupra uscatului și 81 la sută asupra mării.

Intrucât, continentele ocupă 29 la sută din suprafața pământului și oceanele 71 la sută rezultă că deasupra uscatului plouă mai puțin decât deasupra mărilor.

Din recentele măsurători ale savantului german se mai pot trage și alte concluziuni interesante: astfel, toată cantitatea de apă conținută în atmosfera terestră se ridică la 12.300 de kilometri cubi.

Repartizată în mod uniform pe întreaga suprafață a globului nostru, această cantitate de apă ar corespunde unei înălțimi de precipitații acuatice, de 24,1 mm.

Cum însă massa precipitațiilor comportă 511.000 km. cubi, deducem că vaporii de apă în atmosferă se reînoesc de 41 de ori în cursul unui an.

Așa dar, vaporii de apă, acumulați în atmosferă, se reîntorc pe pământ în cel mult nouă zile, sub formă de precipitațiuni.

Misterul razelor cosmice

Baloanele înregistratoare ale savantului german, profesorul Regeners din Stuttgart, s'au înălțat până la 28.000 de metri în stratosferă și deci s'au ridicat mult mai sus decât diferiții aviatori stratosferici, ale căror rezultate științifice sunt cu mult inferioare acelora, pe care le-a obținut Regeners, grație micilor baloane prevăzute cu instrumente de înregistrare automată.

Ultimele cercetări ale lui Regeners făcute pe această cale, par să confirme teoria, că așa zisele „raze cosmice”, la intrarea lor în atmosfera terestră, dau naștere unei noui radiațiuni.

Din această cauză, măsurătorile făcute la suprafața pământului nu se referă la razele cosmice propriu zise, ci la un produs secundar, derivat din primele.

Deasemenea, din cercetările lui Regeners rezultă faptul că stratul din atmosferă — bogat în ozon — care joacă un rol important în meteorologie nu se găsește la o înălțime de 40—50 de km. — așa cum se credea până acum — ci la 20-30 km.

I. S.

Un Gorki Japonez

In Rusia și Anglia a apărut o carte „*Kaghava*”, datorită lui William Axling, care descrie viața unui om remarcabil din toate punctele de vedere, dar necunoscut încă în Europa. In curând, o ediție franceză va pune capăt acestei necunoașteri și atunci, Kaghava ni se va prezenta și mai multilateral decât Maxim Gorki.

Kaghava e leaderul tinerei Japonii; e un scriitor foarte fecund și e o mare forță social-religioasă.

Fiu al unui marcant funcționar și al unei gheișe, Kaghava a fost adoptat de familia tatălui și astfel a aparținut clasei privilegiate. Dar în anii lui de studenție a trecut la creștinism și a renunțat la orice privilegiu, ducând o viață de proletar.

Familia lui a fost scandalizată și la rândul ei, a refuzat să-l mai recunoască. Atunci Kaghava s'a stabilit în cel mai sărac cartier din Kobe, făcând din căsuța lui un adevărat azil și un refugiu pentru toată lumea.

Chiar din primele zile el a avut trei „locatari” permanenți: un alcoolic incorigibil, un ucigaș, care suferea noaptea de coșmaruri și un vagabond-cerșetor. Aceștia trei aduceau uneori „prieteni” acasă, și atunci Kaghava era cel sacrificat, pentru a face loc celorlalți, pe rogojini, el dormind pe pământul gol.

Alteori „locatarii” revoltându-se împotriva blândului lor binefăcător, spărgeau vesela și o aruncau în Kaghava; acesta se vedea atunci nevoit să fugă afară din casă. Dar a doua zi el se întorcea și viața liniștită își relua cursul trei-patru zile.

In acelaș timp, Kaghava ținea predici și conferințe prin cartierele muncitorilor și ale prostituatelor. Cartea lui „Psihologia Săraciei” și un roman au înregistrat în scurt timp un tiraj de peste 250.000 de exemplare.

După câți-va ani de activitate, Kaghava a înființat o „Federație japoneză a Muncii” și s'a pus în capul mișcării muncitorești.

El a organizat prima grevă a muncitorilor din docuri, la care au luat parte peste 300.000 de oameni. Pentru manifestul scris de Kaghava cu această ocazie, el a fost închis într'o închisoare, unde a scris, în primele treisprezece zile, un mare roman intitulat: „Arcașul care împușcă Soarele”...

După eșirea din închisoare, el își amplifică acțiunea: creiază „Uniunea Țăranilor” și predică creștinismul, pentru care e poreclit „Blăjinul Smintit”.

Cu toate acestea Kaghava reușește să organizeze o campanie generală în favoarea creștinizării Japoniei, în bloc. Presa e plină de articolele partizanilor lui Kaghava, prin care se critică budhismul.

Marxiștii iau atitudine ostilă față de Kaghava. Ei îl ridiculizează prin manifestele lor și-l înmormântează „simbolic” și definitiv, ca un propagandist al muncii. Aceasta a fost în anul 1925, și tot atunci pornește împotriva lui o mișcare a reacționarilor, care cer ca el să fie ars pe rug.

Kaghava nu e numai un agitator politic, creștin, el e și un poet remarcabil. Axling îi reproduce unele poeme, apărute într'un volum sub titlul „Meditațiuni”.

Autorul englez compară romanele lui Kaghava cu operele lui Gorki și spune că în poezie el e urmaș al lui Francisc d'Assise.

ALEXIS NOUR

Moș Florea

Sorei mele Ileana

Sunt venită aici de o săptămână și vecinătatea cimitirului, care se numește Bogoslov, e punctul cel mai atractiv. In fața casei am Muncelul, pleșuv dar atletic și plin de soare.

Mă simt așa de fericită! Aerul e călduț și îmbietor.

Am venit aici slăbită și cu spinarea plecată. Am uitat tot. Nu vreau decât să respir, să mă întind pe iarbă cu fața în soare și când mă ridic, o iau la fugă, fără să-mi pese de pantofii mei cei albi și de rochia abia adusă de la croitoreasă.

In fața cimitirului e o fântână. Când am privit-o întâi, m'am înfiorat. Apa se zărea departe în adâncime, cât o unghie. Ce frig trebue să fie acolo!

Acuma n'aș mai vrea să mor. E prea mult soare și florile se pleacă așa de mângâetor sub vânt!

Azi poarta cimitirului era închisă, am fost nevoită să sar gardul. Mi-am acățat rochia și am rupt-o, dar am râs pentrucă n'am să dau socoteală nimănui.

Am furat trei maci roșii și simpli de pe mormântul unui arhimandrit, ca să-i pun, acasă, în vasul cel nou și m'am întins la soare, alături de cavoul Prințesei S.

O albină s'a'nvârtit deasupra capului și s'a așezat încet pe mâna mea. S'a plimbată agitată, s'a odihnit și s'a dus.

După amiaza a fost caldă și macii, singurii mei tovarăși, au obosit și liniștiți și-au picurat petalele, lăsându-mă singură.

Mi-am aruncat pijamaua cu flori trandafirii și mi-am îmbrăcat cel mai sever costum: o fustă neagră cu cute și bluza cea albă de mătase japoneză. Și toate acestea nu pentru că plimbarea pe care voiam s'o fac era pretențioasă ori îndepărtată.

Din poarta casei mele urcă un drum îngust de iarbă zdrobită și totuși verde, urcă încet printre bumbișorii roșii și albi, trece după douăzeci de metri prin fața maicei Agapia, cotește la stânga puțin mai repede, ca să se piardă în poarta lui Moș Florea, la picioarele unei bănci vechi, dar durată bine, chiar de moșneag, pe când era mai în putere.

Pe moș Florea, l'am cunoscut cum am ajuns în mânăstire. E un moșneag mic, slab, cu părul de mult albit și cu ochii veșnic surâzători. L'am cunoscut pentru că era vecinul meu și pentrucă se întorcea seara, mult după ce apunea soarele, cântând fericit, deși nu-l aștepta nimeni (ori poate tocmai pentru aceia) afară de iapa lui, Liza.

Il auzeam apoi târziu cântând din trișcă, cântece improvizate de el, triste, cu note lungi urmate de jocuri repezi și hazlii, cari-mi lăsau o amărală în suflet.

M'am oprit la poarta lui și l-am strigat. S'a apropiat de poartă, urmat de Liza. M'a recunoscut imediat, a pus coatele pe marginea porții și m'a privit zâmbind. Liza și-a lipit capul ei de catifea cu ochii buni, pe umărul moșneagului și aștepta.

Pentrucă cunoșteam cântecul lui favorit am început să fredonez încet:

— *Amărât ca mine nu-i...*

Și am tăcut.

Dar Moș Florea continuă, clătinându-și capul cu plete albe și încâlcite:

— *Numai puiul cucului...*

M'a privit mult, duios și cu ochii umeziți de bucurie. Dau poarta la o parte și-l rog să mă lase să-i văd căsuța.

— Să-mi vezi sărăcia, mânca-o-ar giermii? Poftim, duducuță dragă.

Bordeiul lui Moș Florea era făcut numai dintr'un balconaș aproape pierdut de ploi și de vreme și o odăiță. Am intrat în odăiță. M'a isbit întâi și'ntâi un miros vechi, înfipt și îmbătrânit în pereți. Mirosea amestecat a fum, a tutun, a mucigai și a sărăcie. Dintr'un început n'am putut să respir. Insă repede m'am deprins. Ca mobilă, o vatră cu ceaunul de mămăligă atârnat deasupra cenușei de mult nemăturată. O policioară cu o cană, o sticlă neagră, vreo două șipuri murdare, niște cutii de conserve goale și câteva linguri de lemn. Vreo trei străchini, puse una peste alta. O laiță, pe care drept așternut stătea un suman rupt. Mai era și o ladă închisă. N'am întrebat ce ținea acolo.

Totul era trist și Moș Florea de asemenea devenea trist.

Am dat să ies din casă. Iapa stătea în ușă și privea în casă. Moș Florea țipă la ea:

— Dă-te la o parte, Liza, mânca-te-ar lupchii.

Pe balconașul-prispă zării o grămadă de nuci și mere, adunate cine știe de pe unde de moșneag, provizii pentru iarnă.

— Aveai parcă și un mânz? Unde-i?

— L'am omorît eu.

— Cum asta? Glumești, Moșule.

— Nu zău, duducuță. Decât să-l mănânce lupchii mai bine l-am omorât eu și pielea i-am vândut-o în Târgul Neamțului.

— Și cu banii, ce-ai făcut?

— Am luat trei sute de lei, pe care i-am dat la **comparativă.** La iarnă vând și iapa, iar la primăvară cumpăr un cal mai bun. Dacă-l păstram, nu avea cine-l păzi și mi-l mânca lupu.

Rămăsei uimită, dar nu-mi venea parcă să cred. L'am întrebat despre altceva:

— Ce mănânci, moș Florea?

— Ia o bucățică de mămăligă cu ceapă, sau vreo două hire de fasole fiartă 'n apă, când este. Când nu-i..

— Am să-ți trimit ceva în seara asta.

Și am plecat.

Nu mă oprii decât la cooperativă. Aci am făcut un coș mare cu zece kilograme de făină de păpușoi, două de zahăr, o jumătate de caș. I-am mai pus tutun, chibrituri, salam, pesmeți, ceai, lumânări, de toate.

Apoi am angajat un băetan să ducă provizia lui Moș Florea. Am trecut pe la o maică de-am mai luat și un ceaun bun cu fasole. Toate i le-am trimis acasă.

Seara, când mă găseam în pat, ca de obiceiu la ora zece, îl aud pe Moș Florea trecând pe drum mai vesel ca totdeauna pentrucă chiuia mai tare.

— I, iuuuuu!! și iaca-ia!

In mânăstire este celebru prin chiuitul său. Unii nu mai ziceau „în deal la Bogoslav”, ci „în deal la Iaca-ia”.

Nu mult după aceia îi auzii trișca și cu toată râvna își dădea drumul glasului în noapte:

Amărât ca mine nu-i
Numai puiul cucului...

A doua zi, când m'am trezit, pe fereastra de lângă patul meu găsesc o strachină cu câteva nuci și vreo cinci-șase mere. Când veni Maica mi-a spus că Moș Florea a rugat-o să mi le așeze lângă pat să dau cu ochii de ele când m'oi trezi.

Nu știu cum se făcea că mi se umezeau ochii și Moș Florea îmi devenea mai simpatic.

SABINA HATMAN

Agapia, 1933.

a apărut
al 5-lea volum din romanul
în preajma revoluției
editura adevěrul
prețul 80 lei
nostalgii

AZI cea mai veche, cea mai mare, cea mai bună revistă
RADIO
fostă RADIO-FONIA complect reorganizată
48 pagini tipărită la tiefdruck fotogravură Exemplarul 5 lei
și oferă PREMII de 100.000 lei
Editura Adeverul S. A.

O vizită la Moscova

Parcul Maxim Gorki

Intre locurile pe care propaganda sovietică le înfăţişează cu predilecţie turiştilor străini este şi Parcul de cultură şi de odihnă care se întinde pe o distanţă de şapte km. dealungul râului Moscova. El poartă numele lui Maxim Gorki şi e aşezat pe nişte coline, cuprinzând o suprafaţă de câteva sute de hectare. Terenul este acoperit cu pomi şi verdeaţă. O alee lată, străjuită de două imense covoare de flori, duce dealungul pavilioanelor până departe, pierzându-se într'o frumoasă perspectivă.

Dela intrare, privirea vizitatorului este oprită de portretele lui Stalin şi Kaganovici, construite artistic din flori de diferite culori şi redând o asemănare perfectă.

Originalitatea acestui parc — construit în 1928 — stă nu atât în frumuseţea lui din punct de vedere grădinăresc, el neputându-se măsura în această privinţă cu renumitele parcuri ale Occidentului, — ci mai ales în rosturile culturale pe care le serveşte.

Am trecut prin faţa numeroaselor construcţii ale primului plan cincinal, pavilioane destinate recreaţiei, educaţiei, întrunirilor şi conferinţelor cu caracter instructiv.

Aerul, apa, soarele şi verdeaţa toate sunt puse la contribuţie pentru a oferi vizitatorilor recreaţia cea mai bine chibzuită.

Din aleia principală, drumuri laterale, drepte şi largi, duc spre boschetele de liliac şi iasomie. Salcâmii înverziţi dealungul aleilor sunt coloraţi parcă şi mai viu de albastrul strălucitor al râului Moscova.

Pictori şi arhitecţi reputaţi au colaborat la înfrumuseţarea acestui Versailles, construit cu sacrificiul întregului buget al unui an şi cu jertfa a 15.000 de soldaţi şi de pietrari.

Trăind în corturi şi bordee, hrăniţi insuficient, expuşi tot timpul epidemiilor şi mai ales malariei din pricina terenului mlăştinos, mare parte din lucrători şi-au dat viaţa pentru realizarea acestei podoabe a Moscovei.

In mijlocul actorilor

Copiii la Teatrul de Marionete

In cei şase ani de când există, parcul s'a transformat într'un complex de instituţii culturale şi recreative.

Statistica intendenţei parcului arată că până astăzi au trecut pe aci cincizeci şi şapte de milioane de oameni. In medie îl vizitează zilnic 120.000 de persoane. In zilele de sărbători, numărul vizitatorilor se urcă la 250.000.

Se împrumută zilnic din biblioteca parcului peste două mii de cărţi. Zeci de mii de lucrători primesc aci tot felul de informaţiuni tehnice, iar în ultimii doi ani au participat la întâlnirile sportive peste treizeci de milioane de persoane.

Dar ce nu se găseşte în acest parc? Se poate asculta de la armonică şi chitară până la cea mai serioasă muzică simfonică executată de maeştrii cei mai renumiţi.

Sportul se manifestă în toate ramurile lui: dela exerciţiile de gimnastică până la sporturile mecanice, apoi skiul, înotul, football-ul, tenisul.

Se pot auzi coruri simple de lucrători şi concerte date de artişti celebri.

Se joacă bridge, şah, table, se dau reprezentaţii teatrale cu ansambluri anume invitate. Se ţin întruniri la care participă mii de inşi şi se organizează discuţii cu caracter politic, literar, social.

auditorilor avizi de cunoştinţe tainele chimiei organice, între două emisiuni muzicale.

Se găsesc totuşi aci şi distracţii cu caracter tradiţional: o roată imensă cu vagonete, o baracă pentru exerciţii de tragere la ţintă, în care ţinta e figurată de manechine îmbrăcate în haine de burghezi cu ţigara în gură sau de soldaţi în uniforme străine. Baraca aceasta este foarte frecventată.

Pentru copii există pavilioane speciale în care primesc învăţătură, primele noţiuni de agricultură şi de sport şi îngrijire medicală. Copiii sunt lăsaţi să-şi aleagă jocurile care le convin. Este o adevărată cetate a celor mici, prevăzută cu cele mai ingenioase distracţii, dela teatrul de marionete şi cinematograf, până la gări miniaturale cu locomotive şi vagoane de tren pe care copiii le conduc după bunul lor plac.

Un interview colectiv

Nu lipsesc nici conferinţele populare de cinematograf şi nici prelegerile ştiinţifice.

De pe un turn înalt, cei care vor se pot arunca cu paraşuta.

O bună dispoziţie naturală domneşte aci pretutindeni, agrementată de jocuri şi îndeletniciri educative care înviorează deopotrivă sufletul şi trupul.

Nu sunt nici automate cu fotografii obscene, nici jocuri de noroc. Există, e drept, o roată de loterie, dar la această roată a norocului nu se câştigă decât cărţi literare.

Difuzoare uriaşe împrăştie

Există şi un colţ rezervat aşa zisei „cetăţi ştiinţifice", în care, prin întrebări şi răspunsuri, tinerii obţin cele mai utile îndrumări profesionale.

Există deasemeni şi o şcoală de dans, în care se predau mai ales dansurile colective şi câteva din cele moderne.

Omul obişnuit să muncească zi cu zi, să se culce obosit şi să se deştepte obosit, se pomeneşte deodată — în ziua când e liber — scos din cercul lui de preocupări.

„Oamenii au fost învăţaţi să muncească, spune Gorki, dar nimeni nu s'a îngrijit să-i înveţe cum să-şi petreacă timpul liber".

Grija aceasta a revenit în înregime organizatorilor Parcului de cultură şi de odihnă din Moscova.

In acest parc există un colţ consacrat aşa zisei recreaţii de o singură zi.

Iată, în rezumat, cum îşi petrec aci lucrătorii ziua liberă:

La orele 9 dimineaţa: unii stau întinşi pe şezlonguri şi ascultă prelegerea unui medic; alţii, împărţiţi după vârstă, pe grupuri, fac gimnastică, discută sau citesc. Copiii sunt vizitaţi de medic.

La 10, 30: toată lumea ia o gustare, alcătuită de obicei din ceai, pâne, unt şi brânză.

La 11,15: cei cari vor — fac băi de soare, urmate de duş rece.

La 12: pe câmp, copiii se joacă voioşi, în sunetele unei armonice.

Bătrânii se odihnesc în hamacuri, citesc ziare şi cărţi împrumutate din biblioteca Parcului.

La 1,30: se ascultă un concert executat în mijlocul naturii sau difuzat prin radio.

La 3: se ia dejunul în vastele săli de mese ale cantinelor profesionale.

Dela 3 la 4 d. a.: lumea se odihneşte, doarme, unii îşi termină lecturile începute de dimineaţă.

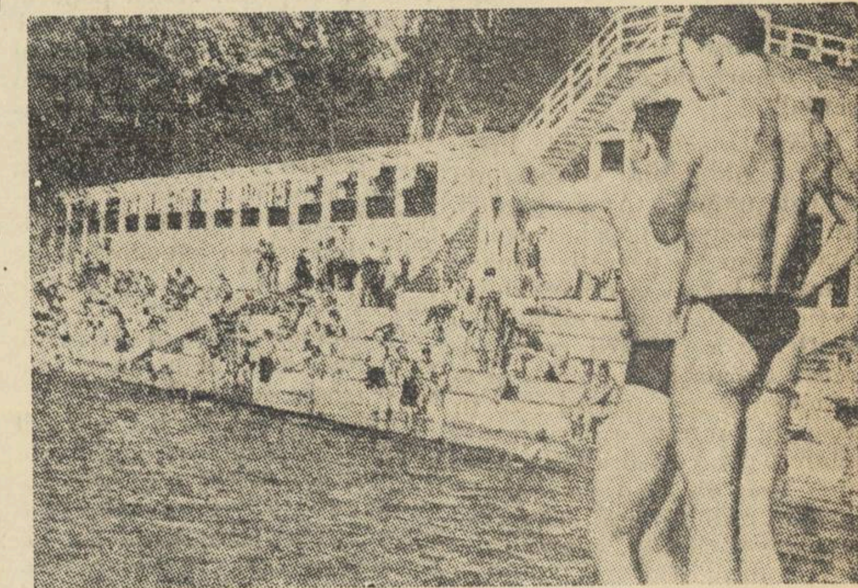
Locomotivele trenurilor care trec pe liniile din vecinătatea parcului sunt prevăzute cu dispozitive speciale care înăbuşe sgomotul.

Intre 5 şi 6: canotaj. Urmează o conferinţă politică. Tineretul trece apoi pe terenurile sportive, iar cei maturi joacă şah sau discută în contradictoriu probleme de actualitate.

Un megafon anunţă că în pavilioane autorii dramatici citesc din operele lor. Numeroşi vizitatori se opresc să-i asculte.

La 6.30: se fac coruri pe grupuri profesionale sau se vizitează Muzeul Revoluţiei din pavilionul cultural.

La 7,30: masa de seară. Toată lumea e flămândă şi nimeni nu trebue invitat la cantină. Felurile sunt simple (supă, mâncare cu carne şi fructe), dar muncitorii le mănâncă cu poftă.

O lecţie de înot

La orele 10 seara: se reprezintă o piesă de teatru din repertoriul bogat al propagandei regimului.

După spectacol, lumea se îndreaptă spre casă.

In rezumat, Parcul Maxim Gorki e sanatoriu, şcoală, club şi mai ales o sursă variată de distracţii raţionate, care-l împiedică pe cetăţean să-şi mai piardă timpul şi sănătatea în satisfacţiile sterile şi primejdioase ale jocului de cărţi ori ale alcoolismului.

In afară de parcul acesta central, la Moscova mai există încă trei mari parcuri, peste şaizeci de teatre, grădini, sute de cluburi şi de cinematografe, care sunt vizitate zilnic de locuitori.

In programul de distracţie al fiecărei familii e cuprinsă şi vizitarea parcurilor, a teatrelor, cinematografelor şi a terenurilor sportive.

H. BLAZIAN

Arhitectură...

Din trei în trei luni
TIMP DE PATRUZECI DE ANI
SUNT FIXATE TRAGERILE LA SORŢI
La Impumutul de Inzestrare

100 de titluri	vor primi câte	3.000.000	Lei
200 „	„	1.000.000	„
400 „	„	500.000	„
400 „	„	250.000	„
600 „	„	100.000	„

Subscrieţi la
ÎMPRUMUTUL DE ÎNZESTRARE

Ciril Hristof

Lumea literelor din Bulgaria sărbătoreşte aniversarea celor 60 de ani ai poetului Ciril Hristof, cel mai interesant şi variat liric bulgar de astăzi, poetul care a cântat în imnuri frumuseţea tinereţii vijeloase şi plină de elan, dragostea care nu cunoaşte margini şi primăvara.

Viaţa lui din frageda copilărie, e un cortegiu de suferinţe, care au influenţat mult asupra sufletului său sensibil şi au adus o notă foarte pronunţată de pesimism şi melancolie în opera sa. După o şedere de câţiva ani în Italia şi Germania, s'a stabilit în ultimul timp la Praga unde ocupă lectoratul de limba bulgară la Universitatea germană.

Ciril Hristof e un poet născut, prin temperament, prin suflet şi fire. Un poet care ştie să exprime într'un lirism impresionant, cele mai delicate nuanţe ale sufletului omenesc. Viaţa, natura, omul iau o strălucire de nedescris în versurile lui. Lirica poetului e romanul sufletului său şi natura i-a dat toate mijloacele ca să facă acest roman cât mai variat şi mai atrăgător. Fiecare volum al său e o etapă **a inimii sale generoase, vibrante, dar fără** gesturi teatrale, **fără** tonuri false, nimic senti**mental.**

Hristof a scris poezii lirice **inspirate** de iubire şi suferinţă **ca şi de** natură. Apoi imnuri, **satire,** poeme, epopei, legende, **balade,** sonete, poveşti, romane **şi drame.** Lirica sa e o oglindire **poetică** a vieţii interioare şi o **însufleţire** a naturii care vibrează tot atât de puternic şi emoţionant ca şi sufletul său. In lirica lui pluteşte o dorinţă demonică pentru dragoste. Nu cântă dragostea care nu poate distruge rănile inimii sale, care nu geme şi plânge, care nu aspiră la dragostea ideală şi nu se depărtează de iubirea pământească ci rămâne în realitate, pe pământ, iubeşte omeneşte, simplu, liber. Femeia cu ochii negri, căreia i-a dedicat tot ce avea mai frumos în suflet, nu este soţia sau prietena, ci amanta. Poezia lui erotică e strigătul unui tânăr, e deviza pentru viaţă: „Femeia şi vinul!" Iubirea nu e instinctul învăluit în umbre şi vag, ci patima sexuală care izbucneşte şi nu se poate stăpâni, care nu cunoaşte peripeţiile aşteptării, neliniştea chinului de a se stăpâni sau a păcatului de înfruntat şi învins — e deşteptarea puternică sexuală care poate fi şi catastrofală. In „Zori întunecoase" redă lupta dintre sentiment şi sex, dintre omenesc şi animal. Tablourile din natură sunt descrise admirabil în „Imnul Zorilor", versuri pline de entusiasm şi avânt. In „Cântece liniştite" desfăşoară o lirică contemplativă. Imnul „Ploaia" e descris într'un ritm care ne face să auzim picăturile de ploaie căzând. E o înşirare de tablouri vii, frumoase, originale în toate poeziile lui. E primul poet bulgar care a cântat vraja mării, cu valurile şi imensitatea ei, ca şi furtuna în largul nesfârşit, luând-o ca un simbol al vieţii veşnic în frământare şi al libertăţii încătuşate. Ca poet al naturii preferă tablourile paşnice, miezul de noapte, singurătatea, cuibul părăsit, noaptea în pădure şi pe munte, şi toate au un suflu de panteism.

Poezia populară, cu farmecele-i primitive, e un izvor bogat pentru inspiraţia lui Ciril Hristof, căci din ea se inspiră când scrie legende şi balade ca „Rusalca", „Ivanco Vladimir", „Mileana şi Rale", „Samodivska Kitka", care conduc pe cititor în lumea tainică, vizionară a trecului legendar, cântece cu un suflu proaspăt şi îmbălsămat ca primăvara şi care sclipesc ca nişte cărbuni aprinşi pe o noaptă întunecoasă. El a dat versului popular un ritm regulat şi o rimă plină şi sonoră. A scris şi legende care cuprind problema vieţii şi a morţii.

Cele mai frumoase sonete ce se cunosc în limba bulgară sunt „Tarskie Soneti" ale lui Hristof. Dau impresia unei galerii de statui, una mai frumoasă ca cealaltă. Sonetul „Eu" e o splendidă apologie a individualismului. Are multe sonete cu idei abstracte, dedicate cerului şi pământului, spiritului şi materiei, răului şi binelui, luminii şi întunericului, zilei şi nopţii, vieţii şi morţii. In sonetul „Mâine" e viziunea zilei de mâine, pe care mereu o urmărim şi n'o putem prinde niciodată.

Sentimentul patriotic naţional îl desvoltă în dramele istorice, al căror scop este să întărească sufletul celor simpli şi să le inspire încrederea în sine însuşi. In „Bătrânul soldat" descrie pe veteranul de la Şipca şi Slivniţa, care avea puterea să aprindă flacăra în inima Bulgarului pentru marele războiu. „Umbra lui Samuel" este o fantezie istorică din care reiese puterea sacrificiului şi a suferinţei care nu cunoaşte limită, pentru înfăptuirea unei idei mari.

Cea dintâi dramă bulgară în literatura bulgară este „Boian Maghesnic", Boian Vrăjitorul, Faust al Bulgariei, care îşi petrece o parte a vieţii cu magiile şi lecuieşte poporul de boli. Ca temperament Boian este un luptător. Are în el stofă de tribun roman, de patrician, care întocmai ca un Grah ridică poporul împotriva clasei sale proprii. Boian duce lupta între ţarul bulgar Petru şi agentul bizantin Sursovul, venit din partea armatei care discută pacea pierdută pentru el în cele din urmă. Poema eroică „Ceda na Balcana" (Copiii Balcanului) e o pagină de războiu sângeros şi de victorie, din epoca Cârjaliilor.

O comedie, aproape o farsă, este „Mânuţa", iar în satire este de o ironie foarte fină.

Importanţa poetică a lui Ciril Hristof în literatura bulgară este de a fi cel dintâi poet care a orientat lirica bulgară spre problemele mai complicate ale sufletului omenesc. Prin el, poezia bulgară se ridică la nivelul celorlalte poezii europene. Introduce o notă de modernism şi impresionism.

Impreună cu Pencio Slaveicov sunt interpreţii versului desăvârşit, al Parnasului bulgar şi au ridicat limba populară bulgară la cea mai minunată apoteoză.

Incepând cu poezia erotică, trecând pe lângă cântarea naturei şi oprindu-se la drame şi tragedii, el lasă în urma sa o rază de lumină, care se răsfrânge patetic asupra tutulor problemelor ce agită sufletul omenesc.

Ciril Hristof, mândria poeziei bulgare, este considerat ca un Anacreon al ei.

ELENA EFTIMIU

Cea mai interesantă
Cea mai instructivă
Cea mai bună revistă
de jocuri pentru toţi
CITIŢI:
REBUS-MAGAZIN
cu un bogat material
oferă
mari premii
16 PAGINI Preţul 5 Lei

■ Vreţi să câştigaţi 100.000 lei? Citiţi azi „RADIO" Radiofonie, televiziune, ştiinţă pentru toţi.
48 pagini, 5 lei.
Editura „Adevĕrul" S. A.
Complect reorganizat şi tipărit la fotogravură (Tiefdruck): oferă PREMII de 100.000 lei.

■

Apar în curând:
INSEMNĂRILE UNUI BELFER
de *Joachim Botez*
Editura Fundaţiilor Regale

Nadia Stalin

La începutul carierei sale Stalin studia teologia în Tiflis. Acolo legă el strânsă prietenie cu Sergiu Alleluiev, fierar de meserie, tatăl Nadiei Alleluieva, soţia şi tovarăşa credincioasa pe care a dus-o la mormânt acum câtăva vreme.

Cu Alleluiev, Stalin a organizat în Tiflis, un partid revoluţionar; în urmă a fost alungat din liceu şi a fost silit să fugă la Batum, ca să nu fie închis. Sergiu Alleluiev a părăsit şi el Tiflisul, s'a stabilit la Baku şi s'a însurat cu o georgiană. Stalin, la rândul său, amestecat în revoluţie, avu o viaţă din cele mai agitate, fiind închis de mai multe ori. Se afirmă apoi ca unul din şefii revoluţiei, se însură în 1907 şi avu un băiat în 1908. Trimis în Siberia pentru a doua oară, scapă şi vine în Petersburg, unde-şi regăseşte prietenul, Sergiu Alleluiev, care-l ascunde în casa sa. Cele două fete ale lui Alleluiev, Nadya şi Niura, una de 12 şi alta de 10 ani, precoce ca toate fetele din sud, frumoase şi curagioase, sunt cu totul devotate posomorâtului şi întunecatului Stalin.

Nadya băgă de seamă cea dintâi că Stalin e urmărit de poliţie şi fără să spună ceva la nimeni, aşteptă pe Stalin la colţul străzii şi-l preveni.

Oricât de rece şi aspru era Stalin, nu putea să nu fie mişcat de devotamentul copilei, care deveni mesagerul credincios al revoluţionarilor şi curierul între ei şi Stalin. Nu numai că era copilă, părea încă şi mai mică decât vârsta ei şi nimeni n'o putea bănui. Era pe lângă aceasta înzestrată cu o prezenţă de spirit extraordinară.

Astfel într'o noapte poliţia descinse în casa lui Alleluiev căutând „documente". Nadya avea asupra ei o scrisoare pe care trebuia să o ducă la nişte prieteni politici şi pe când tatăl ei discuta cu poliţia, ea ascunse scrisoarea în părul ei bogat, se întinse în pat şi se prefăcu că doarme. Poliţia nu bănui nimic şi se retrase fără zgomot să nu-i turbure somnul.

In 1912, Stalin scotea revista hebdomaderă **„Steaua"** care nu putea fi trimisă prin poştă, ci era expediată individual, în plic închis. Această distribuţie trebuia făcută de Nadya şi astfel îşi începu activitatea revoluţionară. „Nadejda Sergheevna, scrie Stalin la moartea ei, a servit partidul, fiind în acelaş timp activă şi modestă în îndeplinirea datoriei".

Ea l-a păzit, i s'a devotat trup şi suflet şi tot ea l-a încurajat să continue activitatea revoluţionară, într'un moment, când istovit de primejdie şi persecuţii, voia să părăsească mişcarea.

Cu existenţa lui în afară de lege, dormind arareori de două ori în acelaş loc, dispărea cu zilele, revenea când nici nu se gândea nimeni la biurou să vadă ce se petrece, dicta un articol şi apoi iar dispărea. Nadya ştia totdeauna unde să îl găsească, făcea de pază la uşile pe unde intra el. „Steaua" a încetat în curând, dar Stalin a scos **„Pravda"** în loc. Un spion l-a denunţat şi el a fost închis la St. Petersburg. Dar Nadya, sub aspectul unei fetiţe zdrenţuite a pătruns în închisoare sub pretext să vândă prizonierilor piroşte. Stalin a cumpărat două piroşte care, după cum se aştepta, conţineau două mesagii. A fost eliberat după câtva timp, dar apoi a fost din nou închis şi condamnat a fi trimis în Siberia, dar fugi la Viena.

La întoarcere însă, gelos de un agent din Okrana cu care Nadya se împrietenise în dorinţa de a-l ocroti mai bine, îl

NADIA STALIN

omorî. Fu bănuit şi dat în judecată, dar la proces o fetiţă foarte tânără şi frumoasă se prezintă la generalul prezident, mărturisind că ea l-a omorât ca să scape de urmările şi ameninţările lui. Generalul nu crezu povestea ei, dar Stalin a fost eliberat, fiindcă nu se găseau probe împotriva lui. Fu însă închis sub acuzare de participare la mişcări anarhiste şi trimis în Siberia, unde stătu de data aceasta patru ani.

In timpul acesta începu marele războiu. Romanovii căzură. Exilaţii aflară într'o seară că un camarad vine cu ştiri din Rusia. Când adolescentul care a fost trimis în coliba lui Stalin şi-a scos căciula şi blănurile, acesta recunoscu pe Nadya. Ea-i puse mânile pe umeri, îl privi în ochi şi-l sărută pe frunte. Aceasta a fost singura lor dezmierdare în timpul celor trei nopţi şi trei zile cât a stat ea acolo.

S'a întors în Rusia unde Stalin şi-a început cariera strălucită. Nadya a devenit secretara lui şi totdeauna l-a sfătuit în modul cel mai inteligent. Stalin era însă mereu urmărit de imagina celui omorât şi nu-şi putea potoli gelozia. In cele din urmă a divorţat de prima sa nevastă şi s'au căsătorit.

Toată vremea Nadya a stat în umbră şi l-a sfătuit cu înţelepciune. S'a făcut studentă ca să-l prevină de reacţiunile poporului; cu intuiţia ei feminină a căutat în totdeauna să aplaneze dificultăţile cu Trotzki şi Lenin. Numai ea avea curajul să protesteze contra măsurilor de represiune pe care le găsea nedrepte şi aspre.

Totuşi mulţi invidiau puterea ei asupra lui Stalin. „Femeia asta, ziceau ei, vrea să facă din el un ţar".

Se zice că doi necunoscuţi au vizitat pe o vrăjitoare din Moscova cerându-i o otravă. Apoi se zice că Stalin ar fi împuşcat pe un om pe care l-a găsit în Kremlin pentru a treia oară fără să poată explica de ce şi cum a intrat.... Nadya a căzut bolnavă şi a murit fără să se ştie de ce...

După trei zile un sicriu cernit a ieşit din Kremlin, un bărbat cu capul gol mergea în urma sicriului pe o zi mohorâtă şi neguroasă. Omul misterios, morocănos şi tăcut, care duce destinele Rusiei din biurourile sale, îşi petrecea la groapă tovarăşa care i-a fost **atât de devotată.**

Apare peste câteva zile:
„Duminica orbului"
ROMAN
de
CEZAR PETRESCU
■ EDITURA „ALCALAY"

PRIMII PAŞI

Sârguinţă

Tu scrii, iar eu dictez dintr'un hrisov;
Şi, nu ştiu, ori stai prea plecată,
Ori prea e decoltată bluza mov,
Că de pe foi privirea mi-i furată
De sânii tăi trandafirii, micuţi şi tari...

. . . .

Şi-am tresărit atuncea, când
M'ai întrebat nedumerită, cu ochi mari,
Dece-ţi dictez de patru ori acelaş rând?

A. RISTEN

Pasager fără bilet

— Dumneata ai să cobori la prima staţie...

— Am înţeles, domnule şef.

— Am să-ţi fac proces-verbal...

— E datoria dumneavoastră.

— Am să te predau poliţiei...

— Merit, domnule şef.

— Ai să vezi dumneata...

— Mă rog!

— Asta se cheamă fraudă...

— Aveţi dreptate, domnule şef.

— Dacă nu aveai bilet dece te-ai suit în tren?...

— Doar nu era să scap trenul pentru biletul dumitale.

— Da?!

— Da.

— Trebuia să aştepţi alt tren...

— Imposibil. Mătuşa mea e pe patul morţii şi mi-e teamă să nu închidă ochii fără să o văd. Inţelegi... am de aranjat o moştenire.

— Nu mă interesează... Eu te-am găsit în tren fără bilet. Şi încă la clasa doua!

— E mai comod...

— Comod, necomod, dumneata nu meriţi să călătoreşti cu trenul, fiindcă n'ai bilet. Am să te predau!...

— Foarte bine.

Pasagerii treziţi din somn la miezul nopţii de vociferările disperate ale şefului de tren, eşiră în uşile compartimentelor întrebându-se unul pe altul, buimăciţi de somn, ce s'a întâmplat. La început nimeni nu putea răspunde la întrebarea aceasta.

Inţeleseră însă numaidecât despre ce e vorba, când zăriră pe cele două persoane aruncându-şi priviri înţepătoare.

— Am să-ţi arăt eu dumitale. Te învăţ eu cum se călătoreşte cu trenul. Crezi că te afli pe moşia dumitale?! Am să-ţi arăt eu.

Şeful mai aruncă o ultimă privire duşmănoasă pasagerului fraudulos şi se depărtă bombănind. Controlă biletele celorlalţi pasageri şi trecu apoi în celălalt vagon. După câteva minute totul se linişti. Călătorii treziţi pe neaşteptate îşi reluară somnul comod în compartimentele calde, luminate de becuri albastre. Pe coridor rămăsese trist şi fără speranţe de conciliere pasagerul fără bilet. Deodată şeful îşi făcu din nou apariţia la capătul vagonului. Pasagerul înaintă cu paşi grăbiţi către el... hotărât ca de data aceasta să-l ia cu binişorul.

Când ajunse în faţa şefului, pasagerul îl privi zâmbind. Apoi scoase din buzunar tabacherea argintată şi desfăcând-o o întinse şefului:

— Domnul şef fumează?... vorbi el cu glasul moale şi binevoitor.

— Nu fumez, te rog să mă laşi în pace...

Şeful se întoarse cu spatele şi privi pe fereastra vagonului.

— Domnule şef...

— Nimic... am să te predau la prima staţie.

— Domnule şef, sunt dispus să discutăm omeneşte. Dracul nu e aşa de negru cum îl cred oamenii. Cu ce-aşi putea să vă servesc ca să renunţaţi la predare?

— Cum? Dumneata crezi că eu aşi putea să-mi calc prestigiul şi onoarea mea de funcţionar credincios?!... Nu, domnule! Eu nu mă mânjesc cu o sută de lei ai dumitale...

— Cu o sută cincizeci?!...

— Nici...

— Cu două sute te mânjeşti?

Şeful se întoarse zâmbind către pasagerul necunoscut.

— Uite ce e, domnule, îmi dai patru sute de lei...

— E mult domnule şef. Gândiţi-vă, patru sute de lei costă biletul luat dela cassă.

— Da, dar dumneata n'ai bilet şi dacă te-aşi preda la staţie ai plăti întreit. Dă-mi trei sute cincizeci de lei...

— Luaţi o ţigare, domnule şef, şi lasă că ne înţelegem noi...

Şeful luă o ţigare, o aşeză între buze, şi mai luă două de rezervă pe care le vârî în buzunar.

— Domnule, trebue să isprăvim mai repede... Staţia e aproape şi eu trebue să-mi fac datoria.

— Primeşti două sute cincizeci de lei?

—Dă-mi trei sute şi bate palma.

— S'a făcut!...

Pasagerul şi şeful îşi zâmbiră reciproc. Mai vorbiră de chestiuni lăturalnice, mai râseră de glumele spuse de pasager, şi în timp ce trenul intră în staţie şeful depuse în portmoneul său, trei monede a câte 100 lei.

■

— Poftiţi în vagoaneee...

Trenul porni. Şeful veni într'un suflet la pasagerul fără bilet.

— Ce ne facem, domnule? vorbi el gâfâind.

— Ce s'a întâmplat, domnule şef? replică dezinteresat pasagerul.

— Domnule, ce ne facem? Vine controlorul... Dumneata n'ai bilet...

Pasagerul îşi dădu seama că nu e de glumit.

—Păi, ce facem, domnule şef? Dumneavoastră ştiţi mai bine cum se procedează în asemenea împrejurări.

Şeful tremura din tot corpul. Se îngălbenise ca lămâia, iar piciorul îi bătea nervos pe podeaua vagonului.

— Domnule, totul e pierdut... Sunt nevoit să-ţi înapoez banii şi să suporţi rigoriile legii.

— Domnule şef...

— Nimic... nu pot să mă nenorocesc pentru trei sute de lei ai dumitale...

— Mai adaog o sută, domnule şef...

— Nu se poate...

— Şi încă o sută...

Faţa şefului se lumină. Un zâmbet fugar îi apăru în colţul gurii.

— Ştii ceva? Am o idee...

— ??!

— Scoate trei sute de lei şi urmează-mă.

Pasagerul se conformă imediat. Şeful îşi conduse victima în faţa unui compartiment de clasa I, din vagonul alăturat.

— Compartimentul acesta a fost rezervat domnului inspector Cutare. Işi anunţase plecarea din Bucureşti. Ce anume împrejurări l-au împiedicat să se ţină de cuvânt, nu ştiu.

Şi în timp ce şeful descuia uşa compartimentului zise:

— Dumneata intră înăuntru şi n'ai nici o grije. Numai să nu aprinzi lumina...

— Am înţeles, domnule şef!

Şeful încuiă uşa compartimentului în urma sa şi plecă.

■

Pasagerul îşi descălţă pantofii, se desbrăcă de haină, aprinse o ţigară şi se întinse în poziţie orizontală pe canapelele de pluş.

Nu călătorise niciodată cu cl. I. O călătorie dela Bucureşti la Braşov în asemenea condiţiuni şi numai pentru şase sute de lei, i se păru un chilipir fără pereche. Trase şi mai cu poftă din ţigară şi închise ochii. Deodată auzi paşi şi şoapte pe coridor. Pasagerul trase cu urechea. Ca prin vis auzi la compartimentul alăturat vocea şefului.

— Biletele pentru domnul controlor.

După un timp auzi uşa compartimentului vecin închizându-se. Inima începu să-i bată puternic. Câteva momente îşi ţinu şi răsuflarea.

Paşii se opriră în faţa compartimentului său.

— Aci călătoreşte domnul inspector Cutare, se auzi apoi vocea şefului. Mi-a spus să am grije să nu-l deranjeze nimeni până la Braşov.

— Domnul inspector Cutare?!? A... da... îmi amintesc că ceruse să i se rezerve un compartiment. Vezi, serveşte-l cum se cade.

— Lăsaţi pe mine, domnule controlor...

Paşii se depărtară. Totul intră în linişte. Pasagerul răsuflă uşurat. Aprinse o nouă ţigare, mai făcu câteva reflecţiuni cu privire la moravurile româneşti şi după ce termină ţigara de fumat închise ochii şi se cufundă într'un somn greu.

■

— Biletele pentru Braşov...

Pasagerul deschise ochii, îi frecă puţin cu amândouă mânile şi privi pe fereastră. Lumina dimineţii se lupta încă cu întunericul. Işi trase pantofii, îşi îmbrăcă haina şi rămase gânditor cu ochii pe fereastră.

— Biletele pentru Braşov... se auzi din nou vocea şefului.

Apoi clanţa se întoarse, şi uşa deschizându-se apăru în prag domnul şef.

Pentrucă pe coridor se aflau acum pasageri gata de coborîre şeful spuse:

—Domnule inspector, am onoare a vă anunţa Braşovul.

— Mulţumesc...

Şeful luă apoi servieta falşului inspector şi eşi pe coridor.

— Faceţi loc, vă rog, pentru domnul inspector.

In urma sa venea călcând cu prestigiu şi demnitate de inspector, pasagerul fără bilet.

Trenul opri în Braşov. Şeful ajută inspectorului să coboare şi înmânându-i servieta duse mâna la cozorocul şepcii:

— Să trăiţi, domnule inspector!

— La revedere, şefuleee...

■

Peste două zile şeful primi la serviciu următoarea înştiinţare: „Domnul Boambă Gheorghe, şef de tren, se pedepseşte cu amenda lefii pe trei luni şi mutare disciplinară pentru delictul de luare de mită în exerciţiul funcţiunii".

Pasagerul fără bilet fusese chiar inspectorul Cutare, care înţelesese să-şi îndeplinească atribuţiunile în modul povestit.

NICOLAE IONESCU

HUMOR
PICANTERIE
MODA
FEMEI FRUMOASE
ANCHETE
SENZAŢIONALE
NUVELE MONDENE
în excelenta publicaţie lunare
Magazinul
124 pagini
în heliogravură
20 LEI

■ IUBIREA TE FACE ORB
?
Citiţi senzaţionala anchetă cu acest titlu în ultimul număr al excelentei publicaţii „MAGAZINUL".

NU VEŢI PUTEA SCRIE
SUTE DE MII
DE SCRISORI
DAR VEŢI PUTEA
CORESPONDA CU
SUTE DE MII
DE CITITORI
prin
MICA PUBLICITATE
A ZIARULUI
DIMINEAŢA
şi veţi găsi ce căutaţi
IN ACEEAŞ' ZI

Lumea-Capitala

Amăgire

„Fetiţa dv. va fi încântată, doamnă! E cea mai frumoasă păpuşă din magazinul nostru...” Aşa i-à spus vânzătoarea magazinului de jucării, când i-a întins adineaori pachetul.

Fetiţa ei!... N'avea nici o fetiţă. Şi totuşi ea a răspuns vânzătoarei: „Da... de sigur...” De ce? I-a fost ruşine să-i spună adevărul? Un oftat curmă gândurile femeii, ce stă ghemuită într'un colţ al trăsurii, care-o duce spre casă...

A ajuns. Inundă odaia cu lumina tuturor becurilor — parcă ar pregăti o serbare — desface cu nervositate pachetul, scoate păpuşa, o ia în braţe. E mare ca un copil de un an şi frumoasă, cum numai păpuşile pot fi; are ochii căprui, genele lungi, sprincenele arcuite, părul castaniu, buclat şi guriţa întredeschisă într'un surâs, care-i descoperă toţi dinţişorii ei, albi şi regulaţi.

O strânge la piept, dar se înfioară: e rece, e prea rece. Ar vrea s'o încălzească, să i se pară că e copil adevărat şi de aceia o strânge tare, tare... Şi iată că, de căldura braţelor ei, porţelanul din care e făcut corpul păpuşei, se încălzeşte o clipă. Aşa... acum iluzia e complectă: are un copil adevărat; şi copilul acesta îi va spune cuvântul, pe care nici un altul pe lume nu i-l poate spune — fiindcă ea n'a dat viaţă nimănui — şi nu odată, ci de multe ori, de câte ori va voi ea...

O apleacă mult înainte, păpuşa face o mică plecăciune şi cuvântul de: „Mamă!” e rostit: odată şi 'ncă odată. Dar de ce-l spune aşa jalnic? Nu-i place. Ia să mai încerce! O apleacă mai puţin şi mai repede şi cuvântul e pronunţat mai vesel parcă: „Mamă! Mamă! Mamă!”

Apoi iar o ia în braţe, iar i se pare rece, iar vrea s'o încălzească...

...E târziu? Nici nu mai ştie. Se freacă la ochi, îşi strânge tâmplelele, se priveşte în oglindă. E în toate minţile? O femeie de vârsta ei, cu o păpuşă 'n braţe? Ce ridicol!... Dacă ar afla cineva? Dar nu, n'o să afle nimeni...

Se desbracă repede, desface patul, stinge lumina; culcă păpuşa pe perne, se aşează alături de dânsa şi rămâne în întuneric cu ochii mari, deschişi. Nu poate s'adoarmă.

. . . .

— Un băiat!
— Ba, mai bine-o fată!
— Să aibă ochii tăi...
— Şi gura ta.
— Să fie bun ca tine...
—Şi cuminte ca tine.

Astfel de planuri îşi făceau: ea culcată pe pat — de abia calmată după una din obicinuitele crize ale sarcinei — el, la picioarele ei, ţinându-i mâna strânsă într'a lui, amândoi aplecaţi asupra vieţei noui, care mijea în taină.

Dintr'o curte vecină, un glas de copil strigase: „Mamă!” şi ea îşi mângâiase înduioşată pântecul, zicându-şi: „In curând am să fiu şi eu chemată aşa... în curând...”

Dar câteva luni mai târziu ei s'au despărţit şi copilul acela, care trebuia să fie: „bun ca el şi cuminte ca ea...” n'a mai venit pe lume.

Intinsă'n pat, ea îşi urmăreşte trecutul — care se succedă ca un film, în tablouri luminoase, în întunericul odăii — şi amintirile o dor ca o rană. Ah! să simtă acum pe obraji mângâierea unor mânuţe de copil!...

Instinctiv întinde mâna alături şi-şi trece degetele prin buclele mătăsoase ale păpuşii — pe care, obsedată, o schimbă cu gândul într'o fetiţă; căci fetiţă voise ea să aibă — apoi, ca şi cum s'ar teme să n'o deştepte, o lasă'n pace... Tot aşa ar fi fost şi ea. Care ea? „Nu, domnişoară, nu vreau blondă. Te rog sămi arăţi o păpuşă cu părul castaniu şi ochii căprui”. De ce-o voise astfel? Ca să semene cu copilul ei, care n'ar fi putut să fie decât aşa.... Copilul ei!... Dacă l'ar fi avut, ar fi ştiut să preţuiască şi ea viaţa. Ar fi muncit, s'ar fi luptat, s'ar fi sbătut cu toate de dimineaţă până seara şi nimic nu i s'ar fi părut prea mult, nimic prea greu. N'ar fi aşteptat-o acasă: alintarea, gunguritul, primul cuvânt, cel dintâi pas al copilului ei? Acum pentru cine tot sbuciumul ei? Pentru cine?... şi ochii i se umplu de lacrimi.

Deodată îşi aminteşte că citise mai de mult o nuvelă, în care era vorba despre o fată bătrână, ce-şi alinase ani dearândul tristeţea şi singurătatea... cu o păpuşă şi cuprinsă de o nădejde nouă, întinde iarăşi mâna alături. Dar păpuşa continuă să rămână nemişcată, nepăsătoare: marmoră. Dela dânsa să primească mângâiere? Infuriată o ridică drept în sus, o sguduie zdravăn; apoi, cu'n gest de nebună, o asvârle jos din pat.

Şi biata păpuşă cade, strigând ca un copil în pericol — şi ciudat, cu'n accent omenesc parcă: „Mamăăă!”; pe când femeia plânge trudit cu capul în pernă, neştiută de nimeni decât de Dumnezeu.

EUGENIA PETRESCU

MIZANTROPUL

Poezii de vânzare

Am citit deunăzi în gazetă, la mica publicitate, un anunţ neaşteptat, aproape de necrezut. El turbură toate ideile mele despre arta poetică, dărîmă o morală întreagă, deaceea simt nevoia, înainte de a-l comunica cititorilor, să recapitulez vechile mele concepţii burgheze.

Să zic că, înzestrat de Dumnezeu, fac poezii bune, pe care cunoscătorii mi le laudă. Satisfacţia mea are o nuanţă hotărît paternă. Dacă cineva citeşte poeziile mele şi zice: Nu ştiu cine e autorul, dar ştiu că sunt frumoase! — aş vrea să văd cine mă osândeşte dacă strig: Eu sunt autorul! Să presupunem că cineva ambiţios, mi-ar oferi bani, fiind eu la strâmtoare, ca să semnez cu numele său producţiile mele. Ori compunerile pe care i le fac au o factură voit comercială, şi atunci înseamnă că nu-i dau în fond mai nimic, ori sunt născute în sinceritate şi atunci conflictul devine inevitabil. Căci aş vrea iarăşi să ştiu cine ar putea răbda ca presa să laude poeziile lui Popescu, scrise de fapt de Ionescu? Asemenea lucru nu se poate întâmpla niciodată cu un poet adevărat, afară doar de cine ştie ce condiţii vitrege de existenţă.

Dar să mă pun din punctul de vedere al cumpărătorului sau al autorului fictiv. Pentru o glumă lucrul mai merge. Dar ca cineva să primească laude pentru ceea ce n'a făcut, nici nu se simte în stare să facă, înseamnă să te laşi bătut în cuie fără să simţi durere. Cazul lui Cyrano de Bergerac e practic, e posibil, pentru cucerirea iubitelor şi pentru petreceri familiare. In faţa opiniei publice arta e netransmisibilă. Un tată care-şi vinde copilul e un părinte denaturat, în poezie cine-şi vinde poeziile este un poetastru. Am auzit adesea că cutăruia i-a făcut o compunere altcineva. Dacă nu era calomnie, era cel puţin vorba de o pură industrie fără interes pentru istoria literaturii. A voi să-ţi vinzi poeziile sau alte opere poate să fie deci semn sau de disperată mizerie, sau de escrocherie, sau însfârşit de ignorare a esenţei artei, deci de prostie. Iată acum şi acel anunţ uluitor:

POEZII originale, satisfăcând critica ofer cedând drepturile. Scriţi ziar: „Autor” 77 M.

ARISTARC

Cronica feminină

Femeia cochetă

Cochetărie! Nu a fost preţuită această calitate niciodată, la justa ei valoare. Bărbaţii care n'au priceput-o, au învinuit-o de viclenie; iar femeile care n'au avut şansa să fie cochete, au fost primele s'o dispreţuiască. Cochetăria, spuneau ele, este un viciu scump! Aceasta a fost o tactică urîtă a unora dintre ele, (fiindcă femeile n'au numai calităţi frumoase) de a desconsidera această însuşire din moment ce ele nu puteau uza de ea. Biata cochetărie a fost un timp descalificată. Dar tot ce înconjură femeia trăeşte din contrazicere!

Insăşi natura, care tace la atâtea nedreptăţi, de data aceasta s'a înduplecat. A redat cochetăriei aproape moarte, viaţă, vigoare de a lupta şi dorinţa de a învinge. Astfel reînviată, o femee aleasă de ea păşeşte cu un mare „atout” în viaţă.

Dar mă veţi întreba? Ce-i în fond această cochetărie? Cochetăria nu înseamnă a flirta cu un bărbat sau a jongla cu sentimentele altuia.

Frumuseţea este un dar, te naşti cu ea, cum te naşti cu ochii albaştri sau cu ochi negri. Cochetăria însă, este o artă pe care o înveţi fără profesori. Cochetă, te educi şi te faci singură. Cochetăria este sinonimă cu higiena (da, doamnelor) cu gustul, cu bunul simţ şi încă cu alte elemente care scapă oricărei definiţii. A fi cochet, e un titlu de onoare pentru un popor. „Pariziana” e cochetă; cu această calitate predomină întreaga feminitate depe glob. Noi avem foarte multe femei frumoase, dar puţine cochete. O femee cochetă îşi creiază un stil, evidenţiindu-şi personalitatea şi acoperind cu aceasta eventualele lipsuri ale frumuseţii ei exterioare. Nu-i întotdeauna şi frumoasă, femeia cochetă, dar prin ţinuta, prin mersul, prin armonia îmbrăcămintei, prin tot felul ei de a fi, va atrage atenţia şi va plăcea, mai mult chiar decât o clasificată frumuseţe.

Intâlnim adesea o figură fină, cu trăsături regulate şi nu pricepem prin ce nechibzuite accentuări, prin ce deviaţii în îmbrăcăminte, frumuseţea din obraz şi din trup se pierde.

Dacă din întâmplare însă, întâlnim aceiaşi persoană într'o simplă rochie neagră de doliu sau un costum de bae „uni” ne dăm seama că acestei femei i se potrivesc numai liniile simple şi că o avantajează numai una sau două culori. Această femee, oricât de frumoasă ar fi, nu va putea concura niciodată cu o adevărată cochetă. Cum devii cochetă?

Studiind incontinuu — asupra ta şi asupra celorlalţi — ce culori, ce momente, ce tendinţe de modă, ce dispoziţiuni sunt cele mai armonioase, mai avantajoase pentru persoana ta. Avem şi noi totuşi câteva splendide exemplare de cochete.

Natural, vorbesc de artistele din teatre, filmul neluând la noi încă avânt; iar celelalte femei, anonimele din marele public, mai greu le poţi identifica.

Teatrul Naţional are multe femei remarcabile, iar celelalte teatre nu rămân mai prejos. De altfel cred că nu greşesc împărţind femeile în trei categorii şi anume: femeile elegante, femeile cochete (nu ştiu pe care să le prefer) şi, spre ruşinea noastră, şi femeile neglijente, care ne fac impresia, că poartă veşnic lucruri împrumutate. Nu vreau să spun cu asta, că numai femeile care schimbă multe rochii au dreptul la atenţii şi nu vreau să fiu învinuită că preconizez moda numai pentru oamenii bogaţi.

Dar cine nu recunoaşte, că aceiaşi rochie, fie ea cât de simplă, purtată de două femei, va avea două aspecte diferite, opuse chiar, după felul cum va fi purtată de femeia cochetă sau de cealaltă.

Să luăm exemplu pe Leny Caler, care ne-a spus părerea ei în această privinţă. Leny Caler este în teatru, ceeace este Joan Crawford în film, adică imaginea fidelă a tinerei femei de azi. Dacă peste cincizeci de ani se va căuta tipul care să personifice actuala generaţie, neîndoios că una din ele două o va reprezenta.

— Mă îmbrac, îmi spune ea, evident, după modă; dar n'o urmez exact, ci iau din ea numai ce-mi convine şi ce cred că-i în avantajul meu. (Păcat că nu fac toate femeile la fel!)

— De altfel, noi blondele, ar trebui să preferăm numai culorile pastel şi rochiile simple tinereşti.

Să nu uităm, că coafura nu contează numai la figură, ci este legată de întreg stilul îmbrăcămintei.

— In mod obişnuit preţuesc „rochiile optimiste”, un gen nou al meu. Dau însă toaletelor de scenă o deosebită atenţiune şi cu croitoreasa mea combinăm lucruri minunate. Deunăzi neam inspirat dela un şal şi o bonetică de ţărancă şi mânile ei experte au creat o splendidă capă şi o originală pălărie.

— Trebue ţinută socoteală ca toaleta şi întreaga noastră ţinută să aibă concordanţe, chiar cu cele mai pretenţioase cosmetice. Altfel rămâne inutil impresia unor neisbutite încercări”.

ŢUŢU RALIA

Cinematograful în Educaţie şi Invăţământ

D. Constantin C. Kiriţescu, profesor universitar şi Director al Invăţământului superior, membru în comisia de cenzură a Cinematografelor, tratează, nu numai cu competinţă, dar şi cu o deosebită claritate de gândire, problema Cinematografului în *Educaţie şi Invăţământ*, care este nu numai una din problemele capitale ale cinematografiei, ci şi o problemă pedagogică cerând o urgentă dezlegare.

Ca şi radio, cinematograful nu poate înlocui acţiunea personală, influenţa directă a personalităţii profesorului în educaţie şi în învăţământ. D. Kiriţescu, care cunoaşte bine mentalitatea noastră şi tendinţa la exagerare, în ceia ce priveşte aplicarea ideilor noi, însistă cu drept cuvânt încă din primele rânduri ale tratării asupra acestui principiu. Apoi expune, strângându-le într'o luminoasă expunere, toate dificultăţile şi problemele metodice relativ la felul *colaborării* profesorului cu cinematograful în predare, la pregătirea profesorului pentru o asemenea *colaborare* şi la uzul altor auxiliare în legătură cu acest fel de predare.

Cu prilejul tratării problemei cenzurii cinematografului, atinge o veche problemă care-i ţine la inimă, arta, morala şi libertatea, cu acel vioi talent de polemist pe care i-l cunoaştem. Broşura mai cuprinde un raport amănunţit asupra *„Congresului Internaţional al Cinematografiei de Educaţie şi Invăţământ”*, în care culege, rezumă şi prezintă cu dubla sa competinţă în problemele de cinematograf, ca şi în problemele de educaţie şi învăţământ, principalele propuneri, discuţia şi soluţiile admise la acest congres, precum şi cuvântarea delegatului României, care a fost însuşi autorul şi închee cu scurte şi interesante consideraţii asupra problemelor Cinematografiei în România.

Broşura d-lui C. Kiriţescu este foarte preţioasă pentru oricine ar vrea să aibă o vedere complectă şi precisă asupra întregii probleme precum şi o orientare în întrebuinţarea cinematografului în şcoală ca şi în educaţia poporului. Ea este de o lectură plăcută fiind bine gândită şi frumos scrisă.

Justiţie, jurişti, justiţiabili..

Imi povestea cu reţinută emoţiune. Era mai mult o spovedanie, decât o istorie dintre acelea ce se înşiră una după alta pe firul vremii pierdute, la uşa Tribunalului, în aşteptarea rândului procesului.

— Mă pomenesc alaltăseară cu un client necunoscut. Tânăr, slab, neras de 2-3 zile, cu o privire stinsă şi nesigură de câne bătut, cu vorba şoptită. L'am rugat să ia loc şi îndemnându-l mereu a început:

— Mă chiamă Ilie Creţu. Lucrez la fabrica de oglinzi. Nevastă-mea...

Vin direct dela înmormântare, domnule avocat.

— Linişteşte-te.

— Să vedeţi. Luni mi-a cerut 800 lei. Eu n'am vrut să-i dau. Ştiam că vrea să facă o prostie şi nu i-am dat. Marţi seara când m'am întors dela lucru era în pat. N'a mâncat nimic şi nu vorbea. Miercuri dimineaţa ardea şi vorbea fără şir. Am înţeles.

— La cine ai fost? — zic eu.

— La moaşa Agripina Păcescu, — zice.

Am fugit la moaşă şi i-am spus să-mi scape nevasta, că-mi rămân doi copii fără mamă, că dacă-mi moare nevasta o omor şi eu pe ea.

— Degeaba te superi pe mine şi pierzi timpul. Du-te repede cu ea la spital, — mi-a răspuns moaşa.

Am alergat acasă şi am dus-o la spital. Când am ieşit Miercuri seara de la lucru, m'am dus direct la spital... Murise. Domnul doctor mi-a spus să dau moaşa în judecată şi mi-a dat certificatul acesta. Am reclamat la poliţie şi acum sunt chemat pentru mâne la domnul judecător de instrucţie. Pentru asta am venit la d-voastră. Să-mi luaţi procesul, să vedeţi...

— Dumneata, nu ştiai nimic despre avort?

— Ştiam, că n'am lăsat-o... Mi-a fost frică. Inţelegeam ce-mi spunea, că e prea mult şi cei doi copii ce-i avem... Ştiam că e greu, că nu's bani, dar mi-era frică. De aceia nici nu i-am dat bani când mi-a cerut.

— Şi copiii ce fac acum?

— Sunt acasă. Am adus o fată şi stă cu ei... Ce ştiu ei?...

Şi ştergându-şi ochii, printre sughiţuri de plâns:

— Par'că eu ştiu ceva? Nici nu ştiu cum să-i îmbrac.

In plânsul şi durerea lui, îmi făcea impresia unui om îngrozit de golul imens pe care îl lăsase în urmă aceia ce murise fără vină. Căci ce vină îi găseşti că a pierdut tot, vrând să salveze puţinul pe care-l avea? Din contră, curajul ei dovedeşte că-şi iubea cu toată fiinţa acest puţin, ameninţat de venirea unui copil cu noui cheltueli.

Pe scaun, în faţa mea, Ilie plângea liniştit — gândind desigur la fel.

— Şi ce-ai făcut?

— Am cercetat reclamaţia. Am complectat plângerea, am adus martorii şi în clipa când duba neagră a puşcăriei a plecat cu moaşa la Văcăreşti, am răsuflat liniştit.

— Crezi că are cu ce-l despăgubi?

— Trei case în Bucureşti şi probabil că tot mai are. Rentabilă meserie.

— Tot e bine, pentru bietul Ilie.

— Stai că n'am terminat. Sub impresia acestui caz, m'am înapoiat aseară acasă. Tu ştii cât muncesc şi cât de greu ne merg afacerile. O duc şi eu ca tine şi ca atâţia, de azi pe mâne, în aşteptarea unor schimbări. Nevastă-mea m'a primit mai rece decât de obiceui.

— Dece eşti supărată?

— Mâine să-mi dai 3000 de lei.

Iar... Ce vină am eu?

Am crezut că glumeşte şi nu glumea deloc.

— Ce coincidenţă! Serios?

— Tragic de serios, pentrucă am umblat în plicul unde ţin banii de chirie, am scos 5000 de lei şi de frică să nu se repete cazul Ilie, m'am dus cu ea la profesorul F.

Scump, dar ne-am liniştit.

— Sub raport juridic, profesorul F. ar fi avut şi el loc, în duba neagră, alături de moaşa Agripina.

— Mofturi. Sub raport juridic, nerespectarea unui articol de lege, învechit, te duce la cimitir sau te ţine în viaţă, după câte parale ai în casă.

— V'a venit rândul; ne face semn aprodul.

Şi am intrat amândoi în Tribunal.

G. COSTĂCHESCU

Antologia

dragostei şi a femeii

● *Femeile şi regii pretind orişice.* (H. de Balzac).

● *Neutralitatea intre femei care ne sunt de opotrivă de prietene, fie că s'au certat pentru interese la care nu suntem câtuşi de puţin amestecaţi, este un punct dificil: trebuie adesea să alegi dintre ele sau să le pierzi pe amândouă.* (La Bruyère).

● *O femee care n'are decât un singur curtezan crede că nu-i cochetă de loc; acea care are mai mulţi, crede că nu-i decât cochetă.* (La Bruyère).

● *Un bărbat izbucneşte contra unei femei care nu-l mai iubeşte, şi se consolează, o femee face mai puţin zgomot când este părăsită, şi rămâne multă vreme neconsolată.* (La Bruyère).

● *Iubirea este un izvor nesecat de reflecţiuni, adânci ca veşnicia, înalte ca cerul, întinse ca universul.* (Alfred de Vigny).

● *Judecata femeii este saşie ca şi ochii lui Venus.* (Prondhon).

● *Actul este bărbat, vorba este femelă.* (I. Leclerq).

● *Pentru femei religia constă din solemnităţi, iar morala din convenienţe.* (D-na Coignet).

● *A fi cochetă însemnează să te promiţi la douăzeci de bărbaţi şi să nu te dai decât la nouăsprezece.* (Alphonse Karr).

Spălatul gurii se impune ca şi spălatul mâinilor!

Numai spuma abundentă a pastei de dinţi KALODONT spală temeinic dinţii şi gura!

Intrebuinţaţi deci regulat KALODONT dimineaţa şi seara!

spală desinfectând dinţii şi gura

KALODONT

F. A. SARG'S

PASTA DE DINŢI SPUMOASĂ

Pe marginea unei cărți a lui Duiliu Zamfirescu

Intrebați pe majoritatea bacalaureaților, ba chiar pe majoritatea studenților în l. română despre operele lui D. Zamfirescu, și invariabil veți primi răspunsul: „Cele mai bune opere ale lui sunt cele cinci romane asupra vieții Comăneștenilor, dintre care cele mai frumoase sunt „Viața la țară” și „Tănase Scatiu” apoi câteva nuvele și câteva poezii”. Dar câți oare cunosc acea operă mică, gingașă, care printre celelalte este ca o pansea în culori minunate acoperită aproape în întregime de trandafiri pitici. Nu știu dacă comparația e justă, dar aceasta este părerea pe care o am despre cărticica lui cu titlul „Lydda” și cu subtitlul „Scrisori romane”. Și tocmai pentru că am convingerea că puțini sunt cei care o cunosc îmi permit să-i expun aici pe scurt subiectul.

Cadrul acțiunii este mai întâi Roma iar tot ceia ce vechea citadelă are mai măreț, mai impunător, este evocat cu adâncă pricepere de pana unui fin intelectual. In partea a doua a romanului acțiunea se petrece la moșia unui boier român.

Personagiile sunt reduse. Filip, boierul bătrân, care trăiește vecinic pe moșia lui, e un caracter cu totul deosebit de cele ce ne-a dat până acuma D. Zamfirescu. Filip nu este nici boierul legat de pământul său, iubindu-l cu patimă în felul Comăneștenilor, nu este nici parvenitul asemănător lui Tănase Scatiu. Filip este întruparea desăvârșită a omului care trăiește o intensă viață intelectuală, departe de orice preocupare câtuși de puțin „terre-à-terre”. Dacă nu ne-ar spune autorul că boierul e român puteam să-l credem francez, englez, sau de orice altă naționalitate, fără ca prin aceasta să-și piardă ceva din personalitatea lui. El are un fiu adoptiv, Mircea, pe care s'a străduit să-l crească în ideile scumpe lui. I-a cultivat spiritul și sufletul făcând din el un intelectual fin și un om, care, ca om e perfect. Pentru desăvârșirea culturii lui îl trimite mai întâi în Grecia, spre a cunoaște prin el însuși, tot ce scurgerea anilor a mai păstrat din strălucita cultură și civilizație clasică, apoi la Roma în acelaș scop. De aici Mircea trimite binefăcătorului său scrisori de o deosebită frumusețe și gingășie în care descrie cu o rară măestrie monumentele care odată au fost gloria Romei.

Și aceste monumente sunt văzute nu numai de un bun cunoscător care este Mircea, frumusețea nu este descrisă cu nepăsarea rece a unui pur intelectual.

Aceste monumente fac ca sufletul să-i vibreze, pentru dânsul ele au viață, iar descrierea este un amestec de intelectualism rafinat și de sentimente superioare care împreună formează un tot armonic de o incomparabilă frumusețe. Vibrează în acelaș ritm muzica, știința, și sentimentul. Iată de exemplu impresia ce o fac asupra lui ruinele Forului Roman.

„Este ceva mai elocvent, în trista și măreața sa singurătate, decât acest deal ridicat pe ruine, acoperit de ruine, la picioarele căruia se întinde Forul, de pe care se văd arcurile de triumf, ale lui Septim Sever și Titu, basilica lui Constantin, și Coliseul. Aici este inima Romei antice, a Romei imperiale; inima acelui colos ce stăpânise lumea dela un capăt la altul”.

Iată și impresia ce i-o face bustul lui Traian, și al membrilor familiei sale, busturi pe care le vede la muzeul de sculptură.

„Intrai la stânga în sala busturilor împărătești. Aci mă aștepta emoțiunea binefăcătoare a patriotismului. Imi aduceam aminte de un bust al lui Traian care mă impresionase, dar nu credeam că a doua oară avea să mă miște atât de mult. In adevăr, cum intri, dai de chipul împăratului nostru, așezat pe polița de sus, la stânga. Ce minunat seamănă bustul acesta, cel mai expresiv și mai inteligent din câte am văzut eu, cu imaginea ce-mi făcusem din cărți, despre marele nostru părinte. Luai un scaun și mă așezai în fața pietrelor vorbitoare.

Iată Traian, iată Plotina, femeia lui; iată Marciana, sora Impăratului; iată Matidia, fiica Marcianei.

Apoi Adrian, vărul și urmașul lui; apoi Sabina, femeia lui Adrian. Sfântă este emoțiunea, ce răsare în sufletul unui român, la vederea acestor capete care au trăit din viața Impăratului, l-au iubit, l-au înveselit și l-au întristat. Ce enigme aceste obrazuri de piatră, această Plotină, la început demnă soție a marelui om, apoi femee rea; această Marciană, singur lui rudă de sânge; această Matidie tânără și cuminte, mică ramură a familiei Ulpia! apoi acest Eliu Adrian, mătăhălos la trup, fin la minte, iubitor al artelor și frumosului; demn de părintele său adoptiv în unele, nedemn în altele! Ce straniu monument al istoriei romane, clipa aceasta de 18 ani, în care o lumină de geniu puternic, o mână de suflet cu adevărat nobil, încearcă să oprească rostogolirea totului în prăpastia depravării, a vițiului, a infamiei! Și ce mare ne apare omul care personifică într'însul clipa aceasta, omul al cărui caracter moral avea să lupte nu numai cu imoralitatea altora, dar cu propriile sale slăbiciuni! Căci atât de adâncă era stricăciunea, așa se întindea de departe cangrena în clasele de sus, în cât însuși Impăratul, figura cea mai nobilă din câte au produs vremurile acestea, nu s'a putut strecura în paginile albe ale istoriei, fără pată. Dar ca și cum bărbătescul lui suflet s'ar fi temut de el însuși, Traian, dând spada în mâna lui Saburanus, numit de el căpitan al gardei îi zicea: „ține, mă vei apăra, dacă îmi voi face datoria; dacă nu întoarce-o în contră-mi: orice greșală la suveran are mai puțină scuză”.

Și ce bine oglindește, bustul acesta fără cunună pe cap, fără însemnele măririi, înălțimea gândurilor, mărimea sufletului! Cu părul tras pe frunte, rămas puțin, ca la Iuliu Cesar: ajuns prin urmare în deplină maturitate, când toate florile s'au scuturat de pe ramura vieții; fără copii, așa dar fără ultima mângâiere a oamenilor ce conduc pe semenii lor și, care, din slava în care trăesc, par'că pătrund și mai adânc vanitatea celor pământești; cu ochiul trist privind drept înainte: cu gura ușor ridicată dela o lature, — chipul Impăratului e icoana însăși a melancoliei. Acolo se răsfrâng grijile unui imperiu mare ca lumea; acolo năzuințele unui suflet păgân, în care cu toate astea, sublimul martir de la Golgota părea că aruncase sămânța îndoielii; acolo luptele unei conștiințe, în care blândețea ertătoare a geniului se întâlnea cu disciplina rigidă a generalului din Germania de jos. Acesta e căpitanul din primul război dacic, care, după ce bătuse pe strămoșii noștri în pământul lor, se ruga de femeile dace să nu-și caute singure moartea, fiindcă: „Roma iartă pe cine se supune”, cuvinte noi în gura unui popor, ce nu ertase niciodată pe nimeni. Și privind în ochii cuminți ai Impăratului mă gândeam că a fost o fericire pentru noi coborîtorii Dacilor și ai Romanilor, că cele două popoare s'au isbit, s'au frânt, s'au contopit într'un popor nou, tocmai în epoca cea mai curată a imperiului, sub privirea blândă a divului Traian”.

Erudiție și sentiment, amândouă calități perfect echilibrate.

Acum intră în scenă al treilea personagiu, Lydda, pictoriță, și deși ne-am aștepta ca în sufletul ei să găsească frumosul mai mult răsunet, totuși și la dânsa găsim un perfect echilibru între intelect și sentiment, echilibru însă dublat de un ușor romantism, poate produs al gingășiei inerente unui suflet feminină de elită. Și Lidda manifestă o admirație inteligentă pentru vechile monumente ale Romei.

Mircea și Lydda se cunosc și după cum este și de așteptat sufletele lor se atrag. In scrisorile adresate binefăcătorului său, Mircea vorbește și despre prietena lui. Cu această ocazie, în răspunsurile pe care le adresează lui Mircea, bătrânul Filip își exprimă părerile sale cu privire la sentimente și pasiuni, păreri care sunt extrem de interesante pentru înțelegerea acestui cu adevărat nou caracter creat de autor.

„Ascultă-mă, iubitule. Fiindcă natura te-a înzestrat bine, aibi puterea de a te servi de armele ce ți le-a dat ea, spre a te ridica împotriva ei, în partea slăbiciunilor sale. Nu iubi. Nu te lăsa să te subjuge amorul. In schimbul unei licăriri înșelătoare gâlgâie nefericirea. Nu îmbrăca niciodată cu purpura imaginilor tale trupul unei femei. Acelea sunt nemateriale, superioare și eterne; aceasta este o formă trecătoare a lutului, eri munte, azi fecioară, mâine vierme.

Aștept dela firea dumitale aleasă, să înțeleagă că libertatea lăuntrică, singurul bine pe pământ, numai oamenii fără pasiuni o pot dobândi”.

In sprijinul teoriei sale Filip invocă spiritul și talentul lui Leopardi a cărui desăvârșire se datorește faptului că a fost liber în conștiința lui și că n'a avut aventuri amoroase. In aceiași situație se aflau și Dante și Petrarcca care cu toții au produs opere nemuritoare. La această argumentare răspunde Mircea printr'o contra argumentare, arătând părintelui său că dacă aceste genii n'au avut aventuri amoroase nu era pentru că n'au iubit, ci pentru că au avut neșansa de a nu fi iubiți.

Intre părinte și fiu urmează o polemică de o deosebită frumusețe în care cultura răsfrântă prin prisma sufletului adânc sensibil, găsește argumente de cel mai înalt ordin intelectual în sprijinul teoriilor respective. Este o polemică ce ar merita să fie citată în întregime, lipsa de spațiu însă n'o permite. Cu toate sfaturile părintelui său, Mircea se căsătorește cu Lydda. Consecințele acestui fapt sunt că Filip cu toate că a ertat gestul fiului său, îl desaprobă totuși, iar pe Lydda o disprețuește.

Desaprobarea părintelui său îl mâhnește pe Mircea, dar găsește în soția lui tot sprijinul și mângâierea de care un suflet superior ca al său avea nevoie. Puțin timp însă după căsătoria lor Mircea se îmbolnăvește și moare. Lydda, rămasă fără nici un sprijin, se adresează socrului ei, rugându-l să-i vie în ajutor. Bătrânul deși cam „à contre coeur” pleacă totuși în Italia la nora lui, pe care până acuma nu o cunoștea. Impresia pe care o face tânăra femee asupra socrului ei este puternică, acesta înțelegând că fiul său găsise în femeia de care își legase destinul, calități superioare, demne de toată stima.

Bătrânul află că nora lui va deveni mamă și, în fața acestei perspective, el îi propune să plece cu dânsul în țară, să trăiască la moșia lui, ceiace Lydda acceptă cu bucurie. Cu cât o cunoaște mai mult, cu atât Filip este mai încântat de farmecul ce se despinde din toată ființa ei. Ceia ce contribue și mai mult la apropierea lor sufletească este și amintirea scumpului dispărut, de care amândoi sunt pătrunși. Lydda pleacă cu Filip în țară. In tren, în timp ce ea se odihnește, bătrânul pe care moartea fiului său l'a impresionat profund, are timp să judece odată în plus viața și faptele, cu care ocazie spicuiește din însemnările lui intitulate „Măsura dreaptă a vieții” câteva reguli de conducere în viață pe care și le-a impus dânsul. Redau unele din ele, printre care și unele considerațiuni.

DUILIU ZAMFIRESCU

„Oricât de cultă și de liberală să fie o femee, ea nu va ajunge niciodată la o întreagă independență de judecată. Aceasta din cauza raportului de dependență ce există dela inteligență la facultățile sale afective. Ridicându-se pe scara intelectuală, bărbații dau din când în când, printre marii cugetători, exemple de ascetism voluntar, femeile niciodată. Cele ce mor fecioare n'au putut face altfel, din cauza religiunii sau a condițiunii lor fizice și sociale. Și e de observat că femeile care mor fecioare sunt de regulă ființe smerite, umile, de o condițiune intelectuală foarte joasă, bărbații din contra”.

■

„Cercetează cât s'o putea mai mult și crezi cât s'o putea mai puțin. Aceasta, fiindcă în ordinea morală, lucrurile ce nu sunt evidente dela prima ochire, sunt susceptibile de o îndoită soluțiune.

■

Rare ori un om cuminte din veacul nostru se rostește cu putere asupra unui lucru, fără să vadă imediat tăria părerii contrare. De aceia asemenea oameni se rostesc foarte rar. Il n'y a que les journalistes et les français qui ne doutent de rien”.

■

„Nici un om cu mintea sănătoasă nu se poate gândi serios și mai cu seamă nu poate pricepe posibilitatea morții sale, pricepând în acelaș timp foarte bine pe a altora. Noțiunea abstractă a individualității noastre ne face să ne socotim eterni.

■

„E mai ușor adesea de a fi de acord cu alții decât cu sine însuși”.

■

„Caracterele oamenilor sunt ca vinurile închise: te găsești totdeauna înaintea unei etichete și, în general, e bine să nu bei butelia până în fund, fiindcă chiar atunci când vinul corespunde cu eticheta, dai de drojdie”.

■

„Natura a făcut două lucruri mari: amorul și moartea. Omul a făcut un singur lucru: arta. Nici o mângâiere nu e mai trainică decât aceasta, fiindcă orice durere, pe calea artei, esă din noi sub formă emoționantă și se personalizează atât de mult, încât devine mai sugestivă și mai puternică decât însăși durerea noastră.

■

„Minunată steluță ce mai toată vara strălucește în zenitul nostru. Vega din constelația Lyrei, stă de noi la o distanță de 42 de mii de miliarde de leghe, cu alte cuvinte e cu un milion de ori mai depărtată decât soarele nostru; la această depărtare, Soarele, isvorul vieții pământești, ar fi pentru noi de 47 de ori mai puțin luminos decât Vega. Ce strălucire incomparabilă trebuie să fie deci în steluța nopților de vară.

Iar primăvara, în amurg, răsare deasupra munților o stea ce se sfarmă cu firea, tremurând din lumini, ca un diamant. Este Spicul din constelația Fecioarei. Depărtarea ei de noi este incalculabilă.

Și cu toate aceste se depărtează tot mai mult, până ce probabil nu se va mai vedea. In preajma ei se închiagă o mulțime de nebuloase, sămânță de lumi viitoare, ce-și vor lua însușiri pătimașe, vor atrage și vor respinge, vor lumina și vor încălzi, vor zămisli pe ele poate oameni!

Și atâta ai tu, ființă făcută din cărbune, om vanitos și lacom, atâta ai: scânteia ce licărește în tine, conștiința, sufletul, pe care le-ai moștenit atomic, din împărăția luminoasă a cerurilor, în care Spicul și Vega tremură din lumine. Nu le mânji că te întuneci și te stingi înainte de vreme”.

■

Sunt câteva doar din ideile bătrânului Filip dar ar merita să fie citate toate.

Figura care predomină de acum înainte este aceia a Liddei. Sufletul ei este stăpânit de o tristețe, de un sentiment de nimicnicie, pe care numai cei care nu mai au nici un ideal în viață îl simt, și care se manifestă cu atât mai puternic cu cât sufletul ce-l resimte este mai delicat.

In singurătatea de la țară, Filip și Lidda au posibilitatea să se cunoască mai bine, acum își justifică bătrânul atitudinea avută înainte, față de dânsa.

Las pe cititori să judece frumusețea dialogului care urmează.

— „Eu vream să fac din bărbatul tău o creatură gânditoare la cel mai înalt grad, ceva care să se apropie de concepțiunea platoniciană a omului, s'o ajungă și s'o întreacă. Pentru aceasta, voiam mai întâi să-l ajut a crește în cultul ideii, și de aceea luptam cât puteam să-l țin departe de atingerea veninoasă a patimilor.

— E foarte frumos, zise ea încet, numai, poate ceva cam greu. De altfel, a iubi, în toată curățenia inimii, nu mai este o patimă.

— Atunci ce este, Lydda?

— O lumină ce vine din cer să se resfrângă în diamantul sufletului.

— E o comparație poetică, dar nu o dovadă.

— Mie mi se pare că da. Dacă ai așeza sufletul omenesc în pustiu, el ar fi ca diamantul în întuneric: n'ar reflecta nimic. Pe când raza amorului pune pe fiecare suflet în adevărata sa valoare, după cum lumina pune pe diamant. Și afară de asta, crezi d-ta, zise ea cam tristă, că noblețea noastră, a oamenilor, stă în inteligența sau în sentimentele noastre? Dacă stă în inteligență, atunci totul în natură este mai nobil decât noi fiindcă totul ne este superior, printr'o inteligență imanentă, dela planeta care se învârtește în spațiu până la atomul chimic care se combină cu alt atom.

— Cu singura deosebire că acelea nu au conștiință.

— Eu nu știu: și nu știi nici d-ta.

— Ba da, căci dacă inteligența dumitale imanentă cu care înzestrezi lucrurile neînsuflețite ar exista, atunci ar trebui ca pământul nostru să nu stea, ca un prost, la aceiași eternă depărtare de soare, ci, de îndată ce o începe să simtă că e frig, să se apropie de foc”.

Timpul îl petrec filozofând, căutând să se apropie reciproc pentru a descâlci rostul încurcat al firii. Se pierd amândoi în discuții interminabile asupra complexului sufletului omenesc și caută în artă sub toate formele ei, un refugiu suprem.

Timpul, existența nu contează pentru dânșii, căci trăesc în abstract.

Lydda care vrea ca socrul ei să-i servească de călăuză în viață, dorește să-i cunoască felul lui de a gândi.Aici ar fi de redat în vreo zece pagini ideile bătrânului Filip. Ele sunt atât de concise încât a le rezuma, ar fi o imposibilitate fără a risca diminuarea frumuseții lor și deci a efectului. De aceia voi reda în întregime numai ideia ce o are bătrânul despre suflet.

— „Sufletul este complexul tuturor fenomenelor minții, sentimente, dorințe, cunoștințe, raționări, hotărâri, etc. Lumea din afară exercită impresiuni asupra ființei noastre corporale, iar corpul nostru reacționează asupra luminii din afară. Sufletul este acel „ceva” ce se interpune între impresiunile primite dela lumea din afară și reacțiunile corpului nostru”.

Și Filip exemplifică deosebirea ce există între inteligența corpurilor însuflețite și pretinsa inteligență a corpurilor neînsuflețite, susținută de Lydda.

— „Dacă pui pilitură de fier în fața unui magnet, toate firicelele fierului se mișcă în aer și merg de se lipesc de magnet; dacă între magnet și pilitură așezi o foaie de hârtie, firicelele fierului vor veni să se lipească de hârtie acolo unde ea atinge magnetul. Nici unul dintre firicele nu face înconjurul hârtiei ca să meargă deadreptul la magnet. Să trecem acuma deodată dela magnet și fier, la Romeo și Julietta. Romeo e atras către Julietta, ca fierul către magnet. Dacă între dânșii vei pune un zid, ei nu vor sta lipiți fiecare de partea zidului unde se găsesc, ci vor căuta să ajungă unul la altul, printr'o infinitate de mijloace”.

Puțin după această convorbire Lydda moare în durerile nașterii. Filip deși e îndurerat de moartea ei, își găsește un scop în viață trăind pentru copil. Copilul se îmbolnăvește și în fața acestei nevinovate creaturi care suferă Filip nu se poate opri de a medita:

— „Ce farmec, câtă poezie e în viața șubredă a unui copil! Cum se poate să fie omul crud, când are alături copilăria? Și par'că mai mult: cum poate omul să devie pesimist, când este fructul amorului. Mă gândesc cât sunt de inconștient. Ce eram în tinerețe și ce sunt acuma. Infinită este vanitatea părerii!

Mi „s'a părut” atâtea lucruri!... și au fost atât de puține! In realitate eu n'am trăit, ci numai mi „s'a părut”.

Cu părerea am voit să guvernez viața mea și pe a altora și n'am guvernat nimica. Nu numai n'am guvernat, dar încă viața altora m'a guvernat.

Lydda m'a întors către poezia realității, iar copilul acesta către poezia suferinței”.

Gânduri ce trădează capitularea bătrânului în fața realității. Ghicim că bunicul va da nepotului o educație mai pozitivă, învățându-l să trăiască cu adevărat, să prețuiască în aceiași măsură intelectul și sentimentul.

Din partea autorului este o pledoarie abilă în favoarea elementelor care formează integritatea individuală.

MILCOVICI ZINCA

Autumnală*

E satul gol și umed și drumurile oarbe
Și cerul se coboară tăciune peste prund,
Cu gene roșii numai luceafărul mai soarbe,
Singurătatea apei, ce s'a lăsat în fund.

Iși plimbă noaptea dricul de ederă gălbue
Și părul și-l înșiră prin lanuri cu porumb,
Cu umbra 'ngenunchiată pe brațe, vântul sue
Catapeteasmă ruptă a norilor de plumb.

Ceasornicul în oase se-aude tot mai rar
Și nici un glas nu smulge tristețea din fântână
Eri a căzut o stea ce tremura la car,
Azi a sburat o fată, cu sufletul în mână...

In candele s'au stins luminile pe rând,
Ca 'n turlele din basme un țiuit tăcut.
...Și poate 'n toamna asta vei auzi țipând,
Când m'or strivi 'ntre palme mormanele de lut...

CONST. SALCIA

* *Din volumul „Năvodar de Stele” ce va apărea în curând.*

TRADUCEREA ROMANULUI

„PULBERE”

de ROSAMOND LEHMAN

care s'a bucurat de cel mai mare succes în Anglia și Franța apare în curând în traducere românească

Editura „ALCALAY”

Pietro Mignosi:

Cava la punta...

(Edizioni Rinascimento letterario in Genova)

Un critic italian, Luigi Tonelli, schițând caracterele operei epice a lui Pietro Mignosi observă că ea continuă linia novelisticei lui Giovanni Verga și Pirandello. Această apropiere— pe care o motivează în mod interesant și ambianța identică în care s'au desvoltat acești scriitori care sunt, toți trei, sicilieni — poate fi un punct de plecare just pentru înțelegerea artei narative a lui Mignosi.

Ni-se pare însă că, ducând mai departe apropierea dintre atmosfera nuvelelor și schițelor lui Mignosi și aceea, de foarte înrudită tonalitate, a nuvelelor lui Pirandello, descoperim, ca tot atât de caracteristic tragică, atmosfera ce stăpânește multe din schițele lui Maupassant.

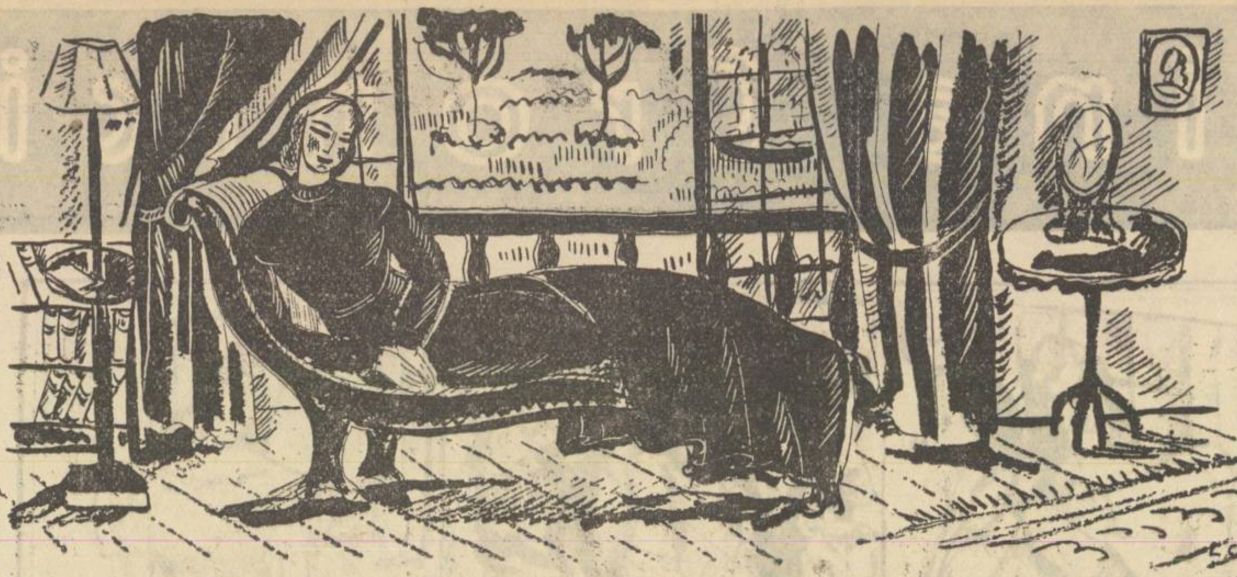
Intr'adevăr, Mignosi poate aminti pe Verga prin unele asprimi ale stilului și unele forme dialectale pur siciliene; dar ceeace îl apropie mai mult de Pirandello și, mai departe de Maupassant este calitatea acelui tragic care, desprins din fapte meschine crud luminate, amintește tragicul lipsit de eroism și tristețea cenușie a vieților ratate din schițele celor doi scriitori ultim citați.

Prilejul rândurilor de față este ultimul volum de schițe ale lui Mignosi, *Cava la punta...* Romanul *Perfetta letizia,* apărut în 1931, a putut fi socotit drept o operă deplină în care Mignosi, sub titlul de francescană amintire, descria un proces de dureroasă desagregare sufletească și schița un mediu de frământări uneori meschine, alteori tragice prin neputința și resemnarea ce o dovedeau. Volumul de schițe nu de mult apărut pare că reia, în frânturi, lumea acelorași personagii. Cele nouă povestiri înfățișează în mereu înnoite aspecte, fapte de tragic cotidian pe care însăși povestirea, scurtă și aspră, reușește să-l adâncească mai mult. Iată, spre pildă, schița intitulată *Sorelle*: resemnarea care ascunde visurile neîmplinite ale celor două fete bătrâne care conduc o grădină de copii săracă, unde viața li-se irosește; sau schița care deschide volumul, *Bunicul:* bătrânul care a scăpat din brațe pe nepotul lui, pe micul Benedettucio, și l-a omorît, zace bolnav, urât de toți, iar când moare, mama lui Benedetuccio, fata lui, se bucură că însfârșit copilașul ei nu va mai fi singur și nu-i va mai fi frică acolo unde este acum, în Raiu; sau, însfârșit, schița intitulată *Una cosa fuori posto:* copilul, Giovannino, luat dintr'un ospiciu al copiilor găsiți, crescut și mângâiat de părinții lui cei noui, apoi, plăpând și trist, dus înapoi, pentrucă adevăratul copil era așteptat. Schițele lui Mignosi aleg astfel acele frânturi de viață în care faptul de întâmplare cotidiană câștigă rezonanțe adânci printr'o trăsătură pe care am putea-o socoti deschizătoare a unor perspective de lumină sau încercând o transfigurare a datei crude de realitate.

Ceeace motiva titlul francescan al romanului amintit mai sus era luminarea ultimă pe care o găsea sufletul personagiilor centrale pentru care — aproape ca și pentru Sfântul din Assisi — desăvârșita bucurie era născută din toată truda ființei lor. Ceea-ce în acest volum de schițe separă pe Mignosi de scriitorii cărora, la început, am putut să-l alăturăm, Pirandello și Maupassant, este poate tocmai această profundă umanitate și milă care corectează asprimea faptului crud luminat în realismul său, și care constituie tema fiecărei povestiri. Mignosi, teoretician al unei arte pătrunse de semnificație religioasă, se afirmă astfel în opera lui epică, cu o îmbogățire însemnată adusă lumii create de Verga sau Pirandello: înfățișând faptul de tragic mărunt în lumina acelei înțelegeri ce participă din caritatea creștină, Mignosi, deși continuator al realismului reprezentat de scriitorii amintiți mai sus, — și orice pagină a acestor schițe ar dovedi iubirea faptului dur — întrece totuși această formulă într'o operă narativă care, în romane ca *Perfetta letizia* și recentul *Gioia d'agave,* aduce perspectiva unei prea chinuite înțelegeri a omenescului.

N. FAÇON

Chiar dacă
nu aveți radio
Citiți azi revista
RADIO
(fostă Radiofonia) care publică: Știință popularizată, radiofonie, televiziune și oferă premii în valoare de
100.000 LEI
48 pagini
ilustrate, tipărite la fotogravură
5 Lei

Contribuția română la congresul de filozofie de la Praga

Trebue să începem cu acel ce, de drept, și-a câștigat un loc de frunte printre reprezentanții gândirii filosofice la noi și care posedă, în serviciul filosofiei, verbul elegant, larg și ușor al unei frumoase elocințe: D. Ioan Petrovici.

Comunicarea d-sale: „*Le Réalisme, Tendence dela Philosophie actuelle*" prea frumoasă ca formă, are mai mult alura unor considerații ce vor avea menirea să serve ca bază și punct de plecare unui briliant esseu viitor, decât pe aceia a unui comunicat la un congres de filosofie.

Un astfel de comunicat e deobiceiu mai aspru și mai arid la înfățișare, mai dens și greu de fapte în „raccourci"-ul în care este forțat să se prezinte la un congres de sute și mii de oameni, gânditorul dornic să înfățișeze un întreg sistem de gândire, într'o anume perspectivă, spre a se impune atenției atâtor gânditori care cunosc temeinic problemele puse în discuție.

Domnia-sa alege printre reprezentanții realismului pe cei mai reprezentativi: *Oswald Külpe* și *Henri Bergson* pe deoparte, iar pe de alta *Edmond Husserl* și *Max Scheler.*

In ajunul războiului filosofia idealistă așa cum se poate constata la *Ernst Mach,* de pildă, ne spune Profesorul Petrovici, ne închidea într'o rețea de imagini, într'o lume imanentă pe care nu o puteam depăși niciodată. Ii era îngăduit cugetării filosofice să elaboreze doar faptele experienții spre a simplifica spectacolul lumii, umplând intervalele și complectând fragmentele, dar noțiunile cele mai abstracte concepute de gândire erau privite ca desăvârșit incapabile de a prinde realitatea de dincolo.

Această atitudine receptivă, atitudinea de spectator a filosofului era îngăduită gânditorului vremurilor acelora de calm relativ și securitate iluzorie.

In vremurile de azi cugetătorul însă nu se poate să nu fie și un luptător, deci forțamente trebue să tindă spre o concepție realistă întemeiată de o potrivă pe experiența amenințătoare din afară și pe intuiția propriului nostru dinamism.

Insuși Dumnezeu trebue conceput ca o forță vie, ca o putere care ne călăuzește din noi însine. Noi îl percepem aproape tot atât de limpede ca și rezistența exterioară sau ca și spontaneitatea noastră interioară, ale cărei rădăcini sunt implântate într'o putere ce ne depășește.

D. Petrovici reprezintă această tendință spre realism în continuarea unui realism din trecut, ca pragmatiștii americani, idealiști când propun coherența ca criteriu al veritățiii, realiști când privesc succesul practic ca o garanție supremă a valorii unei idei. Această tendință realistă, observă, în încheere d-l Petrovici, este de alt fel tendința de a căuta faptele dincolo de ficțiune și a le acorda primatul în orice domeniu al vieții intelectuale, fie când e vorba de natură, de istorie sau literatură.

Fără îndoială *faptul* și *ficțiunea* sunt la baza filosofiei contimporane.

Faptul sau *ficțiunea* sunt alternativa ce caracterizează spiritul timpului nostru mai mult decât orice teorie dezvoltată și pozitivă. D-l Profesor Ioan Petrovici pare a circumscrie subiectul discuției, supunându-l autorității faptului. Nouă ni se pare însă că filosofii tinerei generații, acei ce au venit după Nietzsche, Dilthey, Simmel și Husserl, au depășit domnia aproape autocratică a faptului din epoca științelor.

Brunate-Lago di Como

Știința a renunțat de mult să pună chestiunea „ontologică", identificând faptul cu fenomenul, dar filosoful este el capabil să constate *faptul?* Omul de știință îi contestă această capacitate filosofului și fiindcă sunt numai două alternative, fapt sau ficțiune, filosofului nu-i rămâne decât domeniul imaginației... Filosofii generațiilor tinere se preocupă în primul rând deci să ia o atitudine pentru a eși din această dilemă. Ei caută în primul loc să reconstituie filosofiei un domeniu propriu în locul celui pe care l-a pierdut și să creeze din nou oarecum pe filozof așa fel încât să se distingă în acelaș timp de savant și de artist. Domeniul filosofiei trebuie să cuprindă tot ceia ce prin natura sa însăși *nu este fapt* și să se situeze între domeniul faptelor prielnice pe de o parte și acel al faptelor din lumea exterioară pe de altă parte, deci între domeniul faptelor și acel al ficțiunilor.

Comunicarea d-lui profesor *Eugeniu Speranția* este o vie și interesantă ilustrare a acestei concepțiuni în filosofie „*Legile și formele cugetării ca o proecțiune a proprietăților vieții*" este o retraducere a cunoștințelor științifice, o retrăire a lor, o interpretare spre a degaja din ele înțelesul lor întreg așa cum o cere gândirea filosofică de azi.

Problema pusă de Domnia sa este: putem noi atribui acțiunii formele și legile cerute cugetării noastre spre a fi aplicabilă și a ne conduce la cunoștința adevărată?

Intre cugetare și activitate nu există decât o diferență de scară, căci activitatea este condițiunea subiectivă a evoluției, adică un act perfect analog cu acelea care în sistemul nervos realizează cugetarea, zice d-l Speranția, citând pe biologistul Aug. Pauly. Nu putem noi oare considera deci formele și legile cugetării ca derivate din legile și formele vieții? Există însă oare legi și forme ale vieții? Și ce trebue să înțelegem prin ele?

In primul loc trebuie să observăm, zice d. Speranția, că legile despre care vorbim nu sunt legi ca acele pe care se silește Psichologia să le fixeze. *Legile cugetării logice* sunt acele pe care și le impune cel ce gândește, oarecum dinlăuntrul său și cărora se supune din propria sa sforțare. Sunt legi în senzul *imperativ* și nu în senzul *indicativ* ca în științele naturii. Caracterul lor categoric nu stă în faptul imposibilității de a deroga dela ele ci ele au o obligativitate intrinsecă recunoscută de noi.

Aci stă analogia între ele și legile vieții, căci viața se desfășură în ea după legi pe care și le impune, ca și când ar realiza unele imperative cărora nu se poa te sustrage. Viața își urmărește mereu conservarea. Dar principiul identității în cugetare ca și acel al conservării în viață în general nu ar putea niciodată să se afirme dacă viața și cugetarea nu ar putea îmbrăca o anume formă în mod constant. Ca și processurile de viață actele de cugetare sunt processuri care tind să trăiască și să se conserve indefinit. Și unele și altele au dintr'un izvor neistovit tendința de a se individualiza, cugetarea impunând lucrurilor forma discontinuității, viața pe acea a individualității. Logica noastră nu este deci condiționată de formele accidentale ale speciei umane ci de legile superioare ale vieții.

Găsim aci ideia de „viață" cu semnificarea nouă, accentul particular și rezonanța specială pe care a căpătat-o acest concept în filosofia nouă, precum și o ilustrație fericită a rolului filosofului în interpretarea științei și întregirea înțelesului „faptului" prin filosofie. A treia comunicare care este acea a d-lui G. Scraba, dialecticianul subțire și omul de muncă migăloasă care a reprezentat cu statornicie gândirea românească la congresele de filosofie de la înființarea lor. La congresul din Oxford, Domnia sa a făcut o comunicare foarte interesantă despre o filosofie a omenirii, degajată din studiul limbagiului în istoria și evoluția limbagiului prin clasarea cuvintelor după înțelesul lor. La congresul dela Praga, împingând mai departe cercetările sale d-l Scraba se întreabă dacă nu s'ar putea stabili pe această cale și o metafizică a limbagiului ajungând la concluzia afirmativă.

Ființa și natura sa, de exemplu, zice d. Scraba, sunt noțiuni care, deși reprezintate prin cuvinte convenționale, sunt aceleași la toate popoarele și au între ele nu numai o legătură indestructibilă ci și o seriare neîntreruptă. Vicisitudinile istorice ale popoarelor, afirmă Domnia sa pe baza cercetărilor făcute, nu au nici o influență asupra acestui mers identic al cugetării omenești.

Concluziile la care ajunge d-l Scraba sunt din cele mai interesante și au cu atât mai multă valoare cu cât ele s'au impus, oarecum, cugetării sale, din studiul și clasarea cuvintelor, ca niște constatări evidente și fără putință de a fi tăgăduite.

Din înlănțuirea și suprapunerea cuvintelor, de la cel dintâi până la cel din urmă, rezultă deci că gândirea omenirii este *unitară,* în universalitatea ei, depășind în semnificare atât spiritualismul cât și materialismul.

Materialul strâns de d-l G. Scraba în decursul unei vieți întregi în vederea acestor clasări și a cercetărilor sale este imens și reprezintă o muncă și o erudiție formidabilă și ar fi păcat să se irosească în zadar. El ar putea servi unei eventuale Enciclopedii românești, așa cum o concepuse d-l Dimitrie Gusti și cum plănuise să o facă în decursul ministeriatului său la Educația poporului.

IZABELA SADOVEANU

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

Sâmbătă seara, 3 Noembrie, se va ține la Fundația Carol a doua conferință din ciclul despre Frică.

Vor conferenția: dr. A. Radovici, conf. univ. despre frica patologică, d-l D. V. Barnoschi despre frica de căsătorie. D-na dr. Medeea Niculescu, despre frica de maternitate.

Biletele la Agenția Feder și la A. R. P. A. în Palatul Fundației Carol.

■ România și Rusia Sovietică de Tudor Teodorescu-Branițte, în „Cuvântul liber".

■ *Pentru muncitori, profesori și studenți.*

Citim în „Cuvântul liber":

„In acest prim an de luptă grea în care am biruit atât de multe și atât de felurite dificultăți, — am constatat cu satisfacție că muncitorii și intelectualii se îndreaptă cu toată simpatia către revista noastră.

„In dorința de-a răspunde așa cum se cuvine și atât cât ne îngădue condițiile de existență ale unei foi de stânga, astăzi — am hotărît să scădem la minimum cu putință costul abonamentului. Acum un an, când tirajul revistei era redus și când aveam de suportat toate cheltuelile de lansare, nu ne puteam îngădui această jertfă. Astăzi însă, când tirajul s'a triplat și când revista nu mai are de suportat cheltueli de lansare, ne socotim datori să înlesnim accesul ei în massele largi ale cititorilor, cu orice sacrificii din parte-ne.

„Pentru muncitori, profesori și studenți costul abonamentului anual (52 de numere pe an, plus expediția prin poștă) va fi de 140 lei.

„Abonamentul poate fi plătit semestrial sau trimestrial".

■ *Editura „Cugetarea" va scoate de sub teascuri peste puțină vreme romanul „Cei șapte frați siamezi", semnat de d. T. C. Stan. Este un debut literar care va consacra un talent, până acum prea rezervat.*

Călătorii

Marocul

„Culorile Marocului", noua carte de călătorii a lui Camille Mauclair, prezintă o serie de aspecte ale luminii speciale, pe care-o îmbracă peisagiile și oamenii, în această minunată țară.

Astfel, dela început chiar, călătorul ne atrage atenția că: „Volumul său fiind alcătuit numai din impresii, reverii și destăinuiri sincere, nu poate și nu cere să formeze un manual de istorie sau de etnologie, mai puțin chiar un document de urbanism".

Așî îndrăzni să adaug că volumul de față e un fel de „călătorie sentimentală", dar mă tem să nu fiu rău înțeles. In orice caz, acesfe note subiective sunt întovărășite, atunci când e necesar, de schițări istorice și etnografice, absolut indispensabile de altfel în anumite împrejurări.

Călătoria începe din Spania. Autorul traversează mai întâi Andaluzia, unde te lasă să vagabondezi puțin și să guști ceva din atmosfera clară și din briza marină.

Acesta e ultimul tablou înainte de-a părăsi Spania către „Inălțimile vaporoase și acea rassă enigmatică". Iată preludiul Tangerului.

Decorul cu obișnuitele căsuțe e un decor oarecare, dar sgomotul și strigătele ascuțite ale unei mulțimi neobișnuite îmbătate de o lumină mai albă ca oriunde, dă un aspect aparte.

Peste toată culoarea albă, împestrițată de câteva puncte negre sau roșii (cranii și fesuri) umbra câtorva arbori aruncă dungi cafenii.

Portul și cartierul banal al orașului de jos, micul „Socco" încărcat de cafenele tot atât de banale, de prăvălii cu bibelouri și cărți poștale, descurajează foarte repede pe călător.

Și atunci te'ndrepți cât mai repede spre Gabat și Sale.

Ore întregi, un tren, un tren confortabil de altfel, traversează încet un peisaj nisipos, câmpii întregi de ferigă și palmieri pitici, pâlcuri de măslini între îndepărtații munți albaștri.

Când scobori din tren la Rabat, traversezi în automobil noile cartiere.

Atunci se desfășoară în fața ochilor săi, în pantă, lungile și puternicile ziduri crenelate ale cetățuii zidite cu multe secole în urmă de cei care au zidit, din ordinul lui Yakub și Mansur, Rabat-ul după modelul „ribat" al vechilor fortărețe sahariene. Cu timpul, soarele a făcut aici un minunat poem de nuanțe roz-roșietice.

Enorma poartă monumentală are însă culoarea sângelui uscat... Călătorul înaintează apoi „într'o frumoasă simfonie de nuanțe roze și umbre ușor colorate în albastru. Am văzut — spune el — multe minuni ale luminii, niciodată ca aceasta, paradoxală și minunat de frumoasă".

Răzimați de perete stau oameni fie în picioare, fie așezați direct pe piatră, într'o imobilitate totală.

Călătorul nostru înțelege astfel că „maurul nu e numai prietenul tăcerii, dar că tăcerea e însăși materia din care e plăzmuit".

De odată-i apare în fața Atlanticul, măreț sub firmamentul crepuscular; și toată atmosfera e parcă plină de suflul puternic al apelor, care înaintează în estuarul Bon-Regreg. Fluviul apare violaceu în mijlocul nisipului de aur. In depărtare, dincolo de plaje apare în întregime, așezat pe o ușoară ridicătură, Sale, un oraș de fildeș, asemănător celor din miniaturile persane.

Când a fost desemnat Rabat-ul ca reședință a republicei franceze, nu erau la baza promontoriului întărit decât ruine. Viitorul mareșal Lyautey, al cărui nume îl întâlnim așa de des în paginile volumului, în timpul luptelor cu Germania, a avut, cu toată activitatea sa sdrobitoare din acea epocă, simțul artistic de-a creia aici o grădină minune și de-a ridica un muzeu cu colaborarea desăvârșitului arhitect și urbanist Tranchant de Lunel.

Menționăm aici descrierea „cetății moderne" creația voinței extraordinare a mareșalului Lyautey, desăvârșită de oameni special aleși de el. Inainte de-a fi acolo, călătorul se temea (cine n'ar fi făcut la fel) de un utilitarism hidos, de urmările betonului armat și de cubismul său. Dela prima privire însă e captivat. Tot ce vede e „ultra modern" dar fără nici una din urâțeniile „impuse în Franța, cu acel amestec de americanism exagerat". In Maroc totul e francez cu o minunată și înțeleaptă adaptare, din care rezultă un stil aparte".

După câteva notări asupra orașului Sale, ne îndreptăm spre Marrakech (Focul roz). Dis de dimineață automobilul părăsește Rabat-ul și pe drumul Temarei duce pe călător spre Casablanca, cotind spre stânga. Drumul foarte drept străbate un peisaj de pastel spre a ajunge în sfârșit la Marrakech. In fund se zărește, diluat într'o lumină vaporoasă, muntele Atlas.

Cititorul ar vrea să urmărească mai de aproape pe autor în plimbările sale colorate prin Marrakech-Cea-Roșie, care se numea odinioară „Maroc" pentru strămoșii noștri, creiată acum nouă sute de ani de către Almoravizii veniți din Sahara, îmbogățită apoi de către Almohazi și Saadieni.

Mergem mai departe dar rugăm pe cititor să citească foarte atent capitolul cărții intitulat „La hantise du désert". In acest capitol se găsesc în adevăr observațiuni psihologice care merită — după părerea mea — un studiu aparte. Dar însfârșit! Ne reîntoarcem în fața Atlanticului și iarăși ți se înfățișează nemărginitul cât vezi cu ochii. Pornim apoi în direcțiunea Nord-Vest. Lungile ziduri roze ale Marrakech-ului au dispărut ca și vârfurile ascuțite ale munților Djebilet, lăsând loc unei câmpii imense și monotone care ține aproape două sute de kilometri și pe care autorul le străbate fără multe etape. Intâi apare Mogador, apoi Mazagan, alb ca zăpada pe fondul verde al Oceanului. Insfârșit apare Casablanca (Casa). Mai întâi ești impresionat de aspectul totodată improvizat și pretențios, nou și dezordonat al acestui oraș. Străzi lungi, având de-o parte și de alta case galbene, fără nici un caracter definit, simple mașini de locuit. Portul însă e gigantic. In adevăr el formează partea cea mai interesantă a orașului. Ce importanță au alături de această extraordinară realizare, câteva pete, care desigur sunt menite să dispară într'un viitor apropiat? Drumul continuă apoi prin uriașa pădure Mamora, prin Tiflat și Kemisset spre Meknès.

In curând apare întreg sub ochii călătorului, care exclamă entuziasmat:

„O singură privire-mi ajunge; sunt sigur că-mi va place"! Călătorul fusese prevenit „că'n foarte puțin timp va vedea tot ce e interesant deoarece orașul e o rudă săracă a marelui oraș Fez". Cei care-i spuseseră aceste cuvinte n'au prevăzut însă surprinzătoarea frumusețe de ansamblu pe care-o avea Mauclair de pe terasa hotelului său. Apoi minunata poartă El Mansour, care, deși relativ modernă, pare de-o vechime milenară, în această țară, unde toate capătă repede patina vechimii.

Către seară părăsim Meknes. După ce-am traversat vasta câmpie Sais, o linie de creneluri cenușii și ascuțite, care se ivesc în depărtare, anunță că ne apropiem de Fez.

Drumul cotește și pare că ocolește orașul încât nu vezi decât din timp în timp fragmente din întărituri, care apar ca iarăși să nu le mai vezi și așa mai departe. Pe marginea drumului se succed aproape tot timpul locuri virane, pe care întâlnești câțiva călăreți. Călătorul simte, fără să-și dea perfect de bine seama, c'a pătruns în regiunea cea mai specific marocană, cea mai egoist închisă, tristă și misterioasă.

Prin contrast însă, a doua zi te scoli în plină lumină, înconjurat de frumusețea apelor, a florilor și palmierilor printre care strălucesc numeroasele terase ale orașului. Trebuie totuși să mergi, să cercetezi de aproape, ca să cunoști ceva și aici intervine marea dificultate. In adevăr nicăeri nu există vre-o inscripție sau firmă. In centru de asemenea nici o piață, nici un edificiu ca punct de reper, și nimeni nu-ți dă vre'o indicație. După mai multe cotituri ale drumului, călătorul ajunge în fața moscheii Koronine înconjurată de Attarine, Cherratine și Mesbatine. Aici mulțimea locuitorilor e de nedescris. Totuși e de ajuns să împingi o ușă, ca să descoperi adevărata liniște.

Poți vedea figuri de un calm surprinzător. In cele trei etaje se găsesc șase-zeci de celule, rezervate studenților.

Unul dintre ei e în picioare, gânditor.

Invelit într'o stofă de lână albă ca un antic, studentul e de o rară frumusețe. Nici nu ne vede, cu atât mai puțin alți doi, care se spală într'un colț.

Fes misterios și sfânt, atât de celebru în lumea musulmană, ar trebui pagini întregi ca să-l poată descrie cineva.

Pelerinajul nostru se întrerupe. Călătorul cu care l-am întreprins se reîntoarce în patrie, după un scurt popas în fața operelor lui Titian, El Greco, Goya și Velasquez.

(Mercure de France)

Pagina Cronicilor

Cinematograful

Indulgenţă

Am primt câte-va scrisori dela cititori care îmi spun că de o bucată de vreme sunt peste măsură de indulgent şi îmi aduc drept dovadă faptul că n'am „înjurat" filmul „Nana".

In ce priveşte „indulgenţa" mea în genere, mă voi lămuri mai pe urmă. In ce priveşte „Nana" ţin să amintesc că am atras atenţia că unica valoare ţine în partea vizuală, în tablourile pitoresc compuse —, şi nici decum în psihologie, care este din cale afară de sumară. Aminteam de asemeni de filmul „Nana" de acum opt ani al lui Renoir şi spuneam că acela era mult superior ca autenticitate psihologică. Cât despre protestările ce se fac în numele lui Zola, ele sunt perfect absurde. Un personaj de film trebue să oglindească fidel cutare personaj din viaţa reală; nu are însă nici-o obligaţie de fidelitate faţă de intenţiile unui domn scriitor, chiar când el se numeşte Zola.

Rămâne chestiunea indulgenţii mele în genere. Aci cetitorul poate să aibă puţină dreptate. In sărăcia de filme bune pricinuită de greva cinematografiştilor indignaţi de ridicarea taxelor dela simplu aproape la decuplu, pe de altă parte pricinuită de cele 4 luni de „sezon-mort", — în această stare de mizerie artistică acută am fost, poate, excesiv de entuziasmat atunci când am dat peste un film mai curăţel şi i-am exagerat probabil valoarea. Regret. Regret — şi ca copiii care au greşit — promit că „n'am să mai fac".

Moartea

Ni se întâmplă adeseori, atunci când ne aplecăm cu sinceritate peste sufletul nostru şi ne punem a gândi onest, să fim tentaţi a combate o veche prejudecată: aceia a caracterului neapărat înfricoşător al morţii. Pentru ce să socotim totdeauna şi obligatoriu că moartea-i un lucru groaznic. Tot ce există pe acest pământ trebue să fie un amestec de bun şi rău; suferinţa e uneori nobilă şi poate fi privită ca o valoare pozitivă; tot astfel renunţarea, abstinenţa, umilitatea, eşecul chiar. Nu suntem oare obicinuiţi a pune noţiunea de virtute în fruntea categoriilor morale? Şi ce-i oare virtutea alt decât o suferinţă disciplinată şi consimţită? Toată etica omenească, şi mai cu seamă ce este mai înalt într'însa, o fabricăm pe bază de suferinţă, de durere amestecată cu plăcerile unor recompense spirituale.

Şi atunci, ne putem legitim întreba pentru ce moartea, care este doar una din multiplele noastre suferinţi, s'ar abate dela regula generală şi ar constitui ceva totdeauna, necesar şi integral înfricoşător, ceva care să nu poată fi temperat cu nimic şi să nu constitue o valoare pozitivă cultivată pentru ea însăşi.

In fond, morala noastră mai înaltă cultivă ideea morţii şi chiar oarecum o iubeşte. Morala curajului, care este o morală a primejdiei, este, în realitate, şi o morală a morţii. Ea presupune implicit că moartea-i compatibilă cu un oarecare fel de dulceaţă. Iar prejudecata unei morţi cu orice preţ înfiorătoare este o idee de sărac, o filozofie de mediocritate şi o etică de josnicie şi de frică.

Aceste gânduri — spuneam noi la început — ne vin în chip firesc oridecâteori căutăm a cugeta cinstit. Şi un alt gând ne vine atunci, imediat: dorinţa de a reabilita moartea nedrept învinuită de grozăvie; nevoia de a spune că, atunci când e vorba de moarte, trebue să procedăm exact ca şi în celelalte probleme, şi anume să ne „punem" problema şi să o cercetăm dela caz la caz, dela speţă la speţă, cu ideea că vom găsi împrejurări mereu altele, uneori tragice şi înfiorătoare, alte ori însă mai optimiste şi chiar aproape reconfortante.

O asemenea dorinţă, dorinţa unei pledoarii în favoarea morţii, le-a venit multor cugetători. Eminescu în Luceafărul, a fost unul dintrînşii. Printre ei se numără şi cunoscutul dramaturg englez Bernard Shaw, care a realizat toate acestea într'o foarte interesantă piesă de teatru. Casa Paramount s'a inpirat dintrînsa, şi a făcut un film de gen „fantastic", care se numeşte „Moartea în Congediu", şi care este de o mare frumuseţe.

Iată povestea. Moartea capătă trei zile de vacanţă. In acest răstimp „nu se mai moare" pe pământ. Moartea ia chip de muritor şi face un voiaj de studiu printre oameni. Vrea să înveţe cum şi pentru ce muritorii se tem aşa de tare de dânsa, de ce se înfioară de îndată ce i se pronunţă numele, de ce comit ei, cu încăpăţânare, această eroare şi această injustiţie la adresa morţii. Apoi, vrea şi ea măcar odată, să poată strânge în mână mâna unui om fără ca acesta să se cutremure de spaimă; vrea însfârşit să audă cuvinte de iubire, căci iubirea — asta o ştie bine moartea — e mai tare ca moartea.

Aceste dorinţi ale fabulosului nostru personaj se materializează într'o serie bogată de întâmplări care constituie filmul de care ne ocupăm. Vă puteţi închipui ce poate da cinematograful cel bun când e vorba de a realiza asemenea idei întru toate fecunde. Filmul nostru abundă în detalii de joc şi de situaţie, în amănunte de fizionomie şi de atitudini care exprimă, mereu şi mereu altfel, ideea fundamentală a poveştii. Este inutil şi de altfel imposibil să le înşirăm aci. Ne mărginim a spune că efectul artistic fundamental e realizat prin următorul contrast. Pe de oparte o serie de oameni care se înfioară, iar pe de altă parte o nespus de suavă fată care, ea, nu ştie că tânărul prinţ este Moartea, nu ştie nici măcar că îl iubeşte, dar ştie că trebue să meargă spre dânsul, cu frică, cu delicii şi cu nestrămutată hotărîre. Este o creatură din acele sincere şi grave, care preţueşte lumea de vis şi de gânduri interioare mai mult decât aceea a vieţii sociale, şi externe. Şi ştie că straniul personaj pe care îl vede în faţa ei este tocmai acela care preţueşte şi el lucrurile în acelaş chip, care o va înţelege şi o va iubi vecinic şi ameţior.

Scena finală este de o mare frumuseţe. Familia şi prietenii fetei sunt disperaţi; nu ştiu ce va face până la urmă Moartea îndrăgostită: îşi va lua sau nu iubita să o ducă în lumea de dincolo? La urmă Moartea vine şi declară că e gata să facă sacrificiul, să le dea victima înapoi. Dar acum fata nu mai vrea, deşi i se comunică adevărata identitate a Prinţului. In momentul acela, sună clopotul unui orologiu, însemnând sfârşiul congediului de trei zile. Moartea, atunci îşi pierde chipul muritor, şi redevine o umbră, o umbră neagră, o umbră transparentă de sticlă neagră care străbate obiectele fără a le atinge. Pata de întuneric străveziu se urcă pe scări, deschide poarta, şi iese. Dar atunci, fără un cuvânt, fără explicaţii inutile, fata îndrăgostită suie şi ea treptele, se alătură umbrei care deschide un fald ca o mânecă de mantie învăluitoare, şi amândoi, astfel, se pierd în noapte, în timp ce grupul de muritori înfricoşaţi se strâng în chiorchin, devenind şi ei exact ceea ce sunt în realitate, adică o grapă colectivă şi anonimă, „căscată spre noroc" chior şi refractară la frumuseţea misterului.

D. I. SUCHIANU

■ Dela Venus din Millo la Mae West. Cum au evoluat formele feminine în decursul timpului în excelenta publicaţie lunară „MAGAZINUL". 124 pagini ilustrate. Preţul 20 lei.

Carnet burlesc

La vânătoare

Vânătoarea rămâne un bun şi poate cel mai frumos pretext, ca să inviţi la conacul tău, o serie întreagă de cunoştinţi îndepărtate pentru care, viaţa de moşie are nu ştiu ce fel de miros de mucegai: e singurul mijloc de a aerisi odăi vechi, cu lemnul mâncat de carii, măcar odată pe an...

Aşa încât, cei cari vor să ofere invitaţilor lor ocazia să tragă câteva focuri, fac să vie, de cine ştie unde, nişte biete animale care ignoră complet limbajul nostru.

Omul acela care impuşcă epuri pe un câmp neted ca o pistă de automobil, în care profanii nici n'ar fi bănuit existenţa lor — a visat la ziua aceasta bine cuvântată un an întreg, zi în care legea şi d-l jandarm îi dau voie să-şi ia puşca din cui şi să colinde toate hăitişurile bătând câmpia în lung şi'n lat... Aşa încât, el poate să socotească toţi iepurii din imprejurimi, cale de câţiva kilometri. Ii cunoaşte pe toţi. A văzut unul în faţa lanternei droştei lui, intr'o noapte, când se întorcea agale dela târg, cu caii obosiţi, aburind în întunericul ce începuse să-şi intindă voalurile-i negre. A zărit, altă dată, urmele unui alt iepure, prin nişte tufe... Căci atunci când munceşte, când e la coasă, când seceră, când se duce la târg, omul acesta priveşte, observă, îşi urmăreşte pasiunea vieţii lui. Aşa încât, chiar şi iepurii cei mai bine ascunşi, n'au nici un secret pentru el. Da, pentru omul acesta, înţeleg pasiunea vânătoarei, dar pentru ceilalţi, mi se pare mai mult un snobism.

Să fie chiar aşa? Ori cum, pentru mulţi, — şi mai ales multe —, sportul acesta slujeşte drept scuză ca să-şi comande haine speciale, tiroleze sau altfel, în pătrate mari roşii, în gen scoţian, iar ziarelor motiv ca să publice eterna caricatură, care revine în mod periodic, şi care reprezintă un vânător minunat de bine echipat, cumpărând la un magazin de delicatese un iepure, ca să nu se înapoieze plouat şi cu mâna goală acasă...

Octombrie... E clipa când câmpia e mai frumoasă decât oricând, când frunzele copacilor încep să devie roşiatice ca aurul, când plimbările sunt atât de plăcute pe cărăruile unei păduri, dar când, sub nici un motiv, nu trebue să te rătăceşti prin vreo pajişte sau tufiş, cu riscul de a primi în spate plumbii vreunui buhnaciu, destinaţi unei iepure sau altui soi de vânat...

Şi când conacurile se umplu de o lume pestriţă, sgomotoasă şi veselă, care se scoală de dimineaţă, ca servitorii să aibă timp să facă odăile înainte de prânz, pornind, atunci când soarele abea zugrăveşte un cer spălăcit cu raze roşiatice, tăcuţi şi gravi, să vâneze: e trist, ca şi tăcerea şi pustiul.

■

Din moment ce toată lumea e la vânătoare, Nora şi cu mine am făcut la fel, căci Nora nu-şi poate imagina o vânătoare fără prezenţa ei.

Ne-am lăsat deci ademeniţi de invitaţia unui amic de-al meu, care are o sfoară de moşie prin împrejurimile Bucureştilor.

Un vânt de război, un suflu de nebunie parcă sufla prin fiece frunză. Prin ce miracol, toată lumea aceia, îmbrăcată de vânătoare, oameni atât de pacifici, au devenit dintr'odată atât de agresivi?

Dar eu şi simţii deodată — ieşit din instinctul cine ştie cărei epoci — o reverie atavică de a lupta cu o pradă... O umbră trecu în faţa ochilor mei...

Tentaţia era prea mare. Am apăsat pe trăgaci... dar câinele mă priveşte ironic. Nora îmi reproşează:

— L'ai scăpat. Şi totuşi iepurele a avut toată bunăvoinţa să se lase împuşcat de tine!

Imi jur mintal că n'am să mai visez şi că iepurele următor... o să arăt eu numai cum ştiu să vânez!...

Dar, natural, nu mai există nici un alt iepure; nici unul nu mai vrea să-şi mai facă apariţia.

Ne-am întors deci la conac, cu un singur iepure pentru toţi vânătorii. Şi încă nici de ăsta nu sunt sigur că n'o fi fost pus dinainte acolo!...

Conacul e plin acum şi toată lumea vorbeşte laolaltă. Căci se pare că totdeauna se întâmplă aşa: când vânătorul se înapoiază dela vânat, a cunoscut, probabil, atâtea emoţii, încât nu se poate reţine să nu vorbească. Şi devine locvace ca şi cum ar vrea să-şi ia o revanşe de mutismul ce l-a păstrat în tot timpul vânătoarei. S'au întors cu toţii şi vorbesc, vorbesc, fără să se mai sature. Fiecare povesteşte unde s'a postat, cum a văzut iepurele, cum a tras — căci natural, fiecare pretinde că a tras primul în el! — că l-a ratat, dar că cu al doilea foc — pan! pan! — l-a doborît. Şi fiecare mimează, face că tinteşte, că trage, ţipă, se bate cu mâinile peste picioare. Ce bucurie! ce veselie!

Seara s'a aşternut, calmă, peste conac. Vânătorii de adineauri, s'au transformat în oameni de lume, cari dansează sau joacă bridge, până când somnul îi cuprinde pe toţi, în câte-un colţ sau în jurul vreunei mese.

Nu-i trezi, sfinte Hubert, Zeu ocrotitor al vânătorilor! Lasă ca flirtul nostru să umple colţurile cele mai întunecoase, salonul şi cerdacul. E clipa când Nora şi cu mine, nu vom mai fi de loc ridicoli, unul în ochii altuia, descoperind cerul şi pândind să cadă o stea, căci poate se va împlini un gând. Vom uita atunci de micile animale cari cădeau pe spate, cu o şuviţă mică rubinie de sânge pe pieptul alb şi vom vorbi de farmecul singurătăţii în doi şi de plăcerea ce o vom gusta plimbându-ne în parcul nocturn, strânşi unul lângă altul...

Dar iată-te apărând învăluită într'un şal mare şi suplu, ce visează la un parc înflorit, atâta-i de plin de roze, întinzându-te pe balcon, într'un rocking **pe care eu îl legăn cu piciorul. Prin fereastra larg deschisă patefonul asvârle afară acordurile unui vals uşor-uşor... Iţi vorbesc de toamnă, de păsărele, care mor ucise de un glonte hain, de câini ca de porţelan, de mine, de tine, şi mă pomenesc recitându-ţi încetişor, încet, din ce în ce mai încet:**

Voici des vers que j'ai ciselés pour toi seule,
Comme on voit incliné le tailleur sur sa meule
Pour polir en secret le diamant précieux,
Je me suis retiré, dans le soir, près du feu,
Pour consacrer, ému, ta grâce chaste et frêle.
Ces vers légers et do...

Oh! Nora... ai adormit?...

Seară de toamnă... viaţă de moşie... vânătoare... păsări cari fâlfâie speriate din arini... fîşşş... noapte....

PAUL B. MARIAN

Louis Barthou bibliofil

Dintre toate titlurile sale, Barthou aprecia în cel mai înalt grad pe acela de academician. Literat desăvârşit, el se socotea urmaş al marilor tradiţii clasice; s'ar putea spune chiar, că fiecare volum din bibliotecă era pentru el ca un portret strămoşesc.

Cărţile sale ca: Rabelais din 1553, primele patru volume de Montaigne, opera lui Régnier din 1608, care lipseşte aproape din toate colecţiile, ediţiunile originale din Descartes, Pascal, La Bruyère, La Fontaine, Molière, Corneile, colecţia completă a primelor volume de Racine, cumpărate foarte scump la desfacerea bibliotecii lui Jules Lemaître, minunatele scrisori ale lui Voltaire, caetul de autografe al lui Diderot, preţiosul fragment-manuscris din „La Nouvelle Héloïse", arată la posesorul lor o admiraţiune pasionată pentru marile opere franceze din secolele trecute.

O întreagă serie de relicve atestă arzătoarea sa curiozitate de istoric: iată mai întâi manuscrisul foarte picant intitulat: „Dialogues entre le comte de M... et la marquise de M..." titlu sub care se ascunde bizara povestire autografă a dragostei dintre Sophie de Monnier şi Mirabeau; apoi un manuscris de Camille Desmoulins, „Les entretiens de deux philosophes", două pagini autografe de Barras asupra memorabilei date de 9 Termidor şi două deliberări ale Comitetului Salvării publice, dintre care una ordonă arestarea fabulistului Florian.

Adevărata bibliotecă a lui Louis Barthou e aceia a secolului XIX dela Chénier cu „Jeu de Paume" (1791) şi două poeme autografe, până la manuscrisul „628.E.8" al lui Mirabeau, îmbogăţit cu desene originale de Bonnard.

In biblioteca lui Barthou nu trebuie să cauţi toate volumele autorilor celebri, nici măcar toată opera unui singur autor; mai mult decât o bibliotecă bogată, ea e un adevărat muzeu de texte favorite, citite şi recitite de sute de ori, o selecţiune în care gustul proprietarului a jucat un rol preponderant.

Zeul templului e Hugo, căruia Louis Barthou i-a consacrat în lucrările sale un adevărat cult.

Treizeci de ani de cercetări minuţioase i-au permis să alcătuiască un adevărat relicvar, unde Victor Hugo, tatăl şi fraţii lui, precum şi întreaga-i familie figurează fără nici o lipsă. Când s'au împrăştiat în 1912 toate hârtiile strânse cu pietate de Juliette Drouet, Barthou a ştiut să aleagă tot ce era mai reprezentativ: scrisori din copilărie şi tinereţe, cărţi şi caete de şcolar. La acestea s'au adăugat ediţii originale dintre cele mai rare şi chiar unice ca: „Napoleon II" în schiţă; iar altele îmbogăţite cu autografe preţioase ca „Notre Dame de Paris", „Hernani", „Ruy Blas" şi „Orientales".

Alături de Victor Hugo, se poate vedea opera lui Chateaubriand cu un capitol autograf din Les Martyrs; mai multe volume de Musset, la care se adaugă şi câteva scrisori; Théophile Gauthier, M-me Desbordes-Valmore, Mérimée însfârşit cu ediţia originală şi foarte rară: „Lettres à Pannizzi".

Ansamblul relativ la Lamartine şi Vigny e de o bogăţie surprinzătoare: caete de încercări pentru „Jocelyn", „Harmonies" cu un comentariu autograf inedit, exemplare adnotate în vederea unei noi ediţii, un întreg volum de scrisori de Vigny către Hugo, manuscrisele volumelor „Servitude et grandeur militaires", „More de Venise", „Stello" şi „Chatterton".

Cu cât ne apropiem mai mult de epoca noastră, cu atât se simte mai mult preferinţa posesorului bibliotecii.

„Am alcătuit — scria el în 1927 — biblioteca „mea" şi nu pe a celorlalţi. Gustul meu n'a crezut niciodată că va putea călăuzi moda, dar nici moda n'a reuşit să-mi inspire gustul. Cunosc lacunele „librăriei" mele; ele nu sunt toate involuntare.

„Format de cultura latină, sunt foarte sensibil în materie de stil. Oricât de mari ar fi prin gândire sau psihologie sau chiar prin puterea de evocare, autorii care scriu prost nu figurează în rafturile mele de lux. Ei îşi au locul în altă parte."

De aceia nu trebuie să ne mire faptul că aici vedem la mare cinste: „Trois Contes" de Flaubert şi o pagină manuscris din „Madame Bovary", mai multe exemplare din „Fleurs du mal", încărcate cu autografe semnificative; iar ceva mai departe manuscrise din Maupassant, Verlaine (între altele „Sagesse"), o foarte curioasă schiţă a operei „Sapho" de Daudet, poeme de Samain şi manuscrisul operei „Le bateau ivre" de Rimbaud.

E foarte cunoscută prietenia dintre Barthou şi Loti, Rostand şi Anatole France. Operele lor figurează în biblioteca lui Louis Barthou în exemplare de lux şi'n manuscrise originale bogat legate.

Până'n ultimele sale luni de viaţă, Barthou a continuat să îmbogăţească această parte a bibliotecii, unde atâtea amintiri personale îl readuceau veşnic.

SEYMOUR DE RICCI

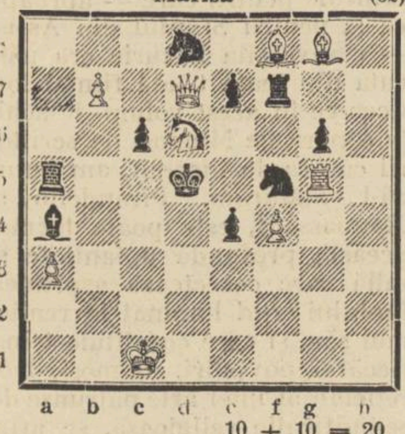
ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici:
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti 1.*

PROBLEMA No. 801

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Marisa — (62)

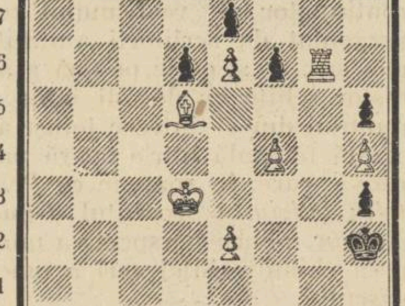
10 + 10 = 20

2 ≠

PROBLEMA No. 802

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Sekundärer Inder — (63)

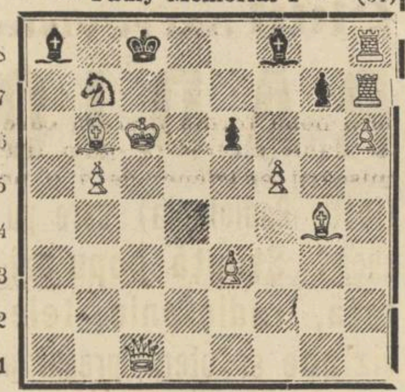
8 + 6 = 14

4 ≠

PROBLEMA No. 803

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Pauly Memorial I — (64)

11 + 5 = 16

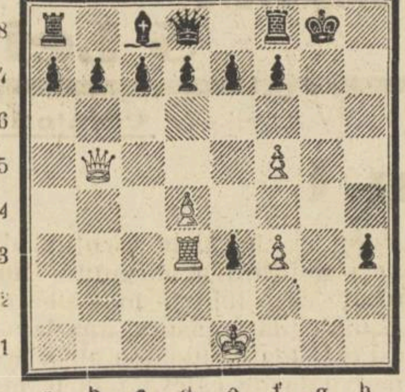
Invers 5 ≠

Selbstmatt 5-er.

PROBLEMA No. 804

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Job — (65)

6 + 13 = 19

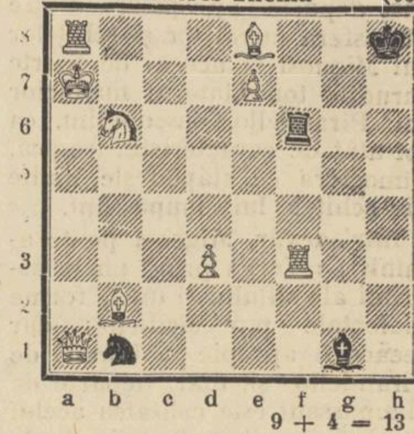
Maximal invers 4 ≠

Längstzüger-Selbstmatt 4-er.

PROBLEMA No. 805

— Din concursul internaţional „in memoriam **W. Pauly"** —

— Schweres Thema (66)

9 + 4 = 13

Ajutor invers 3 ≠

Hilfszüger-Selbstmatt 3-er.

CORESPONDENŢA

Herzl. Dauk für Probleme an: **J. P. P.** *(Aarhus),* **L. H.** *(Viena),* **F. B.** *(Pesterzsebet),* **T. C.** *(Varsovia),* **W. M.** *(Grodno),* **S. L.** *(Lwow).*

Mulţumim pentcu probleme d-nei **I. K.** *(Timişoara),* **T. F.** *(Budapesta).*

Campionate...

Campionatul Capitalei pe anul 1935, organizat de Federaţia Română de Şah sub preşedinţia d-lui Cristian Leu, s'a terminat cu următorul rezultat: 1. G. Alexandrescu; II. S. Israilovici; III/IV. St. Erdely şi E. Negruţac; V. N. Dumitrescu; VI. A. Obrenovici. Aceştia sunt premianţii, după cari urmează Blasbalg, Cazacov, Cabiaglia, Eduard, etc. Rezultatul final nu corespunde în totul valorilor reale ale participanţilor, cum se întâmplă adesea şi în concursurile internaţionale. Erdely a fost într'o lipsă de formă vădită, care l'a făcut să ocupe abia locul trei şi patru, alături de campionul Capitalei pe 1934 Eugen Negruţac.

O caracteristică interesantă a acestui campionat a fost participarea în număr mare a tineretului, care a corespuns speranţelor. Dintre tineri, relevăm succesul obţinut de Alexandrescu, Israilovici şi Obrenovici, cari au dovedit că sunt de aceeaşi clasă cu maeştrii şahului românesc.

In febra marilor organizări din anul acesta F. R. S., va institui un concurs de antrenament pentru cupa ziarului „Universul" şi aceea a „Curentului". Pe lângă acestea campionatul intercercuri prin corespondenţă şi cel individual prin corespondenţă complectează activitatea de toamnă a Federaţiei Române de Şah.

*

Federaţia Cercurilor de Şah din România, de sub conducerea d-lui ing. Ştefan Ionescu pregăteşte cu febrilitate mari manifestaţii şahiste în toamna acestui an.

Campionatul de şah al Capitalei pe anul 1935 se ţine în luna Noembrie. Valoarea participanţilor cât şi cantitatea lor fac din acest campionat o adevărată sărbătoare şahistă.

Pe lângă maestrul Max Wechsler, iau parte cei mai buni jucători de şah bucureşteni: Dr. G. Davidescu, S. Herland, Ing. L. Löwenton, Ing. H. Taubmann, dr. Zeno Proca, Eugen Negruţac, I. Mendelssohn, H. Silbermann, etc. Precum vedem toată elita şahului din Bucureşti, foşti reprezentanţi ai României la Olimpiade şi foşti Campioni ai Capitalei. Alături de aceştia — şi aceasta este o latură importantă a concursului — iau parte un mănunchiu de tinere talente din cari se vor ridica cu siguranţă viitorii fruntaşi ai şahului românesc.

A doua mare manifestaţie şahistă din toamna aceasta, organizată de F. C. S. R. este începerea legăturilor internaţionale între noi şi ţările vecine. România Şahistă invită aici în capitala ţării pe reprezentanţii şahului bulgăresc. La 10 Noembrie, în cadrul unor mari festivităţi, se va organiza turneul România-Bulgaria. La cimentarea legăturilor dintre cele două ţări, şahul va contribui în foarte mare măsură. Nu ne îndoim că succesul acestui turneu va îndemna pe F. C. S. R., la strângerea relaţiilor şahului românesc cu acela al tuturor ţărilor vecine.

După o stagnare îndelungată şahul românesc păşeşte pe calea progresului, tinzând să atingă cele mai înalte culmi posibile.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Femeia scump plătită
de Josse Carretero

ROMANUL ACESTA TRADUS DIN LIMBA SPANIOLA S'A BUCURAT IN SPANIA DE CEL MAI MARE SUCCES DE LIBRĂRIE.
A FOST TIPĂRIT IN SUTE DE MII DE EXEMPLARE

VA APAREA IN CURÂND IN TRADUCERE ROMÂNEASCĂ

Editura ALCALAY

Gazeta Medicală

Blenoragia poate să fie dată şi de o persoană sănătoasă? — O canadiană naşte 5 gemeni. — Diareile.— Complicaţiile sarcinei. — Ce e „boala lui Parkinson"? — Câteva reguli pentru epileptici. — Psihologia bătrâneţii. — Cum poate să fie amurgul vieţii cea mai senină epocă pentru oameni. — Cum se prezintă un acces de astm. — Aierul e pâinea plămânilor. — Tuberculoza, caracterul şi grafologia. — Ingrijirea dinţilor la copii. — Un om în vârstă de 154 ani. — Consultaţiuni medicale şi grafologice.

■ Cazul Bujor. Hitler sub acuzare. Temniţa — în „Cuvântul liber".

Cărti si Reviste

Reviste româneşti

Familia

(No. 4 — 1934).

Ocupându-se de *„Pictura românească modernă"*, d-l Al. Busuioceanu, notează observaţiile următoare:

„Pictura ultimilor zece-cincisprezece ani, manifestând o predilecţie deosebită pentru peisaj şi pentru un anume colorit local care s'a dovedit infinit de bogat în resurse, a dat naştere şi unei şcoli noi, căreia, dacă îi lipseşte maestrul recunoscut, nu-i lipseşte însă caracterul. E şcoala care s'ar putea numi a orientaliştilor şi a coloriştilor dela Balcic. Oraşelul de aspect oriental şi rustic dela ţărmul Mării Negre, vegetând ca o floare exotică printre ruini antice şi bizare forme de natură sălbăticită, a devenit centrul unei colonii artistice de o covârşitoare importanţă pentru pictura românească actuală. Un Bunescu, un Ştefan Dimitrescu, un Şirato, un Tonitza, alături de atâţi artişti dintre cei bine cunoscuţi sau dintre cei mai tineri, aparţin acestui grup, care a dat o paletă nouă picturii româneşti, împrospătându-i coloritul şi îmbogăţindu-l nesfârşit.

D-l Ion I. Cantacuzino notează asupra unor semnificaţii contimporane, următoarele: „...Rezolvarea curentelor de după război, am spus că se face într'un curent de neo-clasicism, care domină arta vremii. In acelaş timp în locul romanelor-analiză, în care „frământarea" vremii e descrisă în mii de aspecte, apar tendinţe spre romanul-frescă, spre marea construcţie socială".

O colaborare aleasă întregeşte restul numărului. D-l M. G. Samarineanu îşi face un punct de onoare din felul cum prezintă această revistă, care, azi, este una din cele mai bune din ţara noastră.

Cuget Moldovenesc

(Sept. — Oct., 1934).

Revista aceasta, care poartă subtitlul „Foaie lunară a Societăţii Culturale Naţionale George Enescu" apare la Bălţi. Deşi cu înfăţişare modestă, e bine scrisă şi are o ţinută demnă scopului pe care îl urmăreşte, în colţul îndepărtat de ţară, unde luptă să apară regulat.

In *„Consideraţii asupra eroticei eminesciene"*, d-l Petru Ştati face interesante aprecieri cu privire la poezia lui Eminescu:

„Poezia eminesciană constitue capitolul cel mai bogat pe care l-a oferit vreodată metafizica iubirii în literatura românească. Se recunoaşte în Eminescu poetul ideilor profunde, zugrăvitorul fără seamăn al naturii, dar nu se acordă încă destulă atenţie creaţiilor lui erotice, deşi dela Eminescu începe adevărata poezie a dragostei şi odată cu dispariţia lui, izvorul ei seacă pentru mult timp, căci încercările de după el au interes mai mult pentru istoria literară, decât pentru literatura propriu zisă.

„Invenţiile fericite din vocabularul lui rămân încrustate ca acele pietre scumpe în legătura lor de unde nu-i posibil să le desprinzi fără să le scazi enorm din valoare. De aici a decurs teama legitimă ce-a făcut pe mulţi stihuitori, să se ţină departe de principiile arhitectonicii eminesciene şi mai cu seamă, de erotica acestuia prea copleşitoare, pentru ca să se poată cineva emancipa de sub mirajul influenţelor ei".

Braşovul Literar

(No. 19—20, 1934).

D. Cincinat Pavelescu are meritele merit de a fi creiat un Braşov literar.

In acest număr d-l Dragoş Vrânceanu, vorbind despre o nouă mişcare literară în Ardeal, spune: „In atingerea pe care am avut-o cu cei din Ardeal, la cele câteva reuniuni literare, am simţit distanţa care desparte centrul tehnic de provincia voluntară în ce priveşte aspiraţiile literare. ...Pentru a se organiza pe sine mişcarea literară regională a Ardealului poate împrumuta principii instrumentale de la centru.

„Spiritul obiectiv al Ardealului, — ca spiritul romantic al Moldovii, ca spiritul realist al Valahiei, — poate duce, în conformitate cu marea lui tradiţie, la o nouă formă literară care e de datoria celor ce deţin firele mişcării ardelene, de a o pregăti".

AL. CAR.

Arcivescovado Milano

Literatura în Sibiu

Din Sibiu ne vine revista *„Sibiul literar"* fondată de publicistul *Ilie Măgeanu,* mort în vârstă de 44 de ani, acum de curând. Revistă de cultură generală şi literară în anul I n-rele dela 3 la 6, continuă să apară sub conducerea d-lui profesor Pimen Constantinescu.

Culegem din această revistă câteva consideraţii asupra metodei părintelui Vasile Bologa în întocmirea cuvântărilor sale panegirice şi comemorative, care ni se par de un deosebit interes.

Părintele Vasile Bologa, ne spune profesorul dr. Ioan Lupaş, alege din bogăţia Scripturilor Sfinte textul cel mai potrivit pentru fiecare, silindu-se a încadra în el întreg rostul vieţii şi al muncii persoanei elogiate, spre a termina apoi cu măestrite cuvinte de rugăciune, din care nu lipseşte arhaica graiului bisericesc tradiţional. Elogiile, pe care le aduce ca închinare celor plecaţi din lumea aceasta, nu sunt hiperbolice, ca de obiceiu, ci păstrează limitele impuse de respectul adevărului, ele putând fi controlate şi verificate de către acei ce vor citi aceste cuvântări".

Consideraţiunile prof. Dr. I. Lupaş sunt tot atât de măsurate şi cinstite în ţinuta lor sufletească şi literară ca şi cuvântările părintelui Vasile Bologa, ce face parte dintr'o familie, al cărui nume am fost obişnuiţi să-l vedem printre acele ale oamenilor de seamă, care „muncind fiecare în brazda sa" au căutat să fie folositori culturii noastre naţionale.

Ast-fel aflăm tot din aceiaşi revistă, „Sibiul Literar", despre lucrarea d-lui Lucian Bologa, publicată la Institutul de Psihologie al Universităţii din Cluj „Lectura Tineretului". Această lucrare ştiinţifică a distinsului profesor de la liceul *„Andrei Şaguna"* din Sibiu, întreprinsă după un chestionar trimis de d-l Stefănescu Goangă, Directorul Institutului de Psihologie al Universităţii din Cluj, alcătueşte o cercetare din cele mai preţioase asupra lecturilor celor mai potrivite şi mai agreate de copii după diferite vârste. Nimeni din acei ce sunt chemaţi a alcătui biblioteci şcolare şi a organiza lectura copiilor şi adolescenţilor nu ar trebui să-şi înceapă activitatea fără a fi citit şi reflectat asupra experienţelor d-lui Lucian Bologa. In locul rutinei şi al bunului plac, d-sa pune, la îndemâna acestora, norme ştiinţifice pentru formarea unui public cititor conştient şi cu deprinderi bune de lectură din cea mai fragedă copilărie.

D. Pompiliu Constantinescu publică o interesantă încercare de bibliografie a periodicelor din Sibiu, începând cu anul 1928, spre a evidenţia situaţia publicisticii din această regiune, în comparaţie cu rezultatele anuale complecte din celelalte centre culturale. Domnia sa a scos această lucrare într'o broşură dimpreună cu o pioasă comemorare a defunctului Director fondator al Revistei sibiene, cu care prilej scoate în lumină numele distinsului şi modestului părinte al Bibliografiei d-l *Gh. Adamescu,* precum şi a celor ce au mai încercat a întreprinde în mod ştiinţific asemene lucrări migăloase, atât de necesare şi de puţine la noi în literatură.

Numele d-lui Horia Petra Petrescu este de asemenea amintit uşurătăţii noastre care este ade sea ademenită să uite pe oamenii de înaltă cultură, care ca d. H. Petra Petrescu trăiesc în afară de raza vizuală a cenaclurilor noastre bucureştene, lucrând cu râvnă la ridicarea nivelului nostru cultural.

IS. SD.

Problemele tineretului

■ *Cuvântul liber* consacră o pagină specială problemelor şi preocupărilor tineretului.

Pagina aceasta — scrisă de d-nii Ghiţă Ionescu, Badea Marinescu, Radu Popescu, Gh. Dinu, etc. — oglindeşte viaţa generaţiei nouă. Se ocupă deopotrivă de problemele intelectuale şi de cele materiale, între care, se sbate tineretul de azi. Se arată în coloanele *Cuvântului Liber mizeria* din căminurile studenţeşti, jalea tinerilor învăţători fără posturi, constituiţi acum un an într'o asociaţie — simbol al derutei de azi, — tragedia şomeurilor intelectuali, etc.

Toate aceste chestiuni necesită o analiză atentă şi stăruitoare.

Cuvântul Liber face în pagina consacrată problemelor tineretului.

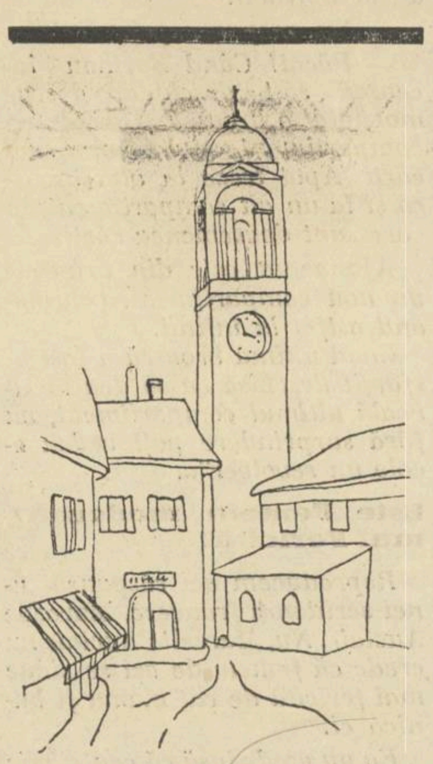
In acelaş număr, *Cuvântul Liber* discută într'un articol detaliat *necazurile studenţimii* ieşene sau, mai bine zis, necazurile întregii studenţimi: problema taxelor şcolare, a taxelor de cămin, etc.

Duminica Orbului

Zilele acestea va apărea noul roman al lui Cezar Petrescu: „Duminica Orbului".

Recunoscut ca unul din cei mai mari scriitori de astăzi, Cezar Petrescu a avut în ultimii ani câteva răsunătoare succese. N'a fost dealtfel roman al acestui scriitor care să nu se bucure de o bună primire în public. De aceia noul său roman „Duminica Orbului" este aşteptat cu vădit interes. Interes explicabil deoarece Cezar Petrescu ajuns la maturitatea mijloacelor sale de expresie, aduce în fiecare carte nouă, un aport nou de artă şi viziune.

„Duminica Orbului" va vedea lumina tiparului în primele zile ale lunii Noemvrie.

Sesto San-Giovani

Rosamond Lehman: Pulbere

...şi dacă n'ar fi aceste prăpăstii îngrozitoare — fiecare iubind pe cineva care nu-l iubeşte...

Rosamond Lehman ne introduce în lumea atât de bogată în simţire şi fantezie a adolescenţilor, mai precis a adolescentelor. Sufletul de subtilă psiholoagă a acestei scriitoare s'a aventurat în lumea atât de fragilă, atât de tainică a fetelor unui pension englez, ca să ne aducă din mijlocul lor acest mare coş de flori încă învăluite de roua şi mireasma întâmplărilor cari succed între copilele acestea de bună familie englezească.

E inutil să povestim subiectul acestui roman. El s'ar putea numi cartea acelora cari iubesc şi au tristul destin de a nu fi şi ei iubiţi în acelaş timp. Astfel se încep întâile acorduri ale acestui roman. Judith Earle face la Cambridge cunoştinţa lui Jennifer Baird. Intre cele două fete se încheagă o prietenie care se transformă în curând într'o dragooste arzătoare cum sunt foarte multe între adolescente.

Prezidată de o subconştientă puritate iniţială, dragostea dintre fete urmează totuşi legea oricărei dragoste. Ea se supune aceloraş canoane de acaparare şi gelozie, de abandonare benevolă în mânile celui pe care îl iubeşti, de toate aceste canoane pe care le cunoaşte şi dragostea dintre bărbat şi femee.

Din clipa când îşi dau seama că se iubesc reciproc, cele două fete vor trăi exclusiv una pentru cealaltă, cultivând micile atenţii şi graţii pe cari le cultivă orice îndrăgostite, trăind într'o benevolă izolare de ceilalţi, fericite de a se putea izola şi a-şi trăi numai şi numai dragostea lor.

Dar ca şi între bărbat şi femee, într'o bună zi, atitudinea lui Jennifer se schimbă brusc. Altă fată a luat locul Iudithei în inima ei. Dragostea arzătoare a lui Jennifer nu-şi mai găsea rezonanţa egală în Juditha. Aceasta păstra prietenei sale aceiaşi dragoste de gingaşe atenţii şi de subtilă adorare, acelaşi devotament şi aceiaşi alăturare. Insă la Jennifer dragostea ce i-o nutrea prietenei sale atinsese un stadiu de exasperare, de exasperare fizică, vai! Nevoind să profaneze puritatea sentimentelor pe cari le nutrea Judithei, Jenifer preferă să se abandoneze în braţele altei prietene, Geraldine, o făptură ardentă cu un cap oarecum masculin, care satisface deplin nevoile de dragoste fizică ale lui Jeniffer.

Fireşte, Judith află imediat şi decepţia ei este mortală ca în adevăratele drame erotice dintre bărbat şi femee. Geraldine pune stăpânire totală pe Jennifer reuşind s'o scoaţă definitiv din viaţa acesteia pe Judith.

E primul eşec dureros din viaţa Judithei. Şi ca şi cum ar urma fatalitatea unui destin ineluctabil, Judith se înamorează de Roddy pe care îl iubea încă din copilărie. Amor nefericit deoarece, cu totul deosebit de Judith, Rody este un tânăr rece, lucid, cinic, nepăsător. Atenţia afectuoasă pe care i-o acordă Judith îl lasă rece, suferinţa fetei, semnificaţia pe care aceasta o dă apropierii lor şi oricărui gest întâmplat între ei, nu-l interesează. Tip de snob, de cuceritor eftin, peste farmecul fizic, Roddy nu mai posedă nimic.

Spre deosebire de el, verii săi, Julian şi Martin o iubesc pe Judith şi drama de neînţelegere şi dragoste neîmpărtăşită care se petrece între Judith şi Roddy, se petrece pe de altă parte şi între Julian şi Judith pe deoparte ca şi între Martin şi Judith pe de altă parte. Tot astfel cum Mariella, vară a lui Julian, îl iubeşte pe acesta, fără să fie la rândul ei iubită.

Aşa dar Judith îl iubeşte pe Roddy. Ani de zile în lungile-i visări şi peregrinări năzueşte să poată fi împreună cu cel pe care-l iubeşte, să-i poată smulge şi lui un cuvânt de iubire, de asigurare că şi el o iubeşte. Momentul acesta soseşte, întâlnirea decisivă între ei are loc şi Judith crede că trăeşte într'adevăr revelaţia supremă a dragostei cu Roddy. Intr'un elan admirabil de naivitate şi feciorie sufletească, i se dă...

...Ca să-şi dea seama a doua zi, că Roddy n'a fost decât un banal şi cinic curtezan de duzină care a profitat de ea ca şi de orcare fată care i-ar fi căzut în mână. Nimic din împlinirea florală a visurilor şi năzuinţelor cu cari ea a însoţit totdeauna dragostea cu acest băiat, nimic din adânca semnificaţie cu care ea a acoperit orice atingere dintre ei. Ci pur şi simplu o nudă şi brutală posesiune fizică.

Acesta e eşafodajul scheletic al dramei, banalul ei fundal; incompatibilitatea fizică dintre doi adolescenţi, eternul conflict

Urmare în pag. X-a

Cronica literară

Camil Baltazar, Intoarcerea poetului la uneltele sale

Pe aceste vremuri de sterilitate a lirei, când versul se naşte şchiop dintr'un sâmbure aruncat fără dragoste, noua culegere de poeme a d-lui Camil Baltazar este o documentare strălucită a unui banal dar sănătos principiu, care se cheamă sinceritatea în artă. Termenul e vechiu şi desconsiderat, însă, dacă nu-l confundăm cu emoţionalitatea, e sinonim de-abinelea cu aşa zisa puritate. A fi sincer înseamnă să te joci serios ca un copil, să crezi în poezie, să-ţi faci din ea un mijloc necesar de expresie, să te slujeşti de ea ca de o aripă care te duce la altitudinea la care poţi trăi sufleteşte, să socoteşti vorba ca o colivie în care vâri o pasăre nu ca o capcană pentru un vânat ce nu va veni. Condiţie rară aceasta, fiindcă cei mai mulţi fac poezii fiindcă au emoţii, pentrucă au nişte imagini pe care n'au unde să le pună, sau din dorinţa de a se ilustra.

Versul d-lui Baltazar poate supăra uneori prin preţiozitate, prin stângăciile de expresie, prin exces de emoţii, dar nu poţi să nu recunoşti că acesta e graiul său, unicul său graiu până acum. In dorinţa de a se reînoi, poetul n'a căutat alte idei şi alte imagini, ci a aşteptat numai ca, după o epocă de saturaţie care ameninţa să-l dea în livresc, să i se întoarcă nevoia firească de a cânta. Această facultate lirică i-a revenit în modul cel mai spontan, poate tocmai fiindcă n'a căutat-o înainte de vreme, şi originalitatea unei părţi din noua culegere de poeme stă în analiza instinctului poetic însuş. In acele poeme intitulate *Intoarcerea poetului la uneltele sale*, bizuite mai puţin pe imagina industrială a poeziei, cât pe un element de ordin autobiografic, sufletul d-lui Camil Baltazar se defineşte clar în funcţie de simbol al poetului-tip. E aci o nevoie imperioasă de a se retrage în lumea imaginilor, o aptitudine către beţia rece a versului care se traduce aproape în irascibilitatea socială, o solemnitate pontificală a funcţiunii poetice. Confesiunea e cu atât mai pătrunzătoare cu cât pare mai frântă şi mai prozaică:

Cerul mai înalt
decât cerul de toate zilele
cerul versului
mi-l îngădui din ce în ce mai rar
Mă bântue trepidaţia cotidiană
pe care o cunoaşteţi fiecare.
Şi ceasurile cele mai bune
nu le dărui poeziei.
. . . .
Ce e mai bun din mine,
umanitatea mea umilă şi tainică,
aşteaptă ceasul rar al serii
când mă simt din nou copil şi
poet.

Versurile de mai sus au mersul naiv al unei simple definiţii (apropierea între poet şi copil e de altfel clasică) dar când, mai departe, e amintită îndeletnicirea poetică, fraza ia mişcarea solemnă a unui verset biblic:

Intoarce-m'aş iar la uneltele
mele,
gingaşii pori ai hârtiei de vers
să-mi deschidă iar porţi de
univers,
limpezi ca ochii de cerbi şi
mărgele.

Este, dacă vreţi, aici, şi un element de voluptate livresc, dar cu totul înăbuşit de sentimentul covârşitor de evlavie al lirei. Poezia devine o comuniune cu nevăzutul, o adevărată lipsă de vocaţie de a trăi în secol:

Nu mă simt bun să fiu
pământean,
seara, când soră de plâns mi-i
hârtia şi scama
asta, pe care mâna-i subteran
filigran,
atunci îmi dau eu mai bine
seama.

Definirea poeziei ca moment mistic găseşte la d. Baltazar câte o imagină de uimitoare fericire, ca aceea a mâinii susţinute de îngeri:

Mâna cu care înnod şi înclei
slova stângace, ruga amară,
îngeri o ţin uşor de susuoară,
ca să nu turbure marea tristeţe
a ei.

Simplitatea aceasta, simţul atât de copilăresc de adevărat al poeziei, au pentru noi prospeţimea aerului curat, intrat pe o fereastră multă vreme închisă.

Trebue să luăm un gât zdravăn
de aer,
să ne descălţăm pe îndelete
de obiceiurile convenţionale
şi să 'ncercăm să vedem
dacă suntem
tot atât de sprinteni,
tot atât de străvezii
să treacă prin noi
alba apă
a versurilor.

Ştiu, ştiu acum
pricina tăcerii
şi a ursuzlâcului;
eram un trist pământean,
prea pământean,

starea asta de îngerire de acum,
de înlăcrimată şi naivă îngerire
nu se capătă în fiece zi.

Mă simt aderent cu zăpada,
cu surâsul fragil şi simplu al
...relui,
cu toată bucuria domestică a
zilei
sub dolmana luminoasă a
zăpezii.

Şi starea asta de înlăcrimare
continuă,
de aeriană plutire peste oameni,
de adânc învăţ al lucrurilor,
de înţelept zâmbet luminos,
e un semn de îngerire.

In fond compunerea e destul de savantă şi de îndrăzneaţă în invenţia verbală: căci e vorba de a sugera sublimitatea stării poetice prin imagini cât mai puţin carnale, ceeace poetul a izbutit pe deplin prin ideea *apei albe*, a *zăpezii*, a *îngeririi*. Insă esenţa ei stă în desăvârşita naivitate prozaică a expunerii, în sughiţul confesional al glasului, în starea de totală mărturisire şi onestitate psihologică, în acele aşa numite *unelte*, ce ...nul harului poetic:

Şi lângă astea
celelalte „unelte"
mai rare:
puţină voie bună
o stare aeriană de zăpadă,
tremurul magic dintre degete
şi-o mulţumire de om plâns
şi împăcat.

Nu pot să nu citez aci o bună parte din poemul *Predoslovie* care este un imn de dragoste şi totdeodată o definiţie a stării poetice:

Dragă,
pentru tine
îmi umplu iar mâinile de
zăpadă,
de zăpada asta rară a creştetului
peniţei
în zilele când cel mai frumos
edelweiss
e o poemă,
fiindcă trebue să urci
până la cele mai înalte piscuri
din tine ca să dai de ea.
Mă joc cu cerbării,
căprioare
şi naive romantisme provinciale.
Delungesc iar continentele,
grădinile;
fac cu o igliţă
infinitesimală
stelării aici, pe hârtie,
te cresc ca pe o plantă rară de
cactus
care va înflori odată la şapte
ani,
şi, alături de ţepi,
o să poarte între spini
şi cămaşa de in
a floarei din zăpadă.

Ideea ofrandei de poezie e tratată cu virtuozitate rară, de-alungul unei asociaţiuni de imagini simple şi voit monotone. Zăpada care se strânge lângă vârful peniţei, horbota, floarea albă, cămaşa de in, cactusul pleznind la şapte ani, toate uluiesc ochiul fără să surprindă prin pedanterie şi dau acea stare de candoare pe care poetul o numeşte „îngerire".

Imaginea d-lui Baltazar *cântă* şi oricât de preţios îmi apare titlul unei culegeri vechi, *Flaute de mătase*, în el văd intuiţia, caracteristică poetului, a foşnetului lumii prin câteva materii mai pure, ca zăpada, horbota, mătasa.

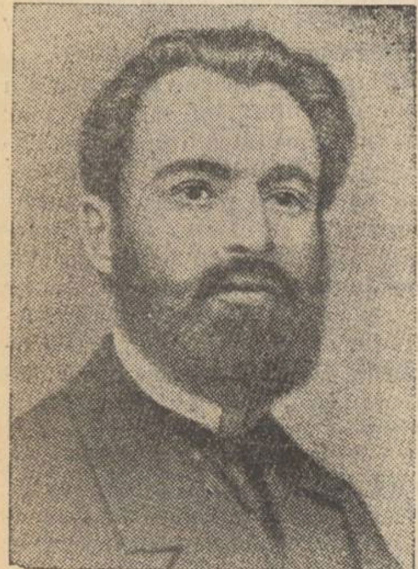
G. CALINESCU

Insemnări şi polemici

Monumentul Conta-Maiorescu-Xenopol

Universitatea din Iaşi a decis ca din sumele realizate aproape în întregime de d. Ion Petrovici, profesor de logică şi istoria filosofiei la facultatea ieşană, să ridice în faţa noului său palat, o statue care să reprezinte, pe acelaş soclu, pe cei trei străluciţi gânditori ai Moldovei: Vasile Conta, Titu Maiorescu şi A. D. Xenopol.

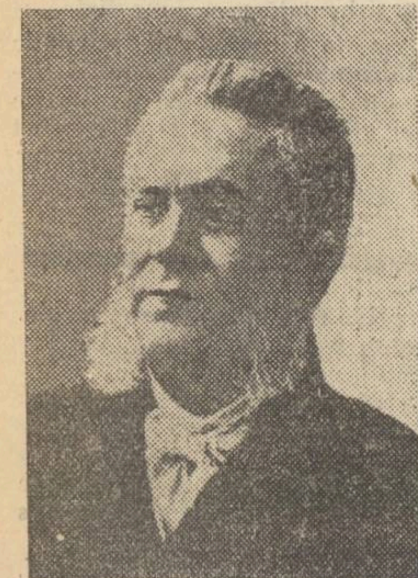
Nu avem destule cuvinte pen-

VASILE CONTA

tru a elogia cum se cuvine frumosul şi înălţătorul gând de-a se încredinţa bronzului, şi prin el generaţiilor, pentru veacuri, imaginea acestor cugetători de proporţii universale.

Conta, Maiorescu şi Xenopol, nu au comun numai calitatea lor de moldoveni, de gânditori hrăniţi la cultura bogată a Apusului, formaţi în disciplina ei severă, riguroasă şi fecundă. Mai au comun şi altceva, de o mai înaltă însemnătate: fiecare reprezintă un moment esenţial şi impresionant în cultura română, şi fiecare dovedeşte potenţele geniului acestui popor.

Poate că masselor mai mult ori mai puţin intelectuale, le e puţin cunoscută opera acestor trei capete mari ale culturii noastre, din cauza efortului pe care-l cere aprofundarea lor stăruitoare. Căci ignorarea operei acestora nu poate fi contestată, mai cu seamă în sânul tinerimii de după războiu. Şi faptul acesta e trist şi dureros. Cu atât mai dureros şi mai trist, cu cât ne dăm seama ce enorm de mult s'ar putea învăţa din scrierile lor, dintre care unele şi-au trimis ecoul, până în supremele culmi ale culturii europene. Să ne gândim numai la acea teorie celebră a istoriei, datorită lui A.

A. D. XENOPOL

D. Xenopol, care-l aşează printre filosofii de mare notorietate ai ştiinţei trecutului. (Vezi studiile d-lor Octav Botez şi N. Bagdazar).

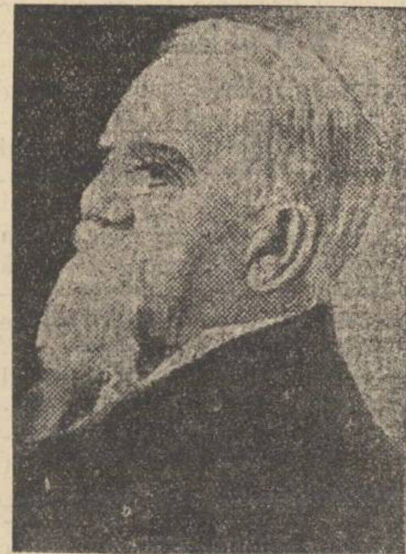
Astăzi, o lume exagerat grăbită, ignoră condamnabil chiar şi fecunda influenţă asupra formării limbii literare şi a orientării spiritului epocii, exercitată de critica maioresciană, Junimismul, care înainte de toate rămâne ca una dintre cele mai expresive forme şi mişcări ale culturii române, ar fi fost oare posibil aşa cum îl ştim, fără prezenţa activă şi neîntreruptă a spiritului echilibrat şi armonios al lui Maiorescu?

Junimism înseamnă în mare parte, dacă nu în totul, spirit maiorescia., adică riguroasă disciplină intelectuală, spirit critic, înţelegere şi explicare organică a desvoltării societăţilor, culturii şi civilizaţiei unui popor, atenţie strictă la structura armonică a unei opere, şi acord între formă şi conţinut. Cine s'ar încumeta să susţie că acestea sunt atitudini şi valori perimate pentru vremea noastră? Ele cuprind sâmburele permanenţei, pentrucă sunt capabile să integreze orice fenomen cultural.

Să ne gândim numai, câte din aspectele superficiale ale manifestărilor contimporane n'ar fi fost posibile dacă o minimă ţinută maioresciană ar exista în raza preocupărilor prezente de cultură. Junimismul, spiritul maiorescian, adică spiritul şi direcţia critică, sunt mai necesare ca oricând, acum.

Cât despre Vasile Conta, el este pildă de pasiune dezinteresată pentru problemele adânci pe care le ridică realitatea.

Sculptorii noştri, printre cari se găsesc talente viguroase, au ocazia să creieze în bronz figurile celor trei mari dascăli ai Iaşului cultural de odinioară. Dacă monumentul va fi la înălţimea rolului pe care cei trei gânditori l-au avut în cultura românească. Iaşul se va mândri, cu o operă artistică. Opera aceasta nu trebue să traducă plastic numai figurile celor trei moldoveni; trebue să îndemne pripitele generaţii de azi la un contact matur cu opera lor măreaţă şi la un

TITU MAIORESCU

urgent şi strâns autocontrol. Vor putea astfel ţine piept valului de universală superficialitate, şi vor putea învăţa că o realizare şi o operă înseamnă o viaţă de meditare. — nt.

Un eveniment artistic

In seara zilei de 23 Noembrie, va avea loc la Opera Română un spectacol care merită toată atenţia şi care promite a fi un adevărat eveniment artistic. Este vorba de recitalul de dans organizat de tânărul şi înzestratul artist Gabriel Negri care pentru această manifestare de artă şi-a asigurat colaborarea preţioasă a câtorva nume ce reprezintă tot atâtea garanţii.

Sub direcţia de scenă a d-nei Marietta Sadova şi a d-lui Sternberg, în costume lucrate după schiţele d-rei Ioana Basarab şi Lena Constante şi cu acompaniamentul unei orchestre simfonice compusă din peste patruzeci de persoane, dirijată de d. Teodor Rogalski, se vor executa — în grup şi individual — dansuri pe muzică de Debussy, Darius Milhaud, Sinigaglia, Korngold, Strawinski, Beethoven şi Wagner, precum şi după unele compoziţii româneşti, prelucrate după coruri bizantine.

Din ansamblu vor face parte şi d-nele Mimi Tutunaru-Chirculescu şi Silvia Enescu.

Un punct interesant al spectacolului va fi adevăratul debut al d-rei Alexandrina von Sylbernagel a cărei scurtă apariţie la cabaretul de artă din Parcul Carol a constituit o adevărată revelaţie.

Din viaţa lui Louis Barthou

Louis Barthou avea o curioasă manie de colecţionar. El adunase cu multă răbdare un număr considerabil de cărţi de vizită extrem de ridicole.

In adevăr colecţia sa era alcătuită din cărţi de vizită de toate formele, foarte multe naive sau chiar tâmpite ca conţinut.

Iată câteva din ele:

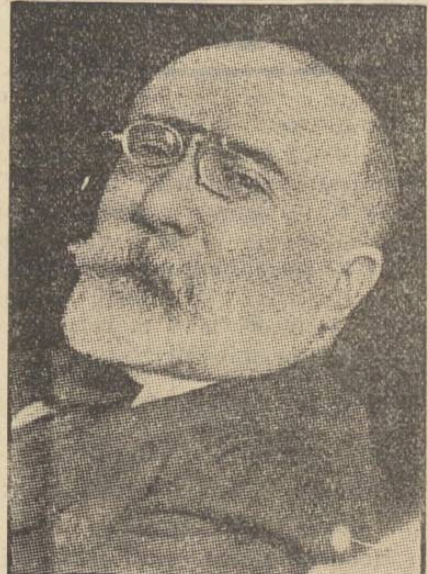
1) Gustave X..., feminist.

2) Albert Z. fondatorul societăţii pentru protecţia broaştelor.

3) Janvier Bonaventure. Abonat la gaz!...

Foarte adeseori Barthou pomenea de moarte, mai ales de când era Ministrul Afacerilor Străine.

De câte ori pleca în călătorie,

LOUIS BARTHOU

după ce îmbrăţişa cu multă căldură pe credinciosul său colaborator Vitalis, nu uita să adaoge: „Dacă mi se întâmplă o nenorocire, nu uita că doresc o înmormântare foarte simplă".

Louis Barthou era un bibliofil bine cunoscut. Biblioteca sa era celebră, căci poseda o serie de cărţi foarte rare la care ţinea mai presus de orice.

Acestea erau într'un cufăr vechiu, închis cu lacăte foarte complicate.

Aristide Briand a întrebat într'una din zile pe un prieten:

„D-ta cunoşti cufărul cu cărţi al lui Barthou?

— Nu, răspunse prietenul.

— Păcat! Când Barthou încearcă să-l deschidă, descue mai întâi o broască şi scoate un compartiment în care sunt cărţi. Apoi trece la altă broască şi la un alt compartiment, în care sunt deasemenea cărţi.

Ajunge în cele din urmă la un nou compartiment, continuând astfel la infinit.

Când ultima broască a fost în sfârşit deschisă ca să dea la iveală ultimul compartiment, nu fără surprindere poţi vedea acolo un revolver"...

Este Femeia modernă mai Fericită?

Reproducem aci răspunsul unei scriitoare franceze, Marcelle Auclair. Nu, Marcelle Auclair nu crede că femeia de azi se simte mai fericită de cât mama şi bunica ei.

Ea nu crede însă că contribuie la sentimentul femeii despre viaţă maşinismul sau progresele materiale ale civilizaţiei. Cauza, după ea, este mult mai adâncă, ea este transpunerea valorilor morale şi confuziunea care se face între plăcere şi fericire, precum şi locul preponderant pe care-l are banul.

De ce să învinuim progresul material, zice Marcelle Auclair. Maşina, de fapt, lărgeşte orizontul omenirii, ea nu poate fi inamica lui de vreme ce îl ajută în munca şi confortul vieţii. Doar mijloacele de care dispunem nu ne forţează a duce o viaţă înfrigurată şi intensă. setea de plăceri, căci nimeni nu mai vrea azi să ducă o viaţă de azi pe mâine, monotonă dar liniştită. Nu din cauza încălzitului central şi a aspiratorului electric sunt căsniciile de azi mai rele. Oamenii divorţează fiindcă n'au răbdare şi curajul de a încerca să ajungă cu încetul la o bună înţelegere, prin concesii reciproce, ci fiecare vrea să facă numai pe placul său.

Poate ceiace contribuie să ne facă să ne simţim mai nefericite decât mamele şi bunicele noastre, este faptul că ne-am lăsat târâte în vâltoarea lumii. Nu ne rămâne acum de cât să ne deprindem să luptăm ca să eşim din primejdie şi nu mă îndoiesc, că femeile până la urmă vor şti să se adapteze şi să iasă din primejdie, spre folosul tuturor. Nu serveşte la nimic să ne răzvrătim, ci trebuie să căutăm să facem faţă împrejurărilor. In dezechilibrul general dacă ar căuta fiecare să-şi asigure un echilibru al vieţii sale proprii, toate s'ar îndrepta poate, căci evoluţia societăţii şi destinul lumii sunt conduse de legi pe care, din ce în ce, vedem că nu le putem înţelege.

Ast-fel vorbi Marcelle Auclair.

Lemaitre şi Renan

Generaţiile mai vechi nu se sfiau să-şi arate admiraţia pentru spiritele eminente din vremea lor.

Astfel Lemaître, spirit muşcător, dar pios şi înclinat spre îndoială, privea pe Renan ca pe maestrul său adevărat şi ne-a lăsat portrete literare asupra acestui gânditor mai sincere şi mai reliefate de cât ale unui pictor sau ale unui desenator.

In volumul său „Impressions de Théâtre" el încearcă următoarea descrie:

„El este binefăcătorul spiritelor noastre. Pe mulţi ne-a salvat de impietate. Ne-a învăţat că se poate să încetăm a crede în dogmele pozitive, fără a fi siliţi, pentru aceasta, să o tăiem cu sufletul nostru din trecut".

Şi ca şi când ar fi presimţit rolul pe care va fi silit să-l joace în politică, peste câţiva ani, adaugă:

„... Mulţumită lui putem, fără a renunţa la puterea raţiunii, nici a ne pune în afară de condiţiunile cercetărilor ştiinţifice, să rămânem uniţi sufleteşte cu strămoşii creştini, să respectăm în noi amintirea credinţelor noastre şi supravieţuirea instinctului religios. să păstrăm, ca să zicem ast-fel, sufletul nostru intact, cu toate puterile sale obscure şi toate nevoile moştenite"...

Şi fiindcă vorbim de Lemaître nu ar trebui să uităm, că deşi universitar, el a îndrăznit în 1898 să scrie un articol în „Le Figaro", în care să susţină că cultura clasică, uitată îndată ce a fost primită, nu contribuie cu nimic la îmbogăţirea sufletului şi că ar trebui suprimată din învăţământul modern. Cum el era un umanist dintre cei mai cunoscuţi, admiratorii săi umanişti au rămas înmărmuriţi faţă de aceste declaraţii.

„Am ajuns, zice el, la convingerea că umanismul, aşa cum se predă, este inutil la 9 din zece dintre tinerii francezi". „In prezent, adaugă el, nu mai ştiu o boabă de elină şi e minune dacă am ocazia să citesc latineşte de trei ori pe an; viaţa e prea scurtă".

In acest articol, după ce fulgeră şi face praf cultura grecolatină, conchide:

„Să ne rezumăm: Invăţământul modern nu trebuie privit ca cel mai prost şi bacalaureatul este inutil, deci... dăunător!".

Vai, şi noi care l'am reintrodus ca pe o reformă salvatoare!?!...

Femeia soldat Mother Ross şi Frumoaşa Cristina

Cea mai interesantă dintre femeile soldaţi este fără îndoială irlandeza Christiana Cavenaugh, sau mai obişnuit Mother Ross, a cărei viaţă a fost un şir de fapte pe câmpul de bătaie atât de măreţe şi de pitoreşti în cât par a fi de domeniul ficţiunii. Faima ei însă n'a trecut dincolo de graniţele Angliei. Francezii revendică şi ei deci ca pe cea mai celebră femee soldat pe Genevieve Prémoy, căreia i se mai zicea „La dragonne" sau încă „La Chevalière de Balthazar".

Christiane era mai duioasă. Ea s'a făcut soldat ca să-şi caute soţul. Aceasta nu a împiedicat-o să se mărite de trei ori. Despre existenţa ei există dovadă netăgăduită semnătura sa pe registrul de spital din Chelsea, unde a murit de scorbut şi alte încă vre-o câteva boale, la vârsta de 72 de ani. Viaţa Christinei, Amazoana denumită familiar Mother Ross, se pare că a fost scrisă de Daniel de Foë, genialul autor al lui „Robinson Crusoë", al lui „Mol Flauders" şi a „Ziarului Ciumei din Londra".

Se pare că această femeie soldat era cam rotundă şi plină în formele sale. A trăit în destul ca să se transforme în vivanderă la sfârşitul vieţii sale.

Picarde Geneviève Prémoy era brună, subţire şi înaltă; statură marţială, port majestos, privire fermă, dar glas dulce.

Rănită de mai multe ori, Geneviève a fost desigur dovedită ca femee, dar şefii ei au închis ochii asupra faptului şi ea a continuat să ia parte vitejeşte la bătălii ,să poarte uniforma, să se acopere de glorie, într'atât încât Ludovic al XIV-lea a decorat-o cu crucea Sft. Louis. Regele însă i-a pretins că atât la Curte cât şi în oraş să poarte jupă în loc de pantaloni militari, pe când restul era uniformă, tunică peste jupa de culoare „rouge ecarlate", cu galoane de aur, cu perucă după moda spaniolă când blondă, când brună.

Pe lângă aceasta, peste tunică cordonul de foc Sft. Louis şi o sabie primită din mâna însăşi a lui Ludovic al XIV-lea.

Nu se citează nici o trăsătură de duioşie feninină în toată viaţa ei.

Câtă duioşie feminină însă nu se dovedeşte în modesta eroină de la Jiu, Caterina Teodoroiu, a noastră, despre care ofiţeri din aceiaşi unitate cu ea, povestesc cum se îngrijea, în răgazul lăsat de atacurile inamicului, de rufăria şi hainele camarazilor, pe care le spăla şi le cârpea de zor. E păcat că nu s'au adunat până acum informaţii şi impresii precise asupra acestei luptătoare a noastră, care avea ceva din simplitatea şi bunătatea frăţească a Jeannei d'Arc.

Criza romanului modern

Paul Gauthier răspunde în cartea sa „La Leçon des moeurs contemporains" cu mult bun simţ celor ce consideră romanul ca un gen inferior.

Romanul, zice distinsul cugetător, este o operă de artă, pentrucă el depinde de senzibilitatea autorului tot atât pe cât depinde un tablou sau o sculptură

Imaginaţia creatoare nu este provocată să intre în acţiune de cât sub impulsiunea unei puternice emoţii, căci numai senzibilitatea este capabilă de a dărui viaţă atât în domeniul ficţiunii cât şi în acel al realităţii.

Dar nu orice senzibilitate poate creia roman, ci numai o senzibilitate aleasă, pătrunsă de simţul frumosului, o senzibilitate estetică. Deci romanul este în primul loc mărturia senzibilităţii romancierului. Dar invenţiunea romanescă trebuie să-şi ia în primul loc elementele din realitate, fiind o oglindă mai mult sau mai puţin credincioasă a moravurilor. Deci romanul este o mină de documente asupra moravurilor. Mai mult, adevăratul roman creiază pe de-a întregul caractere, adică ceia ce numim tipuri. Marii romancieri îşi alcătuesc figurile din toate trăsăturile disparate pe care au avut ocazia să le noteze, din toate analizele pe care le-au făcut asupra sufletelor omeneşti. Ei topesc aceste materiale diverse în focul geniului lor creator, turnând în forma literară chipuri uneori mai durabile decât în bronz, ca Goriot, Tartarin, Gil Blas, Hamlet, Picwick, Sancho Panca, etc.

Nu rămân în amintirea omenirii de cât creaţiile marilor maeştri.

Omeneşti şi individuale, aceste creaţiuni rămân reprezentive a principalelor caractere ale sufletului omenesc.

Vom înţelege, în urma acestor limpezi consideraţii, în ce consistă aşa zisa criză a romanului, ca toată marea abundenţă de opere de talent în această ramură literară.

Influenţa lui Proust a fost zdrobitoare asupra generaţiilor de după el. Fiecare voia să meargă mai departe de cât Proust în căutarea sa însăşi; mulţi aveau iluzia că-l pot desăvârşi şi complecta. Atunci fiecare se cerceta cu luciditate, curaj şi sinceritate.

Procedeul analizei se putea aplica cu oarecare îndemânare. Dar personalitatea cercetată nu avea de multe ori nici un fel de viaţă, era nedemnă de orice consideraţie şi interes. Pe de altă parte era nevoie de un reflect de moravuri, de o realitate colorată. De aci acele pastişe de roman, în care personagii fără viaţă ţineau ciudate monoloage într'un univers abstract, producţii uneori, ale unor tipi inteligenţi, dar lipsiţi de senzibilitate care au făcut să se vorbească de o criză a romanului modern.

■ STUDIUL TRADIŢIEI EZOTERICE *va face obiectul unei reviste care va apărea în curând, sub îngrijirea d-lui Marcel Avramescu. Revista, care va păstra tot timpul o înaltă ţinută intelectuală, se va bucura de alese colaborări.*

Pulbere

Continuare din pag. IX-a

dintre cele două sexe. Judith Earle aduce în dragoste toată zestrea de poezie şi năzuinţă, de subtilă elevaţie şi de stelară evadare a oricărei fete de vârsta ei. Pentru ea întâlnirea de suflet cu Roddy are o valoare originară de destin, în această apropiere de suflete pune tot ce are mai pur, mai curat, mai adânc.

De cealaltă parte însă o aşteaptă dorinţa cinică a unui mascul care nu cunoaşte legile tainice cari conduc grădina sufletească a unei fete şi care calcă în picioare nepăsător şi cinic răzoarele gingaşe de flori şi iluzii.

Drama ar părea banală ca orice dramă de iubire; aici însă începe marea, unica măestrie a scriitoarei engleze.

Pe acest fond liniar şi comun, ea altoeşte o vastă grădinărie de subtilităţi şi notaţii psihologice. Nimic nu este facil şi spus de circumstanţă, totul îşi găseşte o justificare psihologică unică, definitiv convingătoare. Şi ceiace face ca „Pulbere" să fie una din cele două, trei cărţi mari ale literaturii universale, este că, de la primele douăzeci de pagini, datorită acestui fluid autentic, acestui principiu vital şi inexorabil, te asimilezi cu eroii cărţii şi suferi cu ei laolaltă. Cred că numai cărţile mari, de calitate unică şi cari tae în noi o brazdă esenţială şi definitivă, au însuşirea să te facă să aderezi dela început cu eroii cărţii, să-ţi însuşeşti suferinţele lor, să te sbuciumi şi să te frământi cu ei laolaltă.

Şi aceasta se întâmplă nu numai fiindcă „Pulbere" este o carte a inimii, dar şi fiindcă ea stă sub semnul pur şi minunat al inteligenţii; al unei inteligenţi feminine care prinde cu antene de vis atâtea imponderabile şi transparenţe cari scapă bărbatului.

Vreau să insist de altfel asupra însuşirii acesteia a scriitoarei engleze: Peste toată drama acestui grup care trăeşte în acelaş climat spiritual, stărue o atmosferă de elevată suprarealitate. Eşafodajul epic al cărţii este nins de pulberea aceasta de poezie care creşte organic şi firesc, nu una facilă şi de circumstanţă, tot astfel cum firesc se integrează şi natura în drama acestei familii de adolescenţi.

In această privinţă Rosamond Lehman, ca şi Lawrence, de altfel ca toţi scriitorii şi scriitoarele engleze, beneficiază de o însuşire de mare naturistă. Natura se întreţese cu faptele mărunte ale oamenilor, le e fundal şi aureolă, refugiu de vis şi suită senină. Intre pauzele întâmplărilor prozaice sau idilice, se aude corul amplu, dumnezeesc al naturii. El punctează cu un zumzet de vis şi o atmosferă paradisiacă dramele ineluctabil triste şi tragice ale oamenilor.

Perfectul maitre d'hôtel

CITIŢI
noul volum din
Colecţia de 12 LEI
„ROMANELE CAPTIVANTE"
TAINA INECATEI
de FRANK ADAMS
Acţiune - Mister - Pasiune!
La toţi chioşcarii şi librerii

Cea mai interesantă
Cea mai instructivă
Cea mai bună revistă
de jocuri pentru toţi
CITIŢI:
REBUS-MAGAZIN
cu un bogat material
oferă
mari premii
16 PAGINI Preţul 5 Lei

A APARUT
EDIŢIA II-a
Regine Incoronate
de Maria, Regina României
2 VOLUME — LEI 160
EDITURA „ADEVERUL"

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 727
DUMINICA 11 NOEMBRIE 1934

FONDATOR { AL V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARA
10 LEI EXEMPL. IN STRAINĂTATE

Meșteșugul francez și literatura noastră

de Al. A. PHILIPPIDE

O caracteristică statornică a literaturii franceze este, fără îndoială, scrisul frumos. S'ar părea că acesta este o calitate inerentă oricărei literaturi și că e banal să afirmi că o literatură se distinge de alte literaturi prin faptul că e frumos scrisă. Cu o mică precizare, lucrurile se lămuresc imediat. Ințeleg prin scris frumos, în primul rând, arta compoziției, meșteșugul de-a da unei bucăți literare, chiar celei mai neînsemnate, echilibru, proporție și gradație. Poate ar fi chiar mai exact dacă prin a scrie frumos am înțelege aici a scrie bine, arătând că nu este vorba de culoarea stilului, ci de arhitectura unei opere literare.

Nici-o literatură nu posedă arta compoziției în aceiaș măsură ca literatura franceză. Faptul e atât de evident încât e destul să compari mari scriitori din alte literaturi cu un scriitoraș francez de duzină pentru a constata imediat deosebirea. Dostoievski scrie, din acest punct de vedere mai prost decât Gaston Leroux. Dickens compune greoi și se pierde în digresiuni și detalii. Comparați gradația unei nuvele de Maupassant cu mersul leneș al unei povestiri de Cehov. Chiar masivitatea lui Flaubert e ușoară și aeriană alături de munții de fraze pe care îi construește un Thomas Hardy sau un Jakob Wassermann. In nuvelă, unde arta compoziției stă pe primul plan, Francezii sânt maeștri. Kleist rămâne și azi în Germania o excepție și, după o sută de ani e luat mereu ca model și e neîntrecut. Acelaș lucru și în teatru. O piesă franceză, chiar cea mai proastă, este întotdeauna bine compusă. Și tot un Francez, Georges Polti, a adunat într'o carte „Les trente six situations dramatiques" esența sforăriei teatrale. In Franța tratatele de stil, compoziție prozodie, artă dramatică, abundă. In poezie au trebuit lupte înverșunate până când romanticii au izbutit să sfărâme cezura clasică. Victor Hugo păstrează cu sfințenie alternanța rimelor feminine și masculine. Versul liber, care a făcut atâta scandal pe vremuri, e astăzi părăsit aproape cu desăvârșire: contrazice firea franceză. Mallarmé și Valéry — care au dus expresia poetică la extrema limită a posibilului — scriu versuri ca Racine.

Toți scriitorii din lume au luat lecții dela literatura franceză. De mai bine de două secole, Franța a învățat pe scriitori să scrie. Chiar clasicismul antic a răsbătut în bună parte prin intermediul clasicismului francez. La aceasta s'a adăogat și faptul că timp de un secol din Franța au pornit toate marile curente literare care au influențat literatura lumii.

Se poate spune că, în linii generale, literatura română s'a desvoltat aproape exclusiv sub influența literaturii franceze. Nu-i de mirare, deci, că de foarte timpuriu, scriitorii noștri și-au asimilat meșteșugul literar. Cu perfectul nostru simț de adaptare, ne-am însușit imediat forma literară franceză. Alecsandri transpune bucată cu bucată pe malurile Bahluiului toată sforăria lui Labiche.

La Eminescu lipsa meseriei franceze e evidentă : comparați ca meșteșug de compoziție *Sărmanul Dionis* cu *Alexandru Lăpușneanu*. Vorbesc bine înțeles de meșteșugul francez. Lipsa de meșteșug din *Sărmanul Dionis* este ea însăș un meșteșug foarte greu de realizat dar aceasta este altă chestie. Iar cât despre poeziile lui Eminescu, atât de desăvârșite ca formă, ele reprezintă tocmai o reacție românească la meșteșugul francez, degenerat în simplă rutină goală. Reacție, dealtfel, rămasă stingheră. Dar să nu anticipăm.

Inseamnă oare că literatura noastră, crescută la școala franceză, este bine scrisă? Scriitorii noștri și-au învățat meseria cu multă ușurință. Au asimilat perfect toate trucurile, toate efectele, toate loviturile de teatru. Dovadă este prodigiosul avânt pe care l-a luat romanul în ultimii ani. Romanul românesc de după război a răsărit pe neașteptate, nepregătit în aparență de nimic și s'a închegat deodată în opere cărora nu le lipsește niciuna din calitățile formale ale unui bun român. Mai toți scriitorii noștri actuali știu să facă un roman. Mai precis: toți știu ce trebue pentru a face un roman. Cunosc la perfecție și pe de rost cele mai bune rețete învățate dela Balzac, Flaubert, Zola, Alphonse Daudet. Astăzi, când rețetele au devenit curente și când romanul a devenit o modă mai mult decât o necesitate adâncă a literaturii noastre și o cerință puternică a evoluției noastre literare — astăzi romanele au început să fie scrise cu o iuțeală și cu o ușurință într'adevăr remarcabile. In această iuțeală și ușurință stă, însă, și oarecare primejdie.

Cu aceeaș extraordinară precocitate cu care a asimilat meșteșugul literar francez, literatura noastră încă tânără tinde să-și însușească rutina literară franceză. Pentrucă arta compoziției, în literatură, este un tăiș cu două fețe. Scriitorul în posesia unei arte atât de perfecționate este ispitit s'o întrebuințeze prea des, prea ușuratic și pentru orice fel de material. Din această pricină literatura franceză, cea mai bogată în opere adânc și esențial umane, este în acelaș timp și cea mai bogată în fleacuri și în bagatele amabil scrise și desăvârșit compuse: îl are pe Molière atât de francez ca spirit, dar are și comedia de bulevard, atât de franceză și ea.

Cultura noastră datorește, incontestabil, enorm culturii franceze. Din nefericire n'am înțeles întotdeauna cum trebuie spiritul francez și ne-am grăbit câteodată să-l deformăm după propriul nostru gust și după nevoile momentului. Am asimilat în grabă și n'am asimilat cum trebue și ce trebue. Din această pricină am fost dispuși să luăm spontaneitatea franceză drept superficialitate, ironia franceză drept ușurătate și elocuența franceză drept vorbărie goală. Și am întrebuințat toate aceste calități rău înțelese ca atare — adică greșit. Nu-i de mirare că și în literatură ne-am grăbit să asimilăm meșteșugul francez și să neglijăm fondul adânc și etern al marei literaturi franceze. Dealtfel ceiace se asimilează deobicei din literatura franceză sânt contemporanii la modă. Foarte puțini sânt, chiar printre scriitori, aceia care își pierd vremea să consulte măcar în treacăt vre-unul din clasicii francezi. Și chiar Balzac, mai modern și mai aproape de noi, este sacrificat pentru un Clément Vautel sau un Henri Duvernois. Și edițiile de sute de mii ale bulevardierilor francezi sânt un miraj obsedant pentru scriitorii noștri. Astfel spiritul francez este ușor identificat cu spiritul bulevardier, e înțeles și practicat în acest sens.

Cultura noastră a exagerat întotdeauna calitățile asimilate dela Francezi. Și nu întotdeauna le-a exagerat în bine. Norocul e că firea potolită și așezată a Românului, care primește cu pasivitate influențele din afară, știe cu aceeaș pasivitate

Urmare în pag. II-a

Dem. Berea — Domnița

Din viață... și din cărți

O mistificare

Acum câtva timp un tânăr literat francez — scriitor de mare talent de altfel — a făcut să se vorbească mult despre dânsul. In mare taină el a pregătit o expediție de explorare a unei regiuni îndepărtate și necunoscute. A plecat pe calea lesnicioasă și fără de hotare a văzduhului însoțit numai de un singur tovarăș: pilotul avionului. Și numai cu câteva clipe înainte de decolare el desvălui câtorva prieteni ținta misterioasă a călătoriei sale: o veche cetate părăsită, îngropată de vânturile și nisipurile deșertului undeva, în sudul Arabiei, o cetate a cărei taină nepătrunsă chinuise multă vreme gândurile istoricilor și arheologilor. Tânărul literat nu era nici istoric nici arheolog ci numai un spirit dornic de noutate și de aventură. Și nădăjduia că expediția aceasta îi va furniza materialul unui reportaj de senzație care să-i aducă mai mulți bani și mai multă faimă de cât îi aduseseră la un loc cele câteva romane pe care le scrisese până atunci.

Tânărul scriitor porni deci. Și câteva zile mai în urmă jurnalele publicau strigătele de victorie ale telegramelor sale ce anunțau deplina izbândă a expediției. Două săptămâni mai târziu cei doi îndrăzneți aviatori erau din nou în patrie. Alte două săptămâni și unul din marile cotidiane pariziene publica un senzațional reportaj al scriitorului însoțit de fotografii nespus de interesante. Unele erau vederi ale cetății în paragină — e drept cam șterse și nelămurite. Altele — foarte clare acelea — arătau pe cei doi exploratori în fața pasării lor mecanice, în poziții și costume deosebite.

Inutil de spus că reportajul tânărului scriitor avu un succes de neînchipuit și că tirajul ziarului francez spori în acele zile cu o treime. Și după cum și era de așteptat faima literatului-explorator ajunse într'o lună pe culmi până la care ani de muncă obișnuită nu izbutiseră să o înalțe.

Câteva luni mai târziu însă această îndrăzneață aventură nu întârzia să intre în umbră și în uitare. Căci senzaționalul e legat de actual, de clipă. Și popularitatea performanței, popularitatea câștigată într'o zi sau într'o săptămână, se fărâmițează și se pierde tot așa, ba chiar mai repede.

Lucrurile s'ar fi putut încheia cu această concluzie nu lipsită de oarecare amărăciune. Dar iată că azi aflăm că faimoasa expediție a tânărului scriitor francez n'a fost decât un bluff dela un capăt până la altul, că n'a avut alt scop decât reclama personală și îmbogățirea jurnalului complice.

Avionul celor doi exploratori a trecut ce-i drept pe deasupra cetății părăsite în ruină. Dar înălțimea de sbor a fost atât de mare, norii și negurile de primăvară atât de dese, că n'au putut vedea nimic dedesubtul lor.

Fotografiile date ca reprezentând vechea capitală sabeană nu înfățișa decât cutare sat yemenit ca atâtea altele din Arabia sudică. Palatele nu erau decât case arabe obișnuite. Și zidurile de piatră țarcuri pentru vite ori împrejmuiri de pietre închizând grădini irigate. Unele din aceste fotografii erau de altfel împrumutate dela aviatorii britanici, care cu mult înaintea tânărului explorator zburaseră pe deasupra cetății adormite în pulberi și singurătate.

Expediția scriitorului francez n'a fost deci decât o mistificare. O acțiune care nici n'a izvorât măcar din gustul de a porni spre necunoscut, spre întâmpinarea primejdiei, gust pe care ne obișnuisem a i-l atribui până acum. O stratagemă menită să silească lumea să-și țintească privirile asupra persoanei lui și să-i aducă o glorie pe

Urmare în pag. II-a

Helada

La Delfi

Un popor cuminte de statui
De marmoră sau de aramă
Cu gesturi felurite chiamă
Grecia la sărbătoarea lui.

Ziua totul e ca un vulcan
De flacără de-apururi trează,
Iar noaptea spectrele visează
Cu, la gât, al stelelor colan.

Nemurirea e aici un fapt
Și gloria e pipăită
De tot eroul invispită
Să se facă de lumina-i apt.

Odiseus și cu Platon au
Rămas sub un platan de vorbă
Și'n cântec dulce de theorbă
Miltiades și Heracles stau.

Cântă încă lira lui Pindar
Alături de bătrânul Solon,
Și s'a lăsat în cot Apolon
Sub al Pitiei semeț stejar.

Zeii sunt treptat umanizați
Și e legenda lor lucrată
Ca o pecetie 'nstelată
Cu chemare 'n cuget de bărbați.

Gândurile tuturor vorbesc
Trimișilor până departe
Și-a fiecărui vorbă'n parte
E vestmânt, pe toți, împărătesc.

N. DAVIDESCU

Constanța

Din viața unui oraș

Viața unui oraș înseamnă, prin activitatea care o produce, o simfonie a lumii.

Orașele nasc, sau dispar, acolo unde necesități superioare de viață colectivă, le cer. Și apoi, orașul — ființă vie — diferă și viața lui merge invers decât a noastră ,prin faptul că, un oraș întotdeauna întinerește, prin aspectele noui ce le ia, pe când noi, cu cât viața trece, declinăm.

Cu atât mai mult m'a atras Constanța anul acesta, cu cât o vedeam sub un aspect nou.

Deaceea rândurile mele tind să fixeze fizionomia în patru etape diferite si anume: 1916, 1922, 1927, 1934.

■

1916, Iunie. Orașul părea liniștit, deși în orizontul apropiat măcelul dura de doi ani. Străzile populate, pestrițe și murdare, cu case încă destul de vechi. Sezoniștii alergau, ca de obiceiu, la Mamaia, la Tataia, sau, în oraș, la plaja Duduia, care astăzi nu mai există.

Portul — care înseamnă inima Constanței, — avea însă un aspect cu totul inedit.

De jur împrejur caicele și corăbiile turcești se înghesuiau unele într'altele; cu pupa spre cheiuri, se legănau alene, ca într'un molcom dans oriental, scârțâind lent, prelung, o chemare tristă. Ele încărcau în grabă grâne pentru Turcia. Le vedeai, unele mici ca niște albii, altele impunătoare prin maiestatea lor, cu pânze albe, roșii sau verzi, intrând în portul primitor.

Marinarii turci fumau pe punte, jucau zaruri și table, iar în orele calde, obosiți de soare și plictiseală, se aruncau în mare, pentru baia de prânz, sub lentila arzătoare a soarelui.

Vapoare germane, austriace și turcești, încărcau zorite cherestea, cereale și petrol.

Cei ce veneau păreau veseli. Dar ziua și clipa plecării însemna îngrijorare. Fiindcă multe vase și corăbii, pornite cu destinația Istambul, nu mai apucau ziua următoare. In larg flota rusă pândea prada; și acolo, între ape se deschideau mereu morminte fără urmă, pentru vasele încărcate.

Imi amintesc de o frumoasă corabie vopsită brique; eram lângă far, când, velele, în culoare verde, se întinseră în bătaia vântului si corabia porni spre larg. A doua zi am aflat că frumoasa pasăre de lemn pierise în acelaș mormânt al apelor.

Mă gândeam la Husein, un biet turc bătrân cu care întâmplător schimbasem câteva cuvinte. Dela el am învățat un vechiu proverb arab: *fericirea trebue câștigată!* Era un vizionar, nu lipsit de înțelepciune, care adora marea și nu înțelesese să se despartă de corabie nici în acele clipe de grea încercare ,ale războiului de ieri.

In August România și-a făcut intrarea, în marele foc european.

N'am revăzut Constanța decât în 1922.

Aceeaș gară mică străjuia liniile. In fața gării aceleași garduri vechi, pe care trebuia să le ocolești ca să ajungi în str. Carol. Și aceiași murdărie, puțin orientală, o gătea, deși era „sezon".

In piața Ovidiu, apăruse însă o clădire nouă, care îmi făcu o deosebită impresie: era Palatul municipal.

Portul era cu totul altul decât cel din 1916.

Nu știu dece îmi apăru mai trist. Poate fiindcă îl vedeam puțin populat; lipseau faimoasele caice turcești putrezite în adâncuri și uitate. Vase puține se aliniau dealungul cheiurilor aproape goale de încărcătură.

Orașul părea că deabia se trezește din amorțeala în care căzuse, după ororile războiului de curând sfârșit. In unele locuri, rare de altfel, începuseră să se înalțe clădiri noui, împrejurimile aveau acelaș aspect din trecut; poate mai sărac.

Plaja dela Tataia, ca și cea dela Mamaia, își schimbaseră prea puțin aspectul.

In vara aceia, însă, am locuit câtva timp pe coasta marină, într'un loc numit Eforie.

Pe o șosea plină de praf, am ajuns la singura clădire, care domina litoralul în acea parte. Era pavilionul Eforiei Spitalelor Civile din București. Din șosea, pe o poartă rustică, pătrundeai în curte, care avea, pe stânga magazia economatului, în fața clădirea unde se afla restaurantul, iar în stânga pavilionul cu odăile de locuit. Curtea avea aspectul unui han. O cărare sălbatică străjuită de maci. cobora spre plajă. Incolo nu mai existau decât trei, patru vile. Acolo începea să nască un cuib marin; astăzi, pe locul acela, se ridică mândră stațiunea „Eforia".

Și iarăș întâmplarea m'a depărtat, pentru ca tot puterea ei să mă readucă în 1926, la Constanța.

De data aceasta orașul părea că reîntinerește, zi de zi. Străzile mai curate și un oarecare aer occidental, anunțau un început.

Am locuit atunci pe un vas ancorat în port, unde aveam un prieten. In cabina care avea fereastra deasupra liniilor de plutire, simțeam pulsând lângă mine, sufletul mării. Dimineața, razele soarelui patinau până la mica mea fereastră; pe undele mărunte plutiau zâmbete multiple.

Exista ceva nou în port; primele vase militare „Mărășești" și „Mărăști" străluceau lângă chei. Vapoare străine apăreau în fiecare zi, iar portul fremăta de viață nouă...

Intr'o dimineață, dela micul meu observator am zărit pe malul celalt al portului, lângă silozuri, o apariție care m'a atras. Acolo, bazinul portului forma o adâncitură fără dig; și pe malul acela se afla primul hidroavion românesc. Am aflat că se făcuseră sboruri cu el (spre regretul meu nu știu

Urmare în pag. II-a

A c t u a l i t a t e a

Meşteşugul francez şi literatura noastră

Continuare din pag. I-a

să neutralizeze aceste influențe. Am spus că Eminescu, cu puternicul lui suflet, a însemnat o reacție împotriva meșteșugului literar devenit morișcă goală. Nevoia unei reacţii analoage începe să se simtă din nou, astăzi. Scrisul frumos al Francezilor este un model care, imitat cu prea multă servilitate, devine uşor rutină şi uniformizare. A învăța arta compoziţiei dela Francezi nu înseamnă numaidecât a le imita literatura. Un roman românesc „scris în cel mai pur spirit francez" nu poate fi o îmbogăţire pentru literatura noastră. Şi totuș am văzut undeva caracterizarea aceasta afirmată cu ton de laudă.

Asta înseamnă că trebue să repudiem, pentru a ne păstra originalitatea, învățăturile literaturii franceze? Nu, dimpotrivă. Cred chiar că sântem departe de-a fi sfârșit de învățat. Cred că, urmând vechiului nostru obicei de-a înțelege greșit cultura franceză, am luat demulteori drept artă a compoziției sforăria vizibilă și imediată, ceiace e superficial și aparent în arta literară. De asta, la noi, chiar cei mai buni, se grăbesc să sacrifice realitățile umane, unui efect prea meșteșugit. Orice meșteșug e bun în literatură atât timp cât nu-l simți și nu-l vezi operând. Orice artist conștiincios știe să-și ascundă la timp uneltele.

Despre literatura franceză s'a putut spune că e bine scrisă. Pentru literatura noastră formula aceasta ar fi o ironie. Adevărul e că am învățat să facem literatură. Adică cunoaștem meșteșugul. Dar n'am învățat decât pe jumătate să scriem literatură. Adică să uităm la timp ceiace am învățat, să ne lepădăm de ispitele perfide ale rutinei și să intrăm în luptă corp la corp cu realitățile noastre proprii.

AL. A. PHILIPPIDE

C o n s t a n ț a

Continuare din pag. I-a

de cine). Era un aparat de tip modern, a cărui prezență atrăgea mulți curioși.

Şi el era semnul unui alt început, pentru Constanța, care se avânta către o desvoltare plină de promisiuni.

1934. Sub soarele de amiază, de pe creasta care dela Palas coboară spre „perla mării Negre" am zărit chemarea mării.

Aceiaș gară veche și primitoare ca un iatac, străjueşte liniile.

Dar, părăsind peronul, privirea nu se mai loveşte de vechile garduri de ieri. Azi, o grădină publică, frumos amenajată, deschide o perspectivă nouă spre centrul orașului. Străzile lucesc de curățenie și dealungul lor, clădiri moderne se'nalță trufașe.

Artere noui s'au deschis, pentrucă orașul a crescut ca o plantă pusă în loc prielnic.

In sus, pe strada Carol, o altă grădină (cea veche) publică, bine îngrijită și frumoasă.

Trăsurile, cu clopoțel de tramvai, obsedează ca un reproș; fiindcă știm de proectul ce-l avusese în vedere un om inteligent, regretatul primar Bănescu (încă în 1905) și care proect prevedea înființarea unui tramvai electric. Azi, când aerogara Constanței se ridică impunătoare, arătând puterea de viață a acestui oraș-port, ne miră cum nu există nici o linie de tramvai.

In colțul de nord al bulevardului cazinoului, în fața vechiului far al Küstendje-i, de pe vremuri, astăzi se ridică impresionant în simplitatea lui, monumentul lui Eminescu. Pozia geniului românesc e aci înfrățită cu sufletul mării. In noapte, valurile frâng ritmuri și rime, pentru noi și pentru odihna de piatră a poetului...

Dincolo, spre dig, pe locul unde ieri era un triunghiu asfaltat unde se făcea skating, azi se află un mic restaurant.

Sub alt aspect, reîntinerit, majestuos, mi-apare portul. Intr'un sitl sobru, gara maritimă Constanța, își înalță etajele, falnică. Clădirea de abia acum a început a fi locuită. Interiorul frumos, elegant chiar, de o curățenie rară, adăposteşte căpitănia și Inspectoratul portului, vama, un restaurant, etc.

Iar lângă docuri, unde mai eri găsisem un bazin înfundat, am aflat bazinuri noui, pline de vapoare străine. Am avut ocazia să vizitez de aproape și noile vase românești: „Peleș", „Alba Iulia" și „Ardealul". Nu-mi place să întristez pe nimeni, niciodată. Dar ce frumos ar fi să poți admira un lucru *nou!*

Portul freamătă iarăș, mai plin ca oricând. Și fără să vreau îmi amintesc de vechile caice turcești din 1916. In locul lor, vase americane, engleze, franceze, italiene și olandeze, turcești și norvegiene, se întâlnesc și se încrucişează mereu.

Anul acesta am avut prilejul să locuiesc, câtva timp, iarăși pe litoral, într'un loc aproape singuratec: la Agigea. Aci nu există, în afară de clădirile d-lui ministru Costinescu, decât Sanatoriul Municipiului Bucureşti, iar ceva mai sus, câteva pavilioane ale Ministerului Sănătății. Intre cele două grupuri de clădiri, se află gara, iar în spatele ei se întinde un ghiol, al cărui nămol se pare a fi de foarte bună calitate.

Dar, aci, litoralul deschide o plajă minunată și fără'ndoială, mâne, Agigea va naște o stațiune nouă, care va rivaliza cu celelalte de lângă ea, Eforia și Carmen Sylva.

De cealaltă parte a Constanței, azi Mamaia, plină de vile și îngrijită ca un parc, cu hidroscala sa, apare sub alt farmec.

■

Privit de pe mare, orașul se etajează în amfiteatru, cu Cazinoul și Bulevardul lui în dreapta, cu portul în stânga, iar prin luminișurile mozaicului de case, zărești turnulețele giamiilor.

De jur împrejur, Constanța are ghirlanda vie a valurilor, acea „mare nostrum" care ne vrăjește cu chemarea ei.

Așa cum este situat acest port, cu litoralul întins ca niște tentacule pe care odihnesc atâtea stațiuni, care mâne vor străluci, mă face să cred că el va însemna — într'un timp nu prea depărtat — ceeace înseamnă Marsilia pentru marea Mediterană.

Constanța, oraș cu nume de femee, nu-ți doresc decât faima frumuseții și a rivalității!

ALEXANDRU CARUSSY

Antologia dragostei și a femeii

● *Iată la ce se reduce cea mai mare parte din compătimirea feminină: O femee plânge de câte ori vede plângând pe altcineva, după cum râde și ea de câte ori râde cineva, numai să nu fie de dânsa.* (Weininger).

● *Femeia, atât timp cât iubește, iubește într'una, bărbatul în acelaș timp mai are și treabă.* (Jean Paul).

A apărut

Spovedanie în miez de noapte

de Georges Duhamel
traducere de A. Clarnet
Editura Adeverul Lei 40

a apărut

Numy

roman de Margareta Moldovan
Editura Adeverul Lei 40

ŞTIINȚIFICE

Facere fără dureri

Grație unei recente invențiuni mecanice, se pare că în viitor nu vor mai exista durerile facerii.

Un nou progres pentru anestezie va permite, de-acum înainte suprimarea tuturor suferințelor lehuzei, fără a primejdui câtuși de puțin prin aceasta sănătatea ei sau a copilului.

Noua metodă, datorită doctorului R. J. Minniett, dela infirmeria regală din Liverpool, a fost până acum aplicată la peste 100 de cazuri, la „Maternitatea" din Barnet.

In 58 de cazuri a fost suprimată cu desăvârşire orice durere. 40 de femei au fost considerabil uşurate și numai două dintre ele au simțit oarecari dureri — deși ceva mai slabe— grație sistemului doctorului Minniett.

Această invențiune e bazată pe o ideie cu totul nouă, anume însăși bolnava își administrează anestezia. Aparatul constă într'o mască, reunită cu un receptacol, conținând o parte de protoxid de azot și două părți de aer pur. Apăsând o mică pârghie specială se obține trecerea gazelor imediat ce dăm drumul pârghiei, circulația gazului e întreruptă și vine numai aerul curat.

Când încep durerile facerii, bolnava primește masca și i se spune să apese pârghia. Câteva clipe de respirație sunt suficiente pentru ca femeea să ațipiască și să nu mai simtă niciun fel de durere.

Combaterea procedeelor de anestezie în cazurile de faceri se bazau pe faptul că anestezia generală prelungește durata facerii și prezintă un pericol pentru mamă ca și pentru copil.

Or, recentele experiențe par să dovedească că protoxidul de azot, administrat prin noul aparat, mărește puterile bolnavei. Nefiind istovită de durerile facerii, mama se simte mult mai bine după naștere.

Aparatul e atât de simplu încât poate fi utilizat, la locuința lehuzei, de orice moașă cât de puțin experimentată.

Clinicile de maternitate și spitalele din Londra au adoptat toate aparatul doctorului Minniett.

Automatul care gândește

Un tânăr savant american a inventat de curând o mașină care gândește, iubește, urăște, uită, își aduce aminte și-și alege hrana.

Acest inventator se numește Norman B. Krim și robotul său pare a fi trecut bariera ce desparte pe un automat neînsuflețit de o ființă omenească în carne și oase.

Când e înspăimântat sau nemulțumit, părul se ridică măciucă pe capul robotului și oridecâteori hrana îi displace, el face un gest de desgust.

Tânărul savant, care a creat acest miracol, este încă în vârsta adolescenței. El a știut totuș să explice pe cale logică, specialiștilor în electricitate, modul cum a reușit să infuzeze propria sa voință unei mașini perfecționate.

Capul și corpul acestui „super-robot" sunt închise într'o carcasă, picioarele se reazimă pe o mică trăsurică, urechile sunt microfoane, care transformă sunetul în energie electrică.

Ochii sunt celule fotoelectrice, care deosibesc culoarea roșie de cea verde și percep deosebirea de culori.

Această mașină poate fi educată întocmai ca și un copil. Dealtfel, profesorul ei nu neglijează să-i dea lecții și la nevoie s'o tragă de... păr.

Automatul se îndepărtează atunci, ca și cum ar fi supărat, în timp ce d. Krim acționează o sonerie. După ce a repetat de zece ori manevra, tânărul savant sună, fără să atingă comutatorul ascuns în capul robotului și atunci robotul fuge singur cu pași mari.

La a doua lecție, profesorul oferă elevului său o farfurie cu spanac, dar nu constată nici o reacțiune. Spanacul nu spune nimic omului mecanic. Atunci profesorul îl trage de urechi, oridecâteori îi prezintă spanacul. In cele din urmă, mașinii gânditoare, începe să nu-i mai placă spanacul. Imediat ce-l vede, face semn din cap că nu mai vrea.

D. Krim crede că va putea în curând să construiască o mașină, capabilă să se conducă singur în viață. Firește, nu pretinde că este în măsură să creeze viața, dar afirmă că poate crea reprezentarea vieții.

Rapiditatea cu care robotul învață sau uită, poate fi reglată după voie.

Mașina perfecționată de d. Krim s'a născut dintr'un simplu aparat, construit în 15 ore. La început era o cutie cu doi motori electrici, o lampă și doi comutatori. Comutatorul 1 reprezintă impulsiunile primare sau naturale, iar comutatorul 2, stimulentele condiționale. Intensitatea luminii lămpii indică intensitatea reacțiunii.

Când savantul atinge comutatorul 1, lampa se aprinde și arde intens. Dacă acționează comutatorul 2, lampa nu se aprinde. Atunci, el atinge în acelaș timp ambii comutatori și după câteva repetiții ale acestei manevre, apasă pe comutatorul 2 numai, și lampa se aprinde, însă destul de slab.

Curentul electric pare să ridice o nouă cale, întocmai ca și gândirea ce străbate creerul omenesc. Mașina începe astfel să învețe. Oridecâteori apăsăm pe amândoi butonii, asociația devine mai netă. In cele din urmă lampa se aprinde cu aceeaș intensitate, fie că acționăm prin 1 sau prin 2.

„Reflexul condițional" acționează în plin. Mașina construită din metal neînsuflețit și-a învățat lecția...

I. S.

Din viață... și din cărți

(Continuarea în pag. I-a)

care în desfășurarea obișnuită a carierei, nu ar fi dobândit-o decât după douăzeci de ani poate.

Dorința, setea aceasta de reclamă personală și de parvenire n'are însă nimic ce ar putea să ne mire, să ne uimească. Ea e caracteristică generației tinere actuale. Tinerii sunt grăbiți astăzi. N'au timp să aștepte nici să se pregătească, ca să ajungă. Ci vor să înceapă prin a ajunge. Și atunci nimic mai firesc decât acest dispreț față de probitatea mijloacelor, față de alegerea drumurilor.

Privită astfel, mistificarea tânărului literat francez devine deci explicabilă, ba chiar firească. Și în loc de un caz izolat ea reprezintă un simbol.

Ceiace ne uimește întrucâtva e însă atitudinea tovarășului său, pilotul. Oamenii aripei, cutreerătorii încercați ai văzduhului au deobiceiu suflete de copil, curate, discrete, neaplecate spre combinații îndoelnice nici spre căutarea cu orice preț a reclamei, a faimei eftine. De aceia nădăjduim și ne place să credem că D. Corniglion Molinier e numai pilot de ocazie.

EMIL COLIU

Ințepături

Celui căruia i-am făcut o epigramă și e susceptibil...

Se supără cei proști de-o glumă bună,
Iar cei inteligenți de una rea.
Cum nu știi despre-a mea ce-o să se spună
Tu fii prudent și nu te supăra.

D-lui Camil Baltazar, care a fost și coafor și care a tipărit de curând „Intoarcerea Poetului la uneltele sale".

La un frizer — nu-l spun — m'am dus la întâmplare,
Dar briciul lui inapt alunecă prea tare...
— Ce-i asta, întrebai atunci, simțind dureri reale ?
— E „'ntoarcerea poetului la uneltele sale"...

D-lui D. V. Ciocâlteu, autorul volumului „Adânc împietrit".

Atât de-adânc te-ai împietrit
In propria ta ceață.
Incât tu n'ai mai izbutit
Să eși la suprafață.

TUDOR MAINESCU

Ş A H U L

Adresa redacției acestei rubrici :

Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, București I.*

Cercul de Şah „Adeverul Literar"

Rubrica noastră, care totdeauna a adus o însemnată contribuție la propășirea șahului românesc și în special la progresul mișcării problemistice din țară, anunță o activitate șahistă vastă, începând din toamna aceasta.

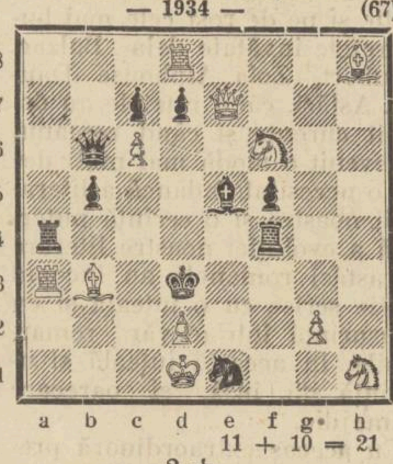
Concursul internațional de probleme „in memoriam Wolfgang Pauly" are un succes imens în rândurile problemiștilor din țară și străinătate. Până acum am primit peste 200 probleme. E un record unic în România. Și recordul este cu atât mai extraordinar cu cât este atins de o publicație săptămânală; ceasta, de 7 ani de zile face legătura continuă între problemiștii români și cei din toate colțurile lumii. Intre cei ce ne-au trimis probleme semnalăm pe T. R. Dawson, cel mai mare problemist al lumii, Dr. H. Rohr, K. A. K. Larsen, J. Pedersen, R. Svoboda, C. M. Fox, F. Mendes de Moraes (Brazilia!), W. Heidenfeld (Africa de Sud!), Nemo Ottmar, A. Keirans, Frans Anderson, A. Hochberger, Dott. Adriano Chicco, E. Salardini, Val. Onițiu, Iz. Keller, I. Schlarko, P. Leibovici, Al. Nagy, etc.!!

Pentru strângerea legăturilor între problemiștii români — acum foarte numeroși — și în urma sfaturilor date de regretatul W. Pauly și S. Herland, organizăm un cerc al problemiștilor din România, cu numele de „Adevărul Literar", cu sediul în București și cu secții în toate orașele din țară, unde există o cât de mică activitate problemistică: Iași, Sibiu, Timișoara, Soroca, Hațeg, Buhuși, Arad, Cluj, Oradea Mare, etc.

Din micile cotizațiuni lunare ce se vor strânge — se vor organiza concursuri mari naționale și internaționale. Amănunte în numărul nostru viitor.

PROBLEMA No. 806

— *Din concursul internațional „in memoriam* **W. Pauly"** —
— 1934 — (67)

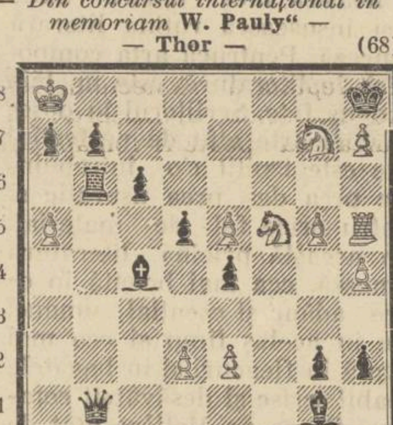

11 + 10 = 21

2 ‡

PROBLEMA No. 807

— *Din concursul internațional in memoriam* **W. Pauly"** —
— Thor — (68)

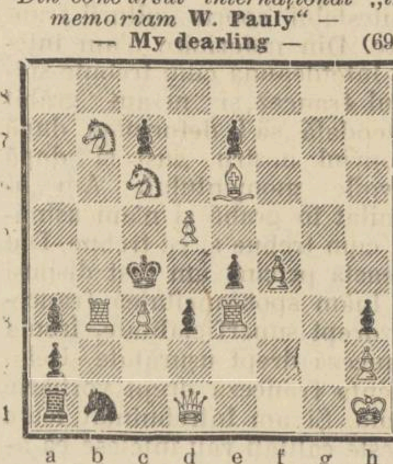

11 + 12 = 23

3 ‡

PROBLEMA No. 808

— *Din concursul internațional „in memoriam* **W. Pauly"** —
— My dearling — (69)

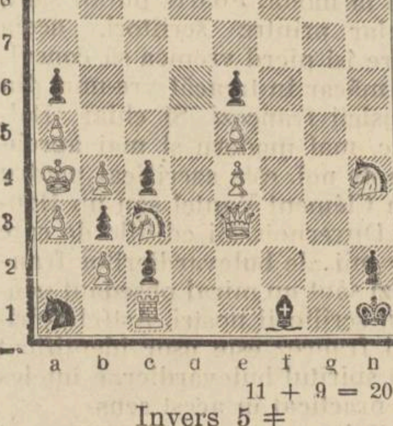
11 + 10 = 21

Invers 4 ‡ (J. Ap.)

Selbstmatt 4-er. Mit Satzspiel

PROBLEMA No. 809

— *Din concursul internațional „in memoriam* **W. Pauly"** —
— Tri Cycle — (70)

11 + 9 = 20

Invers 5 ‡

A. Cu pion negru la é5 : **Invers 6 ‡**.

B. Dama é3 și Cc3 își schimbă locurile : **Invers 7 ‡**.

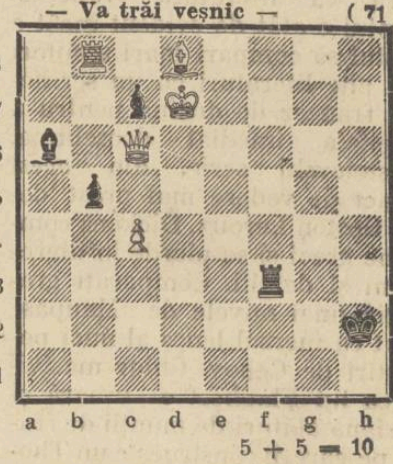
Selbstmatt 5-er.

A. *Mit schw B auf é5: Selbstmatt 6-er.*

B. *Dé3 und Se3 wechseln ihre Plätze: Selbstmatt 7-er.*

PROBLEMA No. 810

— *Din concursul internațional „n memoriam* **W. Pauly"** —
— Va trăi veșnic — (71)

5 + 5 = 10

Ajutor invers 3 ‡

Gemen : Cu Rh2 la b2.

Hilfszüger — Selbstmatt 3-er.
Zwilling : *mit Kh2 nach b2.*

Rectificare. In problema No. 802 (62) motto: *Marisa* să se adaoge un turn alb la c4.

Berichtigung. Im Problem No. 801 (62) Motto : *Marisa* ist ein w. Turm auf c4 hinzuzufügen.

BIBLIOGRAFIE

A apărut *Revista Română de Șah* No. 12, cu data de 31 Octombrie 1934, în aceleași condițiuni impecabile ca și în trecut. Un articol interesant despre d-l ing. Ștefan Ionescu (cu un clișeu admirabil), o analiză teoretică a maestrului Max Euwe, precum și 7 partide bine analizate de maestrul Spielmann (special pentru R. R. d. Ș.), I. Halic, St. Deneș, etc., dovedesc importanța și valoarea educativă a *Revistei Române de Șah*.

Urmează patru finaluri de partidă și cinci partide scurte foarte interesante, jucate în toamna acestui an.

In partea destinată problemelor și studiilor sub prețioasa conducere a d-lor I. Schlarko, O. Costăchel, P. Leibovici și H. Ginninger, se găsesc 14 probleme feerice și 3 studii. O documentată Cronică Șahistă perfect obiectivă, cu numeroase știri din țară și străinătate complectează această elegantă publicație șahistă ocidentală, de sub direcția d-lui Mihail Sadoveanu.

Redacția e formată din d-nii A. F. Ianovcic, M. Davidovici, M. Augutstein și Const. Menciu, cari aduc un aport strălucit revistei.

Abonamentele — 300 lei pe an și 150 pe 6 luni — se vor trimite pe adresa d-lui M. Augutstein, Str. Unirii 115, Brăila. Prețul unui exemplar 15 lei.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

Citiți toți azi în :

„LECTURA"

— Floarea literaturilor străine —

Un „SAMSAR CINSTIT"

de VICTOR BLUTHGEN

O dragoste pusă la probă. Să nu te joc cu focul. Prinsă în propria cursă. Sbucium și deznădejde. Un salvator care se jertfește.

Lei 4 Romanul complect.
La chioșcar și librar.

Roman, roman...

Până la data când constatăm un rezultat pe un spaţiu de timp de două săptămâni, confraţii invitaţi să-şi organizeze argumentele pentru definirea unui lucru literar ce se numeşte roman, n'au prea dat semne că vor să se grăbească. Numeroasele publicaţii, ce apar fără preocupări prea precise dar cu o rubrică literară pot să exemplifice cum se evită o chestiune jenantă. N'aş cuteza să scriu cuvântul: lamentabil, ca să caracterizez absenţa în care au căzut autorii de epitete şi de opiniuni de vocabular şi dacă aş face-o mi-aş permite acest lucru cu singurul scop de a determina o anchetă prin aţâţare. Dar o ţîră de tăcere desorientată trebuie relevată, cel puţin pe un timp de două săptămâni: dacă şi dacă înţelepciunea tardivă se va hotărî să se trezească altădată, în viitor. Trandafirii înfloresc cel puţin de două ori pe an.

Ceeace înseamnează că polemica de substanţă nu este prea mult practicată în epoca de mare producţie literară actuală şi că se preferă ideii semnul şi atitudinii învârtirile pe loc. Ştiţi, uşile acelea cu pivot, descompuse în patru uşi încrucişate şi pe care când vrei să intri se întâmplă să ieşi, circulând de-a'ndaratele în jurul tău însuţi...

Am găsit o aluzie, este drept, o aluzie în rotogoale, unde mă aşteptam mai puţin, în călimara d-lui Peltz, care semnează câteva mistice cochetării în ziarul *Vremea*. Excelentul nostru confrate nu spune ce este un roman, vrea să spuie ce este un romancier şi izbuteşte să afirme, cu note muzicale, cine ar fi din câteva nume şi cine nu romancier. Ar fi putut să ia lista scriitorilor după alfabet şi să o treacă prin scara lui Da şi Nu pe toată şi tot nu ne găseam mai avansaţi cu indicaţiile unei pene, de care s'a agăţat un fir de barbă. E fără îndoială că în ceeace-l priveşte, autorul articolului semnalat este romancier. Că romancierul este aşa ceva cam în felul cumva şi pe deasupra mai este încă oarece, care nu este fără niscai, constitue desigur o definiţie abstractă şi poate chiar de strâmtorare, dar asta nu duce mult şi tot nu aflăm ce este romanul.

Era vorba cam aşa, dacă romanul este un gen şi nu cumva o păcăleală sau o inocentă confuzie sau numai un dar hermetic, complet sigilat pentru unii scriitori însă la îndemâna repede a oricărui cititor. Adică mulţi scriitori nu pot face un roman însă toţi cititorii, indiferent dacă sunt cititori critici ori de simple notiţe sau simpli cititori fără veleităţi, ştiu ceeace scriitorii ignoră, ce este anume un roman. Este de la a şti să scrie la a nu putea scri, pentru unul şi acelaş individ, o diferenţă ca dela cifră plină la zero? Cum s'ar putea asta? Ori a scri un roman implică să nu ştii să scrii, dacă toată lumea face romane şi dacă autorii care ştiu să scrie dovedit nu sunt în stare — ăsta e înţelesul — să scrie un roman—?

Ca să poţi face un roman trebuie să fii neapărat romancier. E fără pic de îndoială un ezoterism, de ordinul graţiei catolice şi e un noroc că sunt atât de mulţi romancieri şi aşa de puţini scriitori. Intr'o criză de egoism şi de poziţie s'a găsit chiar un camarad de talent, foarte torturat de ceeace se chiamă formă, sâcâit de sensuri şi filosof de non-sensuri, care dorind să se calomnieze ca să fie, într'un fel, şi mai interesant de cât este şi de o modă nepurtată în severităţile regimului latin şi matematic, a consacrat pentru plăcerile gintei facile şi a unui anarhism al ignoranţei emanciparea de disciplină şi intrensec şi invazia apei (H_2O) în alcool (C^2H^5OH).

Romancier, dacă nu roman; titlu în loc de operă. In acest panaş la pălăria mare de velur, par'că ai pune un chibrit. Scriitorul găseşte în romancier satisfacţia lui D'Artgnan în calitatea de muşchetar şi se simte tot atât de bine ca omul dela batoză în rangul de inginer. Pentru vanitatea presupusă a tresei e un cuvânt de ordine la cazarmă printre căprari, ca sublocotenentul să fie salutat cu **Domnule Căpitan, căpitanul cu Domnule Colonel şi colonelul cu Domnule General. Trăiţi Domnule Romancier!**

Amicul Peltz, care a ieşit călare, e cu pelerină şi spadă. Romancier „voit" nu e romancier: vă rog să înţelegeţi că el, Peltz, e romancier şi romancier ne-voit. Pardi! te naşti, cum te naşti creol şi albinos: chestie de rânză, nu de căpăţână, chestie de nouă şi de şapte luni, chestie de sângiuri; însfârşit chestie intimă şi conjugală. Voinţa nu poate să facă nimic, nici simpli autori ca fraţii Goncourt, necum romancieri. Vai de capul lui Zola, trândav congenital. El trebuia să vrea câte 4,'5 şi 8 ore în şir pe zi şi să vrea de multe ori şi propoziţia simplă, pe care nu a nimerit-o niciodată, nici pe ea, dintr'un singur condeiu. Unora le curge mierea din nasul peniţei de cum o pun pe hârtie: o glicozurie.

Ori, cum ziseşi, romanul este poate egal cu literatură, mai ales după ce s'au sfărâmat calâpuri şi reţete. Un roman, de pe vremea romanului misterios trebuia să fie compus din cel puţin doi oameni perechi, de sex contrariu, amestecaţi cu un personaj comic plus unul tragic, cu un risipitor şi cu un avar, printre care să evolueze ceva peşti, ceva sfinţi şi ceva lichele şi o mare virtute. Dacă erau şi doi copii orfani, genul pornea spre stânga melodramatică. In primele 60 de pagini se construia situaţia generală, prezintarea figuranţilor, a mobilierului şi a peisagiului. In 30 de pagini se făcea o analiză psihologică, al căreia secret l-a păstrat aproape 30 de ani intact Paul Bourget. La câte 25 de pagini din 400 se punea câte un punct de reper. Final: sinucidere, accident, nebunie sau şi regrete. In orice caz, subiectul era indispensabil, un subiect unitar şi care mergea crescendo. In orice caz romanul trebuia să încurce bine ceva, ca să iasă desnodământul. Asta era vorba: desnodământul. Elocuţiunea, gradaţia, claritatea, împărţirea treptată a subiectului şi o dragoste erau indispensabile. Adică nu poate fi roman ceva lipsit de toate astea? Ba da, ba da! Incă de mult. Citeşte Estera, citeşte Ruth, citeşte şi pe Habakuk. Citeşte pe Matei, citeşte-l pe Ioan.

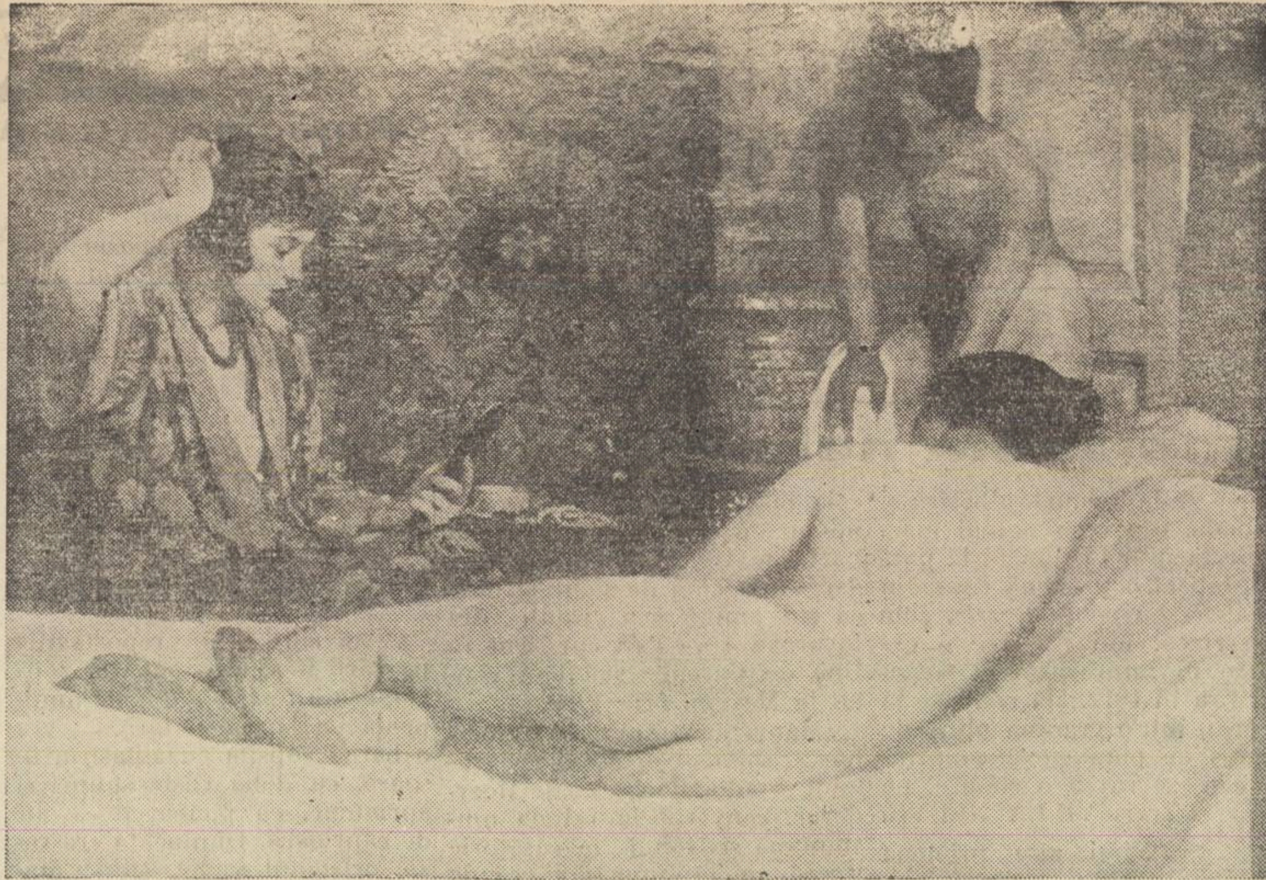
Şi atunci romanul e povestire, e poezie, e gândire, e frumuseţe. Asta e literatură, şi toată lumea poate să participe la misteriosul lui. Se cunoaşte alt scop literaturii artistice, odată tipărită şi citită decât emoţia? La emoţie corespunde noţiunea talent în toate artele. E alt criteriu esenţial pentru literatură, pictură, muzică, artă constructivă, decât al rugăciunii?

Căci mai este nevoie şi de altceva, peste interesele maşinilor tipografice de a multiplica un manuscris. Manuscrisul să fie el însuş dur, articulat şi strâns — şi literatura să nu devie o supă lungă şi un mucilagiu, întins de la om la om şi de la condei la condei. Industria şi desfacerea sunt utile şi oneste pentru literat, dar proaste pentru literatură.

T. ARGHEZI

A. Dignimont Nud

Ip. Strâmbu Compoziţie

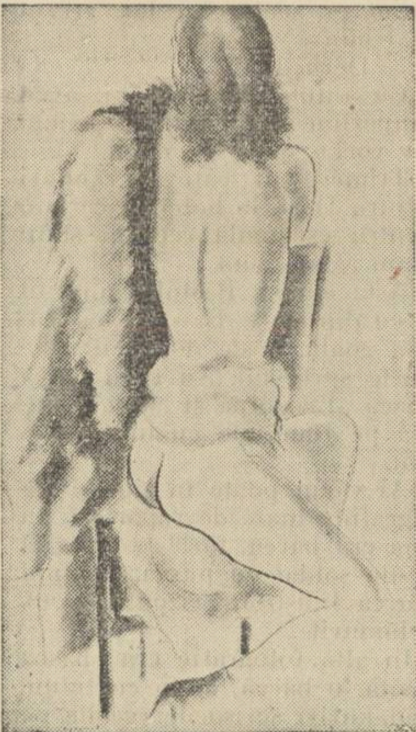
PLASTICA

Casa de artă Mozart a organizat în nouile săli amenajate în strada Constantin Mille un *Salon al nudului*, — interesant mai ales ca intenţie, — în care se găsesc şi unele interpretări personale ale acestui etern motiv plastic.

Priveliştea nu devine monotonă pentrucă transpunerea în culoare, linii şi forme spune mereu altceva prin opera fiecărui expozant.

Alături de bucăţi cu preocupări clasice, întâlnim lucrări de tendinţă modernă; alături de artişti maturi — mult tineret de nădejde.

Sunt opere de dimensiuni, miniaturi, compoziţii statuare, schiţe şi desene, grupate într'un ansamblu lipsit de omogenitate, dar legat prin aceiaşi râvnă pentru frumos.

A. Dignimont Nud

Manifestarea lasă de dorit, ca şi în alţi ani, prin lipsa criteriului selecţiunii.

Remarcăm totuşi contribuţiile d-nelor Céline Emilian, Nina Arbare, Lucia Demetriade-Bălăcescu, Cecilia Cuţescu-Storck, Lucreţia Silion, Mina Byck-Wepper, Tutzi Haspel, Rezeda Moga, Holban-Peters, Florenţa Pretorian, ale d-lor C. Ressu, Adam Bălţatu, Tache Soroceanu, Hrandt Avakian, Fr. Storck, M. W. Arnold, N. Enea, Boris Caragea, Mac Constantinescu, Const. Baraschi, Dan Băjenaru, Alexandru Moscu, Laurenţiu Stan.

■

La librăria de artă Hasefer e deschisă expoziţia de desene colorate ale pictorului francez *André Dignimont*.

Artistul e cunoscut la Paris mai mult ca interpretul vieţii interlope a femeilor de stradă, *les filles*, cântate în literatură de Francis Carco, Pierre Mac Orlan şi Colette, ale căror opere au fost aproape în întregime ilustrate de Dignimont.

In vremea din urmă, pictorul şi-a lărgit câmpul de inspiraţie, apropiindu-se de natură şi însufletind viziuni personale în colorit original.

Pe lângă sugestivele sale apariţii feminine, pline în acelaşi timp de graţie şi de adevăr, Dignimont prezintă o serie de privelişti proaspete şi fluide din Nordul Franţei.

Pentru a înfăţişa toate forţele unui talent generos, organizatorii expoziţiei pun la îndemâna cercetărilor şi câteva din ultimele cărţi ilustrate de Dignimont.

Desenul inspirat al artistului defineşte în aceste lucrări toate resursele unei personalităţi artistice complexe.

■

In sala Ileana a „Cărţii Româneşti" expune pictorul *Urumoff-Caliacra.*

Artistul prezintă peisagii de pe Coasta de Argint. E preocupat de lumină şi-şi concepe tablourile în manieră impresionistă.

■

La Fundaţia Dalles, d. Constantin Isachie şi-a aranjat în cadre luxoase o colecţie de picturi nu totdeauna lipsite de căldură evocatoare. Multe sunt simple construcţii abia colorate, dar cu destul conţinut.

D. Isachie e pe drumul problemelor de culoare.

■

D-na *Aurora Stănescu* expune pictură la Palatul Funcţionarilor Publici.

■

La Ateneul Român pictorul *Schweitzer-Cumpăna* expune peisagii din ţară şi străinătate şi chipuri de oameni.

Sunt lucrări clădite din culoare bogată care vibrează în tonuri tari — o orhestraţie impresionistă cu care artistul şi-a obişnuit de mult publicul.

■

Tot la Ateneul Român se găseşte şi expoziţia de acuarele a d-lui *H. Aescher*.

Preocupat de amănunt, artistul descrie interioare orientale de biserici şi palate, scene de târguri româneşti, — câmpuri, case şi grădini.

D-l Aescher nu izbuteşte să redea expresiv poezia specifică ţinuturilor cercetate. E un reporter rece, nu un poet inspirat. E mai mult fotograf decât pictor.

■

La Fundaţia Dalles, d-ra *V. I. Guguianu*, prezintă ceramică în găsiri noi de formă şi ornamentaţie.

Dem. Berea D-l I. Petrovici

Alături de d-sa, d. *H. I. Guguianu* arată o serie de desene, reci studii de atelier, indicând căutări de stil.

H. BLAZIAN

Expoziţia d-lui *Dumitru Berea*, cu frumoase preocupări de culoare, continuă la Fundaţia Dalles până la 15 Noembrie.

A. Dignimont Desen

Vendeta

Intr'un sat din marginea Bărăganului, s'a săvârşit un omor. Hangiul şi cu nevastă-sa au fost ucişi cu lovituri de topor, jefuiţi şi apoi, criminalii au dat foc hanului pentruca cei morţi să ardă, dispărând orice urmă a crimei. Sărind însă sătenii, au stins focul şi în camera de dormit au găsit cadavrele celor doi soţi cu ţestele sfărâmate. Pe podea un lac de sânge închegat.

Toate lucrurile din casă erau răscolite iar o ladă bine ferecată era spartă şi golită de conţinutul ei.

O nepoată a hangiului a declarat că unchiul său ţinea în ladă pe lângă bani în monetă şi hârtie şi o cruce de aur încrustată cu diamante.

Parchetul şi legiunea de jandarmi au pornit cercetări, iar medicul legist a constatat că loviturile de topor au fost date pe când victimele dormeau. Toate bănuelile au căzut pe nişte ţigani nomazi care poposiseră cu şatra în marginea satului şi care a douazi plecaseră departe spre Borcea. Urmăriţi, s'a găsit în codirla ultimei căruţe din coloana nomazilor un topor plin de sânge, ascuns în pae. Arestaţi, ţiganii au tăgăduit cu înverşunare orice amestec în crima ce li se arunca în spinare jurând pe copiii şi libertatea lor că nu ştiu nimic.

Ţiganul, stăpânul căruţei la care s'a găsit toporul, a declarat că nu ştie cum a ajuns în codirla căruţei. Pentru el jura întreaga şatră că în noaptea crimei n'a lipsit din mijlocul lor. Dar cine să creadă în jurămintele unor ţigani nomazi? Anchetatorii l'au găsit vinovat pe ţiganul în căruţa căruia s'a aflat toporul, l'au arestat şi după cinci luni de prevenţie Curtea cu juraţi, pe bază de prezumpţii, pe baza toporului corp delict şi faimei de tâlhari a nomazilor, l'au condamnat la zece ani puşcărie cu circumstanţe atenuante, întrucât în afară de topor nu s'au găsit la ţigani nici bani, nici cruciuliţa de aur şi nici vre-un lucru care să fi aparţinut morţilor. Mulţi din juraţi, pentru lipsă de dovezi palpabile, s'au pronunţat negativ şi hotărîrea s'a dat numai cu un singur vot majoritar. Poate nici această hotărîre condamnatoare nu se da dacă un singur martor nu afirma cu încăpăţânare că i s'a părut cum în zorii zilei ar fi văzut pe un zlătar din spate, cu toporul în mână, strecurându-se pe furiş prin ulicioara din dosul hanului. Iar în momentul când preşedintele curţii a pronunţat verdictul, condamnatul a repetat că este nevinovat şi a adăugat: — Boerilor, sunt încă tânăr. Eu n'am să mor în timpul celor zece ani de puşcărie dar, jur, că atunci când mă voiu libera, am să dovedesc pe vinovat şi am să mă răzbun groaznic...

Şi au trecut cei zece ani. Condamnatul, în tot timpul s'a purtat bine în puşcărie, îndurând cu resemnare regimul. Dar el nu uita să spună mereu directorului, grefierului şi gardienilor închisorii, că a fost condamnat nevinovat şi că se va răzbuna crunt pe adevăratul vinovat pe care el îl ghiceşte cine a fost.

Liberat, a fost întrebat unde voeşte să se stabilească şi el a indicat satul unde s'a întâmplat crima acum zece ani. I s'au făcut formele, i s'a dat suma ce i se cuvenea din munca lui în ocnă, urându-i-se sănătate şi îndreptare. Dar ţiganul a răspuns:

— Ne vom vedea în curând!

Ţiganul a mers în târg unde s'a înţolit cu strae curate, nu şi-a mai lăsat nici barbă, nici chică şi a pornit spre satul cu pricina, prezentându-se postului de jandarmi.

— Ce vrei, cetăţene?

— Domnule şef, eu sunt eliberat din ocnă şi acolo am declarat că mă stabilesc în satul ăsta.

— Ai actul de eliberare?

— Poftiţi!

Şeful postului ceti actul şi zise:

— Eşti în regulă. Vezi să te porţi cinstit şi să nu dai ocazie ca să ne certăm.

Ţiganul a mers direct la cârciumă. Nu-l cunoştea nimeni. Se cinsti cu câtiva săteni, îi trase de limbă şi află că martorul care declarase contra lui la proces s'a mutat din sat tocmai într'un târguşor apropiat unde a deschis o marchidănie şi contează acum ca om bogat.

A doua zi, ţiganul merse la târg, află unde şade duşmanul lui şi intră în prăvălie.

— Ce pofteşte domnul ?

— O căciulă de astrahan.

— Să vă servim! Avem căciuli şi negre şi brumării. Nu scumpe, ci eftine pentru muşterii cu inimă bună... Dă, Doamne, noroc la muşteriii mei!

— Ei, parcă domniata n'ai avut noroc în viaţă? Am să-mi încerc şi eu norocul.

Plec la America, unde se fac afaceri bune cu lucruri de preţ. Căci eu cumpăr şi vând inele, cercei, brăţări, cruciuliţe de aur sau argint şi pietre nestemate.

Aşa e negoţul meu. Chiar mâne plec.

Negustorul holbă ochii. Şi el are o cruce de aur cu diamante, de mult... N'a vândut-o pentrucă avea un motiv. Dar acum, când muşteriul ăsta pleacă tocmai în America i-o poate vinde dacă-i dă un preţ bun.

— Zici că pleci chiar mâne în America?

— Da.

— Aşi avea şi eu o cruciuliţă de aur ornată cu diamante, pe care vreau s'o vând. O am dela maică-mea, o amintire... Dar pentrucă negustoria nu prea mai merge şi am nevoe de bani, o vând dacă mi se oferă un preţ bun.

— S'o văd!

Negustorul merse la casa de bani, o deschise şi scoase cruciuliţa. O cruciuliţă măricică, de aur, cu 12 pietre de diamant.

Muşteriul o cercetă, încercă s'o zgârie cu unghia şi întrebă:

— Câţi bani ceri pe ea?

— Douăzeci de mii lei.

— Mult. Cu cincisprezece mii lei facem târgul.

— Ai banii?

— Mâne dimineaţă sunt aci.

— Bine!

Ţiganul plăti căciula, dădu bună ziua şi porni glonţ la poliţia târgului.

— Domnule Poliţai, eu pe baza unei mărturii mincinoase, am fost condamnat la zece ani ocnă pentru crimă şi jaf. Am executat pedeapsa, dar şi în faţa judecătorilor şi la ocnă am jurat că voi dovedi pe vinovat şi că mă voiu răzbuna contra lui. Am dovedit pe criminal, El este tocmai martorul cel mai pornit contra mea. La el se găseşte o cruciuliţă de aur cu diamante furată de la cei ucişi. Mâne voeşte să mi-o vândă mie, căci nu mai mă cunoaşte. Eu voi merge tot azi la el spunându-i că am găsit bani ca să i-o cumpăr. Dumneata vei intra peste noi, eu voiu cerceta în acest timp cruciuliţa şi restul vă priveşte.

Lucrurile s'au petrecut întocmai. Când negustorul voia să primească banii pe cruciuliţă, poliţaiul apăru.

— De unde ai cruciuliţa asta?

— O am dela mama, moştenire.

— Minte, domnule Poliţai. El a furat-o dela hangii pe care i-a ucis, pentru-ca apoi să ascundă toporul în căruţa mea şi să dea mărturie mincinoasă... Pentru omul asta am ispăşit zece ani ocnă şi m'am jurat că nu va scăpa nepedepsit. Nepoata morţilor cunoaşte cruciuliţa. Dacă nu-l arestaţi, îl ucid aci pe loc!

Arestat, cercetat, vinovatul a recunoscut crima.

Dar în momentul când trebuia să fie trimes la închisoare, ţiganul cu o lovitură de cuţit îi spintecă pântecele, vărsându-i intestinele afară.

— Ce-ai făcut, ţigane?

— M'am ţinut de jurământ! Este singura satisfacţie din partea legii că am ispăşit nevinovat zece ani de ocnă. Şi acum duceţi-mă pe mine iar la puşcărie.

Juraţii l'au achitat, considerând că în starea de enervare în care se găsea ţiganul, dat fiind că nomazii îşi respectă jurământul, crima lui era justificată şi săvârşită asupra unui ucigaş din cauza căruia suferise zece ani ocnă.

G. A. LAZULICA

Biserici moderne în apus

In ţările occidentale, acolo unde religia dă mai multă libertate concepţiei arhitectonice şi decorative, biserica, în aşa zisul stil modern, devine lucru aproape curent.

Betonul armat s'a impus şi în arhitectura bisericească. Jocul suprafeţelor plane, a volumelor precis şi simplu conturate, a liniilor nete a găsit în această ramură a arhitecturii un loc, nebănuit de bine potrivit. Simplicitatea formelor de interior crează o atmosferă liniştită, odihnitoare, în care privirea şi gândul credinciosului nu caută decât o singură prezenţă.

Luând la întâmplare câteva exemple găsim biserica Sf. Engelbert de Köln. Operă a arhitectului Dominicos Böhm această biserică, pe principiul planului rotund — primă tendinţă nouă—prezintă totuşi opt feţe distincte, de formă parabolică, astfel că văzută de sus are asemănarea unei stele sau a unei flori cu opt petale. Privită din faţă este de o simplicitate covârşitoare. O scară lată cât deschiderea parabolei de faţadă, o uşă principală perfect dreptunghiulară cu un chenar alb; deasupra ei, patru capete de grinzi false, deopotrivă albe, care formează singura decoraţie a faţadei. Câte o uşă în dreapta şi în stânga şi o lucarnă sus completează înfăţişarea. Toate acestea pe un fond de cărămidă aparentă care înveleşte betonul.

Interiorul, datorită celor opt faţade, reprezintă un joc extrem de interesant de arcuri şi bolţi, totul însă de o simplicitate atât de bine venită într'un lăcaş de odihnă sufletească şi rugăciune.

Un alt exemplu foarte elocuent în arta bisericească îl prezintă biserica de la Gitschotel în Belgia. Datorită arhitectului Van Meel această biserică, cu toate că nu are aproape nimic nou în faţadă este totuşi un specimen interesant din punct de vedere al interiorului. Bolta este parabolică, susţinută de arcuri puternice de aceeaş formă ce se sprijină pe pilieri robuşti legaţi la rândul lor prin arcuri circulare.

Pereţii ca şi cei exteriori sunt înveliţi cu cărămidă aparentă, cu singura deosebire a culorii. In adevăr, tonul galben al cărămizii şi culoarea aurie ce o varsă vitrourile dau o lumină caldă foarte propice momentelor de reculegere. Nici o ornamentaţie de prisos, nici o icoană, nici o sculptură care să întunece simplicitatea mesei de sacrificiu. Un brâu de ceramică neagră de jur împrejurul mesei, este singura decoraţie, cu excepţia vitroului în care motivul crucii este discret repetat.

Vedem dar că modernul triumfă şi că astăzi avem realizări ce odinioară ar fi părut oribile sacrilegii.

Dar nu numai din punct de vedere estetic ci şi din punct de vedere higienic, bisericile de astăzi sunt admirabil înzestrate. In subsolul clădirii, instalaţiuni perfecţionate provoacă o circulaţie de aer cald iarna, distribuit în mod egal în interior, fapt ce asigură o aeraţie şi încălzire raţională şi bine meritată.

Astfel biserica în noua concepţie este complect lipsită de austeritatea ei caracteristică. Coloritul clar al interiorului, luminat puternic de geamuri mari transformă complect atmosfera rece şi întunecoasă a basilicei de odinioară. Credinciosul păşeşte încrezător în această nouă creaţie, rezultatul iscusinţei unui creştin credincios şi îndemânatic.

N. R. SCULY-LOGOTHETI

UN IMPRUMUT DE STAT
N'A DAT NICIODATĂ
ATÂTEA AVANTAGII

Ajuţi Ţara.,
Iţi asiguri averea.,
Dai viaţă economiei naţionale., Faci o foarte bună afacere

Curs de emisiune:
880 LEI
Rambursare.
1200 LEI
Premii de la
12 MILIOANE LEI
la 300 MILIOANE LEI

Subscrieţi la
IMPRUMUTUL INZESTRĂREI

Amazoana neliniştei

Pe o zi de toamnă, albastră şi limpede, aşa cum numai marginile lacului Leman ni le poate înfăţişa, o prietenă rusă din Carauge, *Le petite Russie*, cum i se zicea, îmi propuse o excursie în împrejurimile Genevei. Era în 1912. Mă conduse la Meyrin, într'o grădină plină de comori de plante exotice printre care se zărea o clădire, pe care sta scris VILLA NEUVE.

— „Aici", îmi zise prietena mea, „a locuit una din figurile cele mai originale ale vremii noastre, autoarea celebrei nuvele *„Mektoub", Isabelle Eberhardt*, amazoana neliniştei, o cavaleră mistică, o sfântă sau bolnavă, o isterică, în tot cazul însă o eroină. Insetată de aventură, de libertate şi de beţia deşertului, şi-a împlinit destinul suferind mizeria şi dispreţul.

Orientalistă de o erudiţie recunoscută de specialişti, ea era încă dela vârsta de 18 ani savantă în latină şi greacă, posedând la perfecţie limbile turcă şi franceză.

„Când i-am vizitat prin 1895, am rămas adânc impresionată de ciudăţenia vieţii din *Villa Neuve*.

„Sunarăm şi uşa ne fu deschisă de un tânăr marinar cu chipul palid şi plin de o tristeţă impresionantă. Nu era alta decât Isabella Eberhardt, copilă îndrăgostită de libertate şi romanesc, crescută în religia musulmană de tatăl său, preotul răspopit şi exilat din Rusia Trophimovsky, savantul botanist căruia se datora minunea de grădină exotică de la Meyrin. El însuşi era un filosof revoluţionar convins, cu sufletul plin de o ironie amară şi inima închinată lui Mohamed. Prieten cu Bakounin, era cunoscut în toate cercurile revoluţionare, foarte numeroase în vremea aceia la Geneva. Când l-am cunoscut eu era un om nalt, cu barba mare, cu vorba tare şi aspră aşa cum de sigur trebuie să şi-l amintească mulţi din tovarăşii care l'au cunoscut în Rue de Carouge sau l'au vizitat la Meyrin, prin 1900.

„Mama sa, Natalie d'Eberhardt, soţia divorţată a generalului senator Carlovici de Moerderer, convertit la religia musulmană şi trăind în căsătorie liberă cu Trofimowsky era de naţionalitate germană. Isabela purta numele de familie al bunicului ei după mamă.

ISABELA EBERHARDT
la spitalul din Ain Sefra cu câteva zile înainte de a muri

„De pe atunci, adăugă prietena mea, nu visa de cât plecare în Orient, evadare din aspra şi apăsătoarea atmosferă a Occidentului, spre libertatea ţării religiei şi a visurilor sale, Africa.

In adevăr doi ani după vizita de care-mi vorbea prietena mea, familia întreagă plecă în Algeria, trăind cu totul încântaţi de noua lor patrie, Africa de Nord. Părinţii muriră însă şi Isabella rămase într'o situaţie materială destul de grea, din care lipsa ei de spirit practic nu o putea scoate. Se zice că pentru a veni la Paris, unde o atrăgea pasiunea pentru scris, s'ar fi făcut hamal pe un vapor. Dar în Paris a speriat-o jungla literaţilor şi o înăbuşea atmosfera oraşului. Atunci s'a întors din nou în Africa, în Sud Oranais, unde a dus o viaţă rătăcitoare a cavalerilor Arabi, îmbrăcată în costumul lor, burnuzul albastru, din care străluceau ochii ei mari ca două stele.

S'a măritat cu un subofiţer algerian, pe care l'a iubit cu mare pasiune şi care, dându-i naţionalitatea franceză, a scutit-o de multe necazuri din partea autorităţilor militare, cu care nu se putea glumi asupra fantaziei poetice, a unei femei care călătoreşte îmbrăcată bărbăteşte.

Versată în religia musulmană, Isabella Eberhardt era privită ca tânăr student în toate triburile. Intre peregrinaţiile sale studia şi scria .Ea muri dintr'un accident la vârsta de 27 de ani, în timpul unor inundaţii la Ain Sefre, 21 Oct. 1904, deci acum 30 de ani... După ea au rămas trei manuscrise *„Mektoub", „Le Trimardeur"* şi *„Les Journaliers"* — (Jurnalul său zi de zi). Toate aceste manuscrise au fost publicate şi din toate se degajează o concepţie sublimă despre viaţă care se poate rezuma ast-fel:

Numai formele superioare ale vieţii merită să fie trăite. Numai acel care a suferit până la sfârşit va fi mântuit — şi în sfârşit — Omul trebuie să fie mare, nu fericit.

O singură dorinţă a avut: *să trăiască în amintirea câtorva.* Cine a citit măcar una din cărţile sale nu o va uita.

Is. Sd.

PRIMII PAŞI

Cântec pentru sfârşit

Piu

Am voit să te smulg
Din sidef şi din spasm
Să te spun ca un basm,
Să te simt ca un fulg.

Am voit, în cuvânt,
Ca în somn să te'nchid.
Din cratere de vid,
Din corole de cânt.

Trupul tău renăscut,
Să răsară înalt,
Din poem şi din lut,
Ca un fulger de smalt;

Dar în margini de mit
Şi'n havuzuri de mauve.
Feminin, s'a topit,
Ca un fald în alcov.

Transparent, în cleştar,
Peste lespezi de gând,
Il mai simt, svelt arzând,
Sub pleoape de jar.

E. DONAR

Parada mării

...Am citit şi eu reportagiile pe care le-ai decupat din ziar. Da, aşa a fost! S'a dus de dimineaţă cu barca 'n larg, — era o barcă vopsită cu albastru, uşoară, cu două vâsle subţiri şi sprintene, ca picioarele svelte de căprioară. Dimineaţa era roză, orizontul violet, şters; marea tăcută, liniştită şi netedă ca o catifea.

La amiază, ne aşteptam cu toţii să-l vedem ca deobicei, cu basca albă, pe-o ureche şi cu pipa 'n colţul gurii.

— A întârziat Dori!

Incepuse să fumeze cu pipa tutun din acela negru, aspru, cu aromă amară, care aminteşte ţări depărtate, cu cer clar şi femei fierbinţi.

— A 'ntârziat!

Asta era ceva obişnuit.

A telefonat cineva la hotel, la Marta acasă, răspunsurile au fost toate la fel: Nu-i!

— Nu avem cu cine face după masă un pocker!

Marta bătea cu cuţitul în farfurie:

— Ştrengar!

Masa a fost destul de animată. Presimţiri rele n'au existat. Am plecat mai devreme, hotărît să-mi sfârşesc vacanţa acasă, aşa cum fusese vorba. Seara am plecat cu trenul. Marta a ţinut să fie şi ea la gară. Mi-a adresat, dintre cele două cuvinte româneşti învăţate de la mine, pe acela care l-a crezut mai bun:

— Derbedeu!

Cuvântul, rostit de ea, avea limpezimea de cristal a primelor vorbe spuse de copii.

Trimesesem câteva rânduri pentru Dori, la hotel. Il certam pentru escapada recentă şi-mi luam rămas bun.

Asta a fost. Restul l-am citit şi eu din ziare. Barca a fost găsită goală, peste două zile, departe spre sud. Au găsit în ea basca albă, pipa şi cutia de tablă pe jumătate cu tutun negru.

Ai văzut poate în ziar şi fotografiile luate de reporteri: în una era barca, fără rost păzită de-un soldat cu puşca, în fund marea liniştită, orizontul şters, nelămurit...

In altă fotografie era basca găsită 'n barcă, cutia cu tutun, Kodakul şi scrisorile găsite pe adresa lui la hotel: o carte poştală ilustrată dela un prieten, care-i trimetea salutări din Mehadia, — şi biletul dela mine...

Ii plăcea să plece singur cu barca 'n larg, să înnoate acolo departe. Singur, cu marea lipită de el, ca o amantă şi cu cerul de cicoare albastră deasupra...

Rămăsese acolo. Fusese printre noi, dansase, glumise... Nu mai era. Un om se pierde tot aşa uşor ca o albină, ca o floare cu petale de catifea, sau ca un gândac roşu de primăvară, strivit sub talpă.

■

N'aş putea spune sigur cum l-am cunoscut, cred că la disecţie, la Facultate. La mesele de lucru, la anatomie, se repartizează după mediile obţinute la „scrisual": cei cu note mari sunt la primele mese şi au cadavrele cele mai bine păstrate, ceilalţi la coadă. Aveam medii mici, eram amândoi la un cadavru gras, cu miros de carne veche şi de formol. Nu-i părea rău de loc. Citea tacticos din Testut şi fuma.

Bănuiau colegii că citeşte puţin acasă şi-i plăcea să credem aşa ceva. L-am vizitat acasă şi l-am găsit citind pe Sherlock Holmes.

— Mă cultiv!

A doua zi, la coloquil de Zoologie, a răspuns printre cei mai bine.

Făcea chefuri, îi plăcea să invite colegi şi să plătească.

In Iunie, eram galbeni de nesomn şi nervoşi, din cauza cafelelor care ne ţineau trezi noaptea la învăţat:

— Ce examene dăm?

— Anatomia şi Zoologia...

A căzut la astea două şi le-a luat pe toate celelalte.

...M'am dus după o fată oarecare, într'un cartier cu case tupilate şi gropi pe străzi. Avea o cameră cu ferestre înguste şi cu sticla lipită de cercevele cu hârtie şi cocă, — cu un pat de fier, cu flori galbene bronzate pe tăblii. Intr'un colţ un lavoar pe care erau pictate două rândunele cioc în cioc şi de desubt, un rug de fragi; alături o cană cu apă violacee.

Pe pereţi varul era gălbui şi pătat de muşte. Cărţi poştale ilustrate, prinse în piuneze, astupau crăpăturile. Erau şi câteva fotografii: două fete, regele Carol I, Greta Garbo, un plutonier în haine de ceremonie, ţeapăn, cu-o mână pe piept, cu degetul mare după al treilea nasture. Alături, o fotografie „sepia", lucrată la „Julietta": Dori, cu părul lins pe spate — negru corb — cu ochii umbriţi, cu cearcăne, — gura întredeschisă, umedă.

— Cine-i ăsta?

— Un major dela gardă

— Şi ăsta frumos?

— Fratele meu.

— Cum?

— Glumesc... Un student. Mă iubeşte foarte mult. Dacă aş vrea eu, ne-am logodi...

— Şi de ce nu vrei?

— Aşa. E prea tânăr. Are bani, dar ştii, nu mă uit eu la asta... Cântă frumos şi vorbeşte franţuzeşte. Şi-i aşa politicos, — ştii, mereu: Pardon! Vai, scuză-mă! Şi mereu franţuzeşte... Am fost şi eu la el... Invaţă.

— Unde l-ai cunoscut?

— Pe stradă... ca şi pe dumneata. I-am plăcut!

— Şi plutonierul?

— Eh! Il ţin la picioare. Vine rar.

— Şi pe care-l iubeşti?

— Te interesează?

— Intreb şi eu...

— Pe student...

— Cum îl cheamă?

— Are un nume foarte frumos: Dori!

■

In anul II, aveam impresia că-i îndrăgostit de Mariana Vasilescu. Plecau împreună, i-am văzut la Trianon de câteva ori şi păreau că se înţeleg foarte bine.

S'au supărat. Eram cu ei.

— Pardon de vous avoir déranger...

— Il n'y a pas de quoi! a răspuns ea.

Simplu, ca şi cum ai lovi pe cineva din neatenţie, cu cotul şi ţi-ai cere scuze.

Mariana e o fată blondă, cu ochi clari şi fricoşi, de copil. Parc'o văd cum era atunci: cu-o bluză albă de mătase, o fustă albastră strânsă cu-o curea lată de piele, pantofi cu crep moi, — sprintenă.

Când e vreme bună, nu-şi aduce niciodată caietele de notiţe 'n geantă, ci teanc sub braţ ca şcolarii...

Ne-a întins mâna băieţeşte, scuturând-o din cot.

...Ne întorceam tăcuţi, cu mânile 'n buzunare. Se însera... S'au aprins deodată becurile şi bulevardul Independenţei, luminat, părea nesfârşit de lung.

Sunau prelung sirenele la fabrici.

— De ce sunt eu oare „aşa"?

— Cum aşa?

— Tu nu vezi?!

Ne-am despărţit la staţia de tramvai. Avea mânile reci şi ochii plecaţi.

■

Ne-am întâlnit la mare, acolo unde ai citit. Fuma cu pipa şi-şi lăsase o mustaţă subţire, neagră, ca o lipitoare. Era îmbrăcat după gustul lui: cu-o cămaşă cu mâneci scurte, cu pantaloni foarte largi de flanelă albă şi cu pantofi moi, de cauciuc, fără ciorapi. Avea un admirabil Kodak şi fotografia marea şi plaja pustie.

Atunci am cunoscut-o şi pe Marta.

E din Viena, tot medicinistă. Vedea întâia oară marea.

Nu seamănă de loc cu Mariana, nici cu fata aceia la care-am văzut fotografia. E mică, are ochii verzi, ca frunza de salcâm şi părul negru, cârlionţat şi sburlit de vânt. Are gura roşie, sângerată, cu buza de jos răsfrântă şi cărnoasă, ca miezul fructelor.

Vorbea repede şi aştepta răspunsurile clipind, cu ochii mici. Bătea nervoasă din picior când vorbeam româneşte.

Seara dansa cu Dori în salonul acela cu oglinzi şi nichel strălucitor. Curând dispăreau. Dimineaţa aveau cearcăne violete în jurul ochilor şi erau tăcuţi.

In ajunul întâmplării au lipsit amândoi ziua întreagă. S'au întors obosiţi şi flămânzi.

— Ne-a plăcut că era pustiu!

Au fost departe, pe coastă. Au stat unul lângă altul, tăcuţi. In faţa lor ţărmul cu dungi vinete, apoi marea, de argint topit... In spate, ridicându-se treptat, dealuni fumurii, pe care se zăreau departe, o clopotniţă de biserică, mai departe aripile unei mori de vânt, — şi între ele văi cu lacuri albe...

Ştiu că nimic nu e mai dezolant şi mai chinuitor decât singurătatea unui om vesel. Cu alţii Dori era vesel, singur era un om trist. De asta iubea marea. Se 'nţelegea cu valurile, cu vântul şi cu tăcerea.

...A fost apoi plecarea aceia, dimineaţa, singur cu barca. Restul, îl cunoşti...

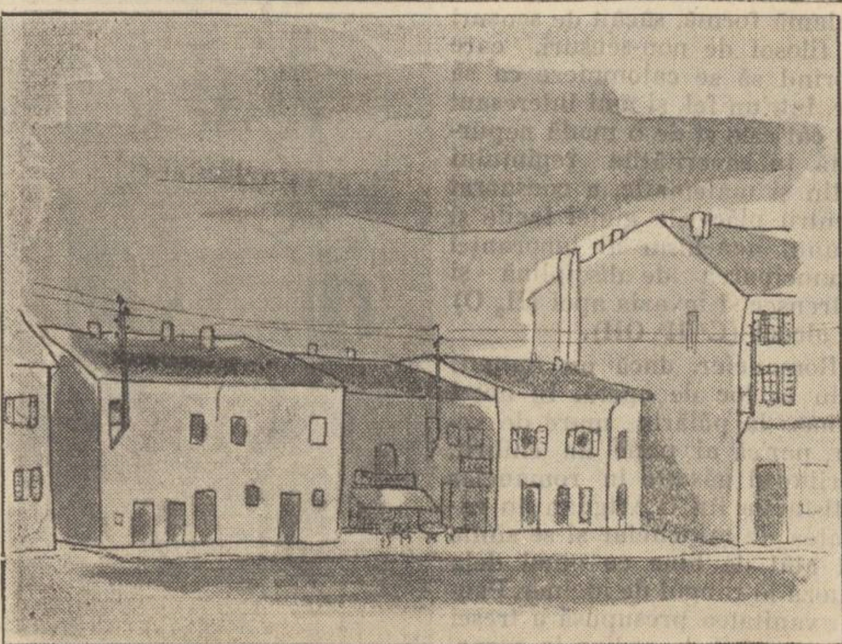
■

Marta a plecat la Viena, şi-a petrecut-o Iordan la gară. Plângea şi el şi, aşa cum îl ştii gras, se 'nvârtea lângă ea, fără să ştie ce trebue să facă:

— La, la, ne pleure plus...

Mi-a trimis acum o carte poştală ilustrată şi mă întreabă dacă şi pe la noi e toamnă. E bine şi a crescut cu două kilograme.

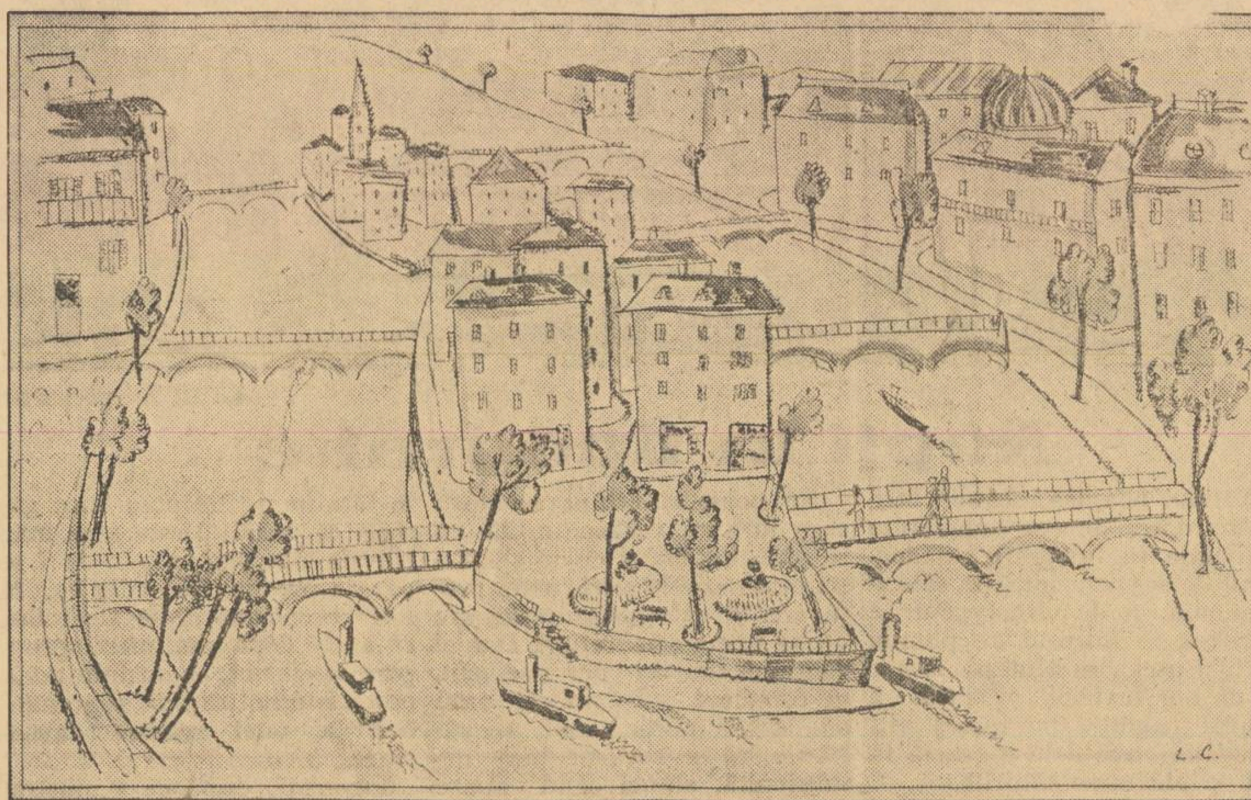
DAN O. BOLDUR

Periferie milenara

Cafeneaua din port

— Fragment din romanul „Afaceri" —

Târguşorul nostru sărăcăcios, era un târg cu eşire la mare. Trăia la umbra unui mic port, care imprima existenţei sale un caracter deosebit. Toată înfăţişarea şi comerţul lui se resimţeau de influenţa portului.

Mărfurile care decorau mai des galantarele şi uşile prăvăliilor erau undiţi, cizme pescăreşti, lopeţi, peşte sărat, presat în butoae şi plase de pescuit.

Dacă treceai însă cu vederea această cămaşă trasă cu forţa pe trupşorul lui plăpând, târguşorul nu se deosebea cu nimic de celelalte târguri de felul lui. Avea o singură stradă cu două şiruri de case, deoparte şi de alta şi o mână de oameni care din moşi strămoşi depănau aceeaşi viaţă mohorîtă, fără să bănuiască vre-unul, cam pe unde o să-i iasă capătul.

Stăpânii târgului erau primarul şi poliţaiul. Primarul îşi exercita autoritatea la naşteri, cununii şi înmormântări; poliţaiul nu şi-o exercita niciodată, pentrucă în târg nu se întâmpla nimic, iar în port stăpâneau alţii.

Afară de ei se mai aflau în târg doi gardişti care-şi împărţiseră atribuţiile prin bună învoială. Unul fluera ziua, iar celalt noaptea.

Portul era conştient de vlaga lui şi fără să aibă aerul că se sinchiseşte de existenţa târguşorului, — exercita asupra lui o influenţă hotărîtoare.

Portul avea autoritatea lui şi o căpetenie care îşi fâlfâia steagul în mijlocul târgului, înălţat mai sus decât cea mai înaltă casă din târg, ca un steag înfipt de o armată biruitoare în vârful unei cetăţi.

Tendinţa aceasta de stăpânire întreţinea o veche duşmănie între port şi târg. Deşi alcătuiau împreună un singur trup, trăiau totuşi ca două corpuri străine, care se suprapun fără să se poată suda. Duşmănia aceasta făcuse ca târgoveţii şi marinarii să-şi trăiască separat viaţa lor. Când seara se lăsa, târgoveţii năvăleau în stradă, invadau cele două trotuare şi cafeneaua dela intrarea portului, ultimul post înaintat al târgului. Apoi reveneau, ca o apă care ieşise din matcă şi se retrăgea liniştită la izvorul ei.

După aceea, târgul se mai mişca puţin, şi adormea.

A doua zi, cum începea să se subţieze întunericul, târgul îşi deschidea cafeneaua dela intrarea portului, ca un om care se luptă să se scoale şi-şi deschide un singur ochi.

Când zorii jucăuşi începeau să-şi ţese bolta de lumină, târgul pescuitului era sfârşit şi bărcile tremurau sub stăpânirea micilor odgoane care le legau de mal, — iar pescarii se încălzeau în cafenea la câte un pahar cu ceai, crispaţi ca după o luptă grea din care ieşise fiecare cu câte o mică biruinţă.

Cafeneaua era îmbâcsită, podeaua umedă şi neagră era acoperită de o apă tulbure care se scurgea din cizmele pescarilor şi răspândea un miros acru şi înăbuşitor.

Tăcuţi, unul lângă altul, ţinând în mâini sculele pescuitului din care apa se scurgea mereu, pescarii se legănau uşor în scaunele lor părând că mai continuă pescuitul.

Micile felinare cu gaz, trântite pe mese, clipeau greoae, luptând cu fumul gros, ieşit din pipe, care se ducea să-şi depună stratul de nicotină pe pereţi, coborând apoi în cafenea şi îngroşând aerul rece al dimineţii, care se străduia zadarnic să pătrundă în plămâni.

Aşa era de ani de zile, cafeneaua dela intrarea portului. Nu se spăla, nu se dichisea, nu-şi primenea aerul. Nimic. Singurul lucru pe care-l schimba era clientela şi rar de tot stăpânul.

In zori, când deschidea obloanele, năvăleau pescarii, iar când plecau să se odihnească, veneau negustorii care cumpărau tot peştele şi-l vindeau, şi-l cumpărau şi iar îl vindeau, ca să-l urce cât mai mult în preţ ca un omagiu pentru priceperea celor cari l-au pescuit. După ei veneau marinarii şomeri, care de ani de zile stăteau la pândă, aşteptând să intre în port un vas necunoscut, zorit să debarce un echipaj în plină revoltă pentru a îmbarca alţi marinari.

Pe urmă veneau foştii hamali, învârtitorii unui comerţ timid, care se încheia în umbră, iar seara apăreau comandanţii vaselor, care încărcau în port, urmaţi de nevestele şi ibovnicele lor.

Gospodăria cafenelei o conducea cu gârbaciul, dela tejgheaua lui, domnul Lache, proprietarul, un om ursuz şi gras, care avea totdeauna la capătul gurii un muc stins de ţigară de foi.

Când îl vedeai dormitând la tejghea, îţi făcea impresia că e un morun întins la mal, înţepenit cu cârligu 'n gură, cu care fusese prins.

Cafeneaua o avea de câţiva ani. Pân-atunci nu avusese nimic. Nici adăpost, nici lucruri, nici oameni care să-l umbrească cu prietenia lor.

Nevasta şi cele trei fete ale lui, erau şi nu erau. Le vedea rar, şi oricât s'ar fi străduit să le vadă mai des, n'ar fi izbutit pentrucă acolo unde se adăposteau, el era un musafir rar. Nu contribuia cu nimic la agoniseala lor şi lăsa pe fiecare să trăiască din ce poate.

Viaţa lui nu avea la temelie nimic statornic. Dormea ziua, şi noaptea umbla prin tot locul, iar ce făcea când nu dormea, nu ştia nici el destul de bine. Câte odată, la două-trei luni, când se pomenea în închisoare, începea şi el să se lămurească.

Atunci afla c'a făcut o spargere, că a furat ceva sau că a înjunghiat un om, care trage de moarte. In puşcărie începea să i se lumineze mintea şi să se lămurească toate. Atunci se ivea şi nevasta cu cele trei fete, care începeau să-i aducă de mâncare. Cum le vedea, ridica ochii şi începea să râdă: „Uite-le şi pe astea".

Fiecare intrare în puşcărie se prelungea prin câteva luni de prevenţie, apoi ajungea la tribunal, în faţa unui judecător tăcut şi morocănos, care după ce asculta cu răbdare tot ce se spunea bine şi rău, îl anunţa apoi cât mai are de stat în puşcărie.

Acest sistem de judecată, mereu acelaş, pe care îl găsea de câte ori trecea prin puşcărie, — îl înrăise cumplit. El gândea mereu să facă într'o zi una lată, care să-l pue la adăpost de nevoi şi să nu mai aibă deafacе cu judecătorii...

Cu câţi din ei avusese de furcă odată n'a întâlnit unul să-i spue: „Mă băete, ai stat de geaba în puşcărie. Du-te de-ţi vezi de treabă".

Toţi îl osândeau, fără nici o chibzuială. Nedreptatea asta îl îndârjea împotriva judecătorilor, dar cum ştia că n'o să se poată răzbuna niciodată, se gândea că s'ar mulţumi dacă ar ajunge într'o zi să judece şi el pe alţii şi să-i osândească pe nedrept.

Când ispăşi ultima pedeapsă pentru o spargere cu temei, îşi adună de pe drumuri nevasta şi copiii, le dete un adăpost omenesc, iar pentru el închirie cafeneaua din port.

Odată liniile existenţei lor trase, nu se mai ocupă de ai lui, cum nu se ocupase nici până atunci. Le dete tot ce aveau nevoe şi să gospodărească cum le tae capul. Singurul lucru care-l preocupa era cafenaua. Acolo, trebuiau să meargă lucrurile strună. Chelnerii când îl vedeau, îngheţau. Chiar clienţii suspecţi erau uimiţi de iuţeala cu care manevra pumnul, cu toată grăsimea care-i atârna ca ciorchinii pe la toate încheeturile.

C. MARTIN

Când se înfuria, nu ţinea seama de nimic.

Singurul om pentru care avea stimă era Nea Costache Burdala, şeful tarafului de lăutari, care cânta seara în cafeneaua lui.

Trecut de optzeci de ani, el cântase pe vremuri şi la Curtea Sultanului.

Pe atunci cânta din vioară. Imbătrânind i s'au sclerozat degetele şi a trebuit să treacă vioara fiului său Matache, iar el conducea taraful dela contrabas. De altfel, tot taraful era un taraf de familie. Matache ţinea vioara primă, el contrabasul şi ţambalul ginere-său, Radu.

Pianist nu avea şi ţinea locul vacant pentru fiu-său mai mic, Niculae, care nu se declarase încă şi nimeni nu ştia ce gânduri are.

Lăsase şcoala cam pe la mijlocul drumului şi de altceva nu se apucase. Mama lui, coana Raruca, o femee bătrână şi osificată, îl iubea ca ochii din cap, pentrucă afară de ochi nu mai avea altceva, iar sora lui, Mioara, se topea de dragul lui. Prea era frumos, voinic şi delicat ca o femee. Nu scotea o vorbă de ocară şi soră-sa îi zicea „prinţu".

Cum se scula de dimineaţă, se ducea să vadă dacă s'a sculat „prinţu". Apoi îi băga în buzunar ultimul ban de prisos şi se strecura din odaie.

Câtva timp se tot frământase bătrânul ce să se facă cu el, dar dela o vreme îl scosese complect dela inimă şi nu se mai sinchisia de el. Seara cânta până după miezul nopţii, dimineaţa dormea, iar după masă bătrânul şi ai lui erau ocupaţi cu reparatul instrumentelor. Apoi, începeau să le încerce, şi se auzeau mereu în casa lor sunete disparate, care se întâlneau confuz ca niște semnale într'un lagăr militar.

Când oftatul coanei Raruca se ridica sonor peste zgomotele lor, puneau toţi instrumentele jos şi cearta începea. „Ce ne facem cu Niculae? Unde e Niculae?"

Bătrânul asculta cu răbdare, apoi îşi culca contrabasul pe genunchi şi-i răspundea liniştit.

— Inoată în viaţă. Cum nu l-a aruncat apa la mal, nu poţi să ştii ce e cu el.

Apoi cearta se înteţea.

— Bine, dar ce o să devie băiatu ăsta?...

— Nimic. Cât o fi pe lângă noi, să nu te îngrijeşti de el. Cum s'o îndepărta de casă, să ştii că soarta lui s'a hotărât...

— Cine ştie când o mai fi şi asta.

— Nu e nimic, ai răbdare...

— Da, dar văd că nu mai pleacă.

— O să plece într'o zi, — şi ajungând la capătul răbdării, bătrânul îşi lua contrabasul şi pornea la drum, iar lăutarii după el.

După o ceartă ca asta, nu mai vorbeau unul cu altul, şi două săptămâni era linişte în casă.

Bătrânul pornea spre cafenea, ocolind cât mai mult, ca oboselile drumului să-l liniştească. A doua zi, când dădea ochi cu Niculae, se uita crunt la el, dar nu-i spunea un cuvânt, ca să nu înceapă cearta iar.

Niculae înţelegea din privirea lui că în ziua aceia trebue să scurteze vizita acasă şi cum mânca, pornea din nou la drum. Nimeni nu-l întreba şi chiar de-l întreba, tot aia era. Nu răspundea. Avea o putere de rezistenţă care-i intimida pe toţi.

Nu răspundea decât atunci când ştia că din răspunsul lui va putea trage folos.

Din toată casa singurul care-l brutaliza câteodată era fratele său mai mare, Matache. Numai el avea acest drept, pentrucă bătrânul când i-a dat pe mână vioara primă, îi dăduse în grijă şi cinstea casei.

Pe Radu chestia nu-l interesa. El nu era prea lipit nici de taraf, nici de familie, căci de unde ceilalţi cântau mereu împreună, el ca ţambalagiu, mai cânta şi singur câteodată, la un chef sau vre-o petrecere, unde ţambalul era preferat pentrucă se înrudea cu pianul.

Niculae trăia fără nici o grijă. Nu făcea nimic şi avea tot ce-i trebuia. Era totdeauna bine îmbrăcat, avea un ban în buzunar şi nu se spunea nimic supărător pe socoteala lui. De unde făcea rost de tot ce-i trebuia, nu se ştia şi aceste mici taine îi frământau pe toţi. Pe Mioara nu. Ea cunoştea sursa şi ştia câte lipsuri îşi prilejuia, ca să-i poată da ultimul ban.

Când bătrânul venea la cafenea după ceartă, se cunoştea de cum intra pe uşă.

Cafegiul îl fila ca pe cartea pe care o măsluise de multe ori, şi aşezându-l lângă el, se simţea fericit cele câteva clipe cât putea să schimbe două-trei vorbe. De nimeni nu se simţea atras, afară de el. Vorbeau de ale lor şi se înţelegeau de minune. Cum se îndepărta lăutarul, se întrista iar.

Işi arunca privirea prin ceaţa de fum a cafenelei şi cum zărea mutre cunoscute de piraţi şi contrabandişti, i se părea că e tot în puşcărie.

C. MARTIN

Capriciu

Dragă... ştii că n'am să pot să te iubesc...
Nu te supăra
Eşti bun şi blând
Şi-aşi putea să-ţi mângâi tâmplele oricâ
Şi-am să te 'ntâlnesc
Şi-am să-ţi spun poveşti despre pisoi
Şi, în toamna cu tăceri şi ploi,
Mâinile în palme am să-ţi încălzesc.

Dragă... ochii tăi sunt trişti şi mari
Şi surâsul tău copilăresc
Insă, vezi, tu semeni cu oricari
Dintre cei pe care-aş fi putut să îi iub
Şi ar fi aşa cum ar fi fost
Dacă altă dată ne-am fi cunoscut...
Ştiu povestea asta pe de rost,
Ştiu ce îmi vei spune după cel dintâi sărut,
Ştiu ce îmi vei spune după ultimul sărut.

Ştiu şi cum voi aştepta şi cum voi plânge,
Cum voi crede că eşti cel dintâi şi cel din urm
Cum voiu crede că te port în suflet şi în sânge
Şi că după tine
Viaţa Universului se curmă,
Cum ţi-aş scrie versuri cu cerneală de argint
Şi ştiu bine
Că şi-atunci ca altădată am să mint.

Dragă... spune-mi... ai să-mi spui că n
Te-a 'ntristat mărturisirea mea
Că la fel cu mine crezi şi tu...
Dragă... cum o spui? şi 'n glasul tău
Nu 'ntrevăd deloc păreri de rău?
Şi te scoli să pleci: „vezi, e târziu"..

Nu-i aşa târziu... e ora şase...
Ştii tu cât de singură-am să fiu
Când de-afară va pătrunde noaptea 'n case
Când de nicăiri n'am să aştept pe nimeni ca să vie
Când şi strada jos va fi pustie.

Dragă... să asculţi şi să nu râzi căci ştii
Eu presimt că 'n noaptea asta vor veni stafii.

Dragă... pune-mi mâinile pe frunte...
Poţi să te gândeşti în altă parte
Şi privirile să-ţi fie crunte.

. . . .

Dragă... ştii, am să-ţi mai spun ceva...
Lasă-ţi mâna cald în mâna mea
Lasă ochii mari şi trişti să ţi-i privesc
(O, ce bine şi ce dulce e aşa...)
— „Nu-i adevărat că n'am să pot să te iubesc!".

ANIŞOARA ODEANU

Varia

Adio vacanţie!

După o vacanţă plăcută a venit timpul de-a relua drumul şcolii, al liceului sau al pensionatului...

Va trebui ca fiecare şcolar să se scoale la şapte fără un sfert...

Pentru a înveseli puţin această uşoară disperare, cu care nu s'au obişnuit încă micii copilaşi, să reamintim o mică întâmplare din copilărie, povestită de profesorul Hayem, fost decan al Facultăţii de medicină.

„La Condorcet, care era pe atunci liceul Bonaparte, eram totdeauna al doisprezecelea sau al patrusprezecelea din clasă. Tatăl meu îmi spuse într'una din zile:

„Dacă eşi primul vei primi dela mine o sută de franci".

In adevăr luna următoare eram premiant şi aşa am continuat şi luna a doua şi a treia...

Atunci tatăl meu îmi spuse râzând:

„Acum ajunge! Ai reuşit chiar prea bine. Caută să fii al doilea".

Iată o altă povestire:

„O doamnă respectabilă întâlnind pe băeţaşul spălătoresei, care se întorcea dela şcoala primară l-a întrebat:

— Ascultă, Jean-Jean, eşti mulţumit? Inveţi bine? Ai note bune? Vei lua premiu?

— O! nu încă, sunt prea mic, zicând aceasta, băeţelul începu să enumere pe toţi cei care erau înaintea lui.

— Dar care e cel mai tare din clasă? întrebă doamna.

Jean-Jean, mirat, după o lungă chibzuire, răspunse:

— Cel mai tare din clasă... Eu cred că e profesorul.

Vieţi de Gheise

Primul portret din spirituala galerie, pe care a compus-o D-na Kikou Yamata ne aminteşte că Statele Unite au obligat Japonia de-a nu mai fi aşa de singuratecă şi de-a intra în relaţii cu Occidentul. Din ţara aceea plină de vise — cum zice autoarea — au făcut o naţiune realistă cu o activitate comercială şi un geniu militar extraordinar.

Povestirile micilor curtezane, istorisite de autoare, sunt cu totul eşite din comun. Curtezane, în sensul grecesc al cuvântului. Cu ceva în plus sau poate în minus... Aici naturalul e străbătut de artificiu — trebue să recunoaştem — şi visul cuprinde totul. Drama apare din nimic ca şi o mare durere dintr'o lacrimă, ca şi o poezie din cele trei versuri ale unui haï-kai.

In observaţiunile d-nei Kikou Yamata există însă un simţimânt cu totul european.

Ea ne înfăţişează în cartea sa „Imaginea Orientului" nu numai „într'o limbă" (care e limba ţării sale) dar chiar într'o „cugetare străină". Scriitoarea o interpretează fără nici o denaturare, păstrându-i toată originalitatea şi făcând-o acceptabilă nouă.

Numai Spuma curăţă....!

Pasta de dinţi KALODONT graţie spumei sale bogate îndepărtează bacteriile şi orice urmă de mâncare, permanenta primejdie a dinţilor!

Intrebuinţaţi deci regulat KALODONT dimineaţa şi seara!

spală desinfectând dinţii şi gura

KALODONT F.A. SARG'S

PASTA DE DINŢI SPUMOASĂ

Literatura Universală

Jertfirea literaturii*

Pare că niciodată un început de stagiune literară, n'a fost mai trist şi îngrijorător în Franţa. Campania editorială este nu numai paupera, dar — din cât a izbutit să adune — se degajează o tristă concluzie, atât în ce priveşte valoarea cât şi mai ales, noutatea. Critica literară şi toţi cei cari fac oficiu cultural, sunt nevoiţi să recunoască, interpretând-o în sens deosebit, că unanimitatea romanelor de dragoste este neîndoioasă, şi că din toate problemele amorul a mai rămas singurul latifundiu al literelor franceze, precum şi necesara teză de examen. Cadenţa evenimentelor precum şi covârşitoarea lor prezenţă, unificarea problemelor umane şi colectarea lor în miezul chiar al faptelor, nivelarea înflăcărată a omenirii la un singur fel de viaţă, de gând, de preocupări şi de luptă, însemnătatea unică a epocii şi soluţiilor sale precum şi ecoul de istorie al neînsemnatelor şi multiplelor noastre vieţi — toate acestea par a nu fi turburat deloc calmul literaturii către care merge înainte confundând spre bucuria tuturor uzul cu esenţa, prejudecata cu principiul. Robert Brasillach, un tânăr şi vigilent cronicar de extremă-dreaptă, nu se sfia totuşi să recunoască în faţa noului contingent de romancieri şi al recoltei tomnatece: „Simptomul este destul de ciudat ca să ne putem opri la el. Nu spun că dragostea şi-ar fi pierdut vreodată locul eminent de resort romanesc. Dar însfârşit, ea juca un rol secundar. Iată că acum ca la teatru ocupă tot. Nu cred că aceasta să fie un semn excelent de sănătate literară. Literatura dinainte de războiu, şi ea, este compusă aproape exclusiv din poveşti de amor „la stadiul pur, Prefer cărţile unde această pasiune este subordonată altor preocupări„ creaţiunea unei lumi, pictarea unei societăţi, inventarea unei poezii. Romanele de adulter şi de suferinţe de amor sunt indiciul unei literaturi de zona a doua, care n'are curajul să creeze, nici acela de a se uita în jurul ei şi se refugiază în eterna resursă a vodevilului şi a dramei". Am denunţat de prea multe ori, chiar şi aici, moartea prin asfixie a literaturii burgheze, şi paralezia progresivă care o defigurează, pentru ca să nu ezităm în a ne însuşi rândurile de mai sus, a căror concluzie aparţine totuşi literaturii proletare şi numai ei, — aşa cum ne-am mai străduit s'o dovedim, şi cu a căror enunţare Brasillach se joacă imprudent.

Acestea fiind spuse, este neîndoios că mizeria actualului material literar îi răpeşte interesul propriu pentru a i-l acorda pe cel indirect şi prin concluzie, — din fapt transformându-l în simptom. Nu se mai discută o carte, nu se mai apreciază o valoare. Se cercetează probleme esenţiale şi în joc pentru oricine, a intrat şi întrebarea asupra rolului şi chemării literaturii în viaţă. Discordanţa manifestă şi înspăimântătoare dintre viaţă şi literatură, dintre întrebările grele ale crizei şi preocupările nealterate şi, cel puţin, desuete din cărţi, indiciul tragic al tirajelor şi naşterea pe alocuri a unui alt fel de înţelegere culturală, au arătat încă odată că literatura prin structura ei esenţială aparţine lumii reale şi armoniilor sociale şi că geneza sa este o contribuţie, un serviciu social, şi un oficiu care desigur că nu stă în distracţie. Teoria divertismentului cultural, a cărţii pusă pe acelaş plan cu plimbarea digestivă sau cu jocul odihnitor este una din fatuităţile mai respingătoare ale burgheziei care credea că-şi plăteşte artiştii pentru ca aceştia să-i cânte la ferestre. Un public nou este născut acuma care din încrederea respectuoasă cu care primeşte cartea şi o cercetează, repune el în funcţiune demnitatea magistraturii culturale. Literatorii, decăzuţi la rang de saltimbanci sunt ridicaţi, din insistenţele acestui public tânăr, la cel de mari-preoţi.

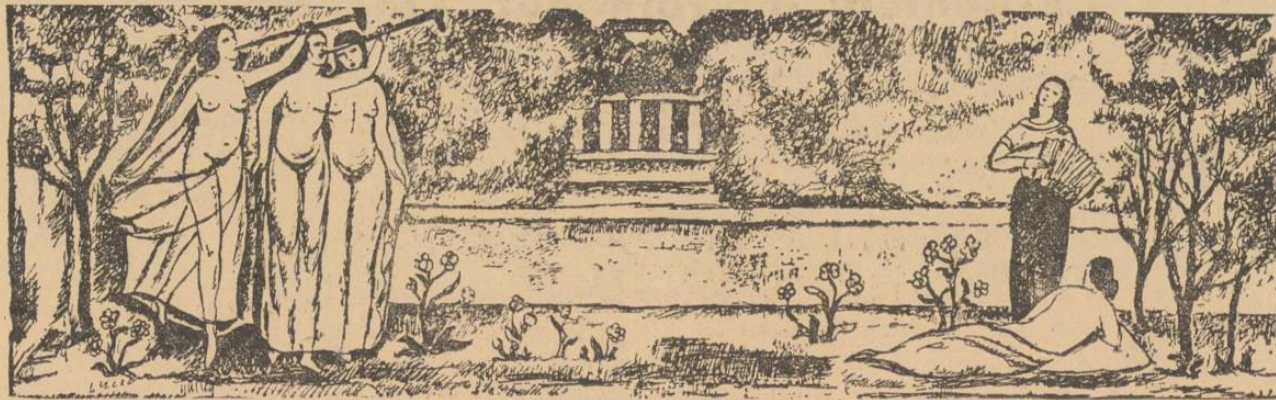
La aceleaşi concluzii pare să fi ajuns şi Benda, — Benda Julien denunţătorul „trădării clericilor". Vorbind recent despre funcţiunea scriitorilor, iată: „Aş compara-o uşor cu cea a Curţii de Casaţie, care nu se ocupă, ca tribunalele ordinare, de a da aceą dreptate în ceeace are fix şi superior împrejurărilor". Asemănarea este desigur fulgurantă, şi cultura liberă poate fi, fără concurent, instanţa supremă a litigiilor efemere sau aceleaşi. Dar nu este o fixă delimitare de atribuţii, — este o funcţiune acordată prin valoare şi prin merit. S'ar părea totuşi că există de partea literaturii un argument care îi lasă permanenţa supremaţiei; larga sa vedere, obiectul său total, preocuparea sa esenţială care este a-tot-îmbrăţişătoare. Alăturată de toate formele activităţii culturale şi ştiinţifice desigur că literatura străluceşte prin întinderea obiectului său de cercetare, şi prin cadrele generoase ale domeniului său. Cu deosebire acum când restrângerea filosofiei face din aceasta fie o speculaţie metafizică de obârşie totuşi sentimentală, fie o ştiinţă strânsă cu aplicaţii reduse, dispărându-i caracterul de „Weltanschauung". Dar nu este nici aici un criteriu fix: obiectul deferit, şi atribuţia acordată nu garantează prin simpla lor prezenţă că ele vor fi servite şi efectuate.

Când se vorbeşte despre o decădere a literaturii sau despre o moarte a sa, compararea nu se face cu vreo noţiune alta decât tocmai cu obiectul său: o literatură sste valabilă atunci când îşi împlineşte funcţiunea, şi decade când nu mai corespunde obiectului său. Nu este suficientă aşadar edictarea lui Benda: literatura va fi sau este Literatura *trebue să fie* asftel şi ceace nu este astfel nu este literatură ci o dezagreabilă uzurpare. Dacă astfel valoarea unei literaturi stă în corespondenţa sa cu obiectul şi misiunea sa, atunci este clar că batjocorirea acestuia de către literatura actualmente în fiinţă este şi cea mai vădită cauză a neîntrănatei sale decăderi. Competenţa şi rangul suprem al acestei Curţi de Casaţii culturală, este delimitată ca şi a celeilalte, de preocupările sale (şi nu de principiile sale, cum vrea să arate Benda). Criza literaturii actuale este datorită faptului că preocupările sale au fost împărţite între mai multe alte ramuri de activitate, dintre care desigur economia, politica şi cinematograful (dacă înlăturările nu vor apare prea bruşti) sunt dintre primele. Patrimoniul acesta divizat, literatura poate va putea să şi-l reunească iar, redându-i integritatea şi funcţiunea proprie. Tulburarea sa de moment, datorită restrângerii unui spirit de clasă în disoluţia în care o anima, precedă o reculegere ale cărei simptome sunt de netăgăduit.

Literatura proletară este aşa cum am mai arătat-o, într'o grăbită evoluţie dela vechiul său stadiu de literatură politică de clasă opusă unei alteia tot de clasă, spre acela tocmai de universalitate de gând şi de integritatea funcţiunii. Literatura proletară este în primul rând actuală, cel mai grav simptom al paraliziei celeilalte este desigur anacronismul său. Literatura proletară este, în al doilea rând, universală ca preocupări pe când cealaltă dimpotrivă se retrage în ţarcul unor probleme secundare din care nu mai ştie să evadeze, este însfârşit literatura proletară animată de un gând şi purtând în ea sâmburele unei explicatii, răspuns întrebării publicului, pe când cealaltă se săvârşeste într'o neutralitate şi o lipsă de atitudine ale căror rezultate sunt

Urmare în pag. VIII-a

* Jean Richard Bloch. Offrande à le politique. Rieder 1934.

G. B. Angioletti

Nopţi în tipografie

Târziu, noaptea, când burghezii dorm, începe adevărata activitate în tipografie. Redactorul de serviciu intră în sala iluminată, unde linotype-urile huruesc, în mirosul de plumb, acru şi uscat, ce pluteşte în aer ca un nor invizibil. Zeţarul a înşirat paginile pe mese; alţi culegători trec dela o casetă la alta şi alcătuesc titlurile.

Redactorul e veşnic nemulţumit. Are în minte întreaga gazetă, paginată, cu un titlu la primele două coloane, un altul pentru ultimele două, iar în mijloc un titlu pe trei coloane.

O paginaţie minunată ! Dar articolele sunt uneori prea lungi, altădată prea scurte, unele prea importante, altele nicidecum. Pentru un discurs politic nu ajung două coloane. Foiletonul literar sau filosofic e prea lung. Trebue să taie, să schimbe tot materialul—şi rânduiala de mai înainte se duce.

Are dreptate şeful expediţiei, care în fiecare seară spune că „apărem târziu, pierdem trenurile şi ruinăm gazeta". Nu există călător care să aibă atâta teamă să nu scape trenul, cum are acest om care nu călătoreşte însă niciodată.

Din linotype-uri curg rândurile de plumb, pe care un lucrător le aşează în şpalturi. Se fereşte să nu se frigă, căci sunt calde încă. Le leagă apoi cu o sfoară pe margini şi trece peste ele un sul uns cu cerneală.

Blocurile acestea plastice pot fi aşezate acum în pagină. Zeţarul le rânduește cu artă, le mută apoi... se dă la o parte şi le priveşte. Un titlu negru vine acum în capul acelor rânduri strălucitoare ca argintul.

Istoria unei zile întregi este prinsă de maşina aceasta pentru cuvinte, care o preface în metal. Iar răsunetul ei în lume depinde de un sceptic judecător: redactorul. El ştie cât preţuesc gloria şi crima, triumful şi catastrofa: arbitru al emoţiilor unei dimineţi, el le rânduește cu o înţelepciune nemărginită, de care se miră uneori, fără a se mândri însă. A învăţat, în birourile redacţiei, să-şi considere munca sa ca o sarcină plăcută, cu acea modestie necesară celor care orânduesc mişcările publice.

Câteodată, ziarele ies dimineaţa cu aceeaş distribuţie a veştilor; s'ar spune că importanţa evenimentelor are aceeaş unitate de măsură, pe care o cunosc însă numai puţini oameni.

Gazetarul a văzut totul şi s'a retras în culise. Mai puţin ambiţios decât actorii, — care şi ei lucrează pe un material asemănător, creat de fantezia altora, — nu se opreşte să asculte cel puţin aplauzele.

In vreme ce redactorul rezolvă obişnuitele sale probleme istorice, corectorul lucrează la cele dintâi corecturi. Straşnic tip corectorul! El ştie că publicul este obişnuit să arunce vina fiecărei greşeli asupra culegătorului, şi deaceea stă liniştit în tranşeea acestei tihnite legende.

E obosit totuşi. De ceasuri întregi citeşte şi corectează, şi mintea îi este plină numai de cuvinte. Uneori i se pare că-l copleşesc toate acele verbe, adverbe, adjective şi conjuncţii, care odinioară erau deliciul lui de şcolar meticulos şi pasionat.

E vesel doar când vede un stil de o factură nouă. Nu crede însă în sintaxă. Ar voi totuşi ca orice articol să fie corect, ca hainele manechinelor din marile croitorii.

Nu poate suferi pe scriitorii care turbură vechea ordine a stilului, îmbinând cuvintele după o fantezie în necurmată prefacere. Şi câte necazuri nu are de pe urma scriitorilor! Dar el continuă, cu un aer prefăcut, să corecteze, sub masca unui om căruia nimic nu-i scapă. Mânia lui se revarsă însă nestânjenită, atunci când apare autorul.

Autorul n'are niciodată încredere în corector. Sunt doi oameni care se urăsc. De aceea, cu deosebire debutantul, învinge orice piedică, se luptă cu portarul, care nu-i îngădue să intre, se lasă spionat de toată lumea până ajunge însfârşit în atelier.

A întâlnit acum pe corector. Se apropie de duşmanul lui, îl întreabă de sănătate, şi fiindcă

G. B. ANGIOLETTI

acela nu catadicseşte să-i răspundă, începe să răscolească singur corecturile; vrea să le pună în ordine, dar nu isbuteşte. A găsit, însfârşit, corectura dela articolul său. Fuge la o masă, în faţa căreia, în picioare, năduşit, cu coatele pe vechi articole pline de cerneală, citeşte înfrigurat bucata lui. In realitate, autorul nu se teme atâta de greşelile ce au scăpat neobservate de corector, cât de propriile sale greşeli. Voeşte să revadă textul, spre a-l împodobi cu nebănuite eleganţe, adăogând, printre rânduri, o nouă idee. Ştie, totuşi, că nu-i este îngăduit să facă acest lucru, căci adăogând un singur cuvânt, culegătorul va trebui să refacă, la linotyp, cinci, sau şase rânduri. Şi se preface că nu ştie, şi se minunează când redactorul îi aminteşte aceste reguli. Se interesează atunci de tehnica tipografică, îşi exprimă dorinţa de a o cunoaşte, mărturisind, cu candoare, că a crezut, până atunci, că articolele se culeg tot de mână. Astfel, cu aerul acela de om care trăeşte în altă lume, reuşeşte să mai schimbe o frază, să insinueze un adjectiv şi o idee între două propoziţiuni prost legate între ele, la început.

Autorul pleacă fericit. Se gândeşte cum vor zâmbi cititorii în faţa acelui adjectiv rar şi cum se vor încrunta puţin urmărind gândirea lui.

Dar după ce el a plecat mulţumit, redactorul observă că articolul este prea lung, că nu intră pe două coloane; — şi atunci, ca un chirurg neînduplecat, aprobat de toţi lucrătorii care-i acordă o încredere nemărginită, taie tocmai acolo unde fusese intercalate nestematele acelea. Se înţelege că a douazi dimineaţa, autorul va fi apucat de friguri şi va delira toată ziua.

■

Paginile sunt acum gata. Stereotipiştii au şi aşezat o pagină, în cărucior, pe care o duc într'o misterioasă subterană.

In vremea aceasta, în tipografie intră directorul ziarului. Cercetează paginile, protestează în faţa unui titlu prea lung, găseşte că un altul este prea mic. Nuvela din pagina a treia i se pare o prostie. Dă ordin ca din a doua coloană să se alcătuiască altele două, mai mici, spre a pune dedesubt, cu un titlu pompos, „istoria tragică şi romantică"' a unei celebre dansatoare.

Pe urmă, după ce a mustrat pe stenografi, că n'au transcris discursul dela Roma, aleargă în redacţie să scrie câteva rânduri de prezentare sau comentar la o ştire importantă.

■

E târziu. Mirosul de plumb pare şi mai puternic, şi noaptea învălue zidurile vechi ale tipografiei. Când plouă, pare că toţi sunt pierduţi într'un ocean trist, întunecat...

Tot mai slab se aud paşii tipografilor pe scări. Cele opt pagini sunt gata, şi lucrătorii pleacă, unul după altul, salută punându-şi haina şi ies repede în strada pustie.

Ziarul a fost dus acum in subsolul cald, unde oameni cu pieptul gol se agită în lumina orbitoare, ridicând paginile de plumb, arcuite. Le dau apoi pe mâna maşiniştilor, care le fixează pe cilindrii rotativei.

Spectacolul este frumos. Maşina pare o complicată locomotivă, care se învârteşte şi totuşi nu se mişcă deloc, monstru osândit la o veşnică fixitate.

Iată că printr'o deschizătură se strecoară un ziar, împins cu delicateţă de o tainică mână. E primul exemplar. Redactorul l-a şi luat în stăpânire. Cu o bucurie nervoasă, răsfoeşte paginile care miroasă a cerneală proaspătă. Maşiniştii aşteaptă, respectoşi, deoparte. „Opreşte, — strigă redactorul, — o greşală chiar la titlul cel mai important!"

Redactorul ţipă la corector, la zeţar, la toţi, şi îndată un lucrător se repede să caute litera sărită.

Acum, lucrul poate fi reluat. Maşina cea uriaşă îşi reia mersul, cilindrele şi angrenajele urlă necontenit.

Pe o tăbliţă de alamă apar cifre, care se înmulţesc mereu; rotativa înnumără de zor. O sută..., o sută unu... o sută doi!...

Ai sta acolo un ceas, să urmăreşti, ca un copil, numărătoarea exactă, în sgomotul acela asurzitor. Dar e târziu.

Incep să iasă şi redactorii. Departe, la răsărit, se zăreşte o slabă lumină. Este răcoare afară şi oamenii care au muncit toată noaptea nu se gândesc să aştepte răsăritul soarelui.

In tipografie n'a mai rămas nimeni. Numai un şoricel svelt iese de sub o masă, mişcă vesel codiţa neagră şi se afundă într'un morman de manuscrise rupte. Sare deasupra, bucuros de sgomotul acela de hârtie sfâşiată, rupe fraze întregi, distruge catastrofe şi încoronări, risipeşte peste tot, în goana sa nebună, crime şi triumfuri.

Dar ce are a face! Acum, cuvintele s'au tipărit şi au fost răspândite în oraşul care începe a se trezi, şi cel puţin o zi este sigur că vor trăi. O zi, cât veşnicia întreagă.

(Trad. de *C. N. Negoiţă*).

Alfred Wolfenstein

Reclama ucigaşului

Din clipa în care tânărul inginer Phill Corbet — condamnat la moarte în Statul Utah, pentru asasinarea iubitei sale — primi vestea că cererea de graţiere i-a fost respinsă, nu-l mai urmărea decât un singur gând: cum să-şi alunge mai repede cele zece ceasuri ale ultimei sale nopţi. Cu singurul om, care se putea întâmpla să mai vină la el, adică cu tată-său, nu mai avea absolut nimic de vorbit.

Luminişul searbăd al soarelui se stinse în fereastra de sticlă lăptoasă şi zăbrelită. In temniţă se făcu linişte. Timpul scurt, care-i mai stătea înainte, era tot pe-atât de lung pe cât îi era şi viaţa. El porni înainte şi înapoi prin spaţiul numai de câţiva metri, întâlnind peste tot locul pumnul puternic al zidurilor. Ca un boxeur sdrobit, el se sprijini de uşă, când, deodată, observă că aceasta se deschise.

El îşi încruntă fruntea; vai, nu era tatăl său.

Chipul străinului îl înspăimântă. Dar gentilomul cu nasul aquilin, de indian, şi cu ochii oblici, înconjuraţi de o mulţime de sbârcituri, nu era călăul. Străinul îşi scoase mânile din buzunare şi oferi condamnatului două cărţi groase, întovărăşindu-le de câteva explicaţii ciudate. La sfârşit, el îi pomeni despre nişte contracte şi-i întinse două coli, spre semnare.

Când după câtva timp sosi tatăl lui Corbett, acesta îşi găsi fiul adâncit în lectura unei cărţi. Tânărul nu-şi mai ridica nici o clipă privirea; iar în celula mută nu se auzea decât foşnetul paginilor subţiri, pe care cetitorul captivat le întorcea la intervale scurte. Bătrânul se arătă liniştit, ca o mamă la patul copilului ei, mulţumită când pare că-l fură somnul. Când fu şi al doilea volum pe sfârşite, fereastra începu să se coloreze cenuşiu, apoi roşu palid. Orologiul sună; câţiva oameni intrară înăuntru; unul din ei se duse la tatăl condamnatului şi-i zise:

„Eu sunt editorul Arrground. Am încheiat cu fiul d-voastră un contract, relativ la aceste cărţi. Le-a cetit cu punctualitate până la sfârşit. Dar şi pentru drum i-am purtat de grijă".

Cu ochii injectaţi, Corbett înghiţise ultimele pagini şi, închizând cartea, se lăsă condus afară şi urcat în car. Dar abia se puse convoiul în mişcare, spre eşafod, când nenumăraţilor spectatori li se oferi un spectacol neaşteptat. Condamnatul vântura în toate părţile, prin aer, două cărţi legate în roşu, strigând în trecere cât îl ţinea gura: „Citiţi **Fericirea lui Kiril!** De vânzare la Arrground, Dittanderstreet, azi cu filiale în toate străzile pe unde trece convoiul. Fericirea lui Kiril! De două ori patru sute de pagini! Mi-am alungat complet timpul cu ele!"

O clipă, mulţimea rămase ca împietrită, dar în clipa următoare apăru primul stand de vânzare şi toţi dădură buzna într'acolo. „Trebue să fie un roman puternic şi captivant; a consolat un condamnat. — „Fericirea lui Kyril" cerea toată lumea şi o obţinea pentru trei dolari.

Carul coti la prima stradă; prin pâlnia multiplicatoare răsuna iar şi iar, în mersul carului: „Citiţi — Fericirea lui lui Kyril!" Şi o nouă baracă mai încăpătoare, asemenea unui răsad de flori roşii, răspândea cu o complezenţă monotonă mii de exemplare ale acestei cărţi. Mulţimea de curioşi ajunse până la rafturi. Vânzarea, extrem de bine organizată, satisfăcu cu iuţeala fulgerului imensa cerere. In curând îşi făcu apariţia şi o ceată de vânzători ambulanţi, cari vindeau cărţi din coşuri, sub ochii bizarului reclamagiu. Din această cauză, unii oameni n'aveau nevoie să se despartă nici măcar o clipă de convoi; ei citeau în mers, în timp ce Phil Corbett striga în drum spre locul de execuţie: „Şi pentru suferinzii de insomnie şi pentru bolnavi şi pentru mâhniţi! Iţi abate gândurile, te captivează şi te consolează!"

Sus, pe eşafod, el mai răsfoi odată filele cărţilor, strigând mulţimii: „Iată ce mi-a risipit timpul!" Şi într'adevăr această lectură îi umplu viaţa până la sfârşit, cu o ameţeală binefăcătoare.

Dar deodată îl străbătu o amărăciune:

Acest succes nu-i aparţinea lui — aceste tantieme le lăsa altora moştenire — această carte n'o vindea pentru el — dar nu mai putea opri reclama, căci capul i se prăvăli la pământ.

Cartea însă continua să fie cerută şi, până seara, întregul stoc de cărţi fu epuizat.

Ridi pagliacci

Icoanele-amintirilor, din ceaţă,
Adesea, când pornesc să se desprindă,
Incepe nostalgia să mă prindă
Privind retrospectiv pierduta-mi viaţă.

Atunci alerg cu grabă la oglindă
Prelung îmi fac o mină mai glumeaţă
Sub măşti amăgitoare de paiaţă
Să-mi pot ascunde faţa suferindă.

Şi cu inconştienţa mea nebună
Eu râd că'n viaţă toate-s efemere
Că viaţa însăşi nu-i decât minciună.

Şi râd mereu, să fac la toţi plăcere...
Dar câţi pricep, — când râsul meu răsună —
Că inima mi-e frântă de durere ?!

J. FRUNZETTI

Pro-Arte

Sâmbătă 3 Noembrie a avut loc la Dalles a treia conferință experimentală din noul ciclu de manifestări de artă organizat de d. George Cocea, ciclu care se dovedește de fiecare dată, sortit să se bucure de un succes crescând.

Această a treia ședință a fost închinată lui Robert Schumann despre viața și opera căruia a conferențiat în chip destul de onorabil d. Emil Ciomac. D-sa a prezentat publicului întâi pe omul care a fost Schumann,

GEORGE COCEA

subliniind tot ce a însemnat temperamentul lui și aportul său spiritual și artistic în mișcarea intelectuală și muzicală a epocii, insistând asupra notei particulare a romantismului autorului „*Carnavalului*" care poate fi considerat ca precursor al impresionismului.

După aceia a analizat opera sa sub cele trei aspecte: compozițiile pentru pian, liedurile și scrierile simfonice.

Credem că această parte a expunerii d-lui Ciomac ar fi câștigat dacă ar fi fost mai bine echilibrată în construcția ei. Intr'adevăr, d. Ciomac a insistat excesiv asupra anumitor opere, fără a se mai ocupa nici măcar în treacăt de altele.

Așa de pildă, a vorbit foarte mult de acel „*Carnaval*" care este atât de cunoscut și nu a vorbit de loc de simfonii.

Or, credem că este tocmai aspectul sub care Schumann este mai puțin cunoscut la noi. Ca „poet" al pianului, ca autor de lieduri este mult mai familiar publicului decât ca mânuitor de ansabluri armonice.

Programul muzical următor conferinței a fost demn de toată lauda și de toate așteptările.

D-ra Madeleine Cocărăscu — deși puțin inegală pe alocuri — a interpretat cu sensibilitate, cu vigoare și cu talentu-i cunoscut, Fantesia în do major.

Domnișoara Valentina Crețoiu a fost lung ovaționată după cele cinci lieduri pe care le-a cântat cu voce limpede și caldă. D-ra Crețoiu pe lângă un timbru extrem de agreabil posedă o sensibilitate muzicală și o înțelegere care îi permit să se plaseze direct și simplu în inima melodiei — dacă se poate spune astfel — pe care o interpretează. Din acest punct de vedere am apreciat, în deosebi, felul cum a cântat ultimele două bucăți din program: „*Der Nussbaum*" și „*Wiedmung*".

D. Alexandru Teodorescu a executat mai mult decât onorabil sonata în la minor, pentru pian și vioară.

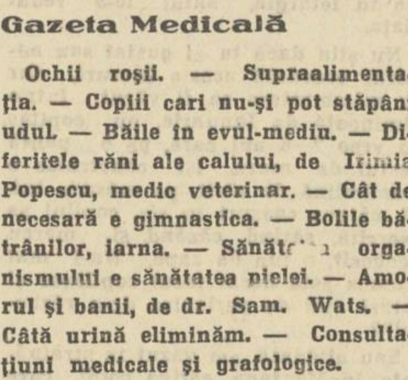
Dacă d. Teodorescu ar avea un arcuș mai docil bunelor intenții ale mânii sale drepte, admirația noastră pentru acest artist ar putea fi fără nici o rezervă. Prima parte a sonatei (Mit leidenschaftlichen Ausdruck) cu excepția ultimelor măsuri ce se resimțeau de unele mușcături prea aspre ale arcușului, a fost foarte frumos executată. Aproape ireproșabil „*Allegretto*" și „*Lebhoft*".

O excelentă impresie a făcut d-na Ghita Mendl Schapira care după ce a acompaniat admirabil pe d-ra Crețoiu, a colaborat cu daruri de remarcabilă pianistă cu d. Tehodorescu la executarea sonatei unde rolul pianului este cel puțin egal de important cu acela al vioarei.

Un public numeros a răsplătit cu călduroase aplauze pe executanți.

Viitoarea conferință experimentală va fi închinată lui Richard Strauss despre opera căruia va vorbi d. N. Missir.

Gazeta Medicală

Ochii roșii. — Supraalimentația. — Copiii cari nu-și pot stăpâni udul. — Băile în evul-mediu. — Diferitele răni ale calului, de Irimia Popescu, medic veterinar. — Cât de necesară e gimnastica. — Bolile bătrânilor, iarna. — Sănătatea organismului e sănătatea pielei. — Amorul și banii, de dr. Sam. Wats. — Câtă urină eliminăm. — Consultațiuni medicale și grafologice.

Cronica Dramatică

Teatrul Regina Maria „Ninon" comedie muzicală de Noël Coward

Când eram în liceu, un profesor de limba română mi-a dat, ca subiect al unei lucrări scrise de fine de an, următoarea întrebare:

„Piesele de teatru sunt făcute pentru a fi jucate. Citite, mai au ele farmec și valoare?"

— Iată un om inteligent! mi-am zis și am răspuns fără ezitare că, deși făcute pentru a fi jucate, piesele câștigă, în cele mai multe cazuri, însutit să fie numai citite, mai ales când cititorul este înzestrat cu un dram de imaginație. Intr'adevăr este mijlocul cel mai sigur de a însufleți o piesă pentru propria-ți plăcere, fără riscul de-a o vedea obiectul a nenumărate deformări și fără iritarea pricinuită de inevitabilele detalii de montare și interpretare care deși având rostul lor bine definit, sunt mai întotdeauna neglijate și încă într'un chip atât de supărător.

Citită, o piesă se desfășoară în decoruri ideal de potrivite și mai ales în ritmul firesc dictat de însăși esența piesei nu de directorul de scenă prizonier al capriciilor diverșilor interpreți cari rar se întâmplă să nu tragă unul la dreapta și altul la stânga, stricând armonia ansamblului.

Profesorul a apreciat mediocru felul meu de a vedea ceiace m'a dus la concluzia că bietul om se ducea rar de tot la teatru.

Ultimul spectacol dela „Regina Maria" mi-a dovedit, odată mai mult, că aveam dreptate.

O întâmplare — ce nu interesează aici — a făcut să-mi cadă în mână textul piesei lui Noel Coward înainte de a o vedea jucată. Citită, piesa mi s'a părut idioată, dar fermecătoare. Așa cum fermecătoare sunt unele secături cheflii și spirituale pe cari — deși știi că nu valorează doi bani, în fond, — le frecventezi cu plăcere pentru destinderea ce-ți procură nesfârșita lor bună dispoziție, un anumit punct de vedere optimist la exces., o conversație vioaie, spirituală, uneori chiar strălucitoare în inconștienta ei efervescentă.

Jucată, piesa mi s'a părut de nerecunoscut. Am avut impresia că acelaș personaj fermecător se întorcea, după un stagiu în provincie, acrit și cu toate trăsăturile-i simpatice îngroșate și deformate printr'o șarje excesivă.

LENY CALER

Este, de altfel, aproape generală tendința în teatrul nostru de a se transforma comicul în burlesc. Se pare că la noi nu își dă nimeni seamă că există un comic ce se desprinde dela sine din însăși structura situațiilor și a replicelor fără să fie nevoe de o șarjare a personagiilor, șarjare care — repet — compromite mai întotdeauna cele mai bune spectacole ale noastre sfârșind prin a scâlcia însuși spiritul piesei.

Este ceiace s'a întâmplat și cu „Ninon".

Comedia muzicală în sine este un fel de invitație pe care autorul o face publicului de a juca împreună acel „joc" al Copiilor teribili *ai lui Cocteau. Intr'un moment în care tot ce te înconjoară te încercuește exasperant și cenușiu, deslegi baierile închinuirii și faci un salt, voit și conștient, în domeniul feeriei unde totul e posibil și strălucitor colorat.*

„Ninon" *este prototipul acestui gen de teatru. Construită ingenios, cu o acțiune ce se desfășoară logic și sprinten în atmosfera unei epoci fermecător frivole — frivolitate răscumpărată de o anumită eleganță exterioară și uneori chiar lăuntrică — piesa aceasta pentru a putea rămâne ceiace este și ceiace trebue, cere imperios o prezentare absolut ireproșabilă, consistând, în primul rând, în respectarea scrupuloasă a anumitor nuanțe în menținerea unei anumite tonalități generale.*

Desigur spectacolul dela Teatrul Regina Maria s'ar putea spune că este onorabil, ținând seamă de greutățile cu care are de luptat teatrul nostru în raport cu posibilitățile lui actuale.

Compania care a repurtat atâtea meritate succese a făcut și de data aceasta eforturi meritorii. In primul rând trebuește relevată montarea foarte îngrijită și chiar luxoasă ca și costumele cari sunt o încântare a privirii prin tonurile calde și variate.

Decorurile sunt foarte judicios adequate, iar fundalul prologului egal de amuzant și satisfăcător conceput.

Ceiace lasă de dorit și știrbește agreabilul piesei este interpretarea. Și cea dintâi responsabilă este d-ra Leny Caler care — lucrul este în afară de orice discuție — a făcut o creație într'adevăr admirabilă, dar... îndepărtându-se de piesă și de adevăratul personagiu al lui Coward.

Ninon este — lucru hotărât — o fată de stradă. Dar... o fată care a rămas totuși cuminte. Verosimil sau nu, acesta este punctul de plecare reprezentând nota de romantism specific al piesei. Ninon este un fel de „lys du faubourg": o fetiță drăgălașe, simplă, incultă și lipsită de orice maniere. Dar nu e nici patent tâmpită și nici patent vulgară — cum a reușit să o facă d-ra Leny Caler — căci de ar fi fost așa nu i-ar fi putut trece prin cap ducelui de Chaucigny Varennes, om avizat și cunoscător de oameni și de lucruri, să o culeagă de pe stradă în scopul de a face din ea o femee de lume pe care să o poată mărita cu un bogat aristocrat?

Ninon e firesc refractară, e plină de viață și veselie și are darul de a face gafe. Dar aceiaș stângăcie spusă într'un fel poate fi o drăgălășenie și, spusă într'altfel, o exasperantă idioție. Tonul face muzica. Ceiace înseamnă că d-ra Leny Caler și directorul de scenă la fel, nu pot avea scuza că textul replicilor le-ar fi dictat linia rolului.

Repet, talentata artistă a făcut o minunată creație, în adevărata accepție a cuvântului. A construit un personagiu viu, autentic care a rămas acelaș dela început până la sfârșit. Și este cel mai mare merit al unui artist. Cu atât mai mult că în această construcție s'a servit — pe lângă unele gesturi grotești ca de pildă poziția cu floarea în mână, la intrarea bătrânului Duce de Benedeu — de amănunte de mare preț, foarte îngrijite și demne de toată lauda.

Ce folos însă că toată această măestrie s'a risipit zadarnic, d-ra Caler rămânând constant în afară de rol.

Unde lucrul acesta apare isbitor este în scena dela pavilion, când se produce scandalul. Reacțiunea lui Ninon — așa cum a fost ea întruchipată până în acel moment — apare cel puțin surprinzătoare. Căci, să vorbim drept: cocota ordinară în fața căreia am crezut că neam aflat până atunci, era capabilă de o astfel de reacțiune și într'un mediu în care era firesc să fie cel puțin intimidată. Să nu se obiecteze că... „așa e piesa" — fiindcă piesa, tocmai, nu este așa.

Scena aceia este minunată și, lucrată în nuanțe, se putea face din ea o bijuterie.

Ea a fost complect ratată. Dar de data aceasta nu din pricina d-rei Caler, ci din vina ansamblului care nu a știut să o secondeze și în loc să ia parte viu și cu tot sufletul la surpriza și emoția momentului, a făcut bleg tapiserie înămolind acest moment într'un plat convenționalism de scenă de Operă.

Adevărata notă a lui Ninon *era nota pe care cu atâta suavitate și măsură a dat-o d-ra Leny Caler pe vremuri personagiului Rini din Kean.*

La fiecare lăsare de cortină mă întrebam:

— Unde este micuța Rini, dansatoarea pe sârmă? Mais, hélas, où sont les neiges d'antan?

In schimb cineva care în vremea aceia era destul de oarecare și care ne-a prilejuit o surpriză din cele mai agreabile a fost d-na Nelly Sterian. Alături de d. Tony Bulandra, d-sa a înțeles într'adevăr ceiace trebue să fie piesa și care a dat o ideie de felul în care trebue prezentată. Eleganță sobră în atitudini, joc de fizionomie și nuanțări remarcabile, foarte „femme du monde" se poate spune fără înconjur că d-na Nelly Sterian a făcut o creație din rolul Juliei Charteris. Exprimarea ei puțin cam caligrafică se potrivea foarte bine cu epoca ușor prețioasă.

D. Tony Bulandra a fost evident în notă, conturând o figură interesantă de aristocrat ce încearcă să fie cinic.

Restul ansamblului acceptabil — cu câteva excepții.

Orchestra și gesticulația d-lui Elly Roman — obositoare. Serenada însă este agreabilă.

INTERIM

Cronica muzicală

Opera Română: Deschiderea stagiunii: „Tristan și Isolda" de Richard Wagner

Opera Română și-a deschis cu drept cuvânt actuala stagiune cu „Tristan și Isolda" *de* Wagner, *cea mai valoroasă lucrare din tot repertoriul instituției și care dacă n'a putut alcătui anul trecut spectacolul inaugural, e cinstită cum se cuvine de rândul acesta.*

Astfel, mulțumită talentului și perseverenței dirijorului-director d. Ionel Perlea, „Tristan" *nu rămâne pe scena noastră o încercare vremelnică, ci intră definitiv în repertoriul permanent al Operei Române, spre cinstea instituției și a publicului bucureștean.*

Față de spectacolul de anul trecut, cel de Joi seara nu prezintă deosebiri însemnate. Decât poate o îmbucurătoare familiarizare cu stilul lucrării a încercaților noștri artiști: d-nele Nestorescu *și* Snejina *și* d-nii Apostolescu, Athanasiu *și* Folescu. *Acest ansamblu, ce poartă — aproape acelaș mereu — întreg repertoriul wagnerian al nostru pe umeri, tinde spre o cât mai mare unitate, apropiind de acelaș nivel voci de intensități deosebite.*

Insă pentrucă această nivelare să nu devie slăbiciune, e necesară — credem — și din partea orchestrei, o oarecare moderație. Să nu se uite că oricât de violentă ar fi pe alocuri orchestrația wagneriană, în concepția compozitorului, această violență se descarcă liberă numai într'o sală de concert, fiind atenuată de poziția retrasă a orchestrei, într'o sală ideală de operă. Cum sala Teatrului Lyric n'are nimic comun cu o sală ideală, nici orchestra noastră nu stă în cușcă, asemeni celei dela Bayreuth, ci e complet descoperită.

Așa dar, dacă dirijorul n'are, din motive strategice, tot interesul să acopere cu masa instrumentală vocile cântăreților — și nu l-a avut, desigur, Joi seara — se impune o oarecare moderație în interpretarea orchestrală a partiturilor wagneriene.

Publicul elegant al premierelor Operei a primit cu entuziasmul său discret de totdeauna reprezentația de inaugurare a stagiunii primei noastre scene lirice.

EN.

Cine dă lecții de gramatică și de stil

Un june foarte pretențios și agitat, fudul nevoie mare — dela o gazetă „spirituală", care face și literatură și critică și filosofie, într'un cuvânt care face de toate cu perfectă liniște și senină încredere în talentele-i numeroase, înciudat probabil și enervat peste măsură că nu e luat în seamă, a început să țipe exagerat, cu accese de autentică chivuță sentimentală, și să dea lecții de gramatică oricui îi stă în cale. Zelul acesta în a servi cu orice chip lecții de gramatică și stil ni s'a părut pe drept cuvânt foarte suspect. A vorbi la fiecare pas, la orice cotitură de „bun simț" de „gust estetic", de „stil" și „cultură", știm că, în regulă generală, înseamnă a le simți din belșug lipsa. Psihanaliștii spun că despre „viril", „virilitate", „vitalitate", nu vorbesc prea mult decât cei ce nu le au, dar le doresc arzător, — deficienții vitali. Junele nostru bătăios care-și zice *Erasm*, pe numele adevărat și semnificativ Petru Manoliu, își dădăcește cititorii în fel și chip: vedeți cititorilor,... dacă ați ști voi cititorilor... ah cititorii miei dragi... o, scumpii miei lectori, of, ah, oh, co!... etc. etc. Toată gama sentimentalismului de foileton este încercată în căutarea chinuită de originalitate de expresii „șic", de flori stilistice, mă rog.

Pe mine, ca cititor, echilibristica aceasta hazlie m'a amuzat și mă amuză strașnic. Insistența în a învăța însă pe oricine cum se scrie corect din punct de vedere gramatical, și frumos ca stil, mi s'a părut ciudată, mai ales când ea a îmbrăcat forme agresive și extrem autoritare. „Trebue, zice undeva în „Țintar", să se arate, așa pe față, brutal,... că în materie de cultură românească... ești obligat să fi respectuos, atât de respectuos încât trebue să înlocuiești corciturile literare".

Timid, cum sunt în calitatea mea de cititor, și neobișnuit cu asemenea ton energic, imperativ, scurt și hotărît ca al unui plutonier, am încercat să fiu mai atent și să văd mai de-aproape: ce vrea să zică? Poate această enervare să fie provocată de mulțimea gravelor greșeli de scris pe cari le descopere zilnic altora. Spre nețărmurita mea surprindere, am găsit însă lucruri într'adevăr demne de subliniat în scrisul acestui purist al limbii românești, așa de pornit împotriva „corciturilor literare", cari strică graiul. Mi-am dat seama, după mulțimea și gravitatea greșelilor grosolane, adevărate perle, că am în față un adevărat atlet, un recordman al ignoranței gramaticale și regulilor stilului literar. Și m'am lămurit asupra naturii pretențiilor și agresivității sale. Sunt insignele ignoranței, superficialității și fudulei gratuite. Pentru a te lămuri și d-ta cititorule, iată, aleg mostrele dintr'o singură lună (Octombrie), deoarece socot că nu strică să vezi cine dă lecții altora. Lecții de gramatică mai ales! Și de stil!...

Din bogata colecție, voiu desprinde zi cu zi la rând, numai ce mi s'a părut mai grav.

In primul rând, greșeli de gramatică (tot ce e subliniat în text). Iată:

— „Există patru categorii de piese de teatru: 1) aceia care trăește prin sine *însuși*, asemenea unui cosmos și *a cărui personagii*..."

— „Falsul *piesii* însă... (3 Oct.).

— „L'heure actuelle — un observator al estului și *a* sud-estului european". (4 Oct.).

— „...eroul central al *piesii*...

— „Și lianele acțiunii *ne-a* cuprins...

— „Așa puțin cât îl cunosc pe Bialik și totuși subscriu la sentimentele care l-a îndemnat pe... (5 Oct.).

— „Dece *operile* sale nu sunt amintite la cursul de psihologie *a* universităților... (6 Oct.).

— „Urechile domnilor cocoțați acolo unde numai imbecilitatea *turmii* le-a îngăduit...

— „dorințele dramatico-bănești ale doamnei sexagenare *și a* d-lui soț.

— „Noua ediție a jurnalului, devenit de multă vreme celebru, este o imagine vie a sentimentelor pe cari, admiratorii *il poartă*... (7 Oct.).

— „Pentrucă orice coordonată corespunde cunoașterei, iar cunoașterea este promovarea numai a unor calități *a operii*".

— „Ar mai rămâne o ultimă posibilitate de a fi *al criticii*...

— „In clipa când citești un roman *de-a* lui.

— „Traducerea *Divinii* Comedii...

— „...cântecul de vrajă și azur al sirenelor din smaraldul topit al *Mediteranii*. Cum a părut să audă d. Pora cântecul *sirenii*?" (9 Oct.).

— „Comisarul poporului pentru afacerile streine *a U. R. S. S.-ului*..."

— „O carte în *a cărui* conținut... (10 Oct.).

— „Formatul și oarecum, tradiția *vechei* reviste..."

— „E insuficent, oricum, *l'ai* lua".

— „...cele mai ilustre minți sociologice și filosofice ale *Europii* de azi". (11 Oct.).

— „Că, viitorul nu este decât prezența *operii*, a *operii* care înseamnă făptura în germene *al lui* mâine..."

— „Romanele sale surprindeau disoluția ființii, sociale în numele căreia Balzac și Zola *creiase* romanul".

— „Și cred că Bernard Shaw avea dreptate când cerea ca *operile* lui..." (12 Oct.).

— „...faptul acesta simplu, elementar, implacabil al răsturnării în neant *al* unei vieți regale". (13 Oct.).

— „.... în cursul *activității* lor..."

— „Deoarece d. Camil Petrescu se află acum într'un loc *a cărui* lipsuri... (14 Oct.).

„Totul este redus la timpul unic, la acea durată care este considerată ca aparținând stărilor sufletești *a poporului*".

— „.... care va împiedica totdeauna o unitate spirituală a *Europii*..."

— „...pentru italienii *a căror* părinți... (17 Oct.).

— „...să-și moaie condeiul în pastia de azur *al* parvenitismului". (18 Oct.).

— „Autorul așteaptă venirea vremii putrede *al lui* Noembrie..."

— „De altfel *însuși* istoria sârbilor..."

— „*Insuși* situația lor,..." (19 Oct.).

— „Oare este în natura *literilor* românești faptul de a fi veșnic *oprită* în loc... (oare cum vine asta: a opri în loc? n. r.). (20 Oct.).

— „Este timpul crinolinei, *a landoului, a ducelui, a* Corei Pearl, *a* țăcăliei și aventurii lui Napoleon al III-lea. E timpul Damei cu camelii, *a* lui Armand Duval, *a* compasiunii și *a* compătimirii. E timpul intimităților și *a* interioruului". (Ce dispreț pentru acordul gramatical! Rețineți: patru greșeli într'o singură frază!!! n. r.).

— „Intr'o clipă ești o simplă piesă supusă *analizii* implacabile a gânditorului".

— „Ființa în cazul când spațiul și timpul sunt forme numai ale mele, e egală cu sine *însuși* și deci moartă".

— „Deci, să recunosc primatul dinamicului, *a* mișcării, *a* efortului, *a* intuiției, *a* duratei, *a* evoluției creatoare, într'un cuvânt, *a* vieții". (Intr'un cuvânt: perseverare diabolicum est. Record: șase greșeli!!! n. r.). (21 Oct.).

— „Doream să fac statistica diferitelor sensibilități *a* acelora cari..."

— „.... era chiar entuziasmat de discursurile doamnei Bouquet și *a* d-lui..."

— „De aceia, comitetul de conducere *a* acestei reviste..." (24 Oct.).

— „Și sunt *admiși* numai acestea..."

— „Atât de mort, încât, când el și-a cerut *însăși* locul în viață,..." (27 Oct.).

— „In primul rând pentrucă un poet, un filosof sau un om de știință, prin *însuși* preocupările lor..."

— „Există dealungul *întregii operi* a lui..." (28 Oct.).

— „...uman, care, aparținând tuturora deși nu este *a* nimănui..."

— „Și gândul acesta *a* lui..."

— „.... la nivelul unei maniere contemporane *adolescenții* lui France".

— „.... în puterile a tot știutoare *a* omului".

— „...și să lege toate *misterile* lumii".

— „Căci France a iubit socialismul din imposibilitatea *de-al* înțelege". (30 Oct.).

— „.. un ziar care-l laudă pe Ury Benador *și'l* înjură..." (31 Oct.).

Și acum, dacă ați avut răbdarea să urmăriți în toată întinderea și unicitatea ei această ignoranță masivă, să alegem câteva perle stilistice ale eminentului și puritanului stilist. Vă veți convinge că nu stă mai prejos decât în cele citate.

Ce ziceți la toate acestea:

— „Și ceva mai mult, aceste procesiuni spaniole sunt și *cele mai definitive*". (2 Oct.).

— „Defectul *acesta* și anume *acela* de a nu putea realiza..." (3 Oct.).

— „In penuria de talente actuală... (4 Oct.).

— „Așa puțin cât îl cunosc pe Bialik și totuși subscriu la sentimentele *care l-a îndemnat*..." (Oare cum vine asta: a subscrie la sentiment?! n. r.). (5 Oct.).

— „Deoarece, a face asemenea analize riști să vezi în eternul uman..." (6 Oct.).

— „Rar mi-a fost dat să întâlnesc o capacitate de fabulație *mai minunat* condusă" (9 Oct.).

— „Diamantul somnolează (?) încă în cuibul (?) întunericului". (Ah, ce graiu pur! n. r.).

— „Acest din urmă făcea psihologia poporului francez din istoricism" (?!) (16 Oct.).

— „Autorul pune mare speranță pe constatarea sa că poporul german este instinctiv". (Ce simplu, direct și profund! n. r.) (17 Oct.).

Urmare în pag. VIII-a

Pagina Cronicilor

MIZANTROPUL

Ce ar fi dacă ar trăi azi Eminescu?

M'am întrebat adeseori ce ar fi dacă ar trăi azi Eminescu, cu alte cuvinte cum ar trăi azi Eminescu, dacă ar aparține generațiunii noastre? Și răspunsul a fost deprimant, după toată logica deprimant. Acum șaizeci de ani, exista un grup de oameni care să dea unui poet o mică bursă cu care să-și urmeze studiile în străinătate, exista un ministru care să ofere aceluiaș poet cu anticipație o catedră universitară, exista un critic care își ajuta poetul nu numai cu condeiul dar cu punga, găsindu-i de bine de rău o slujbă, dându-i o cameră de locuit, internându-l într'un sanatoriu din străinătate, înmormântându-l, punându-i o cruce la căpătâi.

Dar azi? Nu numai că nu s'ar oferi lui Eminescu nici o catedră, cu condiția terminării studiilor, dar ar fi înlăturat prin definiție, cu toate doctoratele din lume, dela ea. Căci azi circulă principiul că literații să-și vadă de literatură, universitatea fiind a... oamenilor de știință. Pentru exemplificarea cazului, să ne gândim puțin la ostilitatea pe care o întâmpină ideia chemării la universitate a unui mare poet. Azi sunt premii literare. Dar Eminescu n'ar lua sistematic asemenea premiu, „de oarece el e destul de cunoscut și n'are nevoe de premiu". Premiul s'ar da cuiva corespunzător mutatis mutandis d-lui Foti. Ar fi Eminescu un scriitor cu trecere, în Societatea scriitorilor? Hotărât că nu. Președinția unei astfel de societăți ar fi revenit cuiva care să corespundă d-lui Corneliu Moldovanu de azi, care apare în frac la toate festivitățile și dă a înțelege opiniei publice că nu poți face carieră chemându-te Arghezi. Eminescu au fi înjuriat de bătrâni ca fiind prea evoluat și ocolit de tineri ca fiind prea bătrân. Omul care scrisese Epigonii *ar fi căzut neapărat victima nouei generații și un tânăr ar fi scris pe dată un articol întitulat „Nu". Atunci a fost cu putință ca Eminescu să trăiască cu chiu cu vai, în ciuda convingerilor sale politice, și să capete o pensie la treizeci și opt de ani. Azi ar muri ca un câine și gazetele care găsesc loc pentru tot felul de știri politice n'ar găsi destul loc pentru un necrolog, cum n'au găsit pentru Zeletin și aproape de fel pentru Zarifopol.*

Și vă asigur că Eminescu n'ar găsi azi nici editor, de oarece scrierile lui nu s'ar vinde, iar instituțiile tipăresc numai poezii de tineri needitați, precum Jebeleanu. Și nici Antologiile nu l-ar cita, unele fiindcă e prea tânăr, altele fiindcă e prea bătrân. Eminescu, trăind astăzi, ar fi un om mult mai nefericit de cum a fost, pentrucă azi ar exista nenumărați confrați care să se creadă mai mari decât el și care să dea prin puterea lumească o confirmare dureroasă a acestei prezumții. Și vă încredințez iarăși că „Gândirea" care s'a pus sub semnul Luceafărului, n'ar publica pe Eminescu, fiindcă nu e ortodox și mai ales ca să nu întunece gloria întunecatului la față redactor al ei și ar găsi o vorbă trivială, spre a-l insulta, de pildă „scăpat din balamuc", așa precum pentru Anghezi a găsit „ieșit din pușcărie". Vremurile sunt azi cu mult mai grele decât odinioară și e mai bine că Eminescu a trăit și n'a apucat vremile de glorie ale d-lui Corneliu Moldovanu.

ARISTARC

Jertfirea literaturii

Continuare din pag. VI-a

nesinceritatea și neeficacitatea. Literatura proletară astfel candidează cu dreptate la rând de literatura universală și unică, cealaltă dizolvându-se în deconfitură.

Este spre onoarea culturii totuși, faptul că se mai găsesc spirite impuse de întrebările aceste esențiale care știu să facă pasul de trecere, și botezul de regenerare. Tot aici ne-am ocupat de cazul Gide pe care îl defineam ca un tragic complex și conflict dintre o operă consolidată și irevocabilă, și noua atitudine a autorului său legat de această operă și fără putința de a-și mai manifesta atitudinea, și de a și-o însuși prin creație. Gide reprezintă astfel prima etapă a trecerii intelectualilor de partea culturii. Jean-Richard Bloch, a cărei carte *Offrande à la politique* ne suscita gândurile de mai sus, o reprezintă pe a doua. Pe acea categorie de scriitori prinși în nămeaza vieții de dilemă și care renunță la prima parte a operii lor, o repudiază, pentru a-și consolida temeinic cea de-a doua pătrundere în viață. Ceiace este mai semnificativ în cartea lui Bloch, — compusă din câteva eseuri inteligente dar nedecise, bâjbâitoare, contradictorii, și dintre care cele mai multe au fost publicate în revista Europe, — este desigur titlul: Ofrandă politicii, jertfă politicii. Bloch știe prea bine, și o și spune de câteva ori în carte, că ceeace desparte vechia literatură de cea nouă este tocmai această bae de politică necesară oricărui om modern în clipele acestea de luptă în care politica este generală și sinequa non. Ceeace încă nu vede, sau mai bine zis nu vedea Bloch pe vremea când își scria essaisurile este că această ofrandă făcută politicii nu rămâne la aceasta și trece tot la literatură. Dar la una nouă validă, potentă și totală. A făgădui frământările sau a ignora problemele momentului nu se poate. A trece însă prin nucleul înflăcărat al zilelor și luptelor lor nu înseamnă a rămâne acolo, și a te transforma din scriitor în agent electoral. Ci înseamnă a reeși înzăuat și proaspăt, și astfel a activa în domeniul tău, propriu, deși în media res.

GHIȚĂ IONESCU

Cinematograful

Beția la cinematograf

In cursul săptămânii expirate nu a fost nici un film vrednic să fie reținut. Poate totuși s'ar putea spune câteva cuvinte despre „Dezamăgire", unde joacă un actor relativ necunoscut, cu numele de Edward Arnold (alături de Ioan Crawford, care este exact la fel cu tot ce a mai fost ea până acum, și de Reymond care este și el la fel cu el însuș — ceeace în cazul lui nu este propriu zis o calitate). Dar vorbeam de Edward Arnold. Este un om între două vârste, cam de vre-o cincizeci de ani, gras și mai de grabă urît; are însă o figură atât de expresivă încât ne seduce din primul moment. Expresivă nu în sensul unor căutături dramatice. Căci omul nostru — cel puțin în rolul lui — este un om oarecare, a cărui singură trăsătură mai accentuată e o foarte, foarte mare poftă de a bea. De altfel, singurele scene interesante ale filmului sunt acele în care eroul nostru e beat. Moraliștii se vor cutremura de sigur citind asta. De aceea mă grăbesc să explic. In genere beția este un spectacol inestetic. Flajoletele executate de picioare, împleticirile limbii, sughițurile precum și urmările lor mai efective, apoi incoerența limbajului, absurditatea ideilor fixe care sunt puse să țină loc de program al acțiunilor, totul contribue pentru a ne oferi tabloul unui mecanism stricat, al unei personalități deranjate, care funcționează la un nivel subuman. Un spectacol trist și demoralizant. Dar nu un spectacol imoral. Dimpotrivă. Căci amărăciunea pe care ni-o provoacă e tocmai cel mai eloquent agent care să ne facă să nu devenim și noi bețivi. Un film cu scene de ebrietate nu-i deci neapărat un film imoral. Cu o condiție însă. Acele scene de ebrietate să fie veridic jucate; să nu dea impresia autenticității; să nu fie șarjate nici în sensul deșănțării (căci atunci ne spunem că-s trucate și că dracul e mai puțin negru decât ni se arată), nici exagerate în sens optimist (căci există oameni care mai cred în virtuțile generoase ce cresc la umbra meselor de bodegă). Ambele aceste „parti-pris"-uri trebue să fie absente. In cazul acesta, scenele de beție pot fi atunci extrem de amuzante și pot prezenta un interes documentar de mâna întâi.

Căci orice film bun, chiar cele zise „pur artistice" trebue să fie neapărat documentare: nici nu pot să nu fie. Dar asta ne angajază într'o discuție foarte interesantă, și din nou actuală. Căci tocmai am pe masa mea broșura d-lui Constantin Kirițescu, intitulată „Cinematograful în educație și învățământ". Este republicarea unui studiu al d-sale asupra cenzurii filmelor, plus alte trei asupra 1) cinematografului în școală, 2) asupra definiției filmului cultural și 3) asupra rezultatelor congresului internațional de cinematograf educativ unde d-sa a reprezentat România. Cunoașteți desigur inteligența fină, talentul agreabil și bunul simț robust al acestui vrednic intelectual român. Tot ce scrie d-sa este interesant. De aceia vom face câteva comentarii asupra ideilor cuprinse în amintita broșură.

Filmul cultural

Despre ideile d-lui Kirițescu asupra cenzurei am vorbit altcândva în această revistă. Ne vom ocupa aci de definiția pe care d-sa o dă filmului cultural (sau educativ), pe care-l opune pe de o parte celui „didactic, destinat să fie utilizat exclusiv în școală", pe de altă parte filmului care — spune d.Kirițescu — „servește la distracția trecătoare, care nu adaogă la capitalul de cunoștințe al privitorului o contribuție cât de mică". Știm noi la ce face aluzie autorul: la cel puțin 80% din inepțiile care defilează pe ecranele noastre. Filme care — am spus-o cu altă ocazie — nu numai că-s stupide și nule, dar pot uneori fi direct imorale din pricina concepției de viață cu totul greșită și primejdioasă pe care o sugerăm unui public compus în cea mai mare parte din dactilografe, studenți, băieți de prăvălie, manicure, ofițeri, tot oameni tineri și relativ săraci, care foarte ușor sunt dispuși a adopta o etică de masă verde, bazată pe noroc și pe „ceasul bun" și prea puțin fundată pe efort și așteptare activă.

Dar atunci ce-i un film cultural sau educativ? D. Kirițescu răspunde foarte logic așa: Cultură însamnă în primul rând știință și artă. D-sa vorbește de facultatea culturii de a „înobila" sufletul, de a-l ridica, de a-l înălța. Și într'adevăr, acestea nu-s simple vorbe late, ci realități foarte precise. Inmulțirea cunoștințelor dă, în mod net și aproape tangibil, impresia că sufletul nostru se ridică la un nivel mai înalt. Această chestiune de „niveluri psihice" nu-i o metaforă, ci o noțiune curentă în știința psihologică — mai cu samă în acea „obiectivă" inaugurată de Pierre Janet.

Acelaș fenomen se produce în cazul unei emoții estetice. Am insistat în repețite rânduri asupra perfectei concordanțe dintre etic și estetic și am explicat-o îndelung. O valoare artistică de bună calitate întotdeauna coincide cu o impresie de inobilare a personalității; chiar reprezentarea unui lucru funciarmente imoral, atunci când este înveștmântat în haina artei, ne face să-l privim cu ochiul dezinteresat de „outsider" de spectator din afară, liberat de prejudecăți, judecând senin și obiectiv. E cel mai mare serviciu ce se poate aduce moralei, această putință ce ni se dă de a face cunoștință cu răul fără risc de contaminare, răul fiind prezentat îndărătul acelor gratii prezervative care sunt procedeele adevăratei arte. Iată de ce un film de o foarte bună calitate artistică, chiar dacă nu are nimic didactic, are însă totdeauna ceva „documentar": ne instruește asupra feluritelor realități morale.

Și vice versa: un film de genul documentar, dacă este într'adevăr documentar, trebue să ne oglindească realitatea în chip fidel; prin asta, el nu se poate dispensa de a fi într'o oarecare măsură, și artistic. Căci documentul dacă nu-i prezentat cu meșteșug, cu toate acele preocupări de plan de expunere și dozare progresivă a efectelor — într'un cuvânt dacă nu e prezentat „cu artă" — nu poate face atent pe nimeni. Câte lucruri interesante se perindă dinaintea ochilor noștri în fiecare clipă a vieții noastre! Și totuș ce puțin profităm noi de toate aceste realități instinctive! De ce? E foarte simplu. Ele trebue să ne „atragă atenția", și asta nu se întâmplă decât dacă în prealabil știm să le privim „sub specie artis", adică din acel punct de vedere dezinteresat și universal omenesc pe care arta îl practică în chip — cred — aproape exclusiv și oarecum monopolistic (căci pedagogul dacă nu-i dublat și de un perfect artist nu poate face nimic).

D. Kirițescu ne amintește cum filme ca Tarzan nu-s „culturale", ci simple exibiții de music-hall. Și are dreptate. Music-hall-ul este mai rău decât lipsa de artă: e artă proastă, artă de calitate inferioară; or, este caracteristica artei de a nu tolera mediocritatea. Afară de asta, un film ca Tarzan, din punctul de vedere al „cunoștințelor" pe care ni le dă, putem spune că ne „induce în eroare". Căci ne reprezintă scene din viața animalelor care nu există decât în imaginația panglicarilor de studio. Nu zic că filmul nu-i „amuzant"; dar este numai atât. Se întâmplă ca filmul să nu fie imoral. Cu atât mai bine. Deobiceiu filmele de genul „amuzant" sunt și imorale. Acesta nu-i. Repetăm: cu atât mai bine. Dar — cum foarte bine spune d. Kirițescu — nu-i deloc, absolut de loc cultural.

In tot cazul, îi suntem recunoscători d-lui Președinte al Comisiei de cenzură pentru rândurile luminoase din broșura sa, în care, pentru încă odată, și pornind dela argumente diferite de ale mele, am avut plăcerea să găsesc păreri identice cu cele pe care le practic eu.

D. L. SUCHIANU

— „... pentru italienii *a* căror părinți rezolvau (?) viața fiind profesori de bel canto". (O, o!).

— „Dar, ceia ce interesează în fața unui ermetism de gândire nu este de a-l critica din punctul de vedere al limbajului (pardon, n. r.). comun". (Ce splendoare de frază! n. r.) (18 Oct.).

— „O filozofie *centrată în jurul* valorii de om!!

— „Meritau „Făcliile" să fie reprezentate, atâta vreme cât *întreaga ei construcție a piesii* se bazează...

— „... ce valoare are „chibriturile" lui Bataille?" (Autenticul Mitică bucureștean și cultural trebue să fie foarte mândru văzând cum îi sunt copiate formele originale de exprimare. n. r.).

— „Insă *de pe* scena unui teatru și încă „Național" (observați ironia, n. r.) ea trebuie să fie interzisă."

— „... natura acestei pasiuni era de o așa natură încât o puteai..."

— „Căci așa cum se situa faptul, el se situa în fundul unui timp." (?!).

— „... a avut un simț al realităților atât de dezvoltat încât cuprindea și artă". (?!).

— „Și nu ne oprim să spunem că..."

— „Un mănunchiu de esseuri cari *se centrează* în jurul acestei cunoașteri". (Stilistul nostru e și recidivist în originalele-i forme de expresie. n. r.).

Iată, dragii miei cititori, ca să mă exprim *à la manière* de Manoliu, numai câteva exemple de originală (iată, o recunoaștem) știință a scrisului literar. Desigur că nedumirirea d-voastră va crește când veți afla, că stilistul și gramaticianul nostru strălucit, e tot așa de „cult" pe cât e de „stilist" și „literat".

De pildă, ocupându-se de traducerea lui Lucrețiu în românește *(Poemul Naturii* de D. Murărașu) gramaticul eminent obiecta traducătorului că *alexandrinii* sunt cam... schiopi. Probabil s'a chinuit foarte mult până să stabilească acest lucru, deoarece din întâmplare traducerea era făcută în *hexametri.*

Tot așa de „instruit" e și în matematicile elementare. Exemplu: „Incă din toate relatările de până acum se poate ști un lucru și anume acela că, după cum plus cu plus, — în matematici, — sau minus cu minus dă minus, (!!!) adică după cum două valori cu acelaș semn dau minus(!!!)..." (27 Oct.).

Ne oprim aci. Credem că toate acestea sunt suficiente probe, și mai cu seamă, convingătoare probe de câtă... cultură, pregătire și talent are d. Erasm zis Manoliu, filosof din „tânăra generație", și pare-se, „șef" pe acolo pe undeva.

Da, după aceste greșeli duble, triple, îndoit-triple de gramatică primară, după aceste perle de stil, după aceste probe eclatante de cultură nu ne prinde mirarea că bătăiosul june își permite să dea altora lecții de gramatică (odată încheia ironic, așa: „admirați gramatica !!!"), că are tupeul să spună: „prieteni îngrijiți-vă mai mult de ceiace scrieți și tipăriți", și că are curajul să amenințe cu tragerea la răspundere a... „corciturilor literare".

E explicabil!

N. TATU

Carnet burlesc

Pregătiri pentru marile călătorii albe

Șezeam trist și singuratic pe unicul fotoliu al odăii mele. Toamna îmi accentua și mai mult tristețea, când ușa scârțâi și, în pragul ei apăru carura atletică a unuia din amicii mei, Joe.

— Ce te aduce pe la mine? îl chestionai eu.

— Vin să-ți spun că e timpul să te desmorțești și să te pregătești pentru sporturile de iarnă... Dar apropos: Nora unde-i?

—S'a dus să colinde orașul, cătând să vadă ce-i nou, ca material de sport!... Regretă și ea, ca și tine, că n'a dat încă zăpada!...

Dar cum patinele au început să strălucească în vitrinele magazinelor, flanelele cele mai colorate, skiurile se încrucișează în panoplii savante s'a dus să le vadă!... Asta, spunea ea, o s'o răscumpere puțin de așteptare!..
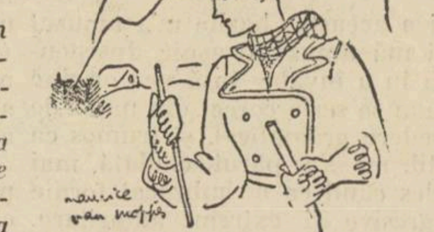

Eram trist, căci plecarea aceasta bruscă a Norei în oraș, îmi mărise singurătatea. După asprimea tonului meu, Joe se simți prost. Când împrejurările din jurul lui devin inconfortabile, contrariu felului meu de-a fi, Joe se refugiază în realitate. Incepu deci să-mi laude binefacerile sporturilor de iarnă.

— Judecă și tu altfel!.. Zăpada recreează pământul și pe oameni... Altădată, lumea era blocată timp de luni de zile în obscuritatea și atmosfera grea a caselor... Dar încetul cu încetul, skiul, venit din îndepărtatele ținuturi ale Nordului, s'a impus... Și când zăpada și-a impus dictatura ei ,skiul s'a dovedit un instrument liberator. Claustrările interminabile sunt o amintire neplăcută pentru toți aceia care alunecă pe zăpadă, mai repede decât merg vara ep șosea. Orășelelor pe cari iarna le svârlea în letargia, skiul le-a redat viața.

Nu știu dacă tu ai gustat sau admirat vreodată aceste lucruri, dar eu mi-amintesc să fi văzut, într'o dimineață de Ianuarie, un copilaș de vreo 7—8 ani care, pe o pantă destul de mare, își construise o trambulină de sărit, pe măsura lui. Și, câteva ceasuri în șir, copilul se exercita, sărind, căzând și, mereu neobosit, o lua da capo. Nu-i mai frumos asta decât jocul copilăros și totuși atât de periculos de-a războiul"?

Sau altădată, am văzut în străinătate, la Montana, câțiva copii care

n'aveau alt costum decât un minuscul chilot și care se jucau din toată inima în zăpadă. Am întâlnit, în unele timpuri însorite și pline de singurătate, skieuri-bărbați și femei — ale căror corpuri erau splendide în lumina albă a zăpezii: alb pe alb, Un spectacol atât de cast, cât erau, desigur, caste, gândurile acestor perechi unite prin marea fraternitate a alpiniștilor și mult mai aproape, atunci, zău! de zei, decât de oameni.

Iar când te afli pe un pisc stâncos, care se prăvale peste câmpii întinse de zăpadă, te poți crede transportat în creștetul lumii.

Lumina îmbăiază ghiața cu aur și uneori cu un fel de tuș violet, alteori cu razele-i slabe, cu albastru rece de oțel...

Pe măsură ce Joe vorbea, eu deveneam și mai melancolic.

— E frumos tot ce spui tu; dar, oricum, gustul ăsta al munților, în plină iarnă, pe mine mă surprinde puțin în fiece an... Te duci ca să te arzi la soare; dar oare este bine ca să arzi? Te duci ca să te expui la razele ultra-violete; dar se cunoaște oare acțiunea lor? Te duci ca să respiri oxigen; dar ce proporțiune rămâne oare la acele înălțimi? Inima bate mai tare; dar e oare bine ca inima să bată mai tare?.. Ar fi atât de simplu să spui: „Nu-mi convinge muntele, dar mă amuz acolo. Și amuzamentul ăsta e sănătate"...

— Nu prea ai dreptate, dragul meu, făcu Joe. Din moment ce femeile care practică sporturi de iarnă se amuză, înseamnă că nu urmăresc altceva. E ultimul cuvânt al terapeuticei lor.

Uite, iarta trecută, mă suisem, în gara de Nord, în trenul care pleca spre Sinaia, când o femeie tânără și foarte nostimă intră în compartimentul meu și se instală în fața mea. Purta un mantou foarte elegant de blană, pe care-l scoase de cum trenul începu să alunece, în pufăitul aburilor, pe sine... Sub mantou, avea un minunat costum de ski... Pe reverul vestonului albastru era agățată o insignă de email și, vecina mea, surprinzându-mi privirea pe care mi-o fixase în mod vizibil de această insignă, îmi dădu, în mod entuziast, toate explicațiile:

— E insigna clubului alpin din Sinaia. Căci mă duc la Sinaia; sunt o obișnuită a Sinaiei...

Era nostimă de tot și avea un fel de a vorbi, care mă amuză grozav; încercai să-i fac curte... Dar ea nu dădu nici o importanță flecărelii mele, ci continuă, cu bujori roșii de entuziasm în obraji, să-mi vorbească de un fel de franc-masonerie a tuturor obișnuiților Sinaia... Că face parte din Clubul alpin și că aproape a făcut un fel de jurământ de credință stațiunii alese... Vezi, dară, că gândul acestei femei nu era decât la sportul ei preferat: skiul...

Glasul lui Joe era animat de un tremur ce i-l da entuziasmul... In timpul acesta, mii de sentimente se îngheșuiau în mine, pe care n'aș fi voit să le mărturisesc... Mă gândeam la Nora și a vedeam respirând, dimineața aerul rece al înălțimilor și, seara, acidul carbonic, ca să nu zic mai mult, — al cazinoului. Dar contradicția asta nu mă ofensa. Din contra!

Dar chiar în clipa aceia, ea năvăli pe ușe, cu câteva pachete în brațe, pe care le risipi, plină de veselie, în jurul ei. Le desfăcu apoi zorită și scoase un tricou de lână, niște pantaloni de pânză albastră și un bonet — o adevărată minune, pe care

începu să le încerce peste rochia-i vânătorească. Aci le punea, aci le dădea de-o parte, ca să vadă cum îi vine, în fața oglinzii; astfel, ea își juca ei singură un fel de poveste în două personagii.

— Ni-i o plăcere s'o vezi astfel! îmi completă gândul Joe, văzând-o cum se agită așa... Las-o deci să se ducă în ținutul zăpezii! îmi spuse el, să-și facă în pace, la sfârșitul anului, voiajul ei boreal!.. Căci, în definitiv, ca și lumina zilei care scade din ce în ce, femeile îi urmează exemplul! Ca și lumina, femeile își fac și ele micul lor pelerinaj al solstițiului, acea scurtă spirală a iernei deasupra umbrei!.. Uite cât de scurte sunt zilele! Și apoi, femeile și-au mai pus și un fel de deghizament, ca să ne arate că ascultă unui fel de rit și unei ceremanii.

Obiectele liturgice, skiul și lampa de spirt, au fost îngrămădite pe o săniuță... Și se duc cu ele spre înălțimi, cum e obiceiul inițiaților. Și colo sus, deasupra oricărei vieți omenești, începe ceremonia... Incepe apoi sărbătoarea, căci de-acolo încep ele să alunece pe zăpada [illegible] lată, văzând cum se deschid în fața ochilor văile profunde.

Ascultam uimit această imprecațiune subită.

— Apropierea zăpezii, dragul meu Joe, te-a înebunit de-abinelea!..

Dar asta nu înseamnă că Nora să nu-și îndeplinească datoria ei față de zăpadă și ghiață!... O vei lăsa să se ducă la Sinaia, nu-i așa?

— A! da, desigur, răspunsei eu cu melancolie acestei invitații.

— Dar nu, nu voi pleca singură! interveni deodată Nora, care până atunci ne ascultase liniștită. Vei veni cu mine... da... Și începu să-mi fredoneze:

Dans un tourbillon qui voltige
On s'en va, se laissant griser
Par la vitesse et le vertige,
Voluptueux comme un baiser.
Fuyant les neiges de la cime
Et le soleil des grands pics bleus,
On glisse en riant vers l'abîme,
Mais qu'importe... quand on est deux.

Cine ar mai fi putut rezista unei asemenea viziuni? Nici eu.

PAUL B. MARIAN

Cărți și Reviste

Reviste românești

Gândirea

(Noembrie 1934)

A reapărut „Gândirea".

D. Octavian Goga ne dă un fragment din „Tragedia Omului", din care ne putem da seama de valoarea și specificul poemei lui Emerich Madach, la a cărei traducere lucrează acum d-sa.

Ocupându-se de „Alexandru Macedonski", d. Ovidiu Papadima fixează câteva puncte demne de reținut:

„Inegala sa operă poetică, închisă în șapte volume, proza sa de o sobrietate neașteptată în construcție, animată însă de pitorescul neprevăzut al limbii, ca o prevestire a scrisului nostru de azi; activitatea sa teoretică și critică, și — mai presus de toate — rolul său hotărîtor în limpezirea procesului nostru de apropiere de modernismul apusean — își așteaptă încă lămurirea.

„E dificil încă să pronunți un cuvânt hotărîtor asupra a ceeace rămâne din tot ce a însemnat și a migălit pe hârtie Macedonski.

„Dar nu se poate contesta, în orice caz, că evoluția sa literară închide în germene multe din întrebările și căutările care au frământat poezia și proza noastră, în cele trei decenii ale veacului douăzeci.

„Dela versuri de cea mai banală și naivă factură, aproape de simplitatea de substanță și de expresie a făuritorilor de romanțe, trece cu o siguranță de subtil stăpân al formei la poezia de colori irizate în nuanțe și de foșnete muzicale a simbolismului".

In restul numărului mai colaborează d-nii Tudor Vianu, Victor Ion Popa, Radu Gyr, Toma Vlădescu, Al. Busuioceanu, etc.

Societatea de mâine

(Iulie-Oct. 1934)

Ce repede au trecut douăzeci de ani? Emil Gârleanu, însă retrăește în amintirea noastră iubitoare. D. Ion Tomuța așterne câteva rânduri frumoase, în amintirea scriitorului de ieri:

„Emil Gârleanu rezistă încă. Trăiește prin toată opera sa și, mai ales, prin acele idilice schițe minuscule — unele de un sens simbolic ce le ridică mai mult valoarea — cuprinsă în volumul „Din lumea celor care nu cuvântă". O carte proaspătă încă și bună, ce se poate citi fără concesii și fără dezamăgiri. Emil Gârleanu s'a aplecat cu auzul lui fin și cu condeiul lui delicat asupra vieților mici din natură, căutând poezia și descoperind mici tragedii, vrednice de relevat, acolo unde simplul viețuitor nu vede nimic neobișnuit.

„Lira lui modestă nu avea coarde puternice. Avea doar sunete mici, de expresivitate simplă, de mare subtilitate sufletească, lăsându-se cucerită de detaliu și trecând peste sentimente puternice.

„Emil Gârleanu a fost un delicat povestitor al lucrurilor sensitive: o gingașe fire de artist, îndrăgostit de amănuntul sugestiv și pitoresc, pe care l-a descoperit în „lumea celor care nu cuvântă".

D. N. Ghiulea face câteva observații cu privire la „Caracterul politicei sociale pentru țărănime".

Mai colaborează d-nii Petre Pandrea, Ion Clopoțel, C. Sudețeanu, C. Albu, etc.

Voiaj

(An. II, No. 10-11, 1934)

Revistele de turism au început să prindă, din ce în ce, mai adânci rădăcini. Faptul e îmbucurător. Turismul a ajuns să fie pus în adevărata lui valoare și să se facă cunoscut prin aceste reviste, cari susțin cultul călătoriilor.

D. Dr. R. I. Călinescu scrie despre „Ostrovul singurătății, Insula Șerpilor":

„Altă dată... când corăbiile vechilor Greci străbăteau, încărcate cu mărfuri, toate mările lumii cunoscute atunci, Insula Șerpilor se bucura de un renume mai mare, căci pe dânsa se ridica templul de marmoră albă al lui Achille care se credea că este îngropat aici și de care lumea greacă veche legase o mulțime de legende, care de care mai frumoase.

„In acest templu corăbierii aduceau jertfe zeilor lor și lui Achille ca să le vină în ajutor în întreprinderile lor comerciale și mai ales în călătoriile pe mare.

„Din vechiul templu al lui Achille, n'au mai rămas decât urmele zidurilor și cioburile vaselor în care se aduceau jertfele și uleiul pentru candele.

„Marmorele cu inscripții s'au cărat pe la diferite muzee din Rusia și numai câteva la Muzeul de Antichități din București".

In restul sumarului găsim numele d-lor Horia Furtună, V. A. Marinescu, Dr. V. Popea, Anton Mistachide, etc.

Alexandru Bilciurescu: Fata cu păr de lup. Roman, Editura Ticu Eșanu

Margareta Moldovan: Numy, Floare de cucută. Editura «Adevărul» S. A.

D. Alexandru Bilciurescu este un scriitor cunoscut publicului și care s'a făcut remarcat prin ușurința vioaie a povestirii și prin abilitatea cu care știe conduce acțiunea spre a se susține cu oare care consecință și logică până la deznodământ.

Romanul său consistă de fapt în două nuvele ceva mai lungi, aproape fără nici o legătură între ele, afară poate de atmosfera groasă și îmbâcsită de fum de tutun, de bârfeală și vulgaritate a „Urlătoarei" și a întregului palat al justiției, dela pod la subsol, atmosferă străbătută de scânteioarele unui foc de artificiu, de glumele și vorbele de spirit curente în lumea baroului.

Eroul central este *Alexis Bihoreanu:* ...jovial, bon vivant, spiritual, chefliu și afemeiat". „Perfect egoist și profund blazat", el nu este nici măcar vițios, ne spune d. Bilciurescu. Pentru el viața nu este o vale a plângerii, ci un... bordel, în care totul e de vânzare...

Totuși în acest om, care cu mentalitatea lui nu poate scrie de cât pamflete, pe care le numește, cu o satisfăcută încredere în sine, „romane cu chee", există o scânteie de umanitate și un oarecare curaj moral. Aceasta caută să ne-o dovedească d. Bilciurescu din prima parte a romanului său „*Avocata*".

Tabloul de moravuri, zugrăvit de autor în această parte a romanului cu fanfaronada omului ce a pătruns în toate tainele rău mirositoare ale culiselor palatului de justiție, este prezintat de un artist care stă pe acelaș plan cu toate turpitudinile pe care le evocă. Pentru ca asemenea dezvăluiri să nu fie pur și simplu dezgustătoare, ca viața însăși din asemenea cloace, artistul trebuie să știe să le dea o perspectivă, să le învălue într'o lumină în care să se simtă cruzimea dureroasă a unei amare și zguduitoare indignări, a unei neîndurate și tăioase judecăți. Aceasta face atât de vii și de impresionante bârfelile lui Juvenal, după atâtea veacuri de când au fost scrise. Aceasta este și tăria sufletească a unui Arghezi. Pătruns de mizeria morală a lumii, adânc zguduit de groaznică indignare răsfrântă în el însuși cu puteri înzecite, izbucnește în exteriorizări vulcanice, în care se revarsă ca dintr'un infern dantesc, un râu de lavă înfocată, rostogolind în ardere scorii, pietre

ALEX. BILCIURESCU

prețioase și puternice emanațiuni de sulf.

Eroul d-lui A. Bilciurescu cu felul de viață și concepția morală pe care i-o cunoaștem nu se putea ridica nici măcar până la nivelul lui Claude Anet, în fața „darului trupului" fecioarei cu părul de lup".

De alt-fel nu înțelegem nici motivele care determină pe fecioara înțeleaptă să se dăruiască tocmai când a înțeles mai bine firea iubitului său și când și-a motivat ei însăși mai bine sentimentul care o face să-i reziste. Rezistă și se dărueşte în momente ce nu sunt de loc momentele psihologice cerute de evoluția sa sufletească.

Totuși trebue să recunoaștem că d. Al. Bilciurescu a încercat să ne arate o impulsie a contimporanilor săi de a eși din mâlul în care se bălăcesc, o mișcare schițată spre sprititualitate de omul trăit, format și deformat de mediul vulgar și fără orizont, din care nu a ridicat măcar odată capul să privească la cer...

Problema este abia atinsă, dar ea există în preocupările autorului și când se va încerca să ne dea o operă literară în altă perspectivă, putem să ne așteptăm la o aprofundare.

▬

O scriitoare care este la prima încercare pare a fi d-na sau d-ra Margareta Moldovan, în cartea sa *Numy*, pe care nici domnia sa nu o numește un roman. Sunt în cartea sa multe observații personale, multe, prea multe portrete și schițe, unele destul de vii și ciudate, subiecte indicate pentru mai multe romane. Sunt de sigur întâmplări trăite. E un material bogat și sunt daruri naturale ce nu cer de cât a se perfecționa. Plutește în încercarea d-sale o atmosferă de fatalitate care se răsfrânge în sufletul, destul de complicat, al „*Floarei de cucută*" de pare că ar trebui să recunoaștem cu pesimiștii că unii oameni se nasc în adevăr iremediabil și incurabil răi, perverși. In descrierile erotice am observat un simț de pudoare; autorea se înfrânează, nu spune tot, nu luminează tainele în toate colțurile lor obscure... Subiectul e interesant și nu se știe ce curbă va urma capriciul dezvoltării unui talent la începutul unei cariere.

Is. Sd.

Reviste streine

Revue des Deux Mondes

(15 Oct. 1934)

Bătrâna revistă, a celor două lumi, ne oferă — în special — studii de istorie literară, politică și literatură pură.

In acest număr d. Paul Hazard scrie despre „*Farse și Farseuri în timpul Renașterii*". Vorbind mai întâiu despre celebrul anonim, cavaler al Tristei Figuri, acest mare și neprețuit farseur, d-sa spune:

„Sărman cavaler al Tristei Figuri, când vei întâlni în drumul tău o frumoasă sastelană care te va duce în castelul său, câte farse te vor aștepta! Subretele, sub pretextul de a te rade, te vor lăsa cu nasul în vânt, cu fața mâsgălită și ochii în lacrimi...

„Dar dacă este o țară care, înaintea tuturor celorlalte, a dat semnalul acestei deslănțuiri, și care întrece pe toate celelalte prin pozne, prin abundență, prin varietatea farselor a căror povestire a răspândit-o în întreaga lume, este fără îndoială Italia. „Nuvela" italiană, care a inspirat dramele mai patetice ale lui Shakespeare, care se află la originea lui Romeo și a Julietei, ca și la originea lui Othelo, nu a iubit numai tragicul marilor aventuri de dragoste și de moarte: ea s'a desfătat de asemenea cu poveștile glumețe care iau în râs fiii oamenilor.

„Scurte, dense, abile în a marca dintr'o singură trăsătură o întreagă psihologie, ironice și vesele, aceste povești au contribuit în măsura lor, să dea literelor italiane un renume fără egal în Europa. Sacchetti le datorește o parte din gloria sa; Domenico di Giovanni, supranumit Burchiello, a excelat în acest gen; Bandello nu uită niciodată comedia lângă dramă; iar Boccacio a brodat atâtea farse pe urzeala variată a Decameronului său".

In restul numărului mai colaborează: Edouard Peisson, Jean Hanoteau, André Demaison, Gérard D'Houville, etc.

Nouvelle Revue de Hongrie

(Octobre 1934)

Această revistă apare la Budapesta. Mai mult în spirit politic, decât beletristic, se bucură de o aleasă colaborare, care arată nivelul intelectual și aspirațiile poporului ungar, în lumina europeană.

Desprindem câteva note interesante din studiul d-lui J. Bisztray care, scriind despre „*Literatura ungară din Slovacia*", menționează că:

„Printre mișcările intelectuale ale teritoriilor detașate, acela al Transilvaniei, cu renașterea lui literară, este fără exemplu în istorie...

...Transilvania, revenindu-și iarăși dintr'un prim leșin, era cea dintâi să-și distingă în mijlocul circumstanțelor nouă, nouile sale datorii; și, recurgând la toate energiile sale în domeniul intelectual, a făcut literaturii ungare un dar de bogată înflorire, multicoloră și multiformă".

„Mai puțin favorabilă era situația minorității ungare din Slovacia și din Rutenia, având în vedere chiar numărul mult mai restrâns (1.000.000). ...In fine o expansiune a vieții literare mai liberă a fost întârziată prin faptul că minoritatea ungară din Slovacia, la întâlnirea cu cea din Transilvania, s'a organizat din capul locului pe terenul politic, iar nu intelectual".

Mai colaborează: Philippe Develle, Emeric Révész, Iszo Ferenczi, André Coeuroy, J. Balogh, etc.

Revue Bleue

(20 Octobre 1934)

Din sumarul ales cu care ni se prezintă acest număr, reținem câteva rânduri din articolul d-lui Georges Braun despre „*Opera filozofică a lui Hoëné Wronski: Architectonica Mesianismului*". De fapt opera aceasta a fost recent studiată de savantul francez Francis Warrain, care a dat la lumină primul volum (din 7, cât va cuprinde întreg studiul), din opera lui Wronski. Deci Warrain are aci rolul de comentator.

„Caracteristic pentru atitudinea comentatorului sânt numeroasele conexiuni și analogii pe care caută să le stabilească între doctrina lui Wronski și aceia a S-tului Thomas... Warrain obține un rezultat foarte important: el dovedește într'un mod irefutabil supra realitatea Absolutului-Dumnezeu, situând esența sa cu totul în afara și de-asupra universului și chiar deasupra „lumii de principii creatoare", accesibile rațiunii absolute".

D. Jacques Maupas se ocupă de „Chestiunea Sarre", care este una din cele mai delicate ale prezentului. Iar d. Philéas Lebesgue publică câteva poeme din Grecia, de o savoare cu totul originală.

Despre probleme politice se ocupă d-nii Bertrand Nogaro și Dumont-Wilden.

SYR.

Cronica literară

Sandu Teleajen, Drumul dragostei; D. V. Barnoschi, Rumilia

Dacă prin îndrăzneală se înțelege faptul de a trata în literatură probleme pe care nu eram obicinuiți să le socotim printre preocupările scriitorului, atunci de bună seamă că atât d. Teleajen cât și d. Barnoschi dau dovadă de o mare bravură. Departe de mine de a-mi însuși un punct de vedere îngust și de a mă înverzi la față ca un quaker în fața unui sân. Cred totuș de datoria mea să atrag atenția asupra limitelor teoretice ale artei care, așa cred, coincid cu acele ale conștiinței. Și cum viața sexuală alcătuește osia însăși a existenței umane, nu vom avea niciodată dreptate să stăvilim materialul documentar al scriitorului, dar vom fi totdeauna în dreptul nostru de a ne întreba dacă el a slujit cu adevărat la expresiunea artistică a unei stări de conștiință. Inițierea în viața sexuală trebue să fie, prin natura lucrurilor, în chip deosebit sguduitoare pentru făptura umană. Scriitorul adevărat n'a putut fi străin de această răspântie fundamentală a sufletului, și la drept vorbind arta în aproape integralitatea ei este manifestarea acestei turburări.

Scriitorul s'a ferit însă de a analiza laturea pur animală a acestui proces (în măsura bineînțeles în care formează un obiect pentru conștiință) și de abia ultimile decenii, sub înrâurirea unei concepții social-medicale a raportului sexual au dat scriitorului curajul de a se coborî acolo de unde sufletul ia cunoștiință de funcțiunea propriilor simțuri și de rostul subconștientului în economia generală a vieții psihice. Romain Rolland este, dacă nu mă 'nșel, cel dintâi care a spălat problema de un fals romantism, dar care a repus-o cu o clasică puritate. Fără un punct de vedere superior, literatura sexuală se preface însă, hotărît, într'un cabinet secret pentru stimularea funcțiilor genezice. Dacă această măsură n'a fost totdeauna respectată în romanul românesc, am avut prilejul sub raport documentar, să facem o uimitoare constatare de ordin social și anume că în pregătirea la viața simțurilor a tînărului orășean român personalul de serviciu feminin ocupă locul de frunte, corespunzând *midinetei* sau *modelului* parizian.

Intru cât privește *Drumul dragostei*, trebue să recunoaștem d-lui Sandu Teleajen o mare voință de a găsi un subiect insolit și de a-l trata convenabil. Adunarea faptelor e laborioasă și impresia generală compactă, dar firește că de la întâiul roman nu se pot face autorului observațiuni prea exigente. Sentimentul general e de ceva onorabil ca întreprindere literară dar mai ales interesant sub unghiu documentar. In fond e vorba de experiențele sexuale ale unui tânăr ploeștean (devenit mai apoi medic), până ce prin căsătorie își găsește liniștea fiziologică. Dar *tema* d-lui Teleajen pare să fi fost o problemă mai gravă de ordin genital și anume imposibilitatea bărbatului de a-și satisface simțurile cu un trup străin de acela al femeei iubite. „Inclinarea bolnavă răsărită în el de a nu putea poseda nici o femee până nu-și proecta în minte chipul Nuții, era treapta de evoluție firească a plăcerii ciudate pe care o simțea de copil: plăcerea de a vorbi mintal cu el însuși cum ar fi vorbit cu un al doilea eu." E o oarecare metafizică aci, sub care e posibil să se ascundă un adevăr ce scapă competenței noastre. Fapt este că autorul e atât de preocupat de a spune „adevăruri", încât laturea documentară e singura care ocupă întâiul plan al cărții. „Adevărurile" acestea le cunoaștem mai mult sau mai puțin toți și mi-e teamă că autorul a pus oarecare brutalitate în desvăluirea lor „... nopți turburi de poluții... ai s'o iei pe pereți, băiatule!... Pune mâna... Acum pun și eu la tine... Deschee-ți pantalonii... Să vezi ce bine e... bae cu sublimat la m... Ne jucăm... fără pantalonași..." iată numai câteva crâmpee timide de citate dintr'un text care de la un capăt la altul transcrie cu mult curaj limbajul vulgului în legătură cu îndeletnicirile sexuale. Pe alocuri se remarcă o înrâurire a dramaturgului asupra romancierului în monologuri ce n'au sensul unei meditațiuni mentale de valoare lirică, pentru ca să le putem îngădui abaterea de la firescul convorbirii:

„Am să-ți dau sânii să te joci cu ei și-am să-ți șoptesc: „eu sunt!" Am să-ți desgolesc pulpele și-am să-ți spun: „plimbă-ți mânile pe căldura și pe formele lor, tot eu sunt! „Am să-ți dau pântecul... și-am să țip ușor: „Sunt c... va ta... Ia-mi sânii. Sărută-i. Sunt rotunzi și fierbinți. Uite: scot și rochia. Rămân goală... Joacă-mi-te cu mânile... etc."

Eroina pare o absolventă de conservator și acel *joacă-mi-te* e cam declamatoriu. Dar chiar sub raportul documentar sunt unele lucruri curioase. Nuți e o fată stricată practicând un vițiu străvechiu, care la vârsta când altele întemeiază o căsnicie suportă cu multă filosofie, o infecție regretabilă a sângelui. Eroul cărții, doctorul Niky, o iubește din copilărie și o ia în cele din urmă de soție.

Inainte de a se decide, el face iubitei lui o analiză a sângelui și rămâne plăcut impresionat când constată că buletinul arată numai „slab pozitiv". Nedumerirea noastră e aceasta: ori Niky iubește pe Nuți în așa chip în cât calitatea sângelui ei nu mai înseamnă o piedică (mai ales dacă, dată fiind atmosfera romanului, nici el nu e prea pur) și atunci investigațiile sunt de prisos, ori sănătatea femeei constitue o problemă serioasă pentru Niky (cum se pare) și atunci mă îndoiesc de cunoștințele unui medic care crede că o femee căreia i se fac injecțiuni cu „neo" e în stare să-l facă fericit.

La drept vorbind ne dăm și noi cu părerea, fără pedanterie, fiindcă eroinele cu slab pozitiv scapă de sub criteriu' criticii. Pentru un medic informațiile acestea pot fi de cel mai mare interes, pentru criteriul literar ele sunt numai dovada onorabilă a dorinței d-lui Sandu Teleajen de a lărgi sfera de inspirațiune a literaturii române.

▬

D. Barnoschi este un intelectual și cunoștințele sale au putut fi folositoare cititorului în chiar paginile acestei reviste. Aș avea de observat d-lui Barnoschi o anume ostentație în alegerea temelor sexuale și chiar o atitudine strigătoare și până la un punct bizară, ce nu stă bine unui om cult. Titlurile lucrărilor sale sunt de felul acesta: *Văicăreala, otrăvește și cu încetul ucide, eseu; Mărturisirea trupului pentru descătușarea spiritului, eseu.* D. Barnoschi luptă de altfel pentru o morală sexuală mai liberă și studiile sale asupra nudismului sunt caracteristice în această privință. Trebue să fim drepți și să mărturisim că în aceste studii autorul arată deseori un ochiu satisfăcător de inteligent. Ceeace ar putea să ne supere este, într'o activitate cu direcții etice, intenționata scoatere în evidență a calității de cabinet secret al scrierilor. Despre *Rumilia* autorul scrie: „Această carte nu este pentru tinerii cu mintea crudă, nici pentru persoanele zaharisite în prejudecăți, nici pentru criticii grăbiți sau care uită maiestatea misiunii lor", anunț ce e un fel de „numai pentru domni și doamne" întrebuințat de sălile de spectacol pentru a atrage tocmai pe tinerii cu mintea crudă. Mi-e teamă că maiestatea criticii constă pentru d. Barnoschi ca și pentru atâți alți publiciști în faptul de a lăuda scrierile sale. In cazul acesta critica își va uita maiestatea și se va mira că d. Barnoschi are aerul să îndreptățească (luând atitudine violentă împotriva „moralei bolnave de tabu") niște eroi depravați, care ar avea nevoe de tratament medical. Clara este ca și Nuți, o fată vițioasă, care s'a deprins să-și delecteze simțul genezic fără concursul celuilalt sex, ca să ne exprimăm cu oarecșicare decență. Ea se îndrăgostește de un magistrat destul de matur, pe care îl iubește utilizându-i fotografia și folosindu-se încolo.... de propriile ei mijloace. De aci urmează, firește o sterilizare a funcțiilor ei, o imposibilitate de a se bucura direct și omenește. Clara se desbracă în fața lui Orsat, îl pune și pe acesta (care e destul de pervers, cu toate aerele lui moraliste, ca să se desbrace, dar nu-l poate

Urmare în pag. X-a

Insemnări şi polemici

Prezidenţia S. S. R.-ului

Unul dintre prezidenţii Societăţii Scriitorilor Români, care au făcut mai mult şi au ştiut să fie şi un bun şi nedesminţit camarad, a fost d. Liviu Rebreanu. D-sa a ştiut să se şi lipsească de această obositoare onoare când o coaliţie de ţigani înfumuraţi şi de cramponi calculaţi a ţinut să se improprietărească la prezidenţie.

Dacă scaunul d-lui Rebreanu a servit mai târziu de soclu unei caricaturi, asta se întâmplă şi la aşezămintele mai mari decât o tovărăşie de scriitori blazaţi şi inactivi în păstrarea meritelor afirmate. Unui conducător massiv îi urmează un succesor găunos.

LIVIU REBREANU

Locul stăpânului scârbit îl ia bucuros rândăşia. Adevărul este că alternând valorile cu umbrele şi exponenţii cu diminutivii, la prezidenţia S. S. R. niciodată nu s'a cunoscut o figuraţie mai lamentabil ru[illegible] ca în prezent.

Este timpul ca d. Liviu Rebreanu să primească să fie reales, ca membrii să-şi dea seama că Societatea trebue reprezintată decent şi ca scaunul prezidenţial să fie desinfectat.

Anatole France

Anatole France a murit la vârsta de optzeci de ani. Puţin timp înainte publicase „La vie en fleur" şi „Alfred de Vigny". „Ile des Pingouis", apărută în 1908, ajunsese la două sute treisprezece ediţii. „Le Crime de Sylvestre Bonnard" (1881) era la ediţia două sute patruzeci şi patru, „La Rotisserie de la reine Pédauque" (1893) avea două sute cinci zeci şi una de ediţii, „Le livre de mon ami" (1885) două sute cincizeci şi şapte, „Les Dieux ont soif'" (1912) două sute cinci zeci şi nouă, „Thaïs" (1891) două sute şapte zeci, iar Le lys rouge (1894) avea trei sute douăzeci şi opt... Deci glorie, avere, apoteoză, pe care maestrul, cu aerul său blazat, ştia să le savureze fără să le mărturisească.

„Am făcut înconjurul lumii, — scria Blasco Ibanez în „Paris-soir", — pentru toţi cei ce se interesează de viaţa literară, în toate ţările, Anatole France încarnează spiritul francez. Când nu va mai fi maestrul se va găsi oare cineva care să-l poată înlocui? Eu nu-l văd.

Maurice Maeterlinck îi dedica acest mic joc de cuvinte:

„La Fontaine şi Voltaire s'au scoborât din Câmpiile-Elisee ca să surprindă şi să încânte pe muritori venind mai întâi în France".

■

E inutil să mai reamintim onorurile funebre făcute la moartea marelui om, fiindcă toate s'au petrecut prea de curând. Mult mai interesant e un document rar, anume actul de botez al lui Anatole France găsit în arhivele parohiei Saint-Germain-des-Près, din Paris:

„La 9 Iunie 1844 a fost botezat Françis-Anatole, născut la 16 Aprilie acelaş an, fiul lui François-Noël Thibaud, librar, şi Antoinette Gallas, soţia sa, domiciliaţi pe cheiul Malaquais 19, din această parohie. Naşul Jacques Charivay din strada Lille, 20; naşa: Henriette Stephanie La Rade, din strada d'Argenteuil, care împreună cu tatăl au semnat împreună cu noi". (Urmează semnăturile).

Toată lumea s'a întrebat de multe ori cum i-a venit ideea tânărului Anatole Thibaud de a-şi lua încă de foarte tânăr pseudonimul de „France". El l-a scris pentru prima oară atunci când a publicat prima poemă compusă la vârsta de doisprezce ani în onoarea Sfintei Radegonde. Tatăl său a copiat în mai multe exemplare poema fiului său, mândru de-a fi părintele unui astfel de poet şi de a-i fi dat şi numele.

ANATOLE FRANCE

In adevăr François Thibaud se născuse în Anjou, unde adese ori se spune „France" în loc de François, încât vecinii-l numeau în chip familiar „le père France"....

Anatole, fără să caute prea departe, şi-a ales ca nume de scriitor porecla tatălui său.

---

poseda decât... în baza fotografiei. Tragică situaţie, e adevărat, caz destul de comun de frigiditate şi viţiu, dar dacă autorul a urmărit purificarea moralei burgheze, nu văd cum lectura cărţii acesteia ar putea ajuta la ceva. Cultul phallusului pe care îl profesează obscena Clara nu mi se pare de loc purificator:

„Ea se deslipi de el şi zise iarăşi: „Inchide ochii!... Nu te mişca... In sfârşit văd... văd zeul care mi s'a ascuns atiţia ani! Cu o violenţă care să-i frângă ruşinea, se aruncă în genunchi la marginea patului, se aplecă peste mijlocul lui, apoi sărută cu evlavie, etc., etc..."

Dacă se poate face o apropiere între romanul d-lui Teleajen şi acela al d-lui Barnoschi, sub raportul preocupărilor înrudite, trebue neapărat să distingem calitatea de adevărată experienţă literară a celui dintâi, de simpla dorinţă de senzaţional a celui din urmă, în care criticul, cu sau fără maestate, nu e îndreptăţit să vadă semnele unei vocaţii. Dar şi unul şi altul, îşi culeg materia din domeniul depravaţiunilor sexuale, şi ca atare, dacă sunt interesante pentru medic şi sociolog, şi cel dintâi şi pentru cititorii de literatură, le cred păgubitoare pentru adolescenţi.

G. CALINESCU

Hans Vaihinger

Marele cugetător Hans Vaihinger, a cărui „Philosophie des Als ob" făcuse pe vremuri atâta sgomot, aducând creatorului ei o glorie universală, a împlinit la 25 Septembrie vârsta de 82 de ani. Orb de multă vreme, Vaihinger îşi trăeşte ultimele zile la Halle, unde a activat decenii în şir, ca profesor la Universitatea din acea localitate. El poate fi considerat un înţelept în adevăratul sens al cuvântului, datorită nu numai teoriilor sale, cât şi prin resemnarea stoică şi seninătatea sublimă cu care îşi suportă soarta.

De foarte timpuriu s'a manifestat la Vaihinger un impuls al cunoaşterii într'adevăr faustian, care l-a făcut să cerceteze toate domeniile ştiinţei. O mărturie a uimitoarei sale culturi ne-o depune opera sa capitală „Philosophie des Als ob" pe care a scris-o la vârsta de abia 21 de ani. „Recunoaşte adevărul, chiar atunci când e înspăimântător" — aceasta era deviza acestui cugetător curagios.

Decenii în şir, Vaihinger şi-a ţinut opera sa de căpetenie închisă în sertarul biroului, aşteptând pentru editarea ei ivirea unor vremuri favorabile ideilor sale.

Vâlva pe care a stârnit-o această originală şi totodată paradoxală teorie a cunoaşterii, n'a fost neînsemnată. Doctrina ficţiunilor gândirii a prilejuit o mulţime de cercetări şi desbateri filosofice, câştigând cu vremea o mulţime de aderenţi, printre care şi specialişti din alte domenii, care priveau specialitatea lor ştiinţifică din punctul de vedere al lui Vaihinger aprofundând-o potrivit ficţiunilor. Cuvântul „Als ob" imprimat de Vaihinger a devenit un „Schlagmort" mult citat, un „aperçu" renumit.

Ideia fundamentală a filosofiei lui Vaihinger e cunoaşterea, că în gândirea naţiunilor logice contradictorii ne servim de aşa numitele ficţiuni, care totuşi, practic, ne furnizează rezultate utile. Aceste ficţiuni sunt artificii indispensabile ale spiritului omenesc, pentru guvernarea lumii fenomenale. Nonvaloarea logică are, deci, valoare biologică.

Puncte de plecare ale acestei concepţii le-a găsit Vainhinger la marii gânditori: Nietzsche şi Kant. In timp ce Netzsche era adeseori considerat ca poet, care filosofează, Vaihinger — într'o cărticică demnă să fie citită — a arătat coherenţa interioară a concepţiei sale universale. El mai are meritul de a fi deschis noi drumuri interpretărilor kantiene. Nietzsche a lansat cuvântul despre „aparenţa stimulului de viaţă". Şi la Kant găsim în germen filosofia lui Vaihinger, când declară că ar trebui să acţionăm în aşa fel, caşi cum ar exista un Dumnezeu şi o voinţă liberă.

Vaihinger a desvoltat această idee într'un sistem al tuturor ficţiunilor teoretice şi practice. Din punct de vedere logic, cunoaşterea noastră e defectuoasă, contradictorie, inexactă. Prin aceasta însă, Vaihinger n'a exprimat asupra cunoaşterii verdictul de moarte. Căci alta-i semnificaţia, care mai înainte se afla mult în urmă, faţă de valorificarea pur logică: semnificaţia biologică.

Scopul gândirii e acţiunea, stimularea vieţii. Dacă cunoaşterea isbuteşte să dea rezultate practice utile, atunci şi-a îndeplinit misiunea, fie că acestea au rezultat pe temeiul reprezentărilor, insuficiente din punct de vedere teoretic.

Totodată, Vaihinger degajează cunoaşterea de obligativitatea acordului cu obiectul şi o concepe numai ca funcţiune biologică, stimulatoare de viaţă. Din această cauză, ficţionala teorie a cunoaşterii poate fi numită şi „funcţională".

Putem, ba trebue adesea să activăm pe baza reprezentărilor insuficiente şi ajungem în acest chip — aşa cum ne-o dovedeşte experienţa — la scop. Reprezentările noastre sunt abreviaţiuni, falsificări ale realităţii şi totuşi, aceste ficţiuni ne sunt indispensabile şi preţioase.

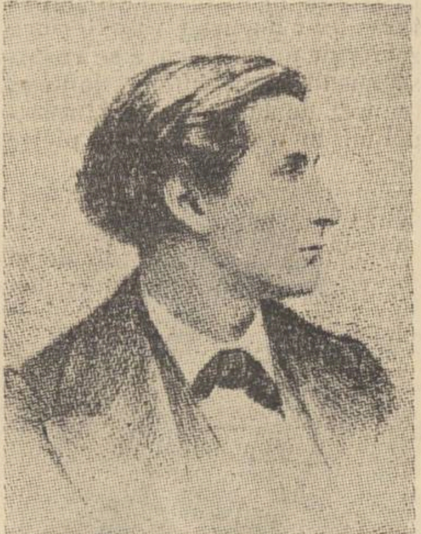
Actuala filosofie e stăpânită de un puternic curent, anume curentul de gândire biologică, care priveşte şi valorifică totul din punct de vedere al biologiei, al vieţii. In special pe tărâmul teoriei cunoaşterii, acest curent a răsărit sub forma „pragmatismului". Prin teoria asupra valorii biologice a ficţiunilor, Vaihinger aparţine acestui curent: teoria cunoaşterii e o specială variaţiune a teoriei pragmatice. Când se va vorbi despre filosofia secolului al XX-lea, se va pomeni şi de Vaihinger, ca de un gânditor, care a stimulat spiritele şi care a pus în discuţie noui probleme filosofice.— A. B.

Casa lui Coppée

Coppée *locuia în Rue Oudinot No. 12, într'un mic pavilion pe care i-l inchiria* baronul Cochin *şi care sămăna cu pavilionul vreunui gardian silvic oarecare. Pavilionul însă dădea direct în parcul seniorial, despărţit numai printr'o poartă barieră.*

Cei care l-au vizitat şi printre ei Léo Larguier, *îşi amintesc încă de hainele sale totdeauna cenuşii, cu canotierul de pai sau pălărie melon plecate puţin pe o sprânceană. In chipul său totdeauna ras proaspăt şi patinat străluceau ochii verzi-albaştri sau albaştri-verzi ca un amestec de opale şi smaragde, albaştri palizi şi verzi de o culoare unică, pare că ar fi fremătat în ei unda mării răsfrângând albastrul cerului. Acoperit de onoruri, având tot felul de medalii şi distincţii, el ştiuse să-şi păstreze în toate situaţiile accentul cel mai uşure şi cel mai mişcător al spiritului parizian, în glas şi în suflet.*

In câteva cuvinte zugrăvea o caricatură, cu o fantazie neîntrecută, dar nu împingea niciodată şarja până la răutate şi cruzime. Caracterul său cel mai pronunţat era o bunătate zâmbitoare. Era bunătatea şi sentimentalitatea păstrată de când era un piciu în mahalaua Parisului, mila pentru orbul cu caterinca, pentru calul istovit şi căzut în stradă, pentru cerşetorul zdrenţuit şi urlător...

COPÉE

Casa lui din Rue Oudinot era plină de familiaritate şi de bonomie. De fapt nu-i plăcea decât tovărăşia poeţilor şi încă a celor mai leneşi, pe care-i primea cu prietenia binevoitoare a unui camarad bătrân.

Niciunul din aceştia n'a ajuns mai târziu cine ştie ce glorie literară, dar toţi pregăteau sau scriseseră deja balade, rondouri, sonete, cântaseră bergere versailleze sau pieroţi banvilleşti. Erau toţi cuminţi şi serioşi ca tinerii din poemele rimate ale lui Coppée, zice Léo Larguier în spiritualele sale amintiri intitulate „Avant le Déluge".

Coppée era un parizian de baştină, cum zicea el:

Je suis un pâle enfant de Paris
et j'ai
Le regret des rêveurs qui n'ont
pas voyagé.

In primblările sale nu ieşea mai niciodată din arondismentul VII, nu ieşise niciodată la ţară decât până 'n marginea mahalalei unde copilărise. De acolo din viaţa micilor burghezi printre care a trăit, scotea el croqui-urile sale intime de o poezie mijlocie dar încântătoare.

Apartamentul poetului „Umililor" era acel al unui burghez care stă bine din arondismentul VII.

Avea multe cărţi legate bine, dar fără acea fineţă artistică de care dădeau dovadă lucrurile din casa fraţilor Goncourt, sau chiar a lui Zola.

Avea câteva tablouri, dăruite probabil, de calitate de mâna a doua, din acele ce se puteau admira în anii 1875—95 la Saloanele oficiale: efecte de zăpadă, pieţe bretone, beduini în rugăciune, imitaţii după Meissonier sau „Patrule de nobili" *de ale Édouard Détaille.*

In fiecare Sâmbătă la orele şase, după ce plecau „les raseurs", oferea un aperitiv tinerilor pe care-i iubea mai mult. Mergea cu ei la Café des Vosges, *rue de Sèvres colţ cu bulevardul.*

Îi plăcea mult ceasul acesta al aperitivului şi mergea adesea la Bobino, *unde făcea un haz nespus de publicul care făcea* couac, *decâte ori vre-o cântăreaţă făcea câte un chix, bombardând-o cu sâmburii de la vişinata pe care o consumau.*

Sportul feminin

Argumentul cel mai tare împotriva sportului feminin este teama ca femeile să nu-şi piardă feminitatea, pierzând dulcea trândăvie care a făcut atâta vreme farmecul şi gingăşia lor.

„Lanes Club" din Londra a organizat campionate de „lupte între doamne"! Clubul din Backer street a fost luat cu asalt când s'a anunţat match-ul *Dar în loc de ovaţii şi triumf, „blonda tigroaică" Misses* Peggy Parnell *ca şi „pantera neagră" miss* Ivy Russel *nu au căpătat în timpul luptelor acestora destul de brutale decât vociferări... dar numai pentrucă spectatorii nu le găseau destul de crude, destul de dure!*

Se pune deci din nou chestiunea utilităţii sportului feminin din punct de vedere al esteticei, al moralei, al mondenităţii, etc.

Să ne înţelegem. Nu poate fi vorba de sportul profesional, *care pentru bărbaţi ca şi pentru femei este cu totul altăceva decât „sportul" în deplinul şi adevăratul său înţeles.*

Acesta a creiat din punct de vedere fizic femeia cu linii lungi, subţiri şi mlădioase care este tipul femeii moderne. Că aceasta este şi trebuie să fie tipul de frumuseţe feminină, este în afară de orice discuţie.

Frumoasele Grece din lumea antică, după canoanele antice, trebuiau să aibă de şapte ori şi jumătate lungimea capului. Eroinele lui Watteau aveau de opt ori lungimea capului, iar siluetele de modă ale lui Begnini posedă cel puţin de 12 ori această lungime!...

Trebuie să recunoaştem că tipul femeii de azi ne prezintă o siluetă mai sveltă şi mai sprintenă decât Victoria dela Samothrace şi decât Venus Anadyomene.

E greu de demonstrat cum şi cu ce contribuie fiecare sport la construirea acestei siluete care, ori ce s'ar zice corespunde gustului, idealului, spiritului acestor vremuri.

Tenisul *dă graţia plecării înainte a bustului:* Basket-ball-ul, *jocul favorit al fetelor americane este poate acel ce contribuie mai mult la lungirea siluetei: braţele în aer, capul înălţat... E un joc ce trebue răspândit în educaţia feminină cât se poate mai mult.*

Golful *dă graţia şi armonia dinamică.*

Cât despre nataţie, *ea poate fi privită ca sportul tuturor sporturilor şi merită aprobarea cea mai largă...*

Mulţumită lor nu mai vedem fetiţe gălbejite şi slăbuţe ca nişte păianjeni, domnişoare gingaşe, care leşină la vederea unui şoricel, mame care-şi pierd capul când curge o picătură de sânge din năsucul puişorilor.

Sportul acesta, dar nu oribilul sport profesional, a dat femeilor moderne hotărîrea, curajul, energia, stăpânirea de sine de care dau dovadă în viaţă sau în carieră.

Boxul, pancrace-ul *şi tauromachia, în care frumoasa senorita* Carmella Sowador *a avut succese strălucite la Madrid, nu trebuie să ispitească cu nici un chip femeile care doresc să rămână tipuri seducătoare şi elegant feminine.*

Maurice Bedel feminist

Maurice Bedel, scriitorul spiritual al multor romane între care şi „L'Amour camarade", *volum de schiţe vioaie, în care redă diversele aspecte, uneori foarte neaşteptate, ale iubirii moderne, este un prieten al feministelor, în care acestea pun multă încredere.*

Intr'un interview pe care el l-a dat reporterei feministe Germaine Berry *relativ la întrebarea dacă femeia de azi e mai fericită decât cea de odinioară, a răspuns fără nici o umbră de îndoială:*

— „Dar se'nţelege, fără nici un fel de discuţiune!

„Cuceririle ştiinţei şi ale mecanicii nu ne pot da fericirea, nici nouă bărbaţilor, nici femeilor.

„Uşurarea pe care o aduc în gospodărie diferitele invenţiuni moderne, e o chestiune de ordine secundară. Progresul e în altă parte. El e în evoluţia moravurilor atât de accelerată în mersul său, situaţiile liberale accesibile şi femeilor, instalarea lor în viaţa socială azi şi în viaţa politică, mâne, într'un viitor apropiat".

Cum am putea oare crede mai fericită pe femeia burgheză de eri, închisă în prejudecăţi şi sclava lor? Unde s'ar fi găsit atunci o femee care, mai ales în provincie, ar fi îndrăznit să cutreere singură oraşul, fără să fie scoasă afară din rândurile femeilor cum se cade.

Fata de azi nu mai are ca scop unic căsătoria, ea se gândeşte să studieze ca fraţii şi verii săi. Nu se mai teme atât de mult de viitor, dacă se mărită ori nu, căci ea are acum o profesiune ce îi va îngădui să facă faţă împrejurărilor ca şi bărbaţii. Cariera şi-o face adeseori tot atât de strălucit ca şi bărbaţii. Nu avem oare atâtea doctoriţe, architecte, aviatoare şi farmaciste tot atât de bune ca şi bărbaţii din aceste profesiuni? In aceste cariere ele se deprind a cunoaşte viaţa şi a lupta cu greutăţile ei. Capătă virtuţi noui: curaj, stăruinţă, iubire de muncă. Aceste virtuţi îi dau siguranţă interioară, încredere în sine, adică eminente avantagii pentru orice i s'ar putea întâmpla în viaţă.

In căsnicie, zice strălucitul scriitor, vor fi mai fericite căci vor putea colabora efectiv cu soţul lor. E drept, adaugă el, că azi căsătoriile sunt mai şubrede, din diferite şi multiple cauze. Dar în caz de divorţ sau de văduvie, ce devenea femeia de altădată? O sarcină pentru ai săi, o nenorocită care era redusă de multe ori să trăiască din pomana familiei. Azi ea poate să-şi refacă viaţa şi să-şi crească copiii prin munca ei.

Argumentul că femeia are „destul de făcut în gospodărie", zice Maurice Bedel, mi se pare un argument învechit, *care a devenit ridicul, atât de mult a fost întrebuinţat. Acest argument nici nu se poate susţine şi cade dela sine. Căci mă întreb întrucât poate strica bunul mers al căminului şi al familiei faptul că femeia va merge să depună un bileţel în urnă din patru în patru ani, după ce se va fi documentat puţin?*

De un lucru pare sigur Maurice Bedel şi aceasta îl face foarte entuziast, de dispariţia fetei bătrâne şi a dispreţului cu care este tratată fata mamă şi copilul bastard. Se poate oare o mai mare nedreptate decât aceia de a privi ca pe o leproasă pe fata care a vrut să-şi aibă fericirea ei de mamă, chiar când nu a găsit un bărbat cu care să se mărite?

Dar nu este oare maternitatea adevărata misiune a femeii şi vina adevărată nu revine oare societăţii, care împiedică poate tocmai pe cele mai apte de a şi-o îndeplini?

„Spune femeilor franceze, a zis el anchetatoarei, cât le apreciez şi le stimez şi că susţin din tot sufletul efortul lor de eliberare".

Bicicleta şi Stephane Mallarmé

Asupra căror probleme şi chestiuni nu s'au făcut anchete, de ce să nu se fi făcut şi asupra bicicletei. Dintre toate răspunsurile cel mai interesant din toate punctele de vedere este acel al lui Mallarmé. Il dăm aci în întregime:

„N'am încercat bicicleta, poate pentru că eram ataşat de alte sporturi, la sporturi vechi ca scrima sau barca cu pânze pe râu, apoi mi-ar place calul: dar îi recunosc toată minunăţia practică. Acţiunea ei asupra speciei umane va fi importantă, ea a dat dezlegare unui sex nou, dubios, de camarad de clasă, sex pe care-l adoptă femeia.

Imputez de departe, alura inaptă şi disgraţioasă impusă picioarelor în exerciţiu. Fiinţa umană nu se apropie fără risc de maşină şi nu se amestecă în mecanismul său fără pagubă. Iată că, în plus, se zice că ea strică dansului, o altă aiureală pe care i-o prefer".

S'a dovedit însă că temerile lui Mallarmé în ce priveşte dansul au fost deşarte. Cât despre sexul nou şi îndoelnic care ar fi luat naştere din practica bicicletei, cred că nici una dintre credincioasele acestui sport, nu l'au bănuit măcar în viaţa lor.

E drept că cea mai mare parte dintre esteţi şi literaţi dar mai ales literate sunt contra bicicletei, dar are şi ia fervenţii săi. Astfel Zola găsea că în întinereşte, iar Aurelian Scholl, parodiind pe Buffon, crede că acesta dacă ar fi trăit pe vremea bicicletei ar fi scris: Cea mai nobilă cucerire pe care a făcut-o vre-odată omul este acea a graţioasei şi îndrăzneţei maşini care este bicicleta".

In sfârşit Alfred Capus, nu-i găseşte nici un defect de cât atunci când cade şi îi iartă căderile sale foarte lesne. Şi apoi e evident că omul cade mai rar din maşină, alunecă mai uşor când merge pe jos. Căderile de pe maşină nu sunt primejdioase, urmează el, de cât din goană nebună sau din cursa profesională şi sfârşeşte cu axioma: bicicleta te duce ori unde cu condiţia să nu eşi din ea!"

De aceia recordul ei rămâne în cinste.

Mărunte

Pentru tot ce priveşte redacţia „Adevĕrului Literar": manuscrise, reviste, cărţi, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri şi Sâmbătă între 6—7.

A apărut „Conducătorii Europei" de Emil Ludwig în editura „Cugetarea".

In paginile cărţii, lectorul asistă la impresionanta descriere a celor mai puternice personalităţi ale Europei: Nansen, Masaryk, Lloyd George, Rathenau, Motta, Venizelos, Mussolini şi Stalin.

— A apărut în volum o serie de conferinţe ţinute de d. V. Vâlcovici la postul nostru de radiodifuziune, prin care eruditul nostru om de ştiinţă ne aduce la cunoştinţă, într'o formă accesibilă, descoperirile şi problemele cele mai recente din domeniul tehnicei şi al ştiinţei moderne în general.

Lucrarea este editată de „Cugetarea".

— O nouă reeditare a volumului: „Călătorie spre centrul pământului" *apărută de câteva zile în editura* „Cugetarea" *şi care se găseşte de vânzare la toate librăriile din ţară, pune din nou la îndemâna tineretului, proza de bună calitate pe care aceştia ar trebui să fie sfătuiţi s'o prefere atâtor broşuri care le pervertesc cugetele.*

Preţul unui volum de 150 pagini 15 lei.

Cind nu-s copaci la ţară...

Adevĕrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A NR 728
DUMINICĂ 18 NOEMBRIE 1934

FONDATOR { AL. V. BELDIMAN 1888—1897 / CONST. MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

Teatrul și interpreții lui

de Aureliu Weiss

Anemia producției dramatice moderne a fost colorată o clipă de vioiciunea unei polemici, pe care a stârnit-o un gest al dramaturgului italian Pirandello. Nefiind sigur dacă gestul își va păstra întreaga lui semnificație, autorul italian a adăogat și o lămurire. Efectul a fost iritant, așa cum, de altfel, l-a și așteptat.

Pirandello încredințase interpretarea ultimei lui piese „*Nu se știe cum*", artistului german Moisi. Nedumerirea produsă de o alegere în afara hotarelor Italiei, într'o artă pe care au ilustrat-o acolo talente strălucite, a fost risipită de un „interview", în care autorul a ținut să expli-

MOLIÈRE

ce rațiunea încrederii arătată lui Moisi. Pirandello tăgăduește actorilor italieni capacitatea de a juca opere „revoluționare", „eroice", care se desfășoară „într'o atmosferă de forță și de violență"; ei pot, cel mult, să se facă interpreții unui „teatru de penumbre sentimentale, anti-eroic, mic burghez".

E lesne de înțeles emoția produsă de aceste aprecieri. Pentru a nu rămâne mai prejos de vehemența pe care le-o impunea necesitatea unei reacțiuni tăioase, cei vizați l-au gratificat pe Pirandello cu aprecierea că geniul lui nu depășește pe cel al copiștilor dela serviciul poștelor și al cadastrului. Cu acest schimb de amabilități, urmat de tăcerea autorului italian, polemica poate fi considerată momentan închisă, pe solul însorit al Italiei.

Micul conflict produs de „*Nu se știe cum*" nu e nici nou, nici lipsit de o semnificație adâncă. Pe vremuri Ibsen și Bernard Shaw s'au plâns adeseori de nepotrivirea dintre interpretare și concepția pe care voiau să o realizeze. In prefața la piesele „neplăcute" Shaw explică rațiunea dezacordului dintre viziunea lui de autor și înțelegerea greșită pe care o remarcă, în jocul actorului: „Cu cât autoritatea autorului este mai necontestată pe scenă și cu cât cooperarea directorului și a actorilor este mai amicală și mai complezentă, cu atât el se convinge mai adânc de imposibilitatea de a ajunge la o reprezentare autentică, efectivă, fericită, a piesei sale". Cauzele, după Shaw, rezidă în două împrejurări: nepriceperea publicului oridecâte ori opera se ridică prin seriozitatea gândirii și valoarea ei poetică, deasupra înțelegerii curente și inaptitudinea actorului de a simți intuitiv altceva decât fazele emoționale ale rolului, fără a putea prinde și fixa pe cele intelectuale. De aceea, dramaturgul irlandez găsea absolut necesară o dirijare minuțioasă a actorului prin rol, pe baza indicațiunilor scenice desvoltate. Deși nici amănuntele amplificate nu duc la o identificare ideală a interpretării cu rolul, Shaw vrea ca, cel puțin, să înlăture denaturările și greșelile pe care lipsa mențiunilor suficiente le înlesnesc.

Frâul impus de scriitorul irlandez libertății de interpretare a actorului, prin înmulțirea detaliilor scenice, nu constituie decât o strânsoare aparentă, prin care se strecoară cu toată ușurința subtilitățile de concepții contrare închipuirii autorului. Scriitorul care, prin luciditatea gândului și pătrunderea viziunii, percepe transformările viitoare și realizează în prezent o formă și o mentalitate pe care numai mersul evoluției le va putea confirma cândva, crează, prin însăși îndrăsneala concepțiunii, un conflict cu ordinea sentimentală și cu starea de spirit dominante. Actorului nu i se poate cere acelaș salt intelectual în negura viitorului și nici o detașare afectivă de mediul care l-a format și a cărui emotivitate a redat-o cu o intensitate sporită. Viziunea complexă și originală presupune o pregătire intelectuală, o adâncire filozofică și o lectură îndelungată, unite cu o structură particulară a sensibilității scriitorului sau artistului. Aceleași însușiri care apropie pe scriitor de omenire și îl cufundă în adâncurile analizei ei sufletești, îi dau și puterea să se detașeze de nivelul spiritual al societății, să se înalțe deasupra ei și să o privească peste obstacolele și umbrele timpului. Un actor care ar poseda asemenea aptitudini, ar fi el însuși un creator și s'ar numi Shakespeare sau Molière.

Actorul nu poate avea o sensibilitate sau o înțelegere a artei deosebită de publicul căruia i se adresează. El vine în contact direct cu auditorii lui și simte răceala sau căldura sentimentului cu care e primit. Dramaturgul se adresează aceluiaș public, dar nu în mod exclusiv și necesar. Piesele lui pot fi primite la lectură cu o simpatie și cu o comprehensiune pe

H. IBSEN

care n'o pot afla în sala de spectacol. El poate ajunge târziu și numai după sforțări repetate, să cucerească atenția care-i e refuzată în șirul de încercări din perioada de pătrundere. Satisfacția e de multe ori tardivă, dar ea nu constituie un element necesar creației. Opera de valoare care e primită cu proteste, e aproape întotdeauna un rezultat al conflictului de concepții și de sentimente cu mediul înconjurător. Succesul târziu al unor asemenea drame ajunge să marcheze o evoluție a moravurilor, care se pun astfel în acord cu viziunea scriitorului. Actorul nu se poate pune, prin propria lui concepție, în opoziție cu aspirațiile și cu modul de a simți al spectatorilor. El nu poate aștepta izbânda care întârzie decenii sau o viață, nici să aibă satisfacția aprobării izolate a cititorului cu care se poate mulțumi, la rigoare, dârzenia dramaturgului creator.

Urmare în pag. II-a

Furt, plagiat, reminiscență inspirație și influență

Câte un acces de puritate și de candoare turbură câteodată liniștitele ape literare. Un pescuitor în unda clară numai că-și scoate undița din heleșteu și se apucă să bată cu ea oglinda leneșe și să o biciuiască. Un vecin de mal și de traistă pune în cârligul de prins pește rîmele altuia și dovedit cu mâna în viermii confratelui el se supără și face gălăgie.

Apropo, în câte feluri se petrece furtul literar? Căci dacă ar fi unul singur, un singur fel, jaful, chestiunea s'ar putea simplifica și nu s'ar mai putea scri nici un comentariu.

Se știe ce este jaful. Un autor ia pe alt autor, fără să-i modifice decât limba — e tot o muncă orișicum, dacă verbul a munci trebuie să fie inseparabil de literatură — și-l pune într'una din cărțile lui sau în mai multe, întreg sau parțial. Această ispravă s'a făcut *plus d'une fois* și n'a murit nimeni din asta și toată lumea s'a ales cu un câștig, autorul (al doilea autor), editorul și cititorul. Batoza tipografică cere să treiere.

Furtul e mai delicat: abați textul original dela destinul lui și îi croiești o altă soartă. Colaborezi cu originalul, atât cât poate să fie și el original, dacă face parte dintr'o despărțitură a vastei noțiuni treptate a tranzitivului a fura. Evident că în literatură toate lucrurile se nasc și mor într'altfel de cât pe teren vulgar: când cotoiul nostru Grișa, grandios ca o panteră și evoluat în portret până la fisionomia lutrei, ne fură un cotlet, noi zicem pur și simplu că el a furat — și nu-i dăm bătae pentrucă friptura de care ne lipsește dă luciu fenomenalei lui blăni cenușii albastre. Ronțăim fără supărare un coltuc de pâine. In furt, autorul al doilea pune una proastă dela el, lângă una bună dela autorul întâi și amândouă din ceva, așa și-așa, destul de lizibil, observat numai de ochiul blajinului confrate, care îl răsfoiește și care nu face poliție literară. Dacă ai întreprinde o cotidiană inspecție literară, și ți-ai acorda acest rol într'o literatură, e inimaginabil cât furt ar trebui să denunți în fiecare oră și minut.

Plagiatul nu respectă nimic, voind să-și însușească toată arhitectura și toată umplutura cu modificări de materiale mici. El trece în teritoriul lui construcția pe rotile și-i dă o bidinea nouă. Ierarhia subiectului e păstrată în ordine răsturnată și în interiorul familiei de idei care umple o carte, rubedeniile își schimbă raporturile, unchiul devenind nepot și bunicul verișor. E cel mai detestabil mijloc de furt. Autorul plagiant nu respectă nimic și buzunărindu-și confratele îl mai și depravează, pângărindu-l în detaliu. El ar fi analogia unui hoț care furând o prăjitură scuipă în ea, în văzul public, asigurat că nimeni nu să i-o mai dispute spurcată.

A! reminiscența, duioasa reminiscență. Inainte de difuziunea electricității, poeții erau mai onești subt lumânare sau lampă cu petrol. Ei scriau titlul „Idilă" și dedesubt reminiscență, furt sufletesc, furt cultural, duhovnicie. Dela cine ai reminiscentat nu era nevoie să spui și nu interesa pe nimeni, întâmplarea voind ca reminiscențele să fie proaste și tot atât de proaste ca și opera care și-le aducea aminte aproape vag. Aceste timpuri naive au trecut. Titlul nu mai comportă obligații nici iscălitura. E o demonstrație totdeauna posibilă și autorul își organizează argumentele încă din momentul conștiinței reminiscenței lui.

Totul se lichidează onorabil însă prin influență. Autorii care nu admit în ruptul capului neologismul au numit influența înrâurire, infect cuvânt perfect didactic. Influența e permisă ca o atracție universală și în mediul mecanic în care trăim de câteva zeci de ani încoace nu există putință să te sustragi unei structuri moleculare și atomice și nucleului ei electronic. Nici nu-ți trece prin cap în ce bombardament de influențe ultra-microscopice trăiești. Aproape că nu mai poți ajunge tu și deveni cineva, trăind exclusiv în zodia lui oarecare. Influența e pe zone, pe timpuri și pe școli — și constituie cea mai valabilă realitate literară și pentru critica pe secole o curbă confortabilă. E permis să-ți placă un scriitor, pe care l-ai citit și să te ții după el până te indentifici cu umbra lui. Nu furi ci te influențezi. Bei autorul și ți-l asimilezi nu prin pipăit ci prin apa pe care ți-o lasă în gură, prin respirație, prin porii creerului dumitale (fie vorba la ureche: să-ți păstrezi creerul la mulți ani și să nu te lași să nu profiți).

O grămadă de autori citiți s'au descoperit așa, plăcându-i foarte mult altul. Sunt profesori de creație literară care recomandă ucenicilor docili să imiteze: a imita nu e a fura, ferească Dumnezeu! E a face așa când ăla face așa. A începe cu stângul! dreptul! pentru a putea păși oricum, invers ori cu călcâiele înainte. O mare bucată de vreme ai imitat pe Greci și pe Latini și când n'au mai prins vechii te și învățaseși, ca să maimuțărești, fără să afirmi, pe moderni și pe contemporani.

E cât se poate de moral să citești o carte, pentru că din ea iese o altă carte, pe care o poți iscăli fără mâhnire. Un om cult e un om citit și un om citit e pe trei sferturi un autor, dacă vrea să rămâe acolo. Dar câți oameni cultivați vor să rămâie acolo? Odată și odată tot te muncește temperamentul și te trezești scriind la minister o poezie, o epigramă — mai știu și eu? — un roman. E vârsta cerebrală a anumitelor amintiri, care te scutură, când începi să crezi că erai fericit la patru ani și frumos la 18. Pe vremea care nu te voia nici o fată și te aranjai cum puteai și acum, etc., etc.

Acum, ce-o fi mai bine din toate astea, să furi, să plagiezi, să te inspiri, să subisezi, cum zicea Bonifaciu Florescu, profesor de literatură franceză, o influență? Par'că-i mai bine să fii original, dacă vrei să-ți spun drept. Dar, uite, costumul ăsta nu se prea poartă și nici nu stă bine în ansamblu.

T. ARGHEZI

Din viață... și din cărți

Grădină publică

In fața ferestrii mele, cuprinsă strâns într'un patrulater de străzi, e o grădină publică: Patru plopi, trei castani și doi alți copaci a căror specie m'am trudit în zadar să o identific o străjuesc pe mărgini. In mijloc se află o fântână în stil venețian cu bănci de piatră și cu capete de lei la mijloc. Leii ar trebui să arunce pe nările găurite apă. Asta se va fi chiar întâmplat poate cândva, odinioară, când plopii erau tineri și piatra fântânii nu prinsese încă rugină de mușchiu verde. Acum însă se pare că s'a spart conducta din colțul străzii și anemică, apa nu mai ajunge niciodată să se ridice până la nările felinelor țâșnind victorioasă afară.

Grădina are și pajiști și două alei ce se tae în cruce. Sunt și trei bănci. Una e cu un picior mai scurt și de aceia trebue să te așezi pe ea cu băgare de seamă dacă nu vrei să se întoarcă pe dos ca o barcă.

Vara grădina e plină. Ziua vin bone cu copii și câni. Bonele se înșiră pe băncile fântânii și fiecare se apleacă deasupra unui lucru de mână, ca berzele primăvara în baltă, după broaște. Copii mai mari aleargă și se hârjonesc deavalma cu cânii pe pajiști, ca într'un tablou englezesc de pe vremea reginei Victoria. Cei mici de tot dorm alături de bone în cărucioare, cu pumnii strânși, cu gâtul strâmb și buzele țuguiate a foame.

Seara copiii pleacă și grădina rămâne a îndrăgostiților. Vin de cum se întunecă perechi, perechi, înlănțuiți, împletiți strâns, fiecare sprijinindu-se greu în celălalt ca într'o cârjă. Vin, se așează pe bănci, se privesc și nu-și spun nimic. Numai în nopțile cu lună se miră că luna răsare din plopi și apune în liliecii dimpotrivă, poleindu-i.

Acum, toamna, grădina e mai mult pustie. Copiii vin o jumătate de ceas, la amiazi. Sunt stingheriți de paltoanele ce le îmbracă pentru întâia oară anul acesta și se mișcă greoiu ca niște păpuși eftine. N'au chef nici de alergat, nici de joacă. Și li-s ochii mari și triști pentrucă a început școala.

Oamenii mari străbat grădina tot mai grăbiți și mai posaci. Ii gonește de dindărăt, ca o mustrare, fluturare galbenă de frunze moarte.

Căci în două zile plopii și castanii se vor așterne întregi pe jos, despletindu-se peste peluze și peste aleile goale. Și vor rămâne să străjuiască grădina pentru iarnă, numai mănunchiuri negre de crăngi, goale și desnădăjduite.

Durere tânără

Adineori, când a venit, m'am uitat inadins la ceas. Au trecut trei sferturi de oră și ea așteaptă mereu, în ploaie. Trebue să fie școlăriță căci de sub palton i se zărește margina neagră a unui șorț de uniformă. Merge dela un capăt până la altul al aleii cu picioarele prin apă, fără să-i pese, probabil fără să simtă. De fiecare dată când se întoarce îi pot vedea figura. E palidă, de o paliditate înspăimântătoare, neomenoasă. De ploaie părul i s'a lipit pe obraji și pe frunte. E negru și constrastul accentuiază și mai mult culoarea dureroasă a feții. Cuta verticală dintre sprîncene și pielița întinsă, crispată pe umerii obrajilor arată că strânge din dinți cu putere. Ca să nu plângă, ca să nu strige poate. De altfel ar putea-o face în liniște. Ploaia ce-i șirue dealungul obrajilor i-ar acoperi lacrimele. Și în grădină nu e nimeni ce ar putea să o audă; afară de cânele acela schiop fără stăpân, care făcut covrig, doarme tremurând sub o bancă.

Tânăra s'a oprit acum tocmai în fața băncii și a cânelui adormit în ploaie. Il privește atent, concentrat, ca și cum l-ar cunoaște și ar vrea să-și aducă aminte de unde îl știe. Dar se vede bine că ochii ei zăresc cu totul altceva, că îmbrățișează alte icoane și alte vedenii. Cu gândul mereu într'aiuri scoate din buzunar o batistă, își sterge mânile, își usucă părul și fața. In dreptul obrazului batista întârzie mai mult. Și deodată mâna, apoi capul întreg au o mișcare nebună, o tresărire năprasnică. Fața i se cufundă adânc în batistă, căutând să pună stăpânire pe tot parfumul acela, din care simțise adineori o adiere se vede.

Rămâne o clipă nemișcată așa, cu obrajii cufundați în palme, cu părul revărsat dintr'odată pe deasupra. Apoi cu umerii, cu tot trupul ei tânăr zguduit de suspinele celei dintâi dureri, se prăbușește pe banca udă, sub care doarme făcut covrig, acelaș câne șchiop și fără stăpân de mai înainte.

EMIL COLIU

Actualitatea

ŞTIINŢIFICE

Rolul terapeutic al chininei

Pornind de la premiza, că administrând chinina în doze considerabile, se produce, între alte efecte, o micşorare a agerimii văzului, medicul rus dr. I. Z. Sobelmann, din Moscova, a fost condus în urma unor cercetări la o nouă şi curioasă concepţie asupra efectelor terapeutice, ce le exercită chinina asupra frigurilor palustre.

Ţinând timp de mai multe zile pe un bolnav atins de malaria, într'o cameră cu totul întunecoasă, doctorul Sobelmann constată că accesele febrile încetau, şi temperatura bolnavului scădea. El deduse că efectul terapeutic al chininei rezidă în calităţile ei optice.

După cum se ştie, chinina ca şi celelalte medicamente folosite contra paludismului (salvarsan, aterină, etc.), se bucură de proprietatea de a respinge razele violete din spectrul solar. Rezultă deci că în tratamentul paludismului prin chinină intervine în primul rând un element necunoscut până în prezent, de rolul pe care ochii îl au în mecanismul de pătrundere al razelor active solare în organismul omenesc.

Această nouă concepţie este confirmată dealtfel şi de faptul că ochelarii protectori cu sticlă colorată, atenuează malaria întocmai ca şi chinina sau şederea bolnavului într'o cameră întunecoasă.

Fenomenul a fost constatat în numeroase cazuri de paludism.

Cu alte cuvinte, dacă rezultatele experienţelor doctorului Sobelman se confirmă, va trebui să admitem că proprietăţile terapeutice ale chininei nu rezidă câtuş de puţin în efecte de ordin chimic, ci numai în modificaţiuni fizice, ce pot fi obţinute prin simpli ochelari.

Un caz extraordinar de epidemie psihică

Dacă evenimentul pe care-l relatăm mai jos n'ar fi fost confirmat de medici, s'ar fi putut crede că este fructul unei imaginaţii bolnăvicioase, sau — în cel mai bun caz — un fapt real, datând din evul mediu, epocă în care se manifestau în largul lor psihozele isterice.

E vorba totuşi de un eveniment care s'a întâmplat de curând într'o clinică universitară dintr'un oraş olandez.

O bolnavă a orbit subit. Faptul în sine n'are nimic extraordinar şi analele medicale cunosc multe exemple de felul acesta.

Ceeace ese din comun este consecinţa imediată a acestui accident.

Iată cum s'au petrecut lucrurile: când bolnava a simţit că-şi pierde vederea, ea a strigat cu un glas înspăimântat: „totul se face negru... nu văd nimic... sunt oarbă!"

Atunci, vecinele ei de pat căutară imediat butonul soneriei, ca să cheme pe medic. Nici una din ele însă n'a putut găsi acest buton. Au încercat să ajungă la uşă, dar totul zadarnic!

Deodată, toate aceste femei au simţit că orbesc...

Ţipetele de spaimă, care umplură sala, au alarmat pe medici. Ei n'au putut să constate decât un caz de orbire colectivă.

Ceiace pare încă şi mai de necrezut este faptul că toate aceste femei au păstrat, din punct de vedere anatomic, o integritate perfectă a organului văzului.

Nervul optic şi retina nu prezentau nici o anomalie. Nici o leziune nu revela existenţa orbirii. Medicii se găseau în faţa unor persoane capabile să vadă şi totuşi oarbe. Vechea frază simbolică din Biblie: „Ei au ochi şi nu văd", devenise o tristă realitate.

Nu există nici o îndoială că această epidemie de orbire, declarată în oraşul olandez Groningue, era de natură psihică.

Oculistul, doctorul E. Von Steeden a emis în această privinţă o teorie curioasă, care proectează oarecare lumină asupra acestui eveniment curios.

După părerea acestui savant, observaţiile cotidiane asupra facultăţii de a roşi sau păli repede, ne arată influenţa vieţii psihice asupra vaselor sanguine, care se dilată sau se contractă sub efectul unei impresiuni psihice mai intense.

In cazul precis, de care am pomenit, dr. Von Steeden a tras concluzia că la pacienţii atinşi de orbirea colectivă s'a produs o contracţie a arterei ce aduce sângele la retină, contracţie provocată de un traumatism mintal.

Intr'adevăr, misterioasa pierdere a vederii la una din tovarăşele lor, a zdruncinat într'atât echilibrul sufletesc al celorlalte bolnave, încât au fost toate cuprinse de o puternică teamă la gândul că şi ele ar putea să-şi piardă vederea. Această perspectivă îngrozitoare a provocat imediat contracţia arterei centrale. Şi, întrucât retina îşi pierde capacitatea de a înregistra imagini, din momentul când i se opreşte afluxul de sânge, — chiar şi pentru o secundă, — orbirea se manifestă instantaneu.

Alţi medici au căutat să explice această misterioasă epidemie, atrăgând atenţia asupra rolului creerului în mecanismul vederii.

Pupila, retina şi nervul optic nu joacă decât un rol intermediar, care trebue să asigure transmisiunea undelor luminoase la creer. Aci se găseşte centrul vederii, care primeşte aceste unde şi le transformă în impresiuni psihice.

Distrugerea acestui centru al vederii, situat în creer provoacă orbirea, chiar şi atunci când organele vederii propriu zise rămân neatinse.

Avem astfel aface cu un soi de orbire psihică, asemănătoare cu paralizia psihică, ce imobilizează un corp, ai cărui muşchi şi nervi sunt sănătoşi.

Cazul de paralizie psihică a permis studiul isteriei cu ajutorul psihanalizei.

E probabil că întâmplarea dela Groningue, reprezintă în fond o manifestare de orbire isterică. Ochiul vedea totul, dar spiritul nu realiza aceste impresiuni. Imaginea ajungea la creer şi rămânea indiferentă, inutilă, invizibilă.

I. S.

Teatrul şi interpreţii lui

(Continuare din pag. I-a)

Actorul simte nevoia succesului imediat rezultat din contactul fără obstacole cu publicul auditor. El prinde afectivitatea spectatorului prin undele pasiunii, care, prin caracterul ei dinamic, deslănţuie imediat resortul entuziasmului naiv şi viu al mulţimii. Un rol fără ecou, e pentru artist, o parcelă de viaţă pierdută în neant. De aceea e şi explicabil că actorul a fost întotdeauna un personaj care a dat o amploare mai vie sentimentelor mulţimii, clarificându-i prin intonaţii şi gesturi revelatoare stări sufleteşti latente, sau intensificând, prin tăria rezumatului de viaţă pe care-l oferă opera, expresia simţirii şi a gândirii spectatorilor. Actorul este mediul prin care se transmite fluidul dela autor la spectator şi, desigur că în obţinerea succesului, calitatea emoţională a acestui mediu condiţionează mult efectele ce se obţin.

Nu e nevoie ca inteligenţa actorului să fie creatoare, pentrucă ea trebuie să traducă numai expresia voită de autor. Colaborarea actorului care *adaogă* la text propria lui imaginaţie şi compoziţie, pentru a da un aspect original şi propriu personagiului închipuit într'un anumit fel de dramaturg ,e tot atât de contestabilă, — oricât de valoroase ar fi însuşirile artistului,—ca şi diminuţiunea produsă de un deficit de talent şi de înţelegere. E explicabil deci de ce artistul se desvoltă mai mult în senzul percepţiei emoţionale, de cât în al celei intelectuale.

Pe una din cărţile lui, Henrik Ibsen scrisese următoarea dedicaţie: „A trăi, înseamnă a lupta contra demonilor inimii şi ai creerului. A scrie, înseamnă a pronunţa asupră-şi judecata din urmă". Actorul e mai mult interpretul demonilor inimii, decât ai creerului. Conflictele pasiunilor sunt eterne; ele par schimbătoare numai în aspectul lor. Neînţelegerile de idei şi anticiparea viziunii unor alte moravuri, crează nevoia edificării prealabile a actorului, care nu mai găseşte materia inspiratoare în propriul său suflet, ca atunci când are să realizeze conflictul pasional. Dramaturgul într'adevăr original, trebuie să facă educaţia actorului printr'o introducere laborioasă a acestuia în mediul imaginat. Dar dacă rolul prezintă o complexiune intelectuală care cere şi concursul unei pregătiri teoretice serioase, actorul va trebui să aibă, în rezervele lui spirituale, acel minimum de cultură al oărei produs natural este însăşi concepţia personagiului interpretat.

Bernard Shaw a trebuit să renunţe un timp la reprezentarea piesei *„Iubitul femeilor"*, pentrucă-i lipsea actorul care să interpreteze rolul principal. Piesa *„Pretendenţii la coroană"* a lui Ibsen, a ţâşnit irezistibil

BERNARD SHAW

din dezacordul între scriitorul norvegian şi mediu. Actorul e însă exponentul acordului cu mediul. El va deveni, în mod necesar, dacă nu e o fire excepţional dotată. — întruparea aspiraţiilor spectatorului şi va corecta spiritul personagiului, pentru a-l pune în armonie cu înţelegerea mulţimii, a cărei aprobare rămâne, în ultimă linie, răsplata artei lui.

Această stare de spirit explică de ce perioadele de stabilitate a unui regim politic şi economic, prin atenuarea conflictelor de idei şi prin stabilizarea moravurilor, crează un public şi o înţelegere propice eflorescenţei artei dramtice. Intr'un studiu intitulat *„Destinul teatrului"*, Jean Richard Bloch pomenind de glorii artistice ale Franţei, care au interpretat comedia burgheză din a doua jumătate a secolului trecut: Got, Delaunay, Worms, Coquelin, Guitry, Bartet, Réjane şi de eroii tragediei şi dramei franceze: Mounet-Sully, Sarah Bern hardt şi de Max, observă că au murit fără a lăsa urmaşi. „Există, de sigur, ici, şi colo", adăogă el „un Got, un Guitry şi o Réjane sau un de Max. Dar le lipseşte climatul". Bloch explică lipsa climatului actual prin faptul că trăim într'o perioadă schimbătoare, care nu poate crea o literatură importantă şi durabilă, şi care aspiră cel mult la redarea documentului omenesc.

Constatarea lui Bloch este adevărată, dar interpretarea pe care aş da-o fenomenului e puţin diferită. Actorul nu poate fi neapărat ţinut să urmărească evoluţia sinuoasă a literaturii instabile. El poate găsi refugiul în opera valoroasă a trecutului, care păstrează un prestigiu atins numai foarte uşor şi trecător, de dintele vremii. Meritul suveran al tragedianei Rachel a fost tocmai energia cu care a susţinut efortul tragediei clasice prin perioada de frământări şi lupte a dramei romantice, care cucerise scena şi tribuna literară. Arta dramatică poate da deci talente mari şi în perioadele revoluţionare, ca în trecut în epoca romantică.

Ibsen şi în urmă Shaw, a căror operă ar fi avut desigur alt aspect fără precedentul creat de primul, au provocat revoluţia dramatică cu caracter social, în plină perioadă de prosperitate a societăţii burgheze, adică în timpul când spiritul public se fixase în concepţia structurii burgheze. Artiştii, găsind pe atunci un mediu pregătit, înţelegător şi simpatic conflictelor sentimentale şi de interese din societatea burgheză, au ridicat la maximul de potenţă expresia artei burgheze, pe care au pătruns-o şi simţit-o ca exponenţi superior dotaţi ai sensibilităţii publicului spectator. Revoluţia ibseniană şi cea shawiană i-a găsit nepregătiţi şi numai elemente rare au putut realiza o interpretare de luptă şi de pătrundere a nouilor tendinţi, atunci când nu le-au compromis printr'o înţelegere eronată.

Evoluţia mentalităţii şi a moravurilor schimbă în continuu aspectul lucrurilor omeneşti. Faptele rămân în fixitatea documentului istoric, dar interpretarea şi înţelegerea lor variază. Suntem oare siguri că sforţarea interpretului de azi, oricât de reuşită în ochii noştri, traduce şi spiritul real care a aminat în momentele creaţiunii concepţia lui Eschil, Sofocle sau Euripide? Mai mult de cât atât: la distanţă numai de mai puţin de două secole, putem oare afirma cu siguranţă că Rachel a exprimat pentru contimporanii ei, nuanţa emotivă şi raţională din tragediile lui Racine, fără a o corecta după înţelegerea publicului căruia i se adresa şi care trecuse prin focul mistuitor al marei revoluţii? Vibraţiile extraordinar de intense, pe care le-a trezit jocul ei şi despre care vorbesc, după decenii, cu emoţie, istoriografii, ar fi putut oare fi stârnite, dacă tragediana nu s'ar fi adresat unor sentimente *prezente*, formate din fuziunea tuturor elementelor care caracterizau sensibilitatea *de atunci?*

Privite sub această prismă, succesele actorului în interpretarea operei trecutului, sunt numai o variantă a emotivităţii momentului în care joacă, iar personajul apare ca o armătură veche, în care s'a turnat spiritul contemporan.

Nu tot astfel se rezolvă situaţiile în cazul când viziunea autorului străbate negura viitorului. El trăeşte şi verifică realizarea scenică. Din înălţimea la care scrutase oamenii şi timpul, el e silit să coboare pentru a-şi alege interpreţii. De aici începe conflictul de înţelegere, eronată sau neconformă, contra căreia n'ar mai putea protesta nici Sofocle, nici Shakespeare şi nici Racine faţă de interpreţii lor de acum, dar pe care îl percepe dureros scriitorul modern viu, care revoluţionează principiile dramei.

Gestul lui Pirandello apare astfel explicabil şi devine o nouă mărturie a conflictului de totdeauna dintre dramaturgul creator al unui spirit nou şi artistul care nu s'a putut încă adapta nouei concepţiuni. Lucrurile însă nu lunecă spre tragedie, pentrucă geniul autorului străbate zidurile opace ale rezistenţei publice, şi ajunge să-şi atragă simpatia unor minorităţi înţelegătoare, din ce în ce mai numeroase, din sânul cărora ajunge, în cele din urmă, să se detaşeze şi interpretul potrivit.

AURELIU WEISS

Intr'un port...

Pustiu şi trist sub cerul larg de sgură
Adoarme portu 'n linişte de moarte;
Doar undele, fuioare de departe,
Se-aud cum clipocesc la geamandură.

In portul gol citesc ca într'o carte
Nădejdi şi doruri frânte, ce trecură
Ca nişte pescăruşi plutind prin bură,
Stingheri, de-asupra cheiurilor sparte...

Infiptă 'n mal — un hârb de lemn şi smoală,
Aceiaşi şaică naufragiată
Işi macină de ani cutia goală.

M'aşi vrea ca tine, navă sfărâmată,
Nisipul greu şi umed să mă 'ngroape,
S'adorm pe veci în tânguiri de ape...

I. MITROIU

A apărut:

Duminica orbului

ROMAN

de

CEZAR PETRESCU

EDITURA „ALCALAY„

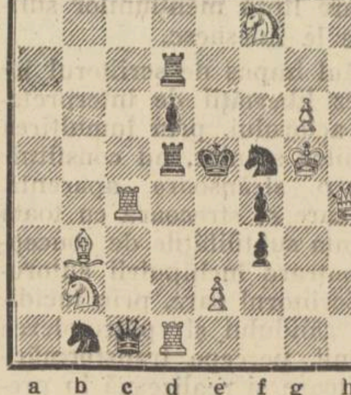
ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 811

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly"** —

— 73 — (72)

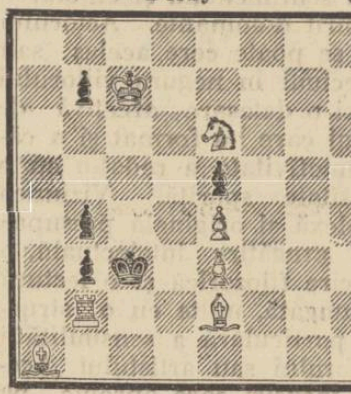
9 + 9 = 18

2 ‡

PROBLEMA No. 812

— *Din concursul internaţional in memoriam* **W. Pauly"** —

— **Derby** — (73)

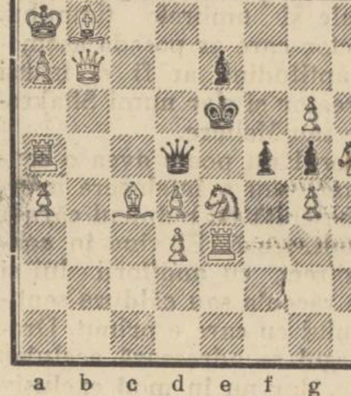
7 + 5 = 12

4 ‡

PROBLEMA No. 813

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly"** —

— **Die schwhrze Dame** — (74)

14 + 5 = 19

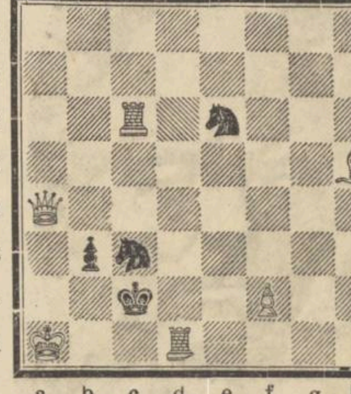
Invers 3 ‡ (J. ap.)

Selbstmatt 3-er. Mit satzspiel.

PROBLEMA No. 814

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly"** —

— **Reitertsod** — (75)

6 + 4 = 10

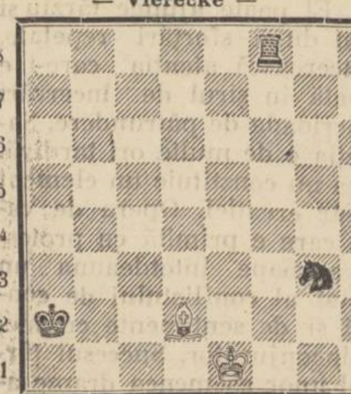
Invers 4 ‡

Selbstmatt 4-er.

PROBLEMA No. 815

— *Din concursul internaţional „in memoriam* **W. Pauly"** —

— **Vierecke** — (76)

2 + 3 = 5

Maximal invers 5 ‡

Längstzüger — Selbstmatt 5-er

PROBLEMA No. 816

— *Din concursul internaţional „in memoriam W. Pauly"* —

— **Anemone** — (77)

10 + 3 = 13

Ajutor invers 3 ‡

Hilfszüger—Selbstmatt 3-er

Rectificare. In problema No. 804 (65) — motto *„Job"* — pionul alb dela f5 trebue mutat la g5.

Berichtigung. *Im Problem No. 804 (65) — Motto „Job" — ist der w. B f5 nach g5 zu versetzen.*

★

Problema No. 797 (58) — Motto „Er" — fiind incorenctă — autorul o retrage din concursul internaţional de probleme „in memoriam W. Pauly.

Wegen Inkorrektheit des Problems No. 797 (58) — „Er" — zieht es der Verfasser vom „Wolfgang Pauly Gedenkturnier" zurück.

ŞTIRI

F. C. S. R. (Federaţia Cercurilor de Şah din România) a organizat campionatul Capitalei pe anul 1935, care se dispută la Camera de comerţ. Participă un număr de zece jucători, cari constitue de sigur tot ceeace are mai bun Bucureştiul azi: Herland, Mendelssohn, Taubman Wechsler, Dr. Z. Proca, Silberman Auguststein, Feinstein Rappaport şi Gheorghiu. Regretăm lipsa d-rului G. Davidescu şi inginer L. Löwenston, cari, din cauza ocupaţiilor profesionale n'au putut lua parte. Până acum cel mai tare pare a fi Herland, bătrânul Herland, care dovedeşte o forţă de joc, atât atac cât şi apărare, superioară celorlalţi participanţi. Se mai remarcă prin tăria acţiunilor lor Iosif Mendelssohn şi C. Gheorghiu, precum şi tânărul talent M. Auguststein, care a reuşit să învingă pe două din vedetele Capitalei: Max Wechsler şi Dr. Z. Proca.

Incă odată tineretul îşi afirmă energia şi elanul şahist precum şi importanţa lui pentru şahul românesc.

In eclipsă de formă sunt Max Wechsler şi ing. H. Taubmann. De altfel maestrul Wechsler joacă bolnav şi de aceea este lipsit de plăcerea sufletească necesară la şah, pentru a „distruge" pe adversar. Aşteptăm cu nerăbdare clasamentul final, pentru a trage şi noi câteva concluzii necesare.

★

La cercul „Bucureşti", activitatea de toamnă este neobişnuit de mare. Pe lângă concursul pentru cupa „Universul", la care iau parte 36 participanţi (6 grupe) numeroşi tineri vin să-şi măsoare forţele într'o atmosferă de entuziasm şi de luptă înverşunată. Şahurile foarte elegante, bucuria tinerilor ce înving, privirea scrutătoare şi părintească deasupra meselor a preşedintelui Federaţiei Române de Şah, d. Cristian Leu, toate acestea formează o ambianţă foarte plăcută spectatorului.

Când vedem cum şahul progresează în amândouă „partidele", ne gândim cum ar progresa şi cât de fericit ar fi şahul românesc dacă n'ar exista decât un singur organ conducător...

CORESPONDENŢA

Herzl Dank für Probleme an: **N. O.** *(Wien)*, **R. W.** *(Wien)*, **G. J. S.** *(Bonin)*, **W. K.** *(Bergeborbeck)*, **E. K.** *(Bottrop)*, **I. J.** *(Oberhausen)*, **R.L.** *(Aussig)*, **W. R.** *(Esslingen)*, **A.** und **M. K.** *(Rothenow)*, **H. K.** *(Lauenburg)*, **K. F.** *(Zürich)*, **P. S.** *(Helsîchi)*.

Remerciements pour problèmes à MM. **E. S.** *(Reggio Emilia)*, **M. S.** *(Bruxelles)*, **K. A. K.** *(Hillerod)*.

Mulţumiri pentru probleme d-lor **C. G.** *(Ismail)*, **A. G.** *(Haţeg)*, **M. V. S.** *(Ghicăeşti-Roman)*.

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

A APĂRUT

Steaua Robilor

ROMAN

de

Henriette Ivonne Stahl

EDITURA ADEVERUL LEI 60.—

A APĂRUT

Intr'un cămin de domnişoare

de

ANIŞOARA ODEANU

Editura Adeverul Lei 60.—

FECIOR DE BANI GATA

Roman social de FELIX SALTEN

Pudoare!..

Rare sunt cărțile de azi în care scriitorul se complace a învălui drama din sufletul omului, drama vieții ca și a morții, într'o lumină scăzută, în care ghicești mai mult de cât constați categoric și direct, existența ei, deși o simți prezentă și chinuitoare.

Unul din acești scriitori este *Marcel Arland*, care a scos de sub tipar, acum de curând, un încântător volum de povestiri scurte: „*Les Vivants*". Subiectele acestor nuvele sunt luate dintr'o populație jumătate agricolă, jumătate de meșteșugari, pe care nici nu-i idealizează nici nu-i ponegrește. El nu-i zugrăvește numai în acțiune, pentru că nu tot omul este exprimat în actele sale. E nevoie să te cobori adese în sufletul lor ca să găsești ce este mai de valoare în ei, căci și ei, cași scriitorul de care vorbim, au de multe ori un fel de discreție, care-i face să ascundă cu grijă și pudoare, tocmai ceia ce e mai bun în ei.

Florence, de pildă, este una din nuvelele cele mai semnificative în această privință. Florence este o fată tânără, cam sălbatecă din fire, impetuoasă și impulsivă. Ea se înamorează de un student pe care-l urmează la Paris, care bine înțeles o părăsește. Se găsește însă un institutor, om în destul de generos în cât să o ia de soție și în destul de lipsit de obsesiunea geloziei în cât să considere trecutul Florencei ca mort odată pentru totdeauna. Dar dacă el nu are prejudecăți, cei din jurul lui le au cu prisosință. Florence e ținută la distanță, soacra ei îi impută mereu trecutul, mulți îi întorc spatele. Florence găsește mai natural felul lor de a se purta cu ea de cât generozitatea bărbatului ei Ii este prea recunoscătoare și acest simțimânt seamănă adeseori a ură. „Vreau să mor, zice ea, nu știam că poate să existe ceva așa de frumos și de mare. De asta te plângi? — Dar nu înțelegi?! E prea târziu, îmi dă tot ce nu mai așteptam de la viață, tot ce nu mai aveam dreptul să aștept. Și eu în schimb ce pot să-i dau? Suveniri murdare, un corp pângărit! Nici Dumneata nu mă înțelegi? Cu cât e mai generos cu atât mă face să simt că nu valorez nimic."

Nimeni în adevăr nu o înțelege pe biata Florence și ea face tot ce poate ca să-l dezguste pe bărbat de ea. Un ultim scandal la un bal în sat și apoi se omoară.

Nici optimism, nici pesimism în fața vieții, ci un fel de pietate pentru ființa invizibilă din om, care-i face nenorocirea dar îi constituie și măreția. Iar aceasta fără să-l ponegrească și să-l coboare cu voință și intenție ca unii scriitori pesimiști.

Versuri pentru „dumneata"

Dumneata
Ești prost și ești urît.
Ești atât de prost și de urît încât nu-mi vine
Să 'nțeleg cum nici un om de bine
Nu te-a strâns până acum de gât.

Dumneata,
Pretinzi că ești un om cu multă carte
Și pretinzi că ești un om întreg
Și ai vrea probabil să 'nțeleg
Că poți sta... așa... în fața mea
Și să te gândești 'n altă parte ?!

Dumneata,
In seara-aceea, știi, când ne-am plimbat —
Brațul ți-l strângeam mângâetor spre mine
Și ți-am spus „mă simt ca ancorată strâns de tine"
Mi-ai răspuns, în loc ca să mă strângi mai bine.
Mi se pare că nu-i zice-așa,
Ci „remorcat".

Dumneata,
Ai rămas cu mine la o masă-un ceas
Și vreo trei articole (desigur proaste)-ai scris
Și mi-ai dat ziare să citesc.
O, cât aș fi vrut să nu te mai iubesc,
Să te scot din lumea mea de vis.
Mă gândeam că ești urât și prost și-acuma, da,
Ți-ai luat batista și te ștergi la nas.

Dumneata,
Ești desigur încântat că te iubesc
Zău — o crezi ? — Dar nici nu mă gândesc.
Crezi căn toată lumea n'am aflat pe cineva
Mai frumos și mai deștept decât ești dumneata ?!

Dumneata,
Toată ziua îmi explici, ca să-l iubesc pe domnul A
Care mă iubește mult — și îmi pledezi
Fără să te obosești să îți notezi
Cât de trist mă uit atunci la dumneata.

Dumneata,
Cum mai îndrăznești s'apari în fața mea ?
Cum nu intri sub biurou când mă zărești în prag?
Cum mai îndrăznești să-mi fii așa de drag ?
Dumneata,
Javră nespălată, toantă, rea...

Dumneata,
Ai s'o duci de-acum mereu așa,
Când am să vorbesc, mă corectezi
(Poate nici n'ai să mai vrei ca să mă vezi).
N'ai să te-obosești să mă privești
Și-ai să scrii articole când ești cu mine
Și — nu trebue s'o mai afirmi — știu bine
Niciodată n'ai să mă iubești.

Dumneata,
O, aș vrea să fiu de zeci de ori mai rea.
Toată răutatea ce există
Vreau de dragul dumitale să o frâng —
Pentrucă mi-i ciudă că sunt tristă,
Pentru că mi-i ciudă că încep să plâng.

Dumneata,
Taci mereu. — Dece nu spui ceva ?
Ceva blând și bun cum n'ai mai spus.
Nu mai ține capul drept în sus.
Niciodată ochii n'ai vrut să-mi privești
(Știu eu că ți-i frică să nu mă iubești).

Dumneata,
Ai uitat că părul meu se poate mângâia!
Dar nimic nu știi — și văd că e 'n zadar.
(Doar să scrii articole stupide la ziar)...
Lasă cel puțin să te privesc,
E așa de trist și de frumos așa...

. . . .

Dar de tot ce-am scris de dumneata
Să nu crezi cumva că m'ndoesc !

ANIȘOARA ODEANU

Dem. Berea — **Nud.**

PLASTICA

Salonul Oficial

De obicei, expozițiile colective sunt inexpresive în ansamblu și interesante în amănunt. Inexpresive prin aranjament și criterii de selecționare; interesante — prin aporturi individuale de calitate, care se strecoară adesea cu toată vigilența dezorientată a juriilor.

Aurel Jiquidi — **Un adălmaș**

Salonul Oficial de desen și gravură din toamna acestui luminos început de sezon plastic, prezintă particularitatea ciudată că face bună impresie prin număr și contribuții tinerești, dar nu rezistă prea mult la o cercetare critică de amănunt.

In primul rând, lipsesc artiștii consacrați. Afară de foarte puține nume cu reputație stabilită, se constată o adevărată sabotare din partea așa-zișilor artiști bătrâni. De ce se abțin? N'au nimic de expus, ori — cum din vina lor se șoptește — n'au curaj să apară alături de tineri?

In această privință n'ar avea deloc să se teamă: tineretul a obosit. Cel puțin așa ni-l înfățișează Salonul.

Nimic sau aproape nimic din ce se expune nu iese din comun. Aceleași eforturi sterile la cei ce caută forma dincolo de definițiile ei firești. Aceiași goană după efectele sgomotoase. Aceiași formulă — la cei incorigibili.

Seduși de izbânzi ieftine, ori pândiți de banalitate și industrializare, tinerii preferă să cadă în excesul inovațiilor, în cutezanțe de expresie care jignesc pur și simplu bunul simț.

Influențele pe care le suportă artiștii neajunși încă la maturitate, nu supără. Supără însă lipsa seriozității de concepție și a autocriticei în execuție.

Convingerea noastră este că toți iau lucrul în glumă, inclusiv juriul și autoritatea care-l patronează. Altminteri cum s'ar putea explica participarea atât de bogată a cadrelor fără valoare la acest Salon?

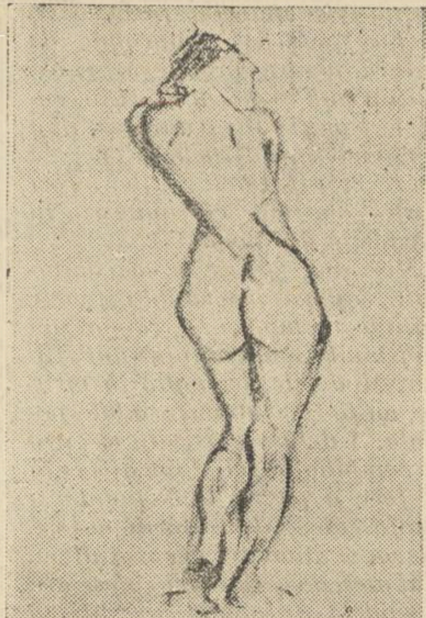
Nu cumva d. Ministru al Artelor vrea să renunțe la singurele manifestări care justifică titulatura autorității ce conduce?

Cu câteva premii meschine, date mai mult sub formă de ajutoare, nu se pot stimula talente.

Statul e dator să cumpere și să încurajeze.

■

Un alt defect esențial al acestui Salon de desen și gravu-

Anatole Vulpe — **Crochiu**

ră e absența gravurii. Puținele exemplare litografice, linoleuri, xilografii și ape-tari, rătăcite pe panouri, nu sunt cele mai multe nici reprezentative, nici suficiente pentru a legitima o preocupare.

Desenul, în genere, e când schemă pură, fără conținut, când complex de pete și combinații de lini confuze. Iar desenul colorat e mai puțin înțeles decât oricând.

Lipsesc deasemeni, în acest Salon, lucrările de artă decorativă, care, în urma desființării Salonului de Arhitectură, ar fi trebuit adăpostite aci.

Artele decorative sunt în prea strânsă legătură cu desenul și cu plastica în genere, pentru a merita să nu fie neglijate.

■

In sfârșit, o obiecțiune fundamentală pe care o ridicăm acestui Salon e continuitatea înfățișării expozițiilor oficiale în localul atât de impropriu al Casei Grădinilor. Pereții sunt umezi și cel puțin două din cele patru săli în care se expune sunt inutilizabile.

Deasemeni, faptul că localul e situat atât de departe de centru face ca frecvența publicului să fie foarte redusă.

Pentru Saloanele viitoare, Ministerul va trebui să închirieze sălile special amenajate ale Fundației Dalles, unde lucrările vor fi mai bine puse în valoare și accesul vizitatorilor asigurat.

Dar compoziția Salonului de desen și gravură — cu toate lipsurile și scăderile lui— merită o cercetare mai atentă, prin problemele pe care le pune și prin înfăptuirile răzlețe, care, fără să fie excepționale, au calități.

■

D. *Kimon Loghi* a deschis expoziția sa anuală de pictură în sala ziarului „Universul".

Artistul călătorește adesea în străinătate, descoperă colțuri pitorești și le interpretează în culoare.

In afară de peisagii însorite, d. Kimon Loghi este preocupat

Tania Șeptelici — **Țiganca**

de delicatețea florilor și a chipurilor de femei, pe care le vede în culori excesiv de dulci.

Și nu descurajează deloc.

■

Și nu descurajează nici d. arhitect *St. Becu*, utilizând rigiditatea arhitecturală în desene, acuarele și ulei.

■

Portrete, peisagii și interioare de mânăstire prezintă alături de d. Becu, la Dalles, d-ra *Zoe Moscu*, artistă de multă claritate stilistică și cu făgăduitoare aplicațiune grafică.

H. BLAZIAN

R. Iosif — **Strada Academiei. (aquaforte)**

Puțină gramatică cu d. Erasm Manoliu

Distinsul grămătic, stilist și om de riguroasă cultură Erasm zis Petru Manoliu, de care neam distrat aci rândul trecut, e ferm convins, după cum spune, că i-am făcut o „neobișnuită cinste" ocupându-ne, de erorile d-sale, cum le spune pe ton dulce, acelor perle fără pereche, culese într'o singură lună (Oct.) din scrisul său totdeauna original prin câte ceva.

Că e neobișnuită această cinste, o cred. Până aci nu l-a luat nimenea de scurt, fie chiar și din curată distracție cum am făcut-o eu, pentru ignoranța multilaterală, sfătoasă și îndrăzneață care constitue trăsătura d-sale caracteristică. Dar că e aceasta o „cinste", drept să spun, mă cam îndoesc; asta depinde însă de interpretarea și aprecierea distinsului grămătic, stilist și om de cultură, mânios foarte pe „corciturile literare".

Dacă deci socoate totuși că i-am făcut o „neobișnuită cinste" relevându-i ignoranța masivă, strălucitoare, epatantă chiar, n'am nimic de obiectat. In definitiv ce poți face contra convingerii intime și nestrămutate a omului?

Curios cum este, poate, distinsul grămătic vrea să știe și motivele pentru cari am făcut-o. Iată, i le desvălui cu perfectă sinceritate. Am observat în primul rând, că nu este un ignorant de rând, ca atâția alții din toleranta noastră publicistică. Nu. Grămăticul și stilistul nostru desăvârșit, este un ignorant care iese din comun prin mulțimea, varietatea și frumusețea erorilor, cum își botează, amabil și îngăduitor, ignoranța-i masivă; este un ignorant aparte, un ignorant îndrăzneț, un ignorant fudul, un ignorant model, un ignorant ideal; un tip, un prototip, un archetip de ignorant. Acesta e primul motiv care m'a îndemnat să-i fac „neobișnuita cinste".

In al doilea rând, am făcut-o pentrucă mi s'a părut stranie pornirea de a învăța mereu pe alții. Și nu e în adevăr straniu ca un muzicant care ignoră scara notelor să instruiască pe alții în ale cântului? Am simțit, nu știu cum, că la mijloc trebue să fie ignoranță groasă, și cu multe alte atribute: îndrăzneață, fudulă, etc. Și nu m'am înșelat, după cum ați văzut.

Cel mai important motiv a fost însă ocazia de a mă amuza strașnic, în aceste posomorâte momente de criză economică, urmărind în toată desfășurarea ei strălucită, unică, această lată ignoranță.

Iată motivele pentru cari i-am făcut „neobicinuita cinste" (mă rog!) de a-l arăta gol și distractiv așa cum este în realitate.

Șifonat că l-am prins în flagrant delict repetat insistent, de ignoranță pluriformă și exemplară, distinsul grămătic, stilist și om de cultură îmi face la rândul său „neobișnuita cinste" de a-mi răspunde. Din felul cum o face, reiese însă că l-a durut rău de tot demascarea ignoranței multiforme și fudule care constitue apanagiul exclusiv al d-sale. Se vede asta din felul cum încearcă să fie calm ca să nu dea impresie de crispată furie, și cum încearcă să bagatelizeze „erorile" pe cari și le recunoaște, așa în treacăt; ca și când așa ceva impresionant cum se prezintă ignoranța d-sale excepțională, ar putea fi bagatelizat cu una cu două! Calmul acesta, cu care mă ia „de sus" oarecum, îl trădează neplăcut. Asta se vede ușor. Simțind că nu e convingător, trece la alte „argumente", ceva mai energice, pentru a mă pune la punct. Așa de pildă, mă așează, alături de culegător și corector, ca să mă supere. Nu mă supără, întâi fiindcă din principiu d-sa, ca orice ignorant, nu mă poate supăra. Dar nu mă supără chiar dacă mă socoate, nu alături de corector, ci corector de-adreptul. Situația aceasta de „corector", care să-i arate cu eclatante probe ignoranța aceia (d-lui spune dulce „erori"), care se îmbulzește în fiecare rând, ostentativ, îmi convine. Așa „corector", care să-l învețe gramatică și celelalte, îmi convine oricând. Mă măgulește chiar și e ocupație distractivă. Și îmi poate mulțumi, nu ironic pentru că nu e cazul, ci în mod serios, fiindcă observ că s'a corectat. Nu mai comite „neglijențe" sau, cum ar zice d-sa „erori".

Spune, resemnat oarecum ironic (e teribil d-sa cu ironia!), că am dreptate când dovedesc cu răsunătoare probe că e ignorant și analfabet. Nu mai era nevoe să recunoască. Am dovedit-o doar clar și mai ales, convingător. Tot ironic căci așa e d-lui, spune că trebuia să-i cer „lămuriri" când m'am decis să-i divulg ignoranța masivă. Lăsând la o parte ironia, la ce bun să mai cer lămuriri? Credea cumva că nu se vede și nu se simte dela distanță, fără prealabile lămuriri, că e ignorant model și analfabet?

Dar nici „ironia" aceasta cu corectorul și cu lămuririle nu l-a satisfăcut. De aceia, d. Erasm Manoliu, recurge grăbit la alte „argumente" pentru a mă „aranja", cari toate dovedesc aceiași zăpăceală și panică pe cari, mărturisesc, nu le-am urmărit. Știți ce-a găsit drept răspuns? Nici nu vă puteți închipui! Vă rog să urmăriți că e interesant și mai ales nostim.

D-sa recunoaște că are „erori", că adică nu știe gramatică, nu știe să scrie și e analfabet în sensul în care un compozitor este așa ceva când nu-și cunoaște cheia și scara muzicală (acestea ar fi după d. Manoliu simple „erori" muzicale) dar spune că „toate acestea („astea" scrie) sunt alături de discuție". Rețineți: toate acestea („astea") sunt alături de discuție; n'au adică nici o importanță, după a sa părere; ia, niște fleacuri colea! Să vedem însă ce e „în discuție", ce e important prin urmare după d. Erasm Manoliu? Ne-o spune tot dânsul. Iată: „Ce legătură au însă toate astea (adică fețele varii ale ignoranței sale n. r.) cu plagiatul domnului Paul B. Marian lângă care, d. Tatu stă pentru cei 500 lei luați în schimbul articolului în care sunt denunțate erorile (eu spun ignoranța n. r.) mele?" Așa se întrebă nedumerit d. Petru Manoliu. Să-mi dea voe distinsul grămătic și stilist să-i risipesc nedumeririle sale tot prin o întrebare care e și un răspuns în acelaș timp: ce legătură există între masiva, pluriforma, strălucitoarea sa ignoranță și între faptul că respectivul plagiază? Cum adică, apăr un plagiat al unuia pe care nu-l cunosc, când dovedesc, cu exemple că d-sa e analfabet și ignorant fudul? Stau și mă întreb: ce legătură vede în adevăr d. Erasm între acestea? Sau ce legătură, între faptul că d-sa se dovedește analfabet și ignorant model, și între faptul că aci de patru ani de când scriu, mi se plătește colaborarea?

Eu dovedesc că nu știe gramatică nici cât un elev de curs secundar inferior. D-sa răspunde: ce legătură e între aceasta și plagiatul cutărui domn?

Asta întreb și eu.

Eu arăt calitățile d-sale stilistice eminente. Tot cu probe vii. D-sa răspunde: știu cum îți plătești chiria și masa. Ca și când asta ar fi în discuție.

Eu dovedesc, tot cu exemple, ce cultură întinsă posedă. D-sa răspunde: ce-i cu veniturile d-tale?

Ce legătură au toate acestea? Ei, au ele totuși o legătură! Il ajută de ex., pe d. Manoliu să evite un răspuns pe care cam greu l-ar putea găsi. Șmecher (să mă ierte cititorul că întrebuințez un cuvânt din jargonul specific al ilustrului grămătic, stilist și om de cultură), prin asta fuge dela chestie, spunând că e în afară de discuție, tocmai ceeace e în discuție. Ca și când poate fi afară de discuție întreg articolul nostru!...

Vrea să scape printre degete cu insinuări, calomnii piezișe și alte trucuri „stilistice".

D-sa trișează și aci ca și în chestiile de stil și gramatică. Po-

Urmare în pag. IV-a

sedă d-sa diverse şmecherii „stilistice". E neîntrecut în acestea. Nu s'a gândit însă că după astfel de „argumente" şi după astfel de metode „polemice" poate fi socotit cel mult mahalagiu.

Ce-ar fi dacă ar rămâne la chestie, adică la gramatică şi stil? Dacă ne-ar lămuri de pildă pentruce ignoră cu atâta suveran şi exagerat dispreţ gramatica elementară? Pentruce scrie „Un mănunchiu de esseuri cari *se centrează în jurul*", „o filosofie *centrată în jurul...*", „....natura acestei pasiuni era de o aşa natură...", „căci aşa cum se situa faptul, el se situa în fundul unui timp" etc. etc.? Pentruce confundă hexametrul cu alexandrinul şi alexandrinul cu hexametrul? Pentru ce „minus cu minus dă minus", plus cu plus tot minus, şi două valori cu acelaş semn tot minus?

Iată atâtea enigme care aşteaptă deslegarea din partea d-lui Erasm Manoliu. Dece să te 'ncurci ca viţelul prin curpenii pădurii cu argumente *ad hominem*, când sunt de lămurit atâtea frumuseţi gramatico-stilistico-ştiinţifice cari-i împodobesc zilnic scrisul?

Ce importanţă prezintă umila mea persoană faţă de atâtea minunăţii gramaticale, stilistice, matematice? Ce însemnătate pot avea legăturile inexistente pe cari le presupune între fapte fără legătură cum este ignoranţa sa şi plagiatul respectiv, atâta vreme cât scrie cum ştim că scrie, şi e analfabet în halul în care ştim că este? Toate acestea sunt chestii lăturalnice, fără nici o importanţă faţă cu splendida ignoranţă care impune de departe.

Dar dela o vreme încoace, adică exact din momentul în care l-am făcut de râs, d. Manoliu nu mai face „erori". I-a prins bine, se vede, „neobişnuita cinste" pe cari i-am făcut-o, într'un moment de puţintel răutăcioasă distracţie. Dar nu i-a plăcut prea mult, după cum îl trădează tonul când timid când agresiv, când voit ironic din „replica" pe care ne-a dat-o. Ca să nu-l mai supăr însă altădată, şi să nu mai poată fi dat de gol, d. Manoliu are o soluţie relativ uşor accesibilă: să ia o carte de gramatică primară, una de scriere corectă şi curată, una de cunoştinţe generale şi să înveţe acordul gramatical, ce e hexametru şi ce e alexandrin, ce e pleonasm, ce e stil, cât dă minus cu minus, plus cu plus, două valori cu acelaş semn, — pentruca să nu-l mai poată arăta cu degetul şi să-i râdă în faţă ştrengar, în hohotul clasei, Ionescu din a II-a secundară, corigent la română şi matematici. Nu-i frumos!

Deşi personal aş regreta, nemai având asemenea frumuseţi pentru a mă distra, ca cele descoperite; totuşi ţinând seamă de atitudinea obraznică a lui Ionescu din a II-a, distinsul grămătic, eminentul stilist şi om de vaste cunoştinţe, n'ar avea decât de câştigat.

N. TATU

P. S. — Până Miercuri, 14 Noembrie anul 1934, credeam că preopinentul meu s'a ocupat, de persoana mea, şi de legături inexistente, în controversa distractivă asupra ignoranţei sale delicios amuzante în care l-am angajat, numai din motivul evitării unui răspuns, de-altfel imposibil, prin sustragerea oarecum şireată dela obiectul discuţiei noastre, care era: ignoranţa sa proteică şi decoltată într'un fel cam exagerat.

De Miercuri însă, aflu, dintr'o cugetare de acelea cari ţâşnesc între două înghiţituri de şvarţ şi trei ticuri nervoase, că pe lângă acesta, mai este şi alt motiv pentru care d. Erasm, în loc să se ocupe de ceeace era în discuţie (d-sa spune, şiret cum îl ştim, „afară de discuţie") adică de astentativa şi varia sa ignoranţă, de pitorescul analfabetism, s'a repezit asupra persoanei subsemnatului, deşi aceasta n'avea ce căuta într'o discuţie de pură gramatică şi cultură generală.

Acest al doilea motiv, care alături de celălalt explică în întregime pentru ce d. Manoliu în loc să rămână la subiect, adică la gramatică şi întinsa-i cultură, a căror importanţă am impresia că o desconsideră, ni-l mărturiseşte în aceste rânduri: ...„Căci, nu am înţeles niciodată, cum poţi scri (adică scrie, n. r.) despre un om, nu despre un obiect, atunci când, el, nu ţi-a mutilat o viaţă, nu ţi-a subliniat un gând; care nu te-a umilit; căruia nu i-ai zărit o rană printre cuvinte; pe care nu l-ai văzut *vesel;* pe care nu l-ai *urât;* care nu ţi-a sugerat o eroare sau a cărei prezenţă nu *jenează*, ca o îndoială, propria-ţi certitudine de acum". (Observaţi ce corect scrie acum n. r.).

Că „prezenţa" mea a simţit-o şi l-a jenat, deşi nu m'a văzut niciodată, vesel ori trist, îmi vine să cred De aceea a scris doar despre mine, în loc să discute gramatică. Nu bănuiam însă să-i fi *mutilat* în aşa hal viaţa, să-l fi *umilit* aşa greu, fiindcă i-am zărit şi subliniat nu un gând (aşa ceva n'am întâlnit) ci rana, adică rănile (gramaticale şi celelalte) printre cuvinte, încât să scrie despre mine cu atâta interes (a amintit şi de chirie!) pentrucă mă răşte, conform teoriei sale ultime. Bănuesc că reflexiunea asta amară a înjghebat-o după ce şi-a descoperit originalitatea, subliniată în articolul nostru.

Mi-ar părea rău, căci n'am vrut să-l umilesc şi să-i mutilez viaţa. Dar dacă i-am observat rănile printre cuvinte şi în cuvinte, tot d-sa e de vină, căci m'a făcut să caut „corciturile literare" pentru a le stârpi. (Afle că mai am în urmărire şi pe alţii).

Oricum, îl rog să mă ierte că l-am întristat. Să se consoleze cu acest gând, cam în genul d-sale specific de a filozofa: umilinţa este începutul îndreptării. *n. t.*

Cronica feminină

Despre jurnale de modă

Incă o codiţă, la mult dezbătuta problemă quasi-edilitară, pusă de d. Igiroşanu: femeile din Bucureşti nu ştiu să se îmbrace.

Am cunoscut o fată care avea toate posibilităţile să-şi alcătuiască o garderobă de cel mai ales gust. Era o fată care cumpăra toate jurnalele de modă şi era în curent cu toate inovaţiile, până la cea mai neînsemnată. Totuşi, ea nu reuşea decât să atragă atenţia pe stradă printr'un aspect deadreptul ridicol. Dacă o analizai, însă, nimic din ansamblul toaletei ei, nu era în contradicţie cu legile modei. Dimpotrivă, dacă în Die Dame citise că se poartă combinaţiile cele mai îndrăzneţe de culori: mauve cu verde cu maron cu bleu, etc., era cea dintâi care îşi făcea un ansamblu din trei piese: jacheţica verde, foile mauve, bluza bleu. A văzut în Vogue un model de pălărie ca a Faraonilor, cu un ciucure în vârf, şi-a făcut şi ea. A citit că se poartă eşarfe de lână, şi-a pus. A citit că se poartă flori artificiale, şi-a pus şi ea.

Exemplul acesta, în zeci de variante, îl întâlnim pe stradă în fiecare zi.

Intr'un oraş, care în definitiv e destul de mare, având sub ochii noştri zeci de inovaţii în toate articolele de modă — unele de gust, dar cele mai multe foarte dubioase, având zeci de jurnale de modă, dintre care unele (Vogue, Femina) mai mult sugerează liniile sezonului, decât dau modele, avem nevoe de o foarte mare doză de prudenţă şi perspicacitate, ca să ne urmărim linia noastră personală. E un lucru pe care toate femeile cochete îl ştiu, acela că fiecare trebue să-şi armonizeze moda cu genul ei. Totuşi, sunt câteva legi generale, pe care voiu încerca să le expun aici.

Să ne ferim, doamnelor, să punem pe aceiaşi rochie mai mult de o singură garnitură originală. Am văzut un model — o rochie de stofă maron, dreaptă, simplă — natural impecabil tăiată — a cărei singură garnitură erau doi nasturi enormi de lemn, rotunzi şi cam rustici, cu care se încheia partea din faţă a corsajului, pe umeri. Decolteul rochiei era orizontal, ridicat pe gât în faţă şi în spate şi prelungit puţin pe umeri. Mâneca largă, începea aproape de la talie şi sfârşea sub cot strânsă cu o manşetă fără importanţă. Dacă nasturii din umeri s'ar fi repetat în altă parte, în diverse mărimi şi poziţii, tot farmecul

acestei rochii ar fi fost compromis. Doamnelor, faceţi-vă o rochie pentru o cataramă de centură, pentru un guleraş, pentru un mănunchi de flori de catifea. Vor fi mai frumoase, mai personale decât rochiile acelea cu zeci de tăieturi de prost gust — cu toate că figurează în jurnalele de modă.

Mai ales, feriţi-vă să combinaţi — dacă nu sunteţi foarte iniţiate în materie — două sau mai multe modele într'unul singur. Modelele de înaltă inspiraţie, au fiecare atmosfera lor specială. A detaşa părţi din ele şi a le combina altfel, e tot aşa cum ai face o poezie din cuvinte şi strofe culese din diferiţi autori. Fiecare linie îşi are rostul ei. Mai ales, dacă din idei culese din jurnalele de modă, nu ştiţi să creiaţi ceva nou şi unitar, riscaţi combinând în mod brut modelele, să aveţi linii fără continuitate şi sens. Feriţi-vă, doamnelor, de buzunare şi butoniere simulate. Sunt de prost gust. Iar, dacă nasturii nu fac o garnitură importantă a rochiei, renunţaţi pe cât e posibil la întrebuinţarea lor, mai ales a celor de duzină. Sunt foarte urîte rochiile cu nasturi peste tot — şi foarte lipsite de personalitate.

In altă ordine de idei, aş vrea să stăm puţin de vorbă despre maniera în care se pare că se vor purta blănurile în iarna asta — urcate în faţă până sub bărbie, iar la spate coborîte oval spre talie. E un model riscat — un model care dă multă majestate, dar în acelaş timp trebue să fie purtat de o femee înaltă, suplă şi graţioasă şi făcut dintr'o blană de foarte bună calitate. Natural, numai blană cu fir mare. Mi-a făcut o impresie foarte neplăcută o fetiţă modestă — căreia i-ar fi venit foarte bine îmbrăcată într'un palton sport cu revere largi şi buzunare — cu un paltonaş roşcat cu un pic de blană de cine ştie ce nenorocit animal fără preţ, galben şi plouat, pusă „modern", increţit şi sărac — aşa cum îşi strâng copiii pe plajă un ochi de apă în nisip şi pretind că şi-au creiat şi ei marea lor.

A. O.

PRIMII PAŞI

Floarea de păpădie

In curtea mea-i tristeţă de maidan.
Nu cresc nici flori, nici cântece, nici veselie,
Atâta doar: pe un morman
A înflorit o păpădie.
Când am văzut-o eri în zori
Am vrut s'o smulg din rădăcini, —
Căci aş fi vrut să crească crini
Şi alte flori,
Albastre, galbene şi roz.
Dar curtea mea e plină de moloz
M'am aplecat spre floarea nouă;
Dar ea plângea cu stropi de rouă,
Şi-atunci, înduioşat, precum adeseori
Când mă gândesc că nu am alte flori
Albastre, galbene şi roz, —
Căci curtea mea e plină de moloz...
Că zidurile cad de igrasie;
Că nu cresc cântece nici flori,
Nici veselie.
Am plâns, cum plâng adeseori,
Cu floarea mea de păpădie.

GHEORGHE A. FLORESCU

Eşec

In anticameră pendula a bătut patru ore de dimineaţă. Domnul Gică Arvuneanu, colonel în reragere, mare proprietar şi actualmente depozitar şi în acelaş timp distribuitor de vinuri, din viile proprii, s'a deşteptat din somn şi se suceşte nervos în aşternut pe somiera care scârţâie, scoţându-şi picioarele păroase de sub plapoma roşie cu monogramul brodat.

Printre marginile nestrânse ale persienelor bogate, se strecoară o dâră subţire de lumină, permiţând ochilor să desluşească mobilele din odaia înnecată încă în întuneric.

Ferestrele sunt închise. E cald. O muscă matinală sbârnâie şi se aşează pe chelia d-lui colonel, care de teamă să nu-şi deştepte consoarta ce doarme alături pe pernă, suferă chitic plimbările ei fanteziste şi impertinente pe luciul pielei asudate. Totuşi, d. colonel nu mai poate să suporte gâdilitura din chelie şi-şi ridică mâna să alunge musca. Musca a sburat de pe chelie pe piciorul gol şi acum se plimbă încet pe tibie, printre firişoarele de păr ce-o acoperă din abundenţă. D. colonel iar suferă un timp, apoi enervat mişcă piciorul, uitându-şi de consoarta de alături.

Musca zboară, dar somiera scârţâie iar şi d-na colonel, care dormea cu gura deschisă şi cu şuviţele cărunte împrăştiate pe perna cu dantele, se mişcă şi întreabă adormită, ce-i? D. colonel nu răspunde, dar îşi zice înciudat în sine: „Afurisită muscă, o să-mi facă pocinogul!" şi aşteaptă nerăbdător să-i adoarmă iar consoarta. Dar musca par'că-şi face într'adins. S'a legat acum de nasul lui şi nu-i dă de loc pace.

Când se aşează pe el şi se plimbă dela rădăcină până în vârf, când dă târcoale în jurul nărilor ca să zboare apoi capricioasă în semicerc, pe lângă fruntea bombată şi să se aşeze iar pe spinarea nasului încovoiat.

D. colonel înghite şi rabdă cât poate, dar în cele din urmă tot e nevoit să reacţioneze. Incepe să mişte din nări şi din buze, încreţindu-şi fruntea ca să sperie lighioana afurisită.

Dar musca, pace! In cele din urmă nemaiputând suporta tortura, se ridică puţintel şi proptindu-şi coatele şi călcâele de somiera care scârţâe prelung sub greutatea corpului său, ce cântăreşte o sută paisprezece kilograme, se ridică pe jumătate, apoi mai făcând o sforţare eroică, se trezi în mijlocul covorului, privind cu spaimă spre pat.

„Slavă Domnului!"" nevastă-sa doarme dusă. Chiar a început să sforăie uşor cu gura întredeschisă. De sub plapomă îi iese braţul subţire şi lung ca un fluier, cu degetele reschirate şi cu pielea uscată şi negricioasă; iar pe negul din bărbie, par'că i-a mai crescut un firicel de păr... D. colonel îşi întoarce capul cu desgust.

In casă s'a făcut lumină aproape clară.

„Ei, acu-i acu, Georgică dragă, să te văd" îşi zice el, îndreptându-se în vârful picioarelor spre uşă. Pune încet mâna pe clampă şi apasă. Până să deschidă, i se pare însă o vesnicie. Prin deschizătura îngustă se strecoară repede, dar nu închide numaidecât, ci îşi vâră îndărăt capul, ca să se încredinţeze dacă nu cumva s'a deşteptat nevastă-sa. Apoi porneşte cu precauţie pe linoleum-ul din coridor. Paşii lui desculţi lipăesc cu sgomot ce-i sfredeleşte urechile şi-l face să-i treacă un fier ars prin şira spinării.

Inima i s'a făcut cât un purice, totuşi de emoţie îi bate tare şi el se opreşte să mai răsufle, de frică să nu-l apuce un atac de apoplexie.

In interval de reconfortare, îşi întrevede fericirea visată.

Mare minune! E aşa de emoţionat şi se simte tânăr ca la cincisprezece ani. Işi aduce aminte că şi atunci se furişa tot cu frică din camera lui şi se îndrepta spre odăiţa din pod, unde dormea Catinca. Dar atunci trebuia să urce scara de lemn care — când punea piciorul pe ea — scârţâia şi gemea de se deşteptau trei mahalale şi Doamne! Câtă trudă, câtă bătaie de inimă, până s'o suie! Dar când se găsea pe ultima treaptă, nu-i mai păsa de nimic. Atunci era răsplătit de toate... Catinca avea braţele aşa de moi şi.... atât de cald culcuşul! Şi amintindu-şi par'că simte şi acum fiori.

Câtă vreme a trecut de atunci, câte femei a strâns în braţe! Frumoase, tinere, mai mult sau mai puţin rafinate, cu ochii langurosi şi cu mâinile albe şi îngrijite. Unele îl primeau în alcovuri parfumate, în vile elegante sau în camere închiriate cu luna sau cu ora prin hoteluri.... Erau svăpăiate şi nebune, iar altele lascive şi visătoare ca orientalele de prin haremuri, şoptindu-i absenta privindu-l printre genele plecate: „non amour, mon chéri, mon aimé"...

Dar toate, toate s'au diluat, s'au şters.... au pierit în negura vremii.

Nici una nu i-a mai strecurat în sânge fiori aşa de puternici, ca să o simtă vie, să i se pară că mai trăeşte şi acum în el. Catinca nu dormea în perne de mătase şi era îmbrăcată într'o cămaşe groasă din pânză de tort şi cu toate astea!... Catinca....

D. colonel îşi duce o mână la inimă şi apoi la frunte şi răsuflă greu. Uf! năduful, năduful... atâta sforţare. De nu i-ar veni rău. Dar aducându-şi aminte de rostul escapadei se învioră ca prin farmec, şi privind uşa din fundul coridorului se simţi iar tânăr. Da. Nici o deosebire între acuma şi atunci. E drăcoaica asta de Miţa, care nu ştii ce are, dar de câte ori o vede simte că se tulbură, se zăpăceşte şi ar mânca-o din ochi când e numai cu ea. O mai pişcă el câte odată nu-i vorbă, îi mai strecoară câte o glumă, dar se teme de nevastă-sa care are ochi de vultur şi face negru şi din ce e alb. Iacă de-acum, s'a isprăvit! Lasă că nu mai este el prost... Uite, aşa o să facă în fiecare dimineaţă; ca acuş: O să iasă bini-şor ca să nu-l simtă Adela şi să te ţii... O jumătate de ceas, dar trai, nu glumă! Lasă Adeluco dragă, că-ţi arăt eu ţie, să pofteşti să mă mai ţii ca pe un cal de căpăstru, dacă-ţi dă mâna! Miţica, să trăiască! Are nişte şolduleţe... mamă!

Şi odihnit, domnul colonel porni iar lipăind cu tălpile goale pe linoleum-ul coridorului, îndreptându-se spre uşa din fund, atras ca un lunatec de astrul rece al nopţii.

Numai de n'ar speria-o când o intra, iar ea proasta să ţipe — s'ar strica tot, şi ar afla şi Adela că el, om respectabil, cu băiat locotenent în garda regală şi cu fată măritată, umblă după.... slujnice.

Dar nu. Nu. Lasă că ştie el cum să se poarte. O să intre încet şi o s'o ia cu binişorul. Şi dacă o vedea-o că face mofturi, o să-i promită şi un cadou. Un şorţ de mătase. Sau nu, mai bine o pereche de pantofi de lac. O să crape Adelica de necaz, când o s'o vadă încălţată

Şi dacă o fi fată bună şi cuminte, o să-i găsească mai târziu şi un bărbat să o mărite. Un plutonier major, sau chiar comptabil dela depozit, tot e holteiu tomnatic şi puţin cam cocoşat....

Şi o să-i cunune el. Iar la nuntă, ce beţie!!.... Le va da vinul gratis. Ce, să ia el bani dela ei?

Plănuind a intrat în bucătărie şi s'a trezit înconjurat de tingirile de aramă care străluceau pe pereţii albi, în primele raze ale soarelui ce răsărea.

— Miţa, Miţico dragă, nu te speria, fată, eu sunt, eu... şopti d. colonel din vârful buzelor, cu vocea caldă, îndreptându-şi privirile spre patul din colţul de lângă fereastră. Dar ochii lui nu văd decât ceafa groasă a unui bărbat şi tălpile desculţe ce îi ies de sub plapoma înflorată. Surprinsă, Miţa scoase un ţipăt involuntar de la pieptul bărbatului ce sări buimac în mijlocul bucătăriei.

— Scroafă! tună d. colonel gutural, gros, părând mai mult o comandă cazonă şi plecă trântind uşa.

In mijlocul coridorului se întâlni cu Adela care alergase speriată, în cămaşa de noapte.

— Ce e, ce s'a întâmplat? Unde ai fost?

— Porcărie curată, dragă. Inchipueşte-ţi, un derbedeu... Miţa, în bucătăria mea!

Doamna colonel respiră, uşurată.

— A, nu-i nimica dragă, las-o. Treaba ei, e tânără...

— Ce treaba ei, dragă, ce treaba ei?

S'o dai afară, ai auzit?! Poftim, obraznica, la mine în bucătărie! De mult cam mirosisem eu ceva, dar ce mi-am zis:

Lasă, n'oi prinde-o, şi atunci?....

— Mă miram ce te tot sâcâi azi dimineaţă, strecurându-te aşa hoteşte de lângă mine? Tu erai la pândă. Şi eu, eu care credeam....

Şi cucoana Adela, cu ochii plini de lacrimi se agăţă de gâtul lui cu braţele ei slabe şi lungi, trăgându-l drăgăstoasă în dormitor.

X.

a apărut
al 5-lea volum
din romanul
în preajma
revoluţiei

nostalgii

editura adevĕrul
preţul 80 lei

FECIOR DE BANI GATA

Roman social
de
FELIX SALTEN

Literatura Universală

André Maurois

Despre prietenie

„Dacă m'ar fi întrebat cineva de ce-l iubeam, simt că n'aş fi putut răspunde decât:

— Pentrucă el era el şi pentrucă eu eram eu". Astfel explică Montaigne — fără să explice ! marea prietenie a vieţii lui. Şi, în adevăr, prietenia ca şi amorul, nu se poate explica. Nu înţelegem dragostele altora, după cum nu înţelegem prieteniile lor. Prietenia ca şi amorul, vine pe neaşteptate. In amor, fulgerul e o surpriză fericită a simţurilor, în prietenie e înţelegerea a două spirite sau a două inimi. Dar înţelegerile acestea par uneori cu totul ciudate. „Nu înţeleg ce anume au comun între ei", — spun spectatorii despre doi prieteni. Şi, fără îndoială, nici prietenii înşişi n'o ştiu.

Idei asemănătoare, gusturi comune pot contribui la naşterea unei prietenii, dar acestea nu sunt deajuns ca să o şi întreţină. Prietenia, ca şi amorul, are nevoe, spre a fi durabilă, de voinţa celor care au format-o. O prietenie se cultivă ca şi o grădină. Nimic mai primejdios de cât să spui: „Mi-e prieten, pot să mă port cu el cum vreau". Poţi să te porţi cu prietenul fără prea multă ceremonie, dar niciodată fără „tandreţe" fără atenţie, fără bunăvoinţă. Relaţiile dintre doi prieteni sunt cu mult mai simple decât cele dintre doi amanţi şi gelozia din prietenie, deşi e mai puţin impetuoasă, există totuş... Admit să iei alţi prieteni, dar aş vrea, dintre toţi, eu să fiu preferatul", spunea cineva. E un sentiment firesc şi legitim. Căutăm, în prietenie, o siguranţă, o încredere, pe care le găsim numai dacă suntem pentru prietenul nostru cel dintâi.

Putem fi sinceri cu prietenii noştri ? Francheţa nu riscă oare să nimicească această siguranţă, care face din prietenie un refugiu ? Francheţa e utilă şi sănătoasă când nu înlătură stima. Vom suporta toate criticile, dacă vin dela acela care iubeşte ceeace avem mai de preţ în noi înşine. Ii vom fi chiar recunoscători. Dar să ne păzim de acela care ne ia curajul de a trăi, de a lucra. E periculos şi chiar vrednic de ura noastră, acela care ne raportează punctual, cu cruzime, tot ce se spune rău despre noi. Trebue să găsească o adevărată plăcere în a căuta cu minuţiozitate toate nimicurile cu care ne amărăsc. Adevăratul prieten poate, ca din întâmplare, să ne atragă atenţiunea asupra cutărei fapte nesăbuite, ce am avea de gând să săvârşim, asupra unei slăbiciuni, pe care o judecă străină de firea noastră; dar pentrucă e un prieten adevărat, el va şti să atingă susceptibilitatea noastră cu o precauţie plină de tandreţe.

Prietenul trebue să fie un confident. Orice fiinţă omenească are nevoe uneori să mărturisească gândurile cele mai ascunse. Amorul nu permite confidenţele, pentrucă îndrăgostitul simte nevoia să placă. Confidenţa ar fi mărturisirea primejdioasă a slăbiciunii lui. Dar prietenul va putea asculta totul fără să te „aibă la mână". Discreţiunea este deci calitatea cea mai necesară a acelui, care pretinde că ţi-e prieten. „Poţi să fii sigur de mine" — nu trebue să fie o vorbă goală.

Prietenia este posibilă între bărbat şi femee ? S'a vorbit mult asupra chestiunii acesteia. S'a spus că senzualitatea s'ar amesteca întotdeauna în sentimentele noastre, că gelozia le-ar răsfăţa şi că inteligenţa feminină n'ar fi făcută pentru comerţul cam aspru al prieteniei. Eu mă ridic deasupra tuturor acestor păreri ca şi filosoful care a dovedit existenţa mişcării mergând. Eu cred în prietenia dintre un bărbat şi o femee, pentrucă am încercat-o. Dacă totuş senzualitatea se strecoară pe nevăzute în mijlocul ei, eu nu văd nici un rău în asta. In ce priveşte diferenţa între formele de inteligenţă ale celor două sexe, aceasta nu e o piedică peste care nu se poate trece. Spiritul unui bărbat şi acel al unei femei se complectează reciproc. Nu există rivalitate între ele, ci o necontenită colaborare. Şi, mai cu seamă, când amorul se transformă încetul cu încetul şi prin tranziţii imperceptibile în prietenie, aşa cum se întâmplă într'un menaj fericit, atunci se naşte unul din sentimentele cele mai complecte şi dintre cele mai frumoase, care pot exista.

ANDRÉ MAUROIS

Dar acum: putem rămâne credincioşi unui prieten culpabil, nedemn ? Există asupra acestei teme, un admirabil poem al lui Kipling, intitulat „Al miilea an"

„Un om dintre o mie ne va susţine mai mult decât un frate. Căutaţi-l douăzeci de ani şi chiar mai mult şi osteneala voastră va rămâne mereu neînsemnată dacă l-aţi putut găsi...

Al miilea om îşi iubeşte prietenii, chiar dacă ar fi ameninţaţi de un popor întreg...

Vocea ta e şi a lui, casa lui e şi a ta, bucuriile lui sunt şi ale tale, greşelile tale sunt ale lui. Nouă sute nouăzeci şi nouă vor fugi de tine când vei fi oropsit, când vei fi ridicul, numai al miilea om se va duce cu tine până la spânzurătoare şi chiar mai departe..."

Aşa dar, dacă aveţi fericirea să întâlniţi pe al miilea om, opriţi-l lângă voi cu ghiare de oţel, iubiţi-l, ataşaţi-vă de el, păziţi-l. Nimeni nu va fi în stare să-l înlocuiască.

Trad. de MIHAIL GRESIAN

Uitarea

de Heredia

E templul în ruină pe vârful desgolit
Şi 'n veşnica tăcere, de timp amestecate
Dorm statui de aramă, zeiţe aruncate
Şi faima lor străveche cu iarba s'a 'nvelit

Câte-un cioban adesea, cu turma, liniştit
Din flueru-i ce scoate refrene 'ndepărtate
Tot cerul calm il umple, şi zările bogate
Iar umbra lui se 'ntinde uriaşă 'n asfinţit

Ţărina-i doar miloasă cu detronaţii zei,
Şi 'n orice primăvară, ca un tribut al ei,
Pe zidul spart presară, iar, flori de mărăcii

Dar omului nu-i pasă de vremile trecute.
Nepăsător ascultă în nopţile senine
Cum marea plânge ritmic sirenele pierdute.

Trad. de MIRCEA PAVELESCU

UMOR CEH

Lumea pe dos

de Ladislav Veltrusky

— Şi dumneata încă nimic? — întrebă domnul Hoiza pe domnul Vycaci, când s'au întâlnit după multă vreme şi când au ajuns la chestiuni familiare. Şi eşti tot flăcău? Mă mir, zău, de dumneata, prietene! Aşa frumuşel cum eşti, ai putea ţine o nevastă şi ar trebui să ai o familie numeroasă — dar nimic?! Cu adevărat că lumea este acum pe dos! Se însoară numai oameni care şi cheltuielile de nuntă le fac pe datorie şi dumneata, om cu stare, care cu cheltuielile de mai târziu şi tot îţi prisoseşte şi te fereşti de asta? Cum de n'ai simţit până acum nevoia unui cuib propriu, de familie? N'am fete ca să zici că fac propagandă, dar de câte ori te văd, nu-mi pot stăpâni mirarea.

— Unul se însoară — răspunse domnul Vycaci, gesticulând cu mâna — chiar când n'ar vrea în ruptul capului s'o facă, iar altul, cu toată voinţa lui şi tot nu izbuteşte. Nu odată m'am aprins şi eu la gândul ăsta, dar de câte ori am încercat am nimerit prost. Nu-mi place însă să vorbesc de lucrul acesta şi ar însemna să nu mai sfârşesc, povestindu-ţi toate.

Domnul Hoiza puse mâna pe umărul lui Vycaci şi confidenţial:

— Nu mă plâng nici odată de lipsă de timp şi aş asculta bucuros păţaniile dumitale. Cu astfel de lucruri, omul se distrează, culege învăţături.... Vorbeşte dar, povesteşte!

— Poate că are să fie de-ajuns ultima mea întâmplare...

— S'auzim! stărui Hoiza.

Vycaci atunci povesti:

— M'am hotărît să-mi petrec concediul singur, la soare, în sudul slav. De câte ori am pornit la drum în grup, m'am întors fără el. De fiece dată se 'ntâmplă ceva neplăcut. O scot mai bine la capăt singur. Mai fusesem decâteva ori acolo, cunoşteam locul, aproape fiecare peştişor mi-era prieten, aşa că m'am dus şi de data asta tot singur. In vaporaşul de la Suşak am văzut-o prima oară. Avea optspre-zece ani, sau cel mult douăzeci şi era fermecătoare!

— Imi imaginez asta foarte viu — rosti domol Hoiza, interesat şi înviorat. —Blondă? Brună ?

— Blondă! Şi încă cum, prietene!

— Cerul albastru, marea albastră şi lângă asta părul ei de aur, se potriveau de minune — îşi dădu cu părerea domnul Hoiza.

— Nu cred în întâmpări de felul acesta — continuă Vycaci — dar curând privirile noastre s'au întâlnit pentru prima oară, a fost, cum s'ar spune, ca şi când am fi pus mâna pe fericire. Din clipa aceia nu mai miam luat ochii dela ea într'atâta încât băgă şi ea de seamă, dar se vede că nu-i displăcea. Era în tovărăşia unui domn bătrân şi foarte elegant. Desigur, o copilă cu tatăl ei. Asta visasem toată viaţa. Niciodată n'am dorit soacră, or cât de orfan m'aş simţi în viaţă! Cu un socru însă, te poţi împăca mult mai uşor. Inchipueşte-ţi acum bucuria mea când apropiindu-mă de ei, am auzit că vorbeau ceheşte! Vara asta n'a fost nimic neobişnuit dar mie mi s'a părut ca un miracol al întâmplării. Fata dădea de mâncare la pescăruşi, eu la fel şi de sigur că pe bătrânul elegant lucrul acesta îl distra. Pescăruşii se ţineau după vaporaş, prindeau din aer bucăţelele ce le aruncam şi le înghiţeau cu lăcomie şi astfel mi s'a prezentat mie fericita ocazie. Am vorbit fetei şi domnul cel bătrân a murmurat ceva. Am profitat de lucrul acesta pentru ca să mă prezint. Domnul bătrân s'a recomandat astfel: „Aici sunt numai pescăruşi! Şi în jurul vaporaşului şi pe vaporaş, căci noi şi cu Mănica suntem tot Pescăruşi. In jurul vaporaşului avem omonimi, pe puntea compatriot!" Domnul bătrân şi elegant era foarte vorbăreţ. Imediat am aflat unde şi ce fabrică are, cum şi în vreme de criză generală, el are atâtea comenzi că pur şi simplu nu le poate da de hac. De aceia se hotărîse să fugă o lună de acea nebunie, departe, ca să nu-l ajungă nici telefonul. Apoi o coincidenţă: mergeam în acelaş loc şi la acelaş hotel.

„Dumnezeul meu, Dumnezeul meu!" am gândit în suflet „toate merg aşa de uşor! La urma urmei sunt şi eu un copil al fericirii".

Deodată domnul Pescăruş zise: „Manico, hrăneşte aici pescăruşii, iar noi cu domnul Vycaci ne ducem în sala de mâncare să vedem ce fel de vinuri au pe aicea!" Mai bucuros aş fi rămas să hrănesc pescăruşii cu Manica, dar n'aveam încotro şi apoi o clipă de singurătate cu viitorul meu socru era bine venită! „Tătucule, tătucule!" strigă Manica, „ştii că nu-ţi face bine!" Şi dulce a spus-o, cu ce glas blând şi delicat! Nu sunt poet ca să izbutesc să redau aceste cuvinte aşa cum au fost spuse şi chiar dacă aşi fi, cred că nu mi-ar fi cu putinţă.

„Fabricantul Pescăruş era un om foarte plăcut. Am băgat de seamă aceasta mai ales la vin când am observat că-i sunt foarte simpatic. M'a îndopat cu ţigări şi dovezi de prietenie. Ii luceau ochii şi faţa de mulţumire. Imi lăuda fabrica şi-mi spunea că singurul lucru ce regretă pe lume e că n'are un băiat. Cui are să dea la urmă toată bogăţia? Am căutat să-l consolez spunându-i că astfel de lucruri se pot aranja într'un fel...: „Ştiu, bine înţeles, dar un fiu este un fiu! Judecând după mine, ar fi fost destoinic, energic, ceia ce se găseşte foarte rar astăzi. Imi plac oamenii hotărâţi, care muncesc, activi, energici."

Mi-am imprimat în minte cuvintele lui. Apoi începu să-mi vorbească de Manica. „E o fată de aur — zise — e foarte supusă şi mă îngrijeşte cum nici nu o merit poate. E făcută pentru căsătorie. Cât să cauţi o a doua ca ea şi n'ai să găseşti." O ridica în slavă într-una şi revenea mereu la aceiaşi temă. Era foarte firesc şi vădit de ce o face. Ba chiar îmi făcea impresia că mi-o oferă, direct. La hotel, odăile noastre erau pe acelaş coridor. Numai la masă eram despărţiţi. Fabricantul Pescăruş stătea cu spatele la mine, aşa că în tot timpul prânzului eu puteam cocheta cu Manca. Ii aruncam priviri pline de dor şi înţeles şi Mănica îmi răspundea la fel. Mă gândeam cum să fac ca să ajung la masa lor, dar domnul Pescăruş aranjase ca să cinăm toţi trei singuri, la măsuţa cea mică. Papa Pescăruş nu mai contenea de a lăuda vinul şi după puţin timp deveni voios şi totul era trandafiriu pentru el. De asemenea şi pentru mine. La masă distram pe domnul bătrân iar pe sub masă, căutam pantofiorul Mănicăi. Până să-l găsesc, am simţit atingerea piciorului ei pe pantoful meu. Insăşi Mănica! răsună un glas în inima mea, care se umplu de fericire.

Sala de mâncare începu să se golească. Mănica se ridică, spunând că se duce la culcare. Sărută pe tăticul ei, care-i spuse: „Domnul Vycaci te va conduce la culcare, Manica. Ştii că eu nu prea mă scol bucuros de la vin!" Indată, furăm în picioare amândoi. Incă ieşind din sala de mâncare, pe scară, am pus mâna pe mânuţele ei delicate. Le-a lăsat într'ale mele. După puţin mi s'a părut chiar că simt o uşoară strângere. Inaintea odăii ei, m'am hotărît s'o atac... Am prins'o de mijloc şi am sărutat-o brusc pe gură. Nu s'a împotrivit. Ba încă mi-a răspuns la sărut îndelung. „Acum însă, du-te — mi-a şoptit — ca să nu dea de gândit !!" Inima îmi bătea încă intrând în sala de mâncare. „Unde ai stat aşa de mult ?" — fură cuvintele cu care mă întâmpină papa Pescăruş, puţin cam posomorât. „Am să spun imediat — i-am răspuns, dar mai întâi să vă vorbesc ceva şi despre mine. Eu ştiu totul despre d-voastră, iar d-voastră nimic despre mine". Am început atunci să-i vorbesc de mine, spunându-i că am o situaţie foarte frumoasă dar la care aş renunţa şi că aş prefera o oarecare întreprindere independentă...

— „Atunci însoară-te cu fata vre-unui fabricant" — rosti domnul Pescăruş.

— Char asta vreau şi eu ! — strigai eu emoţionat. Domnule fabricant — continuai — ne cunoaştem numai de o zi dar d-voastră vă plac oamenii care procedează repede şi acţionează cu energie".

— Chiar aşa — mârâi domnul Pescăruş, ceia ce m'a încurajat să continui: D-voastră aveţi fabrică, d-voastră aveţi fată şi nu aveţi băiat...

— „Fată? De unde s'o iau? — mă întrerupse el. Nu m'am lăsat însă uns de gluma lui şi am mers mai departe: „Domnule fabricant, noi cu Manica, acum o clipă, ne-am dat primul sărut. Acum ştiţi unde am întârziat adineauri şi de ce!"

„Ce spui?" — făcu bătrânul domn şi puse mâna pe sticlă, ca şi cum ar fi vrut să dea în mine. L-am reţinut. „Dar nu văd nimic rău în asta — continuai — căci Manica şi cu mine, toată ziua am cochetat şi acum, domnule fabricant, vă cer mâna fiicei d-voastră!".

Papa Pescăruş, după ce s'a mâniat grozav, a izbucnit:

— „Dumneata eşti un imbecil!"

La început n'am priceput cuvintele lui, dar tot am continuat, cu mai puţină îndrăsneală însă: „Manica este doar....

„Manica este soţia mea! — a strigat domnul Pescăruş — şi pentru această sărutare, am să mă răfuesc şi cu ea şi cu dumneata!"

„Cu mine nu s'a mai răfuit. Când i-am întâlnit însă, a doua zi, pe plajă şi când i-am salutat, Manica a întors capul, iar domnul Pescăruş a scos limba la mine.

„La hotel am spus că am găsit la poştă o telegramă cu o moarte în familie şi că plec imediat. Am mâncat în camera mea şi imediat după masă, am şters-o.

Traducere din limba cehă
de
ELENA EFTIMIU

Varia

Animalele în societate

Toată lumea cunoaşte obiceiurile albinelor, fiindcă numărul apicultorilor e considerabil şi fiindcă cei mai mulţi au citit fără îndoială frumoasa carte a lui Maeterlinck. Voiu rezuma totuşi statutul acestei societăţi.

In societatea albinelor există o femelă, una singură, care e numită pe nedrept „regină" şi care-ar putea fi numită cu drept cuvânt „mama", de oarece ea-şi petrece tot timpul clocind. Aceasta îşi întrebuinţează toată ziua trecând din alveolă în alveolă şi în fiecare depune un ou, de care pare că se desinteresează complect.

In adevăr oul depus de ea e lăsat în grija albinelor-doici, tinerele albine de curând născute, cu aripele prea fragede pentru a putea hoinări prin holde.

Această mamă fecundă, în epoca favorabilă, depune până la patru mii de ouă pe zi. Nu se poate spune că e simplă sinecură, slujba de mamă într'un stup.

Deasemenea şi rolul de doică e destul de greu, dacă ne gândim la mulţimea ouălor depuse şi la toate grijile ce ţi le dau nouii născuţi. Şomajul doicilor albine pare că e necunoscut.

Din ouăle depuse vor eşi câţiva bărbaţi şi mulţimea de lucrătoare sterile, dar atente la îndeplinirea diverselor funcţiuni ce le sunt atribuite.

Societatea albinelor e astfel alcătuită :

1) O mamă, care n'a fost fecundată de cât o singură dată. Aceasta nu face decât să depue ouăle, asigurând prin fecunditatea sa viitorul întregii societăţi.

2) Mai multe mii de lucrătoare, până la şase zeci mii, lucrătoare neobosite care sunt, după vârste, dădace, păzitoare, sentinele neadormite, servitoare, într'un cuvânt însărcinate cu orice muncă impusă de trebuinţa de a fabrica pentru iarnă cât mai multe borcane de dulceaţă.

3) Câteva sute de bărbaţi, care mai mult încurcă societatea, leneşi, care nu fac decât să mănânce, şi care de altfel sunt fără milă executaţi de lucrătoare odată cu venirea toamnei.

Să nu se tolereze paraziţii ! Preocuparea lucrătoarelor de-a extermina pe trântori e de admirat deşi procedeul lor e câte odată prea expeditiv.

In fond însă e oare aceasta o societate în adevăratul sens al cuvântului? Nu e mai curând o „familie" în care membrii nu sunt împrăştiaţi de cât când au ajuns vârsta matură ?

In adevăr, toţi sunt fraţi, ca fiind născuţi din aceiaşi mamă şi acelaş tată. Ei sunt astfel în condiţii speciale de interdependenţă şi această interdependenţă e atât de strictă încât albina a ajuns să nu se mai gândească la ea însăşi, să-şi piardă cu totul individualitatea. Ea nu e decât un organ al unei individualităţi mai mari.

Schiller şi... Hitler

In ziua de 10 Nov. Germania a sărbătorit a 175-a aniversare dela naşterea lui Friedrich Schiller, care a scris „Hoţii" şi „Cântecul Clopotului". Până la închiderea numărului de faţă al „Adevĕrului Literar" nu ne-au sosit veşti din Germania — cum a decurs serbarea, declarată sărbătoare naţională printr'un decret special al guvernului nazist.

Cunoaştem însă cum a pregătit regimul hitlerist această sărbătoare: în primul rând mai mulţi istorici literari au publicat lucrări care au de scop să dovedească că Schiller a fost... cel dintâi naţional-socialist german.

Dintre aceste „opere" cazone, primul loc îl ocupă cartea scrisă de un marcant deputat-rasist, Fabrizius, şi intitulată: „Friedrich Schiller ca partizan-predecesor al lui Adolf Hitler".

In ziarul parizian „Le Jour" dela 9 Noembrie, academicianul francez Maurice M[illegible], ridiculizând aceste sforţări naziste, scrie: — „Aş fi curios să asist la o lecţie la care un profesor naţional-socialist explică elevilor tema şi rostul lui „Willhelm Tell" sau a lui Don-Carlos" — aceste imnuri cântate de Schiller — libertăţii.

Incercarea de a lipi lui Schiller insigna svasticii dovedeşte starea de adâncă descompunere mintală a actualilor conducători politici şi intelectuali ai Germaniei.

Teatrul austriac

In Austria gustul publicului pentru piesele istorice s'a accentuat în decursul stagiunii. Austria se refugiază în trecut nu numai pentru că acolo i se pare a găsi un fel de viață mai armonios și mai plin de prosperitate materială, dar și o patrie, o națiune de zeci de ori mai vastă. Prima piesă de acest fel jucată în anul acesta a fost „Legenda Habsburgilor" *de Schryvogel. Autorul poartă un nume celebru și este printre cei* „tineri". *S'a făcut cunoscut ca jurnalist și apoi ca romancier. Figurile centrale ale piesei sale sunt Archiduceie Jean Orth, plecat pe mare după ce s'a căsătorit cu actrița Milli Stubl și a renunțat la toate drepturile, apoi archiducele Rudolf în ajunul dublei sinucideri de la Mayerling, asigurându-și astfel o atmosferă de emoție și mister.*

Ca epilog apariția lui Jean Orth, despre care de mult nu se mai știe nimic, dar care aflând de toate nenorocirile Austriei își recapătă memoria pe care o pierduse și vine la Viena. In fața statuii sale din Muzeul Grévin din Viena unde e statuia lui ca tânăr amiral și pe care o contemplă cu melancolie, aude reflecția unui trecător, care crede că el ar fi fost adevăratul împărat care ar fi putut salva Austria.

S'a jucat apoi tragedia lui Grillparzer: „Koenig Ottokars Glück und Ende". *Dar apoteoza a fost a aceluia care a reinviat pe scena vieneză tragedia istorică, dându-i viață reală,* Hans Sassmann.

După trilogia lui Metternich *și piesa* „Prințul Eugeniu de Savoya", *anul acesta și-a ales ca figuri principale pe cele mai mărețe din istoria Austriei:* Maria Thereza *și* Frederic al II-lea. *El pune față în față pe Maria Thereza, moștenitoarea a cinci secole de glorie a imperiului și pe parvenitul regal care nu are ca moștenire decât două coroane regale. Impodobită de toate calitățile și virtuțile superioare și demne, tânără, frumoasă, ea nu are nevoie, ca în Istorie, de prezența prințului imperial spre a cuceri aristocrația ungară. Căsătoria, proectată și neisbutită, între ea și Frederic cel Mare, care este încă o nesocotire a adevărului istoric, e pusă acolo mai mult spre a arăta nepotrivirea iremediabilă între Viena și Berlin.*

Pe scena Burgtheater-ului s'a jucat și o comedie, cea mai bună în stagiunea actuală, „Ziariștii" *de Freytag. Montată cu un fast deosebit, antica operă de valoare scuturată de praful archivei, a încântat publicul prin amestecul ei de archaism și actualitate. O trupă foarte bună a servit-o minunat și trebuie de remarcat că în toate aceste piese autorul cel mai de valoare a fost un român, Raoul Aslan, care a jucat tot atât de viu și convingător pe scribul pedant Olendorf din comedie, ca și pe suveranul Rudolf de Habsburg în ritmul versurilor lui Grillparzer și pe legendarul Jean Orth.*

Fără să mai vorbim de alte piese jucate la Burgtheater, cu succes mai puțin strălucitor, nu putem să nu menționăm pe mica scenă dela Akademie Theater *piesa în 5 tablouri, foarte impresionantă, a lui* Harlad Blatt „Die Insel", *cu subiect din diplomație.*

La teatrul Josephstadt s'a remarcat cu un succes formidabil, datorit în mare parte montării regisorului Preminger, „Tovaritch", *adaptare vieneză a piesei lui Deval, de către* Berthe Zuckerkandel, *pioniera artei franceze în Austria.*

Teatrul german

Teatrul german trece printr'o mare criză. Nu ne-a dat nici o piesă, nici un autor care să impună atențiunii publice, prin talent.

S'ar putea face excepție cu „Stille Gäste", *piesă de Billinger, autorul altor piese de teatru mai bune decât aceasta. De altfel Billinger este autorul care a încercat o reacțiune împotriva teatrului și a spiritului orășănesc, exagerat în erotism și revoluționar cu orice preț.*

Din nefericire însă, în locul erotismului autorilor care trăiau pe „asfalt", el a descoperit erotismul brutal, cu dorinți turburi și perverse al unui popor primitiv și mistic.

Piesa lui Billinger de altfel a fost oprită după cincisprezece reprezentații și în plin succes pe scena lui Deutsches Theater, din ordin superior. Autorul era austriac și inspirația freudiană (oroarea naziștilor!) era vădită.

Dar unde sunt dramele naționale, mistice și metafizice, cu speranța cărora mângâia publicul, autoritatea și voia să-l impace pentru pagubele morale și materiale ce i le impunea cenzura oficială? Până în prezent au rămas simple făgăduieli. I s'au servit până în prezent câteva piese istorice și dintre cele mai mediocre.

Una din ele are ca subiect o figură ciudată de aventurier din secolul al XVIII-lea, alta „Răzvrătită în Anglia" având ca subiect pe „Elizabetha" regina Angliei.

Apoi câteva traduceri din Shakespeare de Rothe, *într'o limbă foarte modernă care contrastează cu traducerile romantice ale lui Schlegel și Tack.* „Cele una sută zile" *de* Mussolini, *o adaptare a piesei lui* Calderon, „Viața este un vis" *de către un scriitor mediocru, adaptare despre care un critic spune că a fost „o transplantare din planul catolic în cel prusian".*

Piesele de succes au fost însă acele cu conținut vesel, cum era și de drept la un popor pe care guvernul său îl silea să trăiască în planul sublimului, al sacrificiului și... chiar al oroarei și al spaimei!

Dar fiindcă literatura germană nu are un repertoriu prea bogat de asemenea piese, teatrul german a împrumutat de la cel francez câteva comedii de Scribe și chiar de Verneuil.

Adevăratul succes al teatrului german din anul trecut, „le clou", a fost însă o piesă a unui autor foarte local, căci dacă Führerul a fost zidar, acest mare autor dramatic e un simplu tâmplar din Oldenburg.

Piesa se cheamă „Krach um Yolanthe", *drama se petrece în jurul unei scroafe, care a fost furată și evenimentele sunt disputele ce au urmat. Ea e scrisă în dialectul Germaniei de jos din această provincie. Adevărat teatru popular, plin de un haz cam grosolan, în spiritul țărănesc, foarte mult gustat chiar de orășenii din Germania. Piesa a făcut trei sute de reprezentații, ceia ce e rar chiar la teatrele din Berlin. Se zice că la reprezentațiile piesei ar fi venit toate măririle și chiar* Führerul, *care nu merge de cât la reprezentațiile wagneriene. Dar să nu uităm că în această piesă, eroina, adică scroafa, apare de mai multe ori în scenă în carne și în oase.*

Altă farsă sătească este „Apa miraculoasă" *a lui Angermeyer, autor al mai multor alte comedii destul de bine scrise. Acțiunea se petrece în Bavaria și tratează despre amorurile nevestei unui sacristan, subiect în destul de scabros, tratat însă în mod simpatic și plin de veselie. Patronată de o organizație oficială poate fi o dovadă că naziștii nu sunt atât de severi în morală pe cât se crede!..*

Trebuie, în sfârșit, să pomenim de piesa lui Euringer: „Patima Germaniei, 1933", *care a luat marele premiu al teatrului, fondat de ministerul propagandei.*

Piesa nu a fost încă reprezentată la Berlin; ea urma să fie jucată întâi la Heidelberg, în aer liber.

Teatrul a devenit un centru de experiențe pentru o pătură din ce în ce mai restrânsă și depărtată de popor, de aceia poporul nu vine la teatru, ci îi preferă cinema-ul și match-ul.

Actualitatea și teatrul în Germania

Scena germană a fost invadată în ultimii doi ani de piese „la ordinea zilei", care exaltau pasiunile patriotice și ideologia hitleriste.

Calitatea celor mai multe dintre acest producții scrise în grabă a fost deplorabilă. Se pare totuși că Germania a început să observe aceasta; de pretutindeni se ridică voci indignate contra abuzului de inspirație oficială. Una dintre voci e aceea a criticului dela „Völkischer Beobachter", Rainer Schlösser.

Schlösser face o diferență marcată între scriitorii dramatici, între cei care scriu inspirându-se din spiritul timpului și cei care contribue la formarea acestui spirit. El recunoaște că nu printre furnizorii actualități dramatice trebuesc căutați oamenii de teatru în adevăr reprezentativi ai epocei. Pe de altă parte Josef Magnus Wehner scrie în „Berliner Börsen-Zeitung":

„Cel mult poetul liric poate pretinde să exprime în opera sa ceva din epoca în care trăește.

„Pentru o lucrare mai lungă, o astfel de transpunere directă e imposibilă; ea n'ar ajunge decât să substitue retorica poeziei; deoarece însuși limbajul poetului are nevoie de-o maturitate îndelungată.

„Opera vie, ca să se desvolte, are nevoie de liniște și obscuritate; misterul e întrerupt și zeul dispare îndată ce imprudenta Psichee încearcă să-i lumineze fața. De altfel fiecare știe ce ușor se poate strica — prin multă comentare — o operă încă neformată. Un vulcan din care vrei să extragi cu anticipație lava, cu ajutorul a mii de canale minuscule, nu va fi niciodată capabil de-o erupție cu adevărat memorabilă.

Istoria, care se plăzmuește în prezent nu poate fi transpusă așa cum se găsește, pe scenă chiar dacă poporul ar cere-o. Acest popor, de altfel, nu s'ar compune decât din masele acumulate în marile orașe și pe el e nevoie de a-l învăța să devie popor în adevăratul înțeles al cuvântului.

„De asemenea nu trebuie să uităm că o reprezentare directă a evenimentelor contemporane pe scenă, nu mai constitue o operă de artă ci pur și simplu o pagină de ziar". — (Le Mois).

Neînțelesul Pirandello

Renumele lui Luigi Pirandello datează dintr'o epocă fertilă în glorii senzaționale. Laureatul premiului Nobel din anul acesta și-a cucerit faima cu piesele lui, scrise aproape toate între 1917 și 1925 când trecuse de cincizeci de ani și când avea deja în urma lui o bogată activitate de romancier și nuvelist. „Așa este dacă vi se pare" (tradus în franceză drept „Chacun sa vérité) e din 1917, „Șase personagii în căutare de autor" e din 1921, „Henric al IV-lea" din 1922. Așadar fac parte din epoca de rodnicie literară ce a urmat după seceta cumplită pe care o abătuse războiul asupra culturii întregului pământ. Gloria lui Pirandello, pe acea vreme, se înfrățea cu gloria tot așa de proaspătă a lui Einstein, și a lui Freud. Relativitatea și pansexualismul erau la modă. In Germania expresionismul, pe drumul croit de Frank Wedekind, culmina într'o anarhică exasperare a eu-lui și într'o viziune voit strâmbă a realității. Era o epocă de înverșunată căutare de drumuri nouă și de sistematică ignorare a tradiției. Trecutul era încărcat cu toate păcatele și cu toate greșelile. Cosmopolitismul lui Paul Morand și pacifismul declamator al lui Barbusse transpuneau literatura pe un plan internațional, pe care veneau să se înfrunte și să se confunde toate curentele și toate școlile.

Pirandello a însemnat succesul tipic al acelei epoci. Deși gloria lui n'a întrecut un cerc destul de strâmt de intelectuali (teatrul lui, la Paris, de exemplu n'a cunoscut niciodată popularitatea și n'a depășit publicul câtorva teatre de avantgardă ca l'Atelier al lui Dullin sau Théatre des Arts al lui Pitroff), Pirandello a ajuns totuși cunoscut pretutindeni, grație mai ales unei credincioase cohorte de comentatori. Astfel, s'a creiat o modă Pirandello, pe măsura atâtor alte mode, de mai scurtă ori mai lungă durată.

Astăzi, când moda a trecut, premiul Nobel e un prilej de a-l reciti pe Pirandello și de a-l judeca puțin, în lumina rece a prezentului.

Ne întâmpină, în primul rând, un iscusit creator de atmosferă. Orice mijloc e bun pentru Pirandello când e vorba să ne impresioneze și să ne mistifice. Lucrează întotdeauna prin surprindere. Nu lipsesc în piesele lui, nici loviturile de teatru senzaționale, amintind uneori chiar de grozăviile macabre dela Grand-Guignol, revolver sau otravă. Dar mijloacele brutale sânt întotdeauna scuzate de o intenție mai adâncă (dealtfel destul de evidentă) a lui Pirandello, intenție care se poate rezuma într'o singură vorbă: incertitudine. Pirandello este un bolnav de incertitudine, un obsedat al relativității și, negreșit, un impresionant dezorganizator de sensibilități.

De aici vine inconsistența pieselor lui. Pirandello își sub întitulează una din ele („Șase personagii în căutare de autor"): piesă de făcut. Este o mică șiretenie în acest subtitlu. „Șase personagii" e tocmai una din cele mai teatrale piese ale lui Pirandello și care, jucată, e de un mare efect scenic. Ceeace e *de făcut* în opera dramatică a lui Pirandello este, mereu destinul, existența umană a personagiilor. Singurul personagiu pe care Pirandello l-a creat *întreg* este în „Henric al IV-lea", un falș nebun care trăește într'o ficțiune voluntară. Aproape toți eroii lui Pirandello sânt neisprăviți. Aproape toți au soarta celor șase personagii care, concepute de autor au fost părăsite de acesta înainte de le-a fi dat o formă. Teatrul lui Pirandello apare astfel ca un ciudat cimitir unde rătăcesc fantome în căutarea unei materializări, straniu panopticum de existențe pe jumătate întrupate sau de ființe făcute din bucăți disparate, Halb-Naturen, ca Lemurii din „Faust".

Toată această creație voluntar anarhică se sprijină pe o vicleană ironie și e însuflețită de un puternic humor. Pirandello își ironizează mereu eroii și își bate joc de propriile lui marionete. Nu pare să creadă în ele sau crede doar în relativitatea și inconsistența lor. Spectatorul asistă la un conflict între niște umbre. Iluzia realității este aproape cu desăvârșire absentă. E un teatru de ficțiuni, înainte de a fi un teatru de idei. Efectul este întotdeauna straniu și trist. E o artă care deziluzionează mereu.

PIRANDELLO

Și totuș, paralel cu tema obișnuită a relativității și a incertitudinii se poate desprinde uneori și o valoare umană. Așa e de exemplu în „Chacun sa vérité", unde căutarea adevărului în raporturile de familie a trei oameni și incertitudinea finală se împletesc cu minunata descripție a curiozității tiranice care însuflețește câteva zile populația unui oraș de provincie, unde a venit o familie străină. Este de altfel una din cele mai solide piese ale lui Pirandello, de un efect mai mult literar decât scenic, dar impresionantă și puternică.

Lupta între ficțiune și realitate e tema generală a teatrului lui Pirandello. In fond, această luptă este o frământare pe care o sufere orice artist. Pirandello a transpus acest conflict lăuntric pe scenă și l-a generalizat, voind să facă din el unul din adevărurile fundamentale ale vieții, ceeace pentru un atât de înverșunat contestator de adevăruri este o ambiție care ne poate surprinde.

Opera lui Pirandello înfățișează drama cunoașterii de sine și conflictul între personalitate și viață. Tatăl din „Șase personagii..." spune într'un loc: „Drama, după mine, stă toată în conștiința pe care o am, pe care fiecare dintre noi o are, că e *unul*, în timp ce el este *o sută, o mie, de-atâtea ori unul* câte posibilități are în el". Și, în aceeaș piesă acelaș personagiu: „Tot răul vine dela cuvinte. Toți avem o lume întreagă în noi și pentru fiecare e o lume deosebită. Atunci cum să ne înțelegem, dacă cuvintele pe care le rostesc au un sens și o valoare în raport cu universul pe care-l port în mine, în timp ce acela care le ascultă le dă un sens și o valoare în raport cu universul pe care-l poartă în el ?" Aceasta este tragedia pirandeliană, întemeiată pe neputința cunoașterii și înțelegerii totale a oamenilor între dânșii. Drama pirandeliană se învârte toată în jurul acestei negațiuni. Și din această pricină efectul ei este negativ, rece și trist.

Piesele lui Pirandello au de foarte multe ori aerul unor șarade (dealtfel puțin complicate, uneori destul de simple, bazate pe anomalii și pe situații excepționale: falșul nebun din „Henric al IV-lea", cei doi oameni care se cred unul pe altul nebuni din „Chacun sa vérité"). Fondul șaradelor pirandeliene este fără îndoială de o perfectă intelectualitate. Ecouri din metafizica geermană se împletesc meșteșugit cu frânturi de viață reală. Lucrul în sine, lumea în sine și lumea ca reprezentare, părerea despre un fapt și faptul însuș, adevărul faptelor și adevărul moral — sânt preocupări mereu prezente la Pirandello. Și el are desigur meritul enorm de a fi materializat aceste abstracții în piese pline de mișcare, de neprevăzut și de humor. Totuș, după lectura câtorva piese de Pirandello, nu-ți poți opri o impresie de monotonie și de oboseală. E poate o artă care trebue gustată în doze mici. Nu este o artă care să te pătrundă adânc. Te satură dar nu te hrănește.

Făcând din neînțelegerea oamenilor între ei tema generală a operei lui, Pirandello a ajuns să fie și el neînțeles. La aceasta au contribuit mai ales comentatorii care au vrut să înțeleagă tot și încă ceva în plus. In fond greutatea de-a înțelege pe Pirandello este numai aparentă. Intențiile lui sânt evidente. In fiecare piesă este câte un personagiu care îl reprezintă pe Pirandello, un *raisonneur* care îi expune ideile. Complexitatea lui e iluzorie, numai de detaliu. Viziunea lui despre oameni e unilaterală și limitată. Oamenii îi apar ca niște scafandri închiși în carapacea personalității lor incomunicabile, plutind dezorientați într'un vârtej de minciuni și nestatornicii. De aici o lipsă de aer și o opresiune continuă, o atmosferă de laborator și de aquarium.

Teatrul lui Pirandello nu deschide nici-o perspectivă. După ce i-am cercetat opera ne trezim în neant și în dezechilibru. Drumurile lui ne duc pe marginea unui livid abis de nouri din care ne întâmpină, fantomal, un sovăitor punct de întrebare. Nihilismul lui sistematic și obsedant dela o vreme ne obosește. Și ne vedem siliți să-i admirăm doar meșteșugul cu care ne mistifică.

Benjamin Crémieux, critic inteligent și fin, traducător francez al lui Pirandello și unul din cei mai lucizi comentatori ai acestuia, integrează opera celebrului dramaturg italian în neliniștea care a caracterizat epoca de după război. Pirandello exprimă pe lângă această neliniște și un pesimism, o dezamăgire, un scepticism, care imprimă operei lui o tristețe rece. Este o neliniște stearpă. Dar aceasta este soarta oricărei literaturi întemeiate pe cunoaștere și nu pe afect. Interesează, surprinde, stârnește idei și comentarii, dar nu comunică fiorul marilor creațiuni artistice, dela „Faust" la „Madame Bovary".

AL. A. PHILIPPIDE

Originile Francmasoneriei

S'a vorbit mult, acum în urmă, de francmasonerie fără să se precizeze pentru opinia publică și poate chiar pentru cei ce vorbesc despre ea, înțelesul și rostul acestei manifestări.

Nu suntem nici părtași, nici adversari ai fracmasoneriei, credem însă că ar fi interesant să se facă pentru cititorii Ad. Literar, unele precizări asupra ei. Dacă ne întoarcem până în Evul Mediu, găsim că Masoneria, dezbrăcată de toate legendele ce s'au format în jurul ei, nu e alta de cât corporația, Le Compagnonnage, *care în începuturile ei cuprindea numai patru bresle, a lăcătușilor, tâmplarilor, lemnarilor și cioplitorilor pietrei.*

Cioplitorii de piatră par a fi jucat cel mai mare rol în formarea francmasoneriei. S'a observat că aceasta s'a născut și s'a dezvoltat cu arhitectura gotică și în țările în care aceasta a înflorit mai de curând și mai mult: Germania, Anglia și Franța. Lucrul se explică astfel: cioplitorii de piatră merg din oraș în oraș să înalțe catedrale și se organizează în fiecare localitate unde lucrează și se bucură de privilegii. Astfel primesc, într'o lojă ce se află alipită de șantierul lor și supusă unei loji centrale, loja mamă, o instrucție teoretică și simbolică în acelaș timp. Abatele Grandidier, autorul unui esseu istoric asupra catedralei de la Strasburg, apărut în 1782, dovedește că Francmasonii reproduc întocmai vechea asociație a cioplitorilor de piatră ce-și avea sediul la Strasburg. Aceasta era nu numai o breaslă (ghilde) care apără interesele membrilor săi, ci și un colegiu care le preda un fel de știință misterioasă.

Trebuie făcută o deosebire între simplii zidari și cioplitorii de piatră, care formează un fel de elită, breasla lor exercitând o artă regală. *Se știe de toți că ei posedă* taine, *pe care le ascund cu grijă și le transmit din generație în generație. Breslele cioplitorilor de piatră sunt chiar dela începutul lor privite ca „societăți de cugetare". Personagii importante cer să fie primite și inițiate în aceste societăți. In secolul al XVII, membrii intelectuali, onorifici din Anglia, organizează confreria pe planul umanitar, îi dau o constituție și crează francmasoneria, dacă nu ca o societate secretă, căci în Anglia ea nu a fost nici odată secretă, ci ca o ligă foarte asemănătoare cu cea de azi. De atunci și până azi francmasoneria prin leturgia și simbolismul vechiu al masonilor, a rămas îmbibată de mistica evului mediu.*

Fracmasonii din toate timpurile s'au silit care mai de care să dea strămoși mai vechi societății lor. Unii s'au urcat până la Adam! Iar Bedarride în opera sa „Ordre Maçonnique de Misraim" (Paris 1843) declară formal că numai Dumnezeu a putut fi creatorul unei atât de miraculoase instituții. *Pe când Nazaroz, cam tot în aceiași epocă (1882) afirmă că Isus a fost primit mason, dar n'a obținut de cât gradul de ucenic!..*

Michel Andreas Ramsay, fondatorul Ritului scoțian riscă o ipoteză (1790) care a fost primită mai de toate lojele masonice, că origina Fracmasoneriei ar fi ordinul Templierilor. *A rămas deci stabilit că Templierii înainte de a disparea au lăsat taina* Rose Croix „lucrătorilor Inteligenții", *care intră în legătură cu* Free-Massons *din Londra prin secolul al XVII-lea.*

Rose Croix *cunoaște tainele vechi ale Greciei și Egiptului antic, ei se ocupă cu arta de a prelungi viața și studiază transmutarea metalelor.*

Bacon, între alții, în cartea sa „Noua Atlantidă", *poate fi considerat ca adevăratul creator al doctrinei masonice.*

Aceasta a aruncat asupra masoneriei o parte din anglofobia care domnea în Europa pe la începutul secolului al XIX și a arătat francmasoneria ca pe o adevărată doctrină a unui Antichrist, ceiace a permis și lui A. C. Cuza să o inscrie printre fobiile sale.

Teatrul la Moscova

Producția indigenă nereușind să furnizeze numeroasele teatre din capitala sovietică, acestea au făcut apel la operele străine. Astfel, Shakespeare e în mare cinste: „Nevestele vesele din Windsor", „Othello", „Romeo și Julieta", au văzut și-au revăzut luminile scenei, în adaptări mai mult sau mai puțin fidele. S'a recurs de asemenea la operele dramaturgilor francezi și'n felul acesta „Dama cu camelii", a fost unul din cele mai mari sucese ale scenii moscovite.

Meyerhold, care a regizat piesa, și-a justificat alegerea zicând c'a vrut să monteze în această piesă toate elementele in chizițiilor legale, la care condamnă societatea burgheză, o femee; fapt care n'a împiedecat critica sovietică de-a considera piesa: „fără conținut ideologic și străină spectacolului epocii noastre".

Teatrul Vahtangov a atacat o temă mai îndrăzneață: să monteze o piesă rezumând esențialul „Comediei umane" de Balzac. De altfel e bine cunoscut că Balzac n'a încetat de-a fi foarte popular în Rusia.

Piesa constituită dintr'o succesiune de tablouri extrase din diversele romane ale lui Balzac vrea să demonstreze că în societatea capitalistă totul se cumpără și se vinde: dragostea ca și gloria, ca și situația socială.

Principalele personagii sumt Rastignac, Rubempré, Vautrin și'n sfârșit bancherul Nucingen în fața căruia — deși-l disprețuesc — se închină toți.

Bine înțeles că „adaptarea" rămâne mult inferioară operei originale, dar în orice caz e abilă și mai ales a fost montată cu o grije excepțională.

Un alt teatru din Moscova a montat o piesă extrasă după faimosul roman de Stendhal „Roșu și Negru" și prezentată ca „un tablou de vicii al societății burgheze".

Amatorii de teatru din Moscova au putut admira de asemenea o versiune foarte liberă a piesei „Carmen" de Merimée, versiune care pune în planul al doilea dragostea dintre Sévillane și Don José, dar care insistă asupra tragediei sociale a țiganilor, persecutați de secole și care-au găsit în sfârșit libertatea în cadrul Uniunii sovietice.

A apărut

Femeia scump plătită

de Josse M Carretero

O poveste stranie de adalter în care soțul înșelat își reîntâlnește femei isgonite din cămin sub forma unei celebre cocote. Indrăgostit de carnea ei, vrea să se bucure și el de grvțiile femei care se vinde. Astfel foștii soți trăesc din nou laolaltă, ei plătindu-și femeia pe care o consideră o cocotă, ea nădăjduind că în chipul acesta o să-l atrag către ea și-i va câștiga iubirea. Pentru femee adulteră această experiență are un sfârșit tragis; bărbatul dimpotrivă își găsește o nouă și revelatoare dragoste în brațele altei femei.

TRADUCERE DIN LIMBA SPANIOLA

Editura ALCALAY

Fragment sentimental

S'a înoptat de mult, dar cele două fete — strânse alături sub șalul larg, care le învălue pe amândouă — își continuă romantica lor plimbare pe sub copacii cuprinși de toamnă.

Deși surori, totuși nu seamănă de fel una cu alta! cea mare — ca de șaptesprezece ani — e blondă, frumoasă și... visătoare; cea mică — care poate să fie de vreo cincisprezece — e mai puțin frumoasă și de loc visătoare; în schimb are un farmec deosebit de țigăncușă plină de neastâmpăr.

Dar acum se vede cât de colo că e preocupată de ceva, căci în loc să vorbească și să râdă ca de obiceiu, pășește, lângă sora ei, fără să scoată o vorbă și aproape tot atât de îngândurată ca și dânsa... Și'n liniștea grădinii nu se aude decât foșnetul frunzelor, care tresar speriate sub pașii lor...

— Tu ce crezi, Gaby? rupe cea mare tăcerea.

— Eu cred că te iubește, răspunde cea mică. Dar cine nu te-ar iubi pe tine, Laura? adaugă ea cu o voce plină de admirație, dar în care răsbate oarecare mâhnire, ești atât de frumoasă!..

— Nu-i așa? confirmă cu naivitate cealaltă. Uite cum o spune și el aici... și după ce se uită împrejur cu frică — deși în întunerec nu o poate vedea nimeni — bagă mâna prin deschizătura bluzei și scoate un plic mic, din care despăturește cu grijă... prima ei scrisoare de dragoste! Apoi — urmată de Gaby, care e toată curiozitate și nerăbdare — se furișează până la ulicioara din spatele casei și, la lumina slabă a felinarului postat acolo, începe să citească: „...nu știam nici cine erai, nici de unde veneai, dar cântecul frumuseții tale mă atrăgea spre colțișorul tău retras și, cu cât mă apropiam, simțeam cum mă pătrundeau tot mai mult lumina și liniștea acelei dimineți de vară; ca și cum ele erau în tine". Iar aici, spune Laura cu mândrie, întorcând pagina, își arată teama că nu-l voi iubi: „Imi vei rosti vreodată cuvântul care să mă facă fericit pe veci? Sau îl voi aștepta zadarnic, ca să urăsc viața și să doresc... moartea!" Ce copil! face ea cu'n aer de dojana, dar se 'nfioară ca de frig; apoi mai înseninată continuă: „Dar nu, căci ești bună pe cât ești de frumoasă și am nădejdea că'ntr'o zi...

— Laura, Gabrielaaa! strigă o voce dinspre casă, veniți la masă!

— ...mă vei iubi și tu", termină Laura; și după ce scrisoarea e ascunsă la locul ei, cele două surori se prind de mâni și aleargă într'un suflet spre casă.

Dar când să se urce pe scară, Gaby — care, nu știe nici ea pentru ce, persistă în melancolia ei — îi spune Laurei:

— Ți-aduci aminte cum ne jucam cu Pufi aici pe trepte? De atunci n'au trecut nici trei ani și acum...

— Acum? întreabă sora ei surprinsă.

— ...primești scrisori de dragoste! sfârșește dânsa cu un reproș și intră 'n casă.

Laura rămâne turburată în capul scării. Și dintr'odată își dă seama că și copilăria ei s'a dus pe urma nebuniilor lui Pufi — devenit motan grav și plictisit, din pisicuțul jucăuș de odinioară — și parcă-i vine să plângă... Dar scrisoarea fâșâie fără de veste'n bluză și toată tristețea i se risipește; dacă copilăria s'a dus odată cu jocurile, n'a venit în schimb tinerețea și cu ea... dragostea? Deci, trăiască tinerețea!... Și plină de încredere în viitorul ei — care i se arată în culorile cele mai frumoase — intră și ea în casă.

.....

— Ce aveți voi în seara asta? le întreabă mama lor, după al doilea fel, văzând că și una și alta par absente și abia ating mâncarea. Ești bolnavă, Laura? se adresează ea plină de griji — de astă dată numai celei mari, care-i favorita; dar când o privește mai bine, simte că întrebarea ei nu are sens; pe fața fetei flutură un surâs pe care nu i l-a cunoscut până acum, iar ochii îi sunt plini de o lumină nouă...

Inroșindu-se toată — mai ales că întâlnește și privirea scrutătoare a tatălui său — Laura își duce instinctiv mâna la piept; apoi și mai speriată, la gândul că și-a descoperit singură taina, îngână încurcată:

— N'am nimic, mamă... te asigur... și începe să mănânce. Dar părinții au priceput totul — se cunoaște cale de-o poștă că Laura e îndrăgostită — și după ce schimbă o privire semnificativă, sfârșesc masa într'o tăcere tristă: ca mâne fetele se vor duce la casele lor și ei vor rămâne singuri...

...Târziu, când luminile s'au stins pretutindeni, cele două fete — care nu se îndură să se culce — după ce au răscolit amintiri și-au croit planuri, stau trântite pe covor în fața cărților întinse. Cea mică ghicește celei mari:

— ... și ai să te întâlnești! cu el în curând și parcă... ba, zău, să știi dela mine: o să vrea să te sărute! Dar tu ai să te lași? întreabă cu viclenie Gaby.

— Știu și eu... șoptește Laura, cu obrajii dintr'odată aprinși și se uită la valetul de treflă, în locul căruia ea vede un ofițeraș chipeș, cu ochii negri, care sclipesc ciudat pe sub cozorocul chipiului...

— Să-mi spui și mie dacă s'o adeveri, se roagă Gaby, dar acum hai să ne culcăm, că zărește mama lumină pe sub ușă și ne ceartă.

Și fără să mai aștepte vreun răspuns, stinge lampa din plafon, aprinde pe cea de pe noptieră, își aruncă rochia ici, pantofii dincolo și dispare sub plapomă:

— Noapte bună, Laura!

— Noapte bună! răspunde aceasta — cu glasul aiurea — și începe la rându-i să se desbrace.

In patul ei, Gaby — șireata! stă neclintită, prefăcându-se că doarme, dar urmărește, pe sub pleoapele pe jumătate închise, toate mișcările Laurei, care după ce și-a închinat perna — cu obiceiul rămas de când era copil — își culcă pe ea capu-i blond și frumos, dar strecoară dedesubt scrisoarea ei de dragoste, de care nu poate să se despartă...

Și pentru prima oară, sora mică privind pe cea mare, e cuprinsă de un sentiment nou și confuz — amestec de invidie și suferință — de care-i e rușine și mai ales teamă; atât de teamă, încât sare din patul ei pe dată și, ca o vinovată vine lângă Laura ca s'o sărute. Insă ea a și adormit... cu mâna sub pernă, iar Gaby se'ntoarce la locul ei cu o poftă nebună de plâns: „De ce n'are și dânsa o scrisoare de dragoste ca Laura?" și adoarme cu gândul ăsta.

Dar somnul darnic îi îndeplinește dorința și-un vis frumos îi aduce și ei: o scrisoare trandafirie, dela un băiat care o iubește... Așa că, atunci, când mama lor — în rondu-i obișnuit — le intră peste noapte în odaie, surprinde și pe obrazul lui Gaby, surâsul de învingătoare al Laurei.

...Ce tristă va fi deșteptarea pentru micuța Gaby!

EUGENIA PETRESCU

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

Gazeta Medicală

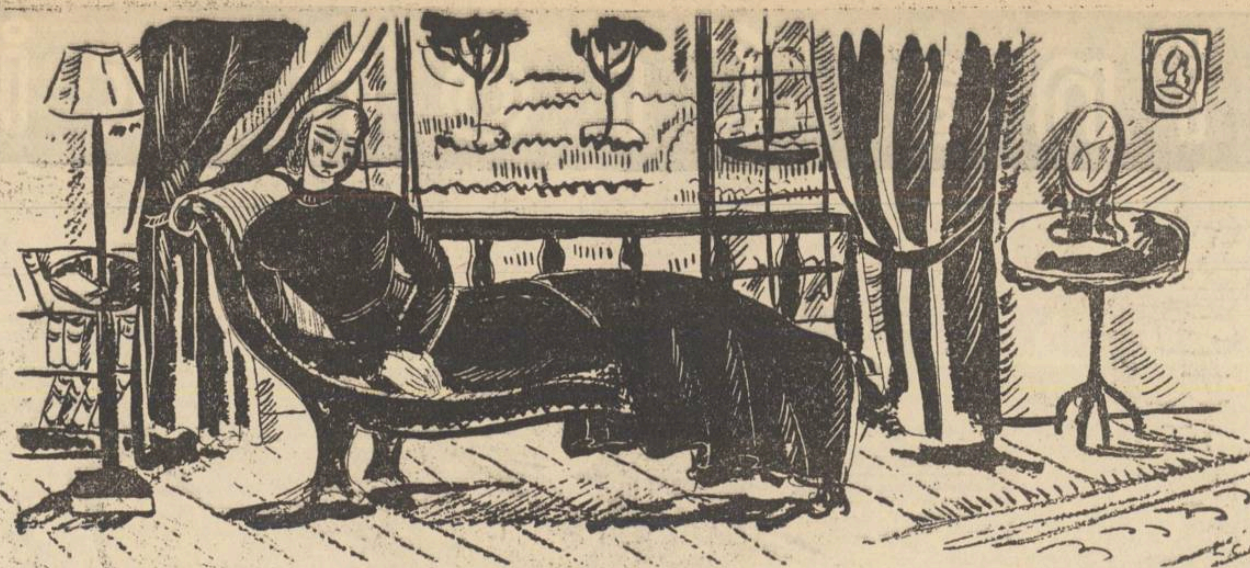
Memoria și boala ei: Amnezia. — Băile în timpul sarcinei. — Convulsiunile copiilor. — Bărbați, vouă vă vorbesc! de dr. Miron. — Dulciurile pentru copii — Tuberculoza în rândurile clerului italian. — Pregătiți-vă pentru sky. — Hipnotismul în tratamentul bolilor — Omul care a fost prietenul șerpilor. — Originalități în oficierea căsătoriilor. — Consultațiuni medicale și grafologice.

a apărut

Numy

roman de Margareta Moldovan

Editura Adeverul Lei 40

„M â l"

Fragment din romanul apărut azi în editura „Ciornei"

La orele 12 fără 5, pe linia ferată de pe chei, sosi orient-expresul și ultimii pasageri coborâți din tren urcară pe vas. Puntea se ridică, sirena urlă prelung și lugubru, vaporul se desprinse de țărm. Luminile din port se fac din ce în ce mai mici, distanța dintre chei și vas se mărește pe nesimțite. E semn că vaporul s'a pus în mișcare. Intins într'un chaise-longue, pe coverta de sus, Toni privește stelele. Ii e teamă ca nu cumva vaporul să se întoarcă. Nu, nu. Pe la orele 2 noaptea e în larg, în mijlocul imensității de apă și a noianului de întuneric. Contactul cu neantul dădea lui Toni maximum de satisfacție. Nu-și mai amintea nimic de pe uscat, uitase camera cu pereții roșii, hora amantelor și chiar pe Lulu. Când se iscă un vânt rece, Toni coborî în restaurant. Acolo dădu de o serie de studenți și studente, bandă gălăgioasă care îi turbura impresia desăvârșită a nopții marine. Ieși pe punte. Talazurile se izbeau puternic de pântecele vasului, spuma valurilor se prelingea pe bord. Toni sorbea prin porii vântului, noaptea, mirosul mării și aroma neființei. S'ar fi contopit de pe acum cu tot acest infinit de apă și tuș negru.

— S'o ia dracu de excursie! Mi-e foame și mi-e somn...

Apoi un râset cristalin și puțin mitocănesc. Această frază îi întrerupse meditația, când deschise ușa spre interiorul vasului. Pe scara de fier, o domnișoară de 20—21 de ani, înaltă, sveltă și cu un cap puțin clovnesc, veșnic voios, dar foarte simpatic, trata cu bucătarul care o invită în cămară să-i ofere ceva de mâncare. Fata se codea.

— Du-te, domnișoară.

— Vino și d-ta...

— Poftim...

Au intrat în cămară. Marinarul scoase o roată de cașcaval, pâine, salam și o sticlă de vin din frigider. Fata mânca cu poftă și râdea la fiecare vorbă a marinarului. Acesta îndruga verzi și uscate despre un naufragiu în Marea Nordului, unde, 9 zile s'a sbătut între viață și moarte și opt mateloți ar fi fost smulși de valuri chiar de pe punte. Numai el ar fi supraviețuit. Fata îl privea ironic, râdea bas și, cu accent moldovenesc, îi tot spunea ștrengărește:

— Ce spui, șăfule! Mă să fii! Și mânca înainte. Modul acesta ironic și băețesc de a se purta cu oamenii îi plăcu lui Toni. Fata îl amuza.

— Cum vă chiamă, dudue?

— Pia.

— Dar pe d-ta?

— Puiu.

— Ha-ha, Pia și Puiu. O să fie bine. Hai noroc, șăfule și merçi. La întoarcere, ne mai spui cum ai pescuit pe cei nouă matrozi...

Toni râdea. Strecură o monedă în buzunarul vestonului marinăresc și o conduse prin coridorul dintre cabine în centrul vasului.

— Vezi ce se chiamă să faci escursie, dom'le! Mănânci în bucătărie și dormi pe acoperiș...

— Vă ofer cabina mea, dudue. Mie îmi place să dorm afară.

— Vai! dar sunteți prea amabil. Nu știu cum v'aș putea fi recunoscătoare. Sper că la Constantinopol nu ne veți părăsi. Mi-ar părea bine să ne revedem, mai ales că figura d-stră mi-e cunoscută, nu știu de unde....

— Mai bine nu căutați să vă reamintiți...

— Ei, că nu vei fi fiind excroc.... Nu sunteți artist? sau ziarist?

Așa ceva.

— Dudue Pia, du-te și te culcă. Mâine, când te vei trezi în drum spre Stambul, vom fi doi oameni noi, doi călători cari nu vor mai avea nimic comun cu ceeace a rămas în urmă....

Zâmbetul fetei dispăru un moment de pe obrazul contrariat la auzul acestor fraze ciudate, dar se transformă repede într'un hohot de râs.

— La alții, șăfule! Pe mâine...

Trase ușa cabinei după dânsa și îl lăsă pe Toni cu pustiul întinderilor de apă, până când îl trezi soarele imens, crud și strălucitor moțăind pe puntea de comandă, în chaise-longue.

.....

In aceeași zi, Lulu, sub frunzele unui nuc din grădina părintească, scria a patra scrisoare. De douăzeci de zile nu primise nici un cuvânt din partea lui Toni. Când scria: „Te iubesc, Puiule", nu putea împiedica lacrimile să țâșnească din ochi și să se prelingă pe hârtie. De-aceia a fost nevoe ca, de două ori, să rupă scrisoarea.

De ce nu-i răspunde? Se răzbună? Toni să se răzbune? E cu neputință! Să nu i se fi întâmplat ceva... Dacă mâine nu va primi nimic dela el va vinde cerceii și va pleca la Constanța. Vai de capul femeii pe care o va prinde în camera lui! Pielea i se încreți pe brațe când își sugera numai această vedenie... In această grădină părăginită, Lenuța se trezise din coșmarul celor șase ani sbuciumați și murdari. O steluță se aprinsese la orizont; ea se agăță de această nădejde cu încăpățânare. Insula, limanul, era Toni. Cum a putut ea să-și bată joc de acest om? Nu, nu. Va repara totul! Il va iubi, cum numai ea știe să iubească și, la sfârșit, va izbuti să-l rețină deapururi lângă ea. „Soția lui Toni", acesta ar fi fost visul suprem. Se mulțumea însă și cu mai puțin. Să doarmă cu el, să-l îngrijească, să știe că se poate bizui pe un om. In definitiv, să facă cu ea ce va dori, numai să fie din nou cu el. Casa părintească o agasa din zi în zi mai mult. Era și mai nervoasă decât la plecare. Afurisită viață! Dacă Toni ar fi citit o singură scrisoare, nu se putea să nu fie mișcat, să nu o cheme lângă dânsul. Desigur că scrisorile i le reține cineva. Gândul acesta numai îi provoca congestii. Nu a putut închide un ochiu toată noaptea. A doua zi, se duse la un bijutier să-și valorifice cerceii, dar prețul oferit era prea mic. Revoltată, se întoarse acasă. Mamă-sa, dela poartă, flutura în mână o telegramă. Cu inima gata să-i sară din coșul pieptului, Lulu se repezi în grădină, smulse telegrama și citi:

„Afaceri urg[illegible] m'au dus la Stambul. In curând vești. Fii fără grije. — Puiu".

O piatră i se luase de pe inimă. Cu telegrama lipită de buze să prăbuși pe pat, plânse mult și căzu apoi într'un somn adânc.

ISAIIA RACACIUNI

Cronica muzicală

Concerte simfonice de muzică franceză

„Filarmonica" și-a inaugurat și își continuă activitatea de anul acesta sub semnul muzicei franceze. In primele trei „Vineri" ale actualei stagiuni am ascultat, între două festivaluri — pe jumătate sau în întregime — închinate Franței, o execuție integrală a „Damnațiunii lui Faust" de Hector Berlioz, *„simfonie dramatică pentru orchestră, soliști și coruri".*

Intreaga personalitate a lui Berlioz — frământată, exuberantă, inegală — se oglindește în această operă plină de contraste — și sincere și voite — de sublim și grotesc, de naivitate și sarcasm, de subtilități și efecte izbitoare. In trăsăturile ei fundamentale și nepieritoare o operă de tinerețe, „Damnațiunea" — de ce nu „Blestemul?" — e cu atât mai mult caracteristică pentru figura unui romantic prin excelență ca Berlioz. Dar cea atât de complexă a „Faust"-ului Goethean rămâne încă muzicanților viitorului s'o ilustreze. Domnul George Georgescu *a întipărit execuției „Damnațiunei" nota justă de patetism declamator — dându-ne mai ales un „Marș al lui Rakotzy" sclipitor și violent. Corul „Carmen" a părut într'o oarecare măsură obosit. Dintre soliști, numai d-ra* Valentina Crețoiu *s'a identificat mai mult cu rolul respectiv și-a cântat cu glas limpede, egal și uneori pătrunzător cele două arii simple și duioase ale Margaretei. Ceva mai puțin ne-a plăcut atitudinea interpretei în ultima scenă, cea a apoteozei Margaretei. Mai însuflețit decât îl cunoaștem în general, ne-a părut d.* Mircea Lazăr.

Din programul ultimului festival francez, am preferat gravitatea bisericească a „Preludiului, Coralului și Fugei" *lui* Cesar Franck, *strălucirii cam de suprafață a* „Simfoniei spaniole" *de Lalo și chiar molcomei monotonii a* „Mării" ***lui Debussy. Scrisă pentru pian lucrarea lui*** *trarea — totuși excelentă — a lui* Pierné. *Minunatele acorduri de orgă amintitoare de* Bach *se pierd oarecum în execuția coardelor.*

In „Simfonia spaniolă" *am reauzit-o pe d-ra* Colette Franz, *interpretă aplaudată anul trecut a concertului lui* Szymanowsky. *Calitățile violonistei sunt firește aceleași, dar concertul lui Lalo, șovăind între virtuozitate și adâncire și nerealizând pe nici una din două, n'a oferit interpretei decât posibilitatea unei execuții corecte.*

Concertul s'a încheiat cu primaaudiție („primă" numai în parte) a poemului simfonic „la mer" *de* Debussy, *care ne-a amintit că ni se făgăduise odată* „Pelleas et Mélisande" *de către „Opera Română". Cum însă d.* George Georgescu *nu e răspunzător de această făgăduială, ne rămâne să-i mulțumim d-sale ca și orchestrei Filarmonice pentru frumoasa execuție a delicatei poeme debussy-ene.*

EN.

Impresii din Varșovia

Cu ocazia expoziției de *Arte Plastice* organizată în Varșovia, unde am fost delegată să reprezint secția română, am vizitat și cunoscut frumoasa Capitală a Poloniei.

Varșovia este orașul grădină. Bogata sa vegetație e datorită unui belșug al naturei, și îngrijirei și bunului gust al celor ce s'au perindat în decursul vremii, la cârma orașului. Imense parcuri cu arbori seculari, arbori bătrâni darnici de umbră și răcoare sunt înșiruiți pe marginele bulevardelor și a străzilor principale. Perspectiva acestor străzi drepte, largi, înveselite de verdeață, plantele acățătoare, care învăluesc balcoanele înflorite, îmbrăcând fațadele caselor pe care vremea a pus o patină fumurie, dau Varșoviei un aspect romantic și o notă de majestate.

Pentru a nu jigni ochiul față de caracterul orașului, nu se construesc *sgârie-nori, blokhausuri*, în centrul Varșoviei.

Imobile moderne, cu monotonia și uniformitatea lor arhitecturală apar numai pe bulevardele exterioare pe unde se prelungește orașul.

In centrul Varșoviei este *ora-*

D-na Curie

șul vechi, cu *Palatul Regal, Catedrala* și o *piață patrată*, amintind puțin la *place carrée* din Bruxelles. Această piață pătrată este înconjurată de patru părți cu case din secolul XVII, ce aparțineau unei aristocrații ridicate prin comerțul ce făcea cu orașul *Danzig*. La multe din aceste case se vede deasupra ușii de intrare o *corabie* sculptată în piatră, sau în lemn atârnată de tavan. După cum nobleța era mai mare sau mai mică în grad, da dreptul la *patru* sau numai la *trei* ferestre la fațada casei, număr ce se repeta la toate etajele.

In una din aceste case vechi, este instalată *Pinacoteca*. Adevărate muzee de pictură, sculptură și obiecte de artă, sunt și palatele rămase de la regii Poloniei, mai cu seamă de la Sobiesky și August de Saxa, ambii regi cu pricepere și dragoste de artă. Ei au făcut apel mai mult la artiștii italieni, pentru realizarea operelor ce întreprindeau. In vechiul Palat Regal un salon întreg cuprinde picturi înfățișând vechile aspecte ale Varșoviei, datorite lui *Canaletto*, care a mai lucrat și multe portrete ce sunt în Palat.

Numele lui Bacciarelli, încă este asociat la lucrările regești.

Reînoirea Poloniei se face cu multă și înțeleaptă cumpăneală. Păstrarea avutului sufletesc, limba, obiceiuri, credință, se datorește în mare parte vredniciei femeilor polone. Inteligentă, fină, cultă, în multe privinți superioară bărbaților, femeia polonă privește viața cu curaj și încredere în sine.

Concesii snobismului și tiraniei modei, nu fac obiectul de preocupare a mentalității feminine. Unghii înroșite, aurite, *fardul accentuat* de pe scena teatrului nu sunt aspecte feminine văzute în societate.

Femeia polonă, când și-a terminat studiile, nu tocește scările ministerelor, umilindu-se și în fața celui din urmă funcționar pentru a-și face cu orice preț un locușor în bugetul statului.

Modalitatea de a-și asigura existența, o caută în *propriile ei mijloace*, păstrându-și mândria independenței.

Inzestrată cu inițiativă și spirit de organizare, trece direct la aplicarea practică a cunoștințelor dobândite în școală. Astfel o doctoră în chimie — pe care am avut plăcerea să o cunosc — d-na Iwanovska și-a instalat *laboratorii* pentru fabricarea de *Cosmeticuri*, tot odată ține mici conferințe foarte frecventate de un public feminin — și în care arată modul de a-și îngriji fața și corpul pe baze științifice. Actualmente numără 200 de sucursale în Polonia.

O specialistă în *Artele Decorative* a transformat o veche seră, într'un cafeu, adevărat cuib de artă. Eclerajul, mobilierul, serviciul sunt de un gust indiscutabil. O altă doamnă, care și-a perdut soțul — d-na Hermann — conduce un birou de Import-Export, al său, cu priceperea celui mai iscusit om de afaceri.

O admirabilă organizare datorită *Contesei Bissping* este Internatul „Opatrvnosk". D-sa cu deosebită pricepere și energie prin câteva conferințe făcute în America — în care s'a expus scopul — a putut strânge suma necesară clădirei unui enorm cămin pentru studente și funcționare. In schimbul a patru zloți pe zi (ceiace face 75 lei) (de notat că viața este scumpă în Varșovia) — ele au toată întreținerea în minunata clădire (care cuprinde și o capelă) cu camere mari ca saloanele, cu tot confortul modern, o mâncare perfect gătită de patru ori pe zi — și o atmosferă sufletească din cele mai sănătoase.

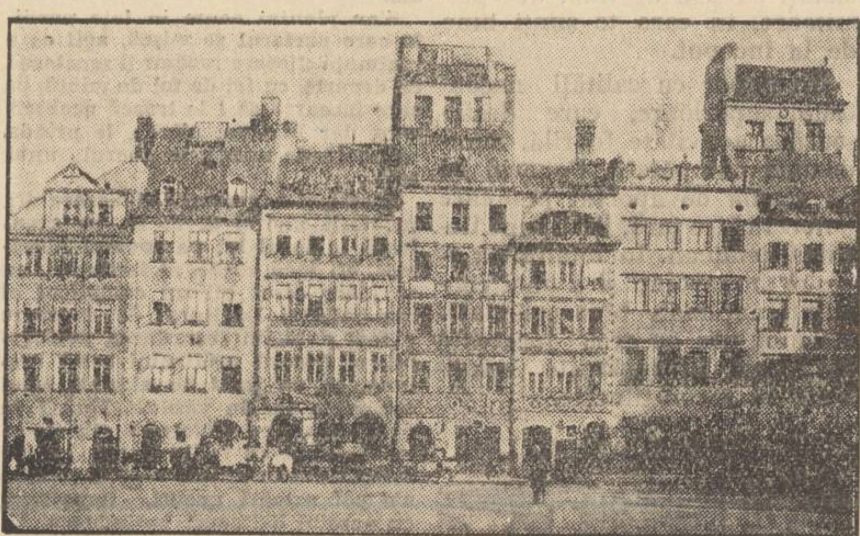

Koszciusko

Sunt numai câteva exemple acestea pe care le-am desprins din tehnica vieței. dar alături de aceste femei, Polonia numără *artiste* — nu improvizate — ci artiste de mare talent ce muncesc serios. Printre cele actuale citez: d-na *Sofia Stankievici*, care are admirabile lucrări în *eau-forte*, lucrate cu o mare virtuozitate, pline de farmec poetic, obținând gradații de valori așa de frumoase încât dau aproape impresia culoarei. A fost medaliată la Salon și a obținut *„Le Grand Prix de Varsovie"*.

D-na *Kazimira Dobrowska*, miniaturistă cu lucrări pe ivoriu de o gingășie și finețã, atât în desemn cât și în culoare, are mai cu seamă portrete, printre care al Președintelui Republicii Polone și al soției sale Lucrări ce pot sta alături cu ale miniaturiștilor celebri din secolii trecuți. D-na *Stryjenska* neîntrecută în arta decorativă. Imaginație tumultoasă, bogată, inventivă în compoziție, cu o gamă de culori de o varietate nesfârșită. Subiectele sunt luate mai cu seamă din Folklorul Po-

Urmare în pag. VIII-a

Orașul vechi cu piața patrată

Pagina Cronicilor

Cinematograful

Regele Alexandru

Am lăsat să treacă vreme destulă pentru ca atentatul dela Marsilia să-şi fi pierdut din actualitate. Vreau să fac câteva observaţii, cu această ocazie, într'o chestie care-i oarecum cinematografică, dar mai cu seamă estetică şi morală.

O casă americană a avut norocul să poată filma cele mai senzaţionale detalii ale asasinatului. Jurnalul a fost, fireşte, prezentat cenzurii, şi aceasta, cum lesne vă închipuiţi, a cerut suprimarea tuturor scenelor de execuţie ale omorului. Nu vreau să spun încă dacă comisia a făcut bine sau rău, ordonând acele tăieturi. Intenţia mea este să discut o problemă mult mai gravă, o îndoită problemă: aceea a gustului pentru senzaţional al marelui public şi aceea a căutării de asemenea marfă la negustorii care o vând.

Că publicul adoră scenele cu sânge — asta e un fapt. Pe vremuri, când se executa în piaţa publică prin ruperea în patru un condamnat, lumea venea din zorii zilei să-şi ocupe un loc bine plasat; cocoanele leşinau şi totuşi nu plecau; leşinau apoi iară, şi tot rămâneau mai departe. Azi execuţiile capitale nu-s accesibile spectatorilor. Şi-i foarte justificat. Prohibiţia are drept argument „bunele moravuri", care împreună cu „ordinea publică" sunt singurele motive valabile pentru a justifica o măsură poliţienească. In genere măsurile de poliţie sunt odioase. De aceea ele trebue restrânse numai la cele două cazuri de care vorbeam. De aceea însă, când e vorba de aceste cazuri, nu-i permisă toleranţa.

Dar chestiunea filmului cu atentatul mai are încă o latură, tot atât de întristătoare.

Victima aci nu era oricine. Era un rege. Şi atunci, la perversitatea omului grosolan de a asista la scene sângeroase, se mai adaogă mahalagismul mitocanului care adoră să-şi vîre nasul în viaţa personagiilor înalte. Imi amintesc că, în ziua funeraliilor regelui Alexandru, un domn general în rezervă, comentând la cafenea evenimentele, spunea: „Când te gândeşti, dom'le, că la înmormântarea asta asistă doi regi şi un preşedinte de republică! Ce-or mai fi vorbind între ei, ce lucruri interesante şi-or fi spunând ei când sunt împreună! Aş da un ban să fiu pe lângă ei s'aud ce zic: Trebue să fie nişte lucruri grozave" Or, este elementar că un om, oricare i-ar fi situaţia socială şi inteligenţa naturală, nu-şi întrebuinţează geniul în convorbiri la cimitir şi la parastasuri. Dar publicul nu analizează lucrurile aşa de adânc. Pentru el faptul că un prim-ministru îşi suflă nasul sau spune „păi!" este à priori genial. Şi dorinţa lui cea mai mare este să stea în preajma oamenilor iluştri şi să le vadă cu proprii lui ochi cele mai neînsemnate fapte.

Această mahalagistă nevoe de a vedea în carne şi oase, vorbind, zâmbind, strănutând, pe un ministru, rege, mare scriitor, etc., această indiscreţie imbecilă a fost principala cauză pentru care tăieturile impuse de cenzură jurnalului movietone au produs o atât de mare consternare în publicul bucureştean. Poate o sută de oameni m'au rugat insistent să le procur putinţa de a vedea scenele suprimate. Inţelegeţi bine că nici prin gând nu mi-a trecut s'o fac şi chiar nici eu personal, deşi am avut de mai multe ori ocazia, n'am avut curiozitatea să văd filmul. Şi ori de câte ori îmi aduc aminte de aviditatea cu care publicul, la cinematograf aştepta să vadă vreun crâmpeiu de scenă de omor, mă cuprinde o mare indignare, nu atât pentru barbaria acestor gusturi sanghinare, cât pentru mitocănia şi indiscreţia şi nedemnitatea acestor oameni care se prăpădesc după vecinătatea cu oameni iluştri. Este cea mai tipică manifestare a unui suflet ordinar, cea mai tipică formă a prostului-gust şi a lipsei de eleganţă morală.

Cleopatra

Săptămâna aceasta iarăşi neant. A început să devină îngrijorător. Chiar şi filmele americane, care-s în tot cazul bine jucate, încep să tapeze pe nervi în amorul lor pentru inept şi naivitate. Cine să fie de vină? Cei ce produc, sau cei ce aduc? Sau poate cei ce consumă? Căci desigur publicul spectator, al cărui gust mediocru şi falş este bine stabilit, are o mare parte de răspundere. Se va descoperi poate un mijloc nu de a-l pedepsi, ci de a-l îndrepta. Până atunci trebue să asistăm săptămâni întregi la o producţie detestabilă.

Ca să fiu complect drept, trebue însă să semnalez un film care mi-a plăcut. Este „Cleopatra". Ca unul ce cunosc bine viaţa privată şi publică a Romanilor pentru a fi scris cărţi asupra societăţii antice, pot spune că filmul redă destul de fidel atmosfera de viaţă intensă şi primejdioasă din acele vremuri. Fireşte, sunt lucruri supărătoare: de pildă faptul că Cezar are o chică de elev repetent, pe când este lucru bine ştiut că era chel şi chiar că una din glumele plebei atunci când marele om se întorcea în triumf era să strige: „bărbaţi, ascundeţi-vă nevestele, căci trece craiul cel chel". Afară de asta, Waren William, care samănă tare mult cu Caesar la profil, nu samănă de loc la nobleţe, amintitul actor american având în mişcări şi alură ceva — cum să zic? — „şefoidal" (dela „şef" în înţelesul de „ce faci, şefule?"). In schimb Antoniu şi mai ales Cleopatra sunt perfecţi, iar montarea regisorală cu adevărat plăcută de văzut.

D. I. SUCHIANU

Impresii din Varşovia

Continuare din pag. VII-a

lon, redând obiceiurile vechi, basmele cu un deosebit farmec.

D-na *Krzyzanowska*, peisagistă — nu numai de case şi de pomi, ci prinde în forme şi culori, schimbările şi capriciile atmosferice.

Printre sculptore sunt remarcabile d-na *Ludvika Nitschova*. Statuia d-nei *Curie* păşind o treaptă, cu capul înclinat pe dosul mânii, atitudine ce reprezintă pe femeia gânditoare, s'ar părea că nu atinge pământul. Infăţişarea ei spiritualizată, dincolo de viaţă — şi totuşi pare că radiază din ea, *cugetarea* pierzându-se în eternitate.

D-na *Sofia Kaminska* are o importantă activitate în sculptură, tratând mai cu seamă subiecte religioase. Le prezintă sub o formă nouă, personală. Intreaga sa operă religioasă, este isvorîtă din extazul unei profunde credinţi, şi unui adânc sentiment de artă. Alături de genul religios, d-na Kaminska a lucrat şi monumente, printre care al eroului polon *Kosciuszko*, înfăţişat în picioare, strângându-şi sabia la piept, într'un gest şi eroic şi duios. Am desprins numai câteva figuri din cele mai plastice ale actualităţii feminine polone în artă.

Impresia generală, pe care am avut-o în Polonia este a unei societăţi extrem de fină, de primitoare, în care te simţi bine de la început.

Un popor cu calităţi necontestat superioare, care desfăşoară o activitate febrilă, întotdeauna cumpătată. Poporul îşi dă seamă de aportul pe care datoria către ţară, îl impune fiecărui cetăţean. In totalitatea acestor bunevoinţi şi a unei conştiinţi naţionale bine orientată, Polonia, aşa de greu încercată în trecut, îşi regăseşte echilibrul, se reconstitueşte.

CORNELIA EMILIAN

Carnet burlesc

Match de foot-ball sub cer de toamnă

Nora, care frunzărea dincolo un jurnal de mode, adâncită în problema găsirii unei pălării căci, după cum spune ea, nimic nu se demodează mai repede decât o pălărie, („Uite, îmi spusese ea acum câteva clipe, ca să te convingi, n'ai decât să frunzăreşti un album de familie") a năvălit sburdalnică în odaie, aducând cu ea zâmbetul, ce a înlăturat dintr'odată cenuşiul toamnei.

— Dragul meu, te poţi consola acum de tristeţea toamnei, pe care o tot cânţi mereu, încât o să sfârşesc prin a fi geloasă pe ea... Uite, citeşte aici... pe arena „Venus" se joacă un match Venus—Gloria C. F. R... E tocmai ceeace îţi trebuie ţie... dar nu ştiu dacă pe vremea asta face să ne ducem!...

— Ba da, răspunsei eu hotărît. Tocmai acum, toamna, terenurile de sport au mai mult farmec. Vara, ele sunt vizitate de toată lumea; sportivii — cei adevăraţi — se pierd atunci printre spectatorii de ocazie, care vin pe teren, fiindcă n'au unde să-şi consume o după amiază de Duminică... Dar de cum, aşa cum a spus poetul „Octobre souffle, émondeur des vieux arbres", publicul sportiv se selecţionează.

Stadionul îşi regăseşte sufletul lui cu adevărat sportiv, căci cei care vin, sunt cu adevărat pasionaţi... Şi apoi mai gândeşte-te la neprevăzutul matchului pe un timp ca ăsta... când pământul cleios îţi fuge de sub picioare... Când balonul se încăpăţânează să se împlânte 'n câte-o băltoacă, în jurul căreia se dau adevărate bătălii pentru stăpânirea lui, când...

— O, oo! termină cu laudele tale ditirambice! Ce mai aşteptăm? Haidem mai bine să pornim.

■

Pe splaiul din bulevardul Independenţei, un public înfrigurat aşteaptă nerăbdător să vadă ivindu-se echipele. Puţinele femei care veniseră cu gulerele de blană al mantourilor ridicate până deasupra capetelor, riscă cu timiditate să-şi scoată un vârf de nas roşu pe care-l vâră repede înapoi, în cuşca paltoanelor.

Câmpul de joc era de un negru murdar, pătat de băltoace, în care se sparge în bucăţi mici de cleştar, oglinda cerului murdărit de nori negricioşi, pe când respiraţia spectatorilor din tribună forma un fel de halo de ceaţă deasupra capetelor lor.

Câţiva riscă câteva anemice aplauze, repede calmate de răceala de afară...

In sfârşit, Venus **apare pe teren, împingând mingea înaintea lor, exercitându-se şi înfundându-şi cu patimă picioarele în ea. Ei au devenit acum, decum au păşit pe teren, ciungi, căci braţele lor nu le vor sluji decât ca un fel de balanţe ce se vor bălăbăni stinghere prin aer. Ei îşi exercită acum şi supleţea gâtului, căci capul le va servi ca să asvârle cu cât mai multă forţă balonul, şi-şi calculează unghiul şi forţa cu care îl vor expedia.**

S'au plantat acum în faţa porţii, în care portarul se mişcă, agil ca o maimuţă; fiecare jucător îl scrutează de departe, cu fel de fel de mingi, pe care încearcă să i le treacă neobservate, dar Burdan, atletic, le prinde, se agaţă de mingi, în zborul unui salt...

Sosesc şi adversarii; şi fiecare din jucătorii Gloriei C. F. R. **se aranjează la locul lui pe covorul negricios, eri încă verde, al terenului, ca să joace acest biliard complicat al foot-ballului. Lovitura de începere a fost dată, în încordarea publicului, şi fluerul arbitrului sună prelung, ca un ţipăt de alarmă, când mingea e sus în văzduh. Muiaţi de ploaia fină, cu piciorul puţin sigur, iată-i acum cu toţii sclavii acestei mingi neverosimil de repezi, pe care n'o pot urmări uneori, împroşcaţi cu noroiul băltoacei, patinând şi făcând „stop"-uri cu fundul chiloţilor, a căror culoare nu mai poate fi definită. Mingea se rostogoleşte totuşi, supusă capriciilor tuturor loviturilor, târând jucătorii în urma ei, care şi-o dispută cu pasiune, cu ardoare, fără s'o poată prinde în braţele devenite inutile...**

Iată acum pe doi înaintaşi ai Gloriei care sosesc „dribland"... E greu să găseşti un spectacol atfletic mai urât ca driblingul, acest trap de jucători care reţin şi mângâie greoiu cu gheata această minge ro-

tundă, gata oricând să evadeze. Jucătorul care aleargă cu mingea lipită de piciorul lui, rostogolită în salturi mici nervoase, o trece celui din faţa lui şi care nu e despărţit de poartă decât prin trei jucători ai apărării.

Deodată, înaintaşul, marcat în mod sever, schimbă mingea pe celălalt picior; balansată de genunchiu ca în capătul unei pârghii, gheata grea de foot-ball cu crampoane pe talpă, ce se înfig adânc în noroiul lipicios al terenului, îşi svârle brusc toată forţa mingei, care aleargă ţepănă; jucătorul n'o urmăreşte decât cu ochii, prinşi de ea ca firişoarele de noroi. Portarul o înţepeneşte din zbor, între coate şi stomac, sare şi o loveşte, trimiţând-o pe la jumătatea terenului; corpul lui, în aer, şi-a reluat echilibrul, ca să recadă din nou, drept.

Spectatorii îşi mişcă capetele, când la dreapta, când la stânga, după evoluţiile capricioase ale mingei, ca nişte maimuţoi articulaţi. Câteva aplauze răsună puţin, ca plicliplici-urile mingii, care cade mereu în noroi...

Şi pauza intervine brusc în ic- despărţind pe jucători, pe când spectatorii, cuprinşi de umezeala deafară, se refugiază la bufet, fiecare strângând în mână câte-un pahar cu lichide rubinii sau sângerii...

— Cum, asta-i tot? mă chestionează Nora. Nu cumva aşa o să continue tot matchul? Imi vine să casc de atâta plictis... Şi când te gândeşti la frumoasele matchuri din vară...

Jucătorii între timp şi-au reluat locurile, pentru a doua repriză. Mingea li se pare înceată, adversarii şi coechipierii lor mult mai stângaci încă. Dar zâmbesc totuşi: câte isprăvi posibile pe acest teren! Mingea le vine tocmai; o captează, o driblează repezi ca şi amintirile din vară; în sfârşit, unul din ei, cu o lovitură dreaptă, dată în inima mingii, marchează un goal, ofrandă cultului stadiului Colombes.

Şi, în timp ce jocul se animă din ce în ce, mai rapid, mai plin de vervă, întunericul îi cuprinde pe toţi şi matchul se încheie, frumos şi curtenitor, mulţumitor pentru învinşi, ca şi pentru biruitori.

PAUL B. MARIAN

MIZANTROPUL

Simţul de proprietate

Stau pe o stradă nouă ale cărei case, de curând construite, aparţin unor burghezi, care, ne având ce face cu economiile retrase dela băncile pe pragul falimentului, s'au hotărît să devină proprietari. Aceşti oameni care au fost o viaţă întreagă chiriaşi, au acum un simţ de proprietate foarte desvoltat şi un chiriaş în casele lor devine o victimă vrednică de plâns. Şi eu sunt, vai, un astfel de chiriaş. Proprietarul meu, pensionar, se scoală cu noaptea în cap şi face ocolul clădirii, oprindu-se apoi în mijlocul străzii spre a o contempla. El tresare la cea mai mică violenţă ce i se pare că s'ar face acaretului său. Aproape în fiece zi vine să-mi facă reclamaţiuni: că pisica mea şi-a ascuţit unghiile de uşă, că servitoarea a aruncat un sâmbure de prună în gazon, că aparatul de radio are prea mare sonoritate şi arhitectul i-a spus că sgomotele macină zidăria, că am uitat un geam deschis peste noapte şi diferenţa de temperatură face rău parchetelor, că lustrul din sufragerie e prea greu şi o să cadă tavanul, că ţin prea multe alimente în cămară şi o să se facă gândaci. Dar dacă aş primi observaţiuni numai dela proprietarul meu, treacă-meargă! Dar toţi proprietarii, de case de pe stradă sunt indirect şi ai mei. Ei se strâng din când în când la poarta proprietarului meu şi încep să vorbească despre case ca bolnavii din spital despre boale. Unul întreabă dacă mai intră apă în pivniţa altuia, dacă un altul a chemat pe arhitect să-i pună o scară exterioară, unul se plânge că-i scot sobele fum, altul că i s'a crăpat un zid. Ei trec astfel în corpore dela o casă la alta, sfătuindu-se şi văitându-se. Simţul lor de proprietate este aşa de intens, încât toată strada cu aerul şi cu cerul şi stelele de de-asupra le aparţine. Când treci pe drum te privesc de după geamuri cu ostilitate. Li se pare că le furi aerul, că le murdăreşti trotoarul. Când pe toamnă răstoarnă toţi în faţa caselor căruţele cu lemne iar tu te sileşti să te strecori printre mormane spre bârlogul tău, proprietarii te împuşcă cu ochii, fiindcă le-ai răpit spaţiul şi le-ai insultat lemnele cu picioarele. Câte unul pune bilet de închiriat spre a mai scoate din cheltueli. Dar nu închiriază niciodată. Fostul chiriaş care mai deunăzi ocăra pe proprietar, devenit la rându-i om cu casă, cere preţuri fabuloase şi pune pe de-asupra nişte condiţiuni extravagante ; nu câine, nu copii, soţie legitimă, servitoare fără bărbat, nu mobile grele şi chiria pe doi ani înainte. Toată lumea fuge înspăimântată iar proprietarii se strâng în cerc la mijlocul străzii, plângându-se că azi „nu se mai dă preţ" la case.

ARISTARC

Cronica Dramatică

Ion Iancovescu în „Tovarăşi"

Gloria îşi are neajunsurile ei. In mijlocul unui Paris unde fiecare îşi făcea o deosebită cinste din prietenia sau numai din simpla amabilitate a lui, nimeni nu îndrăznea să-i spue lui Sacha Guitry un adevăr penibil şi din zi în zi mai necesar să fie desvăluit. Căci dela o vreme, fiecare premieră însemna o decepţie nemărturisită în plus şi, mai ales, o iritare în lumea acelora ce îl iubeau real şi aveau tot dreptul să aştepte dela marele artist mult mai mult decât ce le oferea.

„Deliciosul", „răsfăţatul" Sacha, atât în piesele cât şi în rolurile sale, rămânea exasperant de acelaş, învârtindu-se în jurul unui punct identic şi a unor mereu aceleaş gesturi şi atitudini.

Până când într'o zi se găsi un tânăr curagios care rupse această adevărată conjuraţie a tăcerii şi laşităţii. Şi cu multe menajamente şi glume dar cu nu mai puţină energie, Pierre Brisson scrise verde în cronica sa că, dacă nu ia grabnice măsuri, Sacha Guitry se poate considera ca un actor sfârşit. A fost destul să se ridice o voce ca să se facă, la moment auzite şi celelalte, în cor.

Sacha Guitry s'a emoţionat şi a încercat să urmeze sfatul. Dacă a reuşit şi în ce măsură, asta e altă poveste.

Cam la fel începuse să se petreacă şi la noi cu Iancovescu despre care toată lumea sfârşise prin a gândi: „Puiu e delicios dar e teribil de mereu acelaş". Nimeni însă nu îndrăsnea să i-o spună şi să o scrie răspicat. Din fericire nici nu era nevoe de aceasta. Fiindcă Iancovescu şi-a spus'o singur şi, cu siguranţă, mai bine şi mai convingător decât i-ar fi spus-o alţii. Şi a abordat din plin interesante roluri de compoziţie.

Afirmaţia aceasta poate să fie în sine, oarecum inexactă. Fiindcă, în realitate, toate rolurile lui Iancovescu au fost de *compoziţie.*

Intr'adevăr, în însufleţirea şi a celor mai inconsistente personagii, după ce înfige jalonul care să indice linia generală a interpretării ,acest mare artist lucrează rolul din nuanţe şi detalii pe care le şlefueşte cu o îngrijire şi cu o măestrie puţin obicinuite. Cine nu îşi aminteşte de creaţiile din *„Maimuţa care vorbeşte"* şi din *Azais?*

Prin urmare mai exact este a spune că Iancovescu, părăsind un anumit gen de roluri, a abordat un altul de cu totul altă esenţă.

„Impăratul" a fost o creaţie magistrală, de o bogăţie de nuanţe uluitoare.

Din punct de vedere, însă, al greutăţilor de învins în desenarea personajului — greutăţi isvorîte din chiar structura rolului — cred că este şi mai meritorie creaţia făcută anul acesta în *„Tovarăşi"*.

Impăratul era un rol — prodigios, e adevărat — dar aranjat de Iancovescu pentru Iancovescu. Rolul Prinţului Uratief este scris de un altul şi, încă de un altul care nu are tocmai aerul de a şti întotdeauna precis ce vrea.

Jacques Deval este un autor parizian. Mai exact: un parizian autor (indiferent dacă este sau nu născut la Paris) reprezentând tipul acelui parizian în jurul căruia s'a creat un fel de legendă şi care acum se conformează în mod automat acestei legende: omul care nu ia nimic în serios.

Tovarăşi este un amestec — nu întotdeauna perfect dozat şi echilibrat — de comic şi de patetic. Reţeta prezintă avantajul de a feri de înduioşările dulcegi şi de exaltările gratuite. Pentru interpretare, o astfel de reţetă prezintă enorme dificultăţi pentru că este destul să depăşeşti cu un pas linia unde se îmbină cele două coloraturi ale piesei pentru ca tot echilibrul să fie compromis. Or, tocmai aci stă marele merit al felului în care Iancovescu şi-a pus la punct ansamblul, care s'a prezentat aproape perfect. Spun „aproape" fiindcă există două excepţii şi trebuesc semnalate fără înconjur. Socotesc de altfel că a ascunde anumite adevăruri este a face un rău serviciu oamenilor pe care îi simpatizezi sau admiri. Un scriitor, dacă este dotat cu spirit auto-critic, se poate controla revizuindu-şi manuscrisul, la rece, după ce l-a ţinut o vreme în sertar. Dar un actor? Mijloacele lui de auto-control sunt mult mai reduse, prin forţa lucrurilor. Este aproape o datorie să-i subliniezi stângăciile.

Prima excepţie de care vorbeam — aceasta fără prea mare importanţă — o constitue negrul Jimmy care, pitoresc poate, a şarjat peste măsură rupând armonia ansamblului realizată de data aceasta cu atâta minunată sobrietate. Şi apoi: ce caută accentul acela excesiv rusesc în gura unui negru american?

A doua excepţie o constitue d-ra Elvira Godeanu, elegantă şi frumoasă ca întotdeauna, dar în posibilităţile căreia rolul intra foarte puţin. Dovadă este că în actul al doilea a fost admirabilă, în al treilea binişor, dar în primul şi ultimul complect în afară de rol. Siluetarea Marei Ducese Tatiana cerea foarte multe lucruri printre care un subtil amestec de distincţie naturală, de ceva, în acelaş timp *„enjoué"* şi distant, de rezervă şi exaltare.

D-ra Godeanu a fost molâe şi convenţională la început şi artificial revoltată şi declamatorie la sfârşit. Una este exaltarea slavă şi alta este recitarea pe nerăsuflate, cu ochii în tavan.

Totuşi spectacolul nu suferă, căci restul ansamblului este atât de în notă, atmosfera şi ritmul general atât de pregnant şi, mai ales, prezenţa aproape continuă, în scenă, a lui Iancovescu atât de radiantă de viaţa, încât asperităţile se şterg.

Prezenţa aceasta este dealungul celor patru acte un isvor de încântare crescândă. Simţi cum Iancovescu a ajuns la o deplină maturitate a talentului şi la o deplină „maîtrise" a resurselor acestui talent. Personagiul este prezentat cu o siguranţă şi mai ales cu o sobrietate impresionantă. De data aseasta nici una din obicinuitele concesii galeriei. Dimpotrivă, când rolul este dela sine prea şarjat, interpretul lui încearcă să atenueze în limita posibilului, şarja.

In desăvârşirea personajului este adevărat că marele artist a avut un preţios atout. Iancovescu este boer. Acei ce nu o ştiau încă, au aflat-o dela primele replici ale Prinţului Uratieff care departe de a fi o caricatură convenţional aristocrată (aşa cum se întâmplă mai întotdeauna pe scenă) a fost prinţ din cap până în picioare. Pentru aceasta, Iancovescu nu a trebuit să facă nimic, cel mult să aibă grija de a rămâne mereu el însuşi.

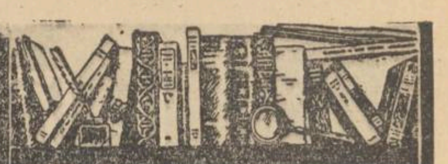
„Tovarăşi" reprezintă un adevărat succes pentru Teatrul Comoedia. Este un spectacol care merită să fie văzut de cel puţin două, trei ori. Pe lângă interpretare trebuesc menţionate decorurile de o rară îngrijire, perfect adecvate spiritului piesei.

INTERIM

In curând
în
REALITATEA ILUSTRATĂ
cea mai senzaţională biografie
romanţată a timpului nostru
VIAŢA LUI HITLER

Cărți și Reviste

Discursuri parlamentare

D-l M. Ghelmegeanu, deputat, fost subsecretar de Stat, a adunat într'un impozant volum de aproape 400 pagini, discursurile rostite de domnia-sa în decursul celor șase ani din urmă, volum care a fost tipărit într'o formă impecabilă de atelierele „Adevărului".

Cardinalul de Retz a spus odinioară că unui ministru îi este iertat mai degrabă să facă o prostie de cât să spună prostii. Acest adevăr se impune cu atât mai mult astăzi, cu cât problemele ce se dezbat în adunările parlamentare au o amploare, o varietate și o complexitate din ce în ce mai mare, ce nu mai îngăduie unui debater discursul oficial sau oficios semănat cu floricele oratorice, cu care „vedetele parlamentare" de odinioară își salvau aparențele și se impuneau publicului. Greutatea nu este azi a te urca la tribună, zice cu drept cuvânt d-l M. Ghelmegeanu, ci a te face ascultat și a avea riposta iute și tăioasă la întreruperile cu care adversarii te taie în fiece clipă. Or, pentru aceasta trebuie un gen de oratorie nou și adaptat noilor cerințe ale facturii dezbaterilor. Documentarea, informația amplă și complectă sunt calitățile de prim plan ale oratorului parlamentar de azi, fără a se exclude bine înțeles, talentul, logica și statornicia credințelor, zice cu drept cuvânt d-l M. Ghelmegeanu, în introducerea atât de clară și concisă a volumului *„discursuri parlamentare"*, la care ne referim. Discursurile sale sunt o ilustrare foarte fericită a acestui nou gen de oratorie parlamentară, în care se evidențiază aportul pe care-l aduce vieții parlamentare un om bine pregătit în meșteșugul avocățesc, luat în sensul în care meșteșugul se ridică la demnitatea unei adevărate arte.

M. GHELMEGEANU.

Discursurile d-lui M. Ghelmegeanu dovedesc un spirit clar, o judecată dreaptă, un limbagiu direct și simplu, care face lectura volumului interesantă, și trebuie să fi fost foarte atent urmărite în parlament, judecând după vioiciunea dezbaterii, ce au adeseori forma unei pasionate discuții în contradictoriu. Talentul său este o adevărată artă de *a convinge pentru a învinge*, prin acțiunea și bogăția cunoștințelor teoretice, a cunoștințelor asupra oamenilor și problemelor societății, prin preciziunea și forța verbului său limpede, a formei concise, a tratării strânse, care dă cititorului plăcerea deosebită a inițierii în problemele ce nu depășesc de cât rareori cercul inițiaților, de către un om cu simțul logicii și gustul elocinței rapide.

Femeia marinar

Vorbeam într'unul din numerele trecute de femeia soldat. Să nu se creadă deci că n'au fost și femei marinari. Intr'o carte foarte atrăgătoare, Maurice Guierre povestește o serie de simpatice anecdote, mai mult sub formă de convorbiri, de cât sub formă de literatură. Autorul volumului de care vorbim, a mai scris o serie de romane și povestiri cu atmosfera și viața marinarilor. De altfel există o foarte bogată colecție de literatură maritimă, atât în Franța cât și în alte țări.

Maurice Guierre pleacă de la premisa că femeia joacă un rol central în viața marinarului. Bine înțeles că marinarul se prezintă în primul rând ca un cuceritor. Este avantajul lui de a se prezenta pe uscat, ca un om în permisie, căruia femeia nu i se poate prezenta ca o prudă, severă. La aceasta se mai adaugă farmecul uniformei și taina unei existențe pe care atâți scriitori de valoare au poetizat-o. Anecdotele sau micile sale povestiri sunt împărțite sub cinci titluri principale. Primirea uscatului, adevăratul chip al marinarului, marinarul în fața femeii, femeia în fața marinarului... și în fine femeea marinar. Asemenea femei-marinar au existat, ne spune Maurice Guierre, sub înfățișarea fecioarelor cu scut sau „Scoldamde" cântate în legendele, „Sagas", și care se numărau printre pirații normanzi. Printre acestea el citează pe *Hetha și Virginia* care au făcut parte odinioară din armata regelui Leonului. Apoi citează pe *Althilda*, fiica lui Segurd, regele Ostrogoților, care pentru a scăpa de fidanțatul urât ce îi era impus, fuge și se luptă pe mare împotriva lui până ce o învinge silind-o să-i fie soață. Mai citează pe *Con-*

tesa de Montfort și pe *Jeanne de Belleville*, ambele șefe de escadră curagioase și crude; vorbește apoi de Hannah Snell și Marie de Soto, dintre care aceasta din urmă a reușit timp de cinci ani să servească pe fregatele Regelui, ca bărbat (1703—1708).

In marina franceză două femei deghizate în bărbați au făcut campanie sub ordinele lui Grosset, pe coastele Morbihanului, făcând numeroase salvări dela moarte. Iar acum de curând, ne spune Maurice Guierre, pressa a dat la lumină viața minunată a d-rei Tual, azi în vârstă de 72 de ani, care de la vârsta de 12 ani a navigat mereu în apele Ouessantului, atât de pline de primejdii și greu de străbătut. In sfârșit vorbește de d-ra Hériot, regina *Yachting*-ului, fără să mai cităm sumedenia de doamne anglo-saxone, bătrâne, care se instalează definitiv pe câte un vapor, ca să evite greutățile și plictiselile hotelurilor particulare și plictiseala vieții sedentare...

Is. Sd.

Cartea dela San Michele

Doctorul Axel Munthe, autorul „Cărții dela San Michele" care a fost tradusă în 25 de limbi, iar acuma „vient de paraître" și într'o ediție franceză, — nu apare o figură necunoscută pentru aceia care au citit volumul memoriilor Marei Ducese Maria Pavlovna.

Fără să-l numească, Maria Pavlovna povestește cum l-a cunoscut pe acest doctor în insula Capri unde el aplica atunci un tratament special reginei Victoria a Suediei. Marea Ducesă redă, în maniera lui Edgar Poe, impresiile înfiorătoare căpătate asupra personalității acestui medic prea puțin obișnuit. In urma câtorva convorbiri cu Axel Munthe, Maria Pavlovna fugise de pe insula Capri, în panică.

Această impresie nu trebue să ne mire: este ceva în acest doctor Munthe care îl înrudește cu Rasputin; acesta deasemenea încerca, prin sugestie, vindecarea tuturor bolilor fizice și sufletești.

Dar Munthe are și trăsături care îl apropie de Peer Gynt, această personificare a fanteziei suedeze, a umorului suedez și a năzuinței suedeze spre „îndepărtări mistice", — creiată de geniul lui Ibsen.

Nu putem intra aci în aprecierea morală a personalității doctorului Munthe, nici în analiza metodelor lui medicale sau a mijloacelor și procedeelor, cu ajutorul cărora el a devenit om bogat și și-a construit pe înălțimile insulei Capri — vila „San Michele" care îi servește de canava la scrierea acestei cărți. In tot cazul, nu se poate nega lui Axel Munthe un mare talent literar foarte original, sau mai degrabă — o măiastră abilitate cu care știe să ne captiveze.

Subiectele și accentele literare atrăgătoare abundă în „Cartea dela San Michele". Câte și câte nu sunt aci! Descrieri ale insu-

AXEL MUNTHE

lei Capri și a locuitorilor primitivi; întâlnirile cu Charcot și truda cu pacientele isterice în clinicile sale; călătorii în Laplanda cu excursii în domeniul folclorului suedez; întâmplări amuzante cu nenumărați clienți, și mai ales cliente, care își caută vindecarea dela un doctor-mag la modă și câteodată: distracție... In textul cărții sunt cuprinse cutremurul din Messina, ciuma din Neapole, aventuri extraordinare dintr'o mănăstire, etc...

Cititorii petrec, fără îndoială, câteva seri plăcute în tovărășia cărții lui Axel Munthe.

N.

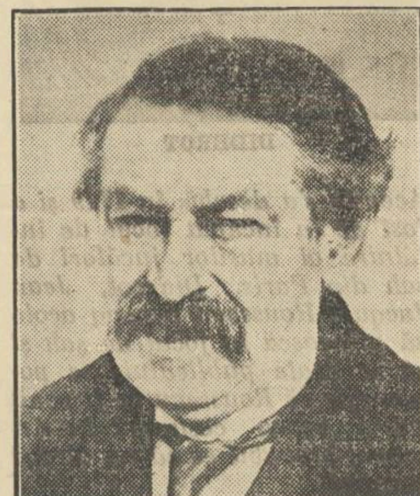
Lupta cu îngerul

Temele tratate în romanul lui *Jean Giraudoux „Combat avec l'Ange"* sunt: moartea lui Brossard, în care unii au recunoscut pe Aristide Briand, iubirea eroului Jacques pentru Malena, iar a treia temă drama întunecată și dureroasă, care turbură sufletul Malenei.

Deși s'au mai identificat și alte personalități politice în romanele lui Jean Giraudoux, ele nu sunt romane cu chee cum a fost de pildă romanul *„Le Nabab"* al lui Alphonse Daudet. Jean Giraudoux ia câte un personagiu politic ca tip și face ca să zicem așa, nu o fotografie, ci un portret romanțat. Cele trei scene admirabile în care apare Brossard, ministrul de interne, sunt poate cele mai bune pe care le-a scris Giraudoux. Dar deși autorul s'a servit, de sigur, de Briand ca model în construirea eroului său, Brossard nu este Briand. In scena în care Brossard este aproape de sfârșit, scenă foarte frumoasă, el chiamă pe Jacques, șeful său de cabinet, dar în loc de a-i vorbi de politică și destinele lumii, cum se aștepta el, îi cere să-i aducă pe femeia cu care l'a văzut în ziua în care a introdus la el delegația *„des Forges et Aciéries"*. Aceasta era Malena. Brossard n'a avut nici odată o fată și acum vrea să-și închipue că femeia aceasta frumoasă, care va sta la căpătâiul său când va închide ochii, este fata pe care ar fi putut să o aibă. J. Giraudoux, care are în tot romanul formule de o frumusețe neîntrecută, cu adevăruri exprimate în câteva cuvinte grele de reflexiune și splendide ca formă, scrie aci câteva pagini cu considerații lirice și filosofice care întrec tot ce a scris el până în prezent.

Personalitatea lui Jacques este singura legătură între Brossard și Malena. După moartea lui începe tema Malenei și a iubirii dintre ea și Jacques. Acesta rupsese cu Annie și o altă femee, sosită din Argentina, Dona Paz, intrase în viața sa, când întâlnește pe Malena. Ei se iubesc, dar Malena care e geloasă de o gelozie obscură și îngrozită, sufere, ca un copil care știe că sufere și nu înțelege de ce. Ea bănuește pe Jacques că o înșeală și începe să se acuze în ochii lui, fără să știe pentruce, de ușurătate, banalitate și slăbiciune, care o fac nedemnă de el.

Tot din gelozie, printr'o ciudată contradicție, îl împinge pe acesta să devină amantul lui Gladys, de care e geloasă, îi forțează să se întâlnească singuri la Versaille și ajunsă la marginile demenței, desperată, nu știe dacă se va sinucide sau se va arunca în brațele altui bărbat numai ca să nu fie a lui Jacques, pe care totuși îl iubește cu pasiune. Atunci intervine îngerul. Malena povestește doicii sale că a fost asaltată de un înger în timpul nopții. Să fi fost îngerul morții sau al vieții? se întreabă ea. In tot cazul era un înger care trebuia să o învingă

ARISTIDE BRIAND

vie și ea se consideră ca învinsă. In realitate îngerul îi cere să renunțe la chinul ce și l'a impus singură, din ziua în care trecând cu Jacques pe o punte, l'a văzut pe acesta cu mult mai mare de cât ea. Jacques și Malena se regăsesc în sfârșit și își realizează fericirea legându-se într'o viață comună.

Astfel se termină acest splendid roman în care este emoție, glumă, spirit, ironie, sunt simboluri și reflexe din viața și lumea contimporană, dar mai ales un mare elan poetic, din acea poezie arzătoare și înaltă care e poezia lui Jean Giraudoux.

Marcel Granet

La pensia chinoise

Volumul apărut în impozanta și prețioasa colecțiune „L'Evolution de l'Humanité" e un volum complimentar celui consacrat de Granet „Civilizației Chineze".

Iată examinarea partidelor, concepțiilor și simbolurilor care străjuesc în China vitalitatea spiritului.

Autorul studiază mai întâi expresiunea acestei gândiri: limbă, scris (scris figurativ după cum se știe), stilistică, ritm.

Apoi ideile conducătoare, care de altfel nu sunt idei abstracte, ci reflexul realizărilor concrete, trăite: rubrici întregi în care sunt lăudate evenimentele.

„Sistemul lumii", care se desprinde, se sprijină înainte de toate pe autoritatea socială: fără legi și fără modele pentru oameni și lucruri. Tabloul „sectelor" și al „școlilor" ilustrează în sfârșit acest mediu de ansamblu, mai ales prin examenul taoismului și al confuceismului.

„Cea mai matură și mai durabilă dintre civilizațiile cunoscute" apare astfel ca foarte puțin sistematică. Totul e funcțiune socială, nimic nu e transcendental, nici Dumnezeu, nici legile. In timp și'n spațiu chiar, gândirea chineză (unde ideia de cantitate nu joacă nici un rol) nu vede decât un ansamblu de ocaziuni.

In Univers, ordinea e făcută din solidarități amestecate, nimeni nu opune umanul și naturalul.

Teme favorabile unei libere meditațiuni — conchide Marcel Granet. — Iată ceeace cer Chinezii înțelepților lor, nu idei și cu atât mai puțin dogme.

Se vede precis cât se deosebește acest studiu de o „istorie a filosofiei". Mai mult chiar decât o filosofie „Pensée Chinoise" nu e oare în esență o înțelepciune?

A apărut:

Ediția III-a JAR

ultimul roman al marelui nostru scriitor

Liviu Rebreanu

Editura Adeverul — **Lei 80**

Cronica literară

Ionel Teodoreanu, Crăciunul dela Silivestri

Neașteptata recoltă de romane din ultimii ani a găsit la noi o critică nepregătită încă să priceapă rostul acestui gen. De aci o nesiguranță de judecată și un cântar arbitrar, insensibil la anumite valori și impresionabil la unele elemente impure. Cronicarul nostru literar este încă sub impresiunea manualului didactic, care la rândul lui culege poate ultimul ecou al unei teorii a genurilor, cum a fost aceea a naturalistului Brunetière. Sunt ferm convins că dacă Anatole France ar fi fost român, n'ar fi putut face carieră. Dealtfel întreaga literatură universală, judecată cu măsurile criticei noastre, ar ieși micșorată. Pentru cronicarul romîn genurile își au legile lor fixe (întocmai ca în manualele de școală): poezia lirică e una, cea epică e alta, nuvela e nuvelă, romanul e roman. Și fiindcă e vorba acum de roman, acest fel de compunere trebue să fie neapărat epic, să dea impresiunea de viață, să fie autentic, să fie obiectiv, să nu fie liric și câte și mai câte. In realitate nu există decât teoreticește un gen strict al romanului și singura definiție ce i s'ar putea da e aceasta: scriere de dimensiuni mari, bizuită pe fapte ca elemente de documentare a conștiinței umane. Nici forma ritmului nu ar fi o condiție esențială, căci bunăoară *Herman și Dorothea* a lui Goethe e un adevărat roman. Altădată epopeea nu s'a supus cerințelor unui așa zis epism. *Divina Commedia, Gerusalemme eliberata* se remarcă prin momentele contemplative. Cât privește autenticitatea, viața, acestea nu se află în epica mai veche decât sub forma unei preocupări generale de adevăr. Romanele franceze din sec. *XVII*-lea, sunt anecdotice, acelea rusești din secolul trecut vădit tendențioase. Romanul modern este în fond o posibilitate largă pentru scriitor de a-și exprima sufletul în integralitatea lui. Nicio graniță și nicio condiție nu i se pot pune afară de aceea, dela sine înțeleasă, a calității literare. Altfel riscăm să scoatem din rândurile scriitorilor pe un mare artist pentru simpla imprudență de a fi pus pe copertă subtitlul *roman*. Și de altfel așa judecă cronicarul român. El nu pornește dela datele reale ale scrierii pentru a defini genul, ci dela un concept arbitrar al genului cu care convertește în cusururi însușirile. El va zice de pildă: Recunosc marea putere de expresie a d-lui Tudor Arghezi, incisivitatea portretistică, elevația poetică, dar toate acestea devin pete pentru romancier. Și d. Arghezi a pus pe coperta cărții vorba roman. Ergo: d. Arghezi e un ratat. (D. Arghezi n'a scris încă un roman, dar sunt sigur că, de-l va scrie, așa va fi judecat). Pentru d. Ionel Teodoreanu rectificarea unei erori de critică de felul aceleia de mai sus devine absolut necesară la înțelegerea adecvată a scrierilor sale. O proastă viziune a operei, și d. Teodoreanu poate deveni în mânile unui critic pedant și inexpert cel mai mare ratat al literilor române, deși în realitate este unul dintre cei mai de seamă scriitori contimporani. Iată nu mai departe ultimul său roman *Crăciunul dela Silivestri*.

Această nouă scriere este un fel de carte a căsătoriei. Tânărul Nelu Antohi se află la vârsta când bărbatul încearcă primele turburări de ordin sufletesc premergătoare alcătuirii unui cămin conjugal. Și de fapt împrejurări neașteptate fac din Nelu, în curând, un soț. O tânără colegă de barou, inteligentă, frumoasă dar mai ales cu un excepțional simț practic convinge pe tânăr, înainte ca acesta să fi încercat vreo inclinațiune, că o căsătorie între ei doi e un lucru în toate privințele folositor. Și iată-l pe Nelu, căsătorit, din rațiune și chiar din constrângere (provocase o graviditate prematură) cu un copil sănătos pe brațe și cu o soție devotată și aducătoare de prosperitate. De obiceiu imnul căsătoriei se începe cu un imn al dragostei. D. Teodoreanu și-a ales o perspectivă mai puțin romantică, mai burgheză dacă vreți, încercând și izbutind a explica fericirea derivată din simțul de familie. Dar până a ajunge la deplina așezare în albia căsniciei, Nelu va trebui să consume combustibilul neutilizat al sufletului: Dragostea. In loc de a fi încercat-o înainte, eroul o încearcă după căsătorie. Manuela și Roro (și mai mult cea dintâi) sunt fetele pe care crede el că ar fi putut să le iubească. O idilă tardivă între bărbatul căsătorit care nu iubise încă și fata care mai visează dragostea ca rațiune a căminului are darul să pună pentru cei doi adevărata problemă a căsniciei. Nelu se va întoarce acasă la copilul și la soția lui (care de altfel îl iubește) iar Manuela va căuta ocrotirea unui tânăr francez în familia căruia va găsi, ceeace dragostea singură nu poate da: căminul familial. Precum se vede, d. Teodoreanu vine cu o concepție cu totul reacționară, la prima vedere, dar care nu e în fond decât definiția burgheză a familiei, ca legământ între generații. Crearea căminului nou este pusă între două coordonate de timp, trecutul și viitorul, reprezentând trecerea generațiilor. Ernest Arișteanu, cu soția și cu cumnata sa înfățișează generația bătrânilor, Grigri, hitleristul și Roro, seria cea nouă.

Spre deosebire de celelalte scrieri, acest roman al d-lui I. Teodoreanu se remarcă printr'o desăvârșită sobrietate narativă. Tema simplă e tratată cu gravitate, cu înlăturarea a tot ceeace complică fără folos amplitudinea interioară a cărții. Prezența persoanelor este efemeră și autorul le suplinește absența prin scurte fișe individuale. De altfel nici eroii principali nu au o prezență suficientă pentru a le stabili, cum se zice în critica oficială starea civilă. Dacă mai adăogăm imaginile obișnuite la d. Teodoreanu și suflul liric, avem toate elementele spre a trage concluzia că autorul s'a abătut dela legile romanului... românesc. Totuș *Crăciunul dela Silivestri* e un admirabil roman, iar d. Teodoreanu dovedește dintr'o dată că poate strânge bine în pinteni un cal care începuse să alerge dezordonat. Intorcându-se pe un drum vechiu, spre a lua din întâia manieră ceeace-i făcuse gloria, scriitorul vine cu experiența sa, vădită în siguranța cu care duce la sfârșit, pe calea cea mai scurtă, un subiect prin banalitatea lui dificil. D. Teodoreanu n'avea obligațiunea să facă analize și să ne prezinte „caractere", fiindcă viața eroilor săi nu provine dintr'o diferențiere de structură ci din una de vârstă. Eroi de vârsta acelora ai d-lui Teodoreanu nu se concretizează în mișcări complexe ale sufletului ci în impulsiuni. Obiectivitatea autorului stă în darul de a surprinde acea petulanță a tinereței și de a o documenta. După cum Romeo și Giulietta din nuvela lui Da Porto n'au alt caracter decât acela de a fi îndrăgostiți, eroii d-lui Teodoreanu nu sunt decât purtătorii unor sentimente în curs de formațiune. Trebuind să mânuiască coarde așa de subțiri, se înțelege de ce prețuim arta cu care scriitorul a fost în stare să diferențieze niște ființe atât de asemănătoare între ele și să transcrie delicata lor vibrație interioară fără să amestece sufletul său cu al lor. Departe de a fi epic (numai romanele senzaționale mai sunt azi epice) *Crăciunul dela Silivestri* e o creațiune a cărei technică (afară de câteva observațiuni negative) nu poate fi surprinsă de critic, fiindcă ea lucrează pe de-asupra faptelor, fiind superioară lor. Aș putea bănui în ce constă obiectivitatea autorului : în acel dar de a se trăi pe sine, la diferite dimensiuni de vârstă, în eroii săi, ceeace departe de a fi lirism, vădește o putere neobișnuită de memorie a etapelor prin care trece un individ. Iată un exemplu admirabil de analiză a unui sentiment atribuit la trei vârste deodată spre a caracteriza în fond trei ființe. Nelu e iubit de toată lumea. Acest sentiment caracterizează dintr'o dată trei ființe feminine:

„Nici n'o auziră pe Isabela Călugăru intrând.

Stătuse și ea la ușă, privindu-i cu ochi glorioși de victoria cozonacilor.

— Copii, haideți sus să vă pregătiți pentru masă. Acuși aduce supa.

Se ridicară.

Urmare în pag. X-a

Insemnări şi polemici

Pirandello

Alegerea Academiei Suedeze s'a oprit asupra acestui mare scriitor italian. Luigi Pirandello a fost laureat cu premiul Nobel în ziua de 8 Noembrie cor., la Stockholm, ceeace a surprins caşi anul trecut premiarea lui Ivan Bunin.

Cei mai probabili candidaţi la premiul Nobel erau proclamaţi în ultimul timp: Paul Valéry, poetul finlandez Sillenna şi poetul grec Palamas. Italia oficială n'a susţinut nici ca pe Pirandello, propunând pe Gabriele d'Annunzio. Deşi Pirandello se raliase regimului fascist, totuşi el n'a devenit favoritul cercurilor oficiale din Roma, — şi în literatura modernă italiană nu se bucură de o recunoaştere generală.

Luigi Pirandello s'a născut la Girgenti în Sicilia. Are acuma aproape 70 de ani, E om de mare cultură. Studiile şi le-a făcut în Germania, unde a obţinut titlul de doctor în filosofie; apoi a fost un timp profesor la Roma.

A început să scrie de tânăr, îmbrăţişând toate formele literare: poesia, nuvela, teatrul şi romanul; cel mai mult citit roman al său este şi azi „Răposatul Mathias Pascal".

Gloria europeană şi-a câştigat-o la vârsta înaintată de 55-60 de ani, când piesele sale au înregistrat succese răsunătoare în toate centrele teatrale. Mai ales „Şase personagii în căutarea unui autor" şi „Henric IV".

Operele lui au fost traduse în 28 de limbi. Acum vre-o 12 ani el a întemeiat la Roma un teatru propriu pentru punerea în scenă a nouilor lui piese.

Repertoriul lui Pirandello se bucură de popularitate în cercurile teatrale din Londra, Paris, Viena, dar mai ales — în Germania.

In ziua de 9 Noembrie casa lui Pirandello din Roma a fost asediată de mulţimea admiratorilor noului laureat.

In convorbirile lui cu jurnaliştii Pirandello a spus că e foarte mândru că i s'a decernat premiul fără nici o stăruinţă. In câteva zile el va fi gata pentru o călătorie la Stockholm, cu atât mai mult cu cât noua lui piesă „Niciodată nu se ştie nimic", — e terminată.

Cafenele celebre din Paris

Cafeneaua este o instituţie a oamenilor de sud, după cum cârciuma este invenţia oamenilor de nord. Cei din nord se înfundă în cârciumă tac şi beau, cei din sud se adună la umbră, beau apă rece sau o cafea şi vorbesc, vorbesc la nesfârşire.

Marsilia a fost cel dintâi oraş în Franţa care a avut o cafenea, apoi s'au deschis câteva cafenele la Paris şi s'au înmulţit destul de repede, căci la finele secolului al XVIII-lea găsim deja 900.

Din toate acestea dintre care unele au fost celebre, au mai rămas azi două: „Véfour", melancolic sub melancolicele galerii, cafenea preferată de Balzac şi Flaubert şi „La Rêgence", numită pe vremuri „Caffé" (azi se scrie Café) de la Place du Palais Royal".

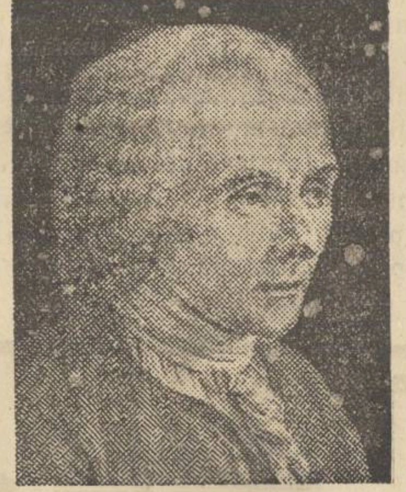

DIDEROT

Aceasta s'a deschis în 1719 şi a fost de la început locul de întâlnire al marilor jucători de şah din Paris. Diderot, Jean Jacques Rousseau veneau acolo să privească la jocul de şah şi să se arate publicului. Se pomeneşte că Rousseau ar fi venit într'o seară costumat în Armean, probabil ca să nu atragă atenţia!

După 1789 La Rêgence a arborat tricoloruri de toate mărimile şi coroane civice de toate culorile. In timpul teroarei nobilimea a părăsit cafeneaua căci vedeau de la ferestrele ei pe toţi cei condamnaţi căraţi pe „charette", din Rue St. Honoré.

Atunci luă Robespierre obiceiul să vină aci să joace şah.

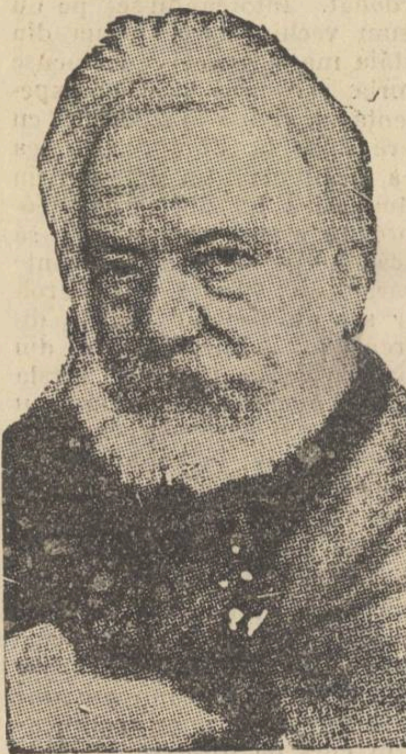

J. J. ROUSSEAU

Juca destul de prost, dar cei mai buni jucători se lăsau bătuţi de groaza lui. Se zice că o fată tânără, deghizată în băiat, i-a câştigat într'o partidă graţierea logodnicului ei care fusese pusă gaj în joc.

Bonaparte juca şi el şah aci când era un simplu ofiţer, juca prost, pierdea şi se supăra grozav.

Se zice că Iosif al II-lea, fratele Mariei Antoinette, venind incognito la Paris, sub numele de Falkenstein, intră într'o zi la

VICTOR HUGO

Café Rêgence să vadă jucându-se şah. Cafeneaua era deşartă. Mirat întrebă pe patroană asupra cauzei. „Blăstămatul cela de Impărat pe care toată lumea vrea să-l vază. Era vorba să se arate azi la Palais Royal. A întârziat se vede, şi iată, mi-am pierdut toţi clienţii".

— „L'ai mai văzut vreodată pe împărat, întrebă Falkenstein.

— „De unde? Eu trebuie să stau aci la tarabă şi-mi pare rău, se zice că poate să se apropie de el cine vrea, că nu e mândru.

După ce-şi bău cafeaua, împăratul aruncă un ludovic de aur pentru plata consumaţiei.

— „A! zise patroana, ăsta e bunul nostru rege Ludovic al XVI-lea.

Falkenstein îşi scoase pălăria.

— „Da, Doamnă, şi iată şi pe Impăratul".

Aşa se scrie istoria şi mai ales istoria cafenelelor celebre!...

— Mamă, vorbi Manuela cu obrajii aprinşi, scuturându-şi cozile, — domnul Nelu nu-i copil.

— Dumneata eşti, domnule, vestitul Nelu! zâmbi familiar Isabela Călugăru, întinzându-i mâna. De ce te iubesc aşa de tare copiii?

— Tante Isabela, întreab-o pe Manuela! răspunse Roro.

— De ce pe mine? se apără Manuela cu obrajii în flăcări.

— Cum? Tu nu-l iubeşti? se minună Roro".

Cu aceeaş admirabilă intuiţie fugitivă a sentimentelor sunt carcterizaţi şi bărbaţii, galantul Ernest Arişteanu de pildă şi tânărul Grigri. Cu toată atmosfera de juvenilitate şi de gingăşie care ar putea părea volatilă, cartea este solidă ca un flacon greu de parfum. Trăinicia ei stă în acel schelet translucid al adevărului intuit, în virtutea căruia apoi autorul se retrăeşte multiplicat în alţii. Aş reproşa d-lui Teodoreanu revenirea asupra unor imagini devenite banale, cum e veşnica piersică muşcată, dacă o floră de alte noi metafore, cu prudenţă semănate spre a exprima bucuria de a trăi, de a se împreuna şi de a creşte copii nu ar dovedi că d. Teodoreanu e inepuizabil şi aş zice abia la începutul adevăratei sale maturităţi.

G. CALINESCU

Grădină de lectură

Se zice că parcul Valentino de la Turin va fi transformat într'o „grădină de lectură", adică într'o bibliotecă în plin aer sau în aer liber.

Cărţile vor fi aşezate într'un pavilion, la adăpostul umezelei şi al intemperiilor. Cititorii vor veni să ia cărţile şi apoi vor merge să se aşeze în orice colţ le va plăcea, pe marginea lacului, pe o bancă sau sub un copac. Lucrul ar fi, după cum se anunţă, autentic pentru că vestea este oficială, deşi de necrezut.

S'a vorbit doar de şcoli în aer liber şi Maica Smara a avut dreptate când şi-a dus şcolarii în Cişmigiu. Fără îndoială că un copil condamnat la carte va fi mai puţin nefericit într'o grădină, decât într'o sală închisă. Ne întrebăm însă ce va fi cu cititorul în aer liber. Poate acelaş lucru ca şi cu copilul.

Va avea iluzia că citeşte un roman sau o carte de ştiinţă în propriul său parc.

Un cronicar francez comentând această veste face reflecţia că un asemena lucru nu ar fi cu putinţă în Franţa. Nici la noi putem adăuga, pentru că atât în Franţa cât şi la noi ideia de muncă, şi mai ales de muncă intelectuală este atât de strâns legată de imaginea tristeţii şi a efortului penibil, în cât nu se poate concepe o ast-fel de muncă de cât într'o sală închisă. Nu zic că nu ar fi plăcut, dar, Francezii ar găsi că nu e serios, iar noi am găsi că e pur şi simplu ridicol!...

Aşa e Românul: când Francezul strănută, el are guturai; iar lucrurile nu sunt serioase nici la ei nici la noi, dacă nu sunt şi plicticoase...

Voluptate

Maurice Allem a reeditat romanul lui S-te Beuve care poartă acest titlu şi este foarte interesant de citit pentru acei ce l'au citit de mult sau nu l'au citit de loc. Aceasta nu pentru că „Volupté" ar fi un roman uşor şi plăcut de citit pentru un cititor din 1934. Ci mai ales pentru modernismul său, recunoscut şi de Baudelaire care-l recunoştea şi-l venera ca pe maestrul său. Cititorul va găsi în acest roman un fel de romantism plin de perversiune în sentimente şi impresii, o subtilitate ascuţită până la exasperare, care poate fi un punct de reper al evoluţiei literare între 1830—1930.

„Voluptate" pentru el nu înseamnă luxură, ci atmosfera iubirii, atmosferă creată de iubire înainte de deznodământul ei firesc.

Amaury, eroul romanului iubeşte două femei diferite, fără a fi amantul vreuneia din ele. In timpul acestui amor spiritual el trece prin zguduitoare crize erotice. Fără îndoială, că Baudelaire trebuie să fi apreciat la valoarea sa această dualitate a idealismului cu materialismul pasional, mai ales că autorul poemelor „Fleur du Mal", citise în epoca pubertăţii romanul „Volupté".

Tema din acest roman e amorul lui Sainte Beuve cu nevasta marelui poet Victor Hugo, tratată însă cu mai multă discreţie de cât în „Livre d'amour". Dar fapt e că s'a zugrăvit pe el în Amaury, tânăr sensibil, stângaciu şi timid, cu atât mai timid cu cât se ştia disgraţiat fiziceşte. Léon Daudét susţine că Sainte Beuve era hidos fiziceşte şi moraliceşte, Henri Bremond susţine că nu era urât, dar că se credea el urât, din care cauză a suferit foarte mult.

Fapt e că farmecul acestui „nebun erudit şi subtil", cum il numeşte Léon Daudet, era mai ales în privirea sa pătrunzătoare şi plină de încredere. Iar dovada acestei afirmări e că, cu toate că avea nasul foarte lung, aceasta nu l'a împiedicat de a impresiona pe o femee măritată şi încă cu un poet mare. „Volupté" a apărut tocmai în culmea intrigei, când adulterul Adelei, soţia lui Victor Hugo, devenise de domeniul public, prin versurile lui Sainte Beuve „Le Livre d'Amour", care deşi fusese distrus îndată după apariţie, afară de câteva exemplare rămase în „mâni sigure", ajunseseră până la Alphonse Karr şi fură propagate prin „Les Guêpes". Scandalul adulterului Adelei Victor Hugo, ajunsese astfel de

LEON DAUDET

domeniu public tocmai când apăru „Volupté". Dar deşi este o reluare a aceleiaşi teme, autorul a transformat şi a prelucrat complect personagiile şi acţiunea aşa că nimeni nu putea să mai recunoască pe protagoniştii dramei reale în opera literară.

„Volupté" datează totuşi foarte mult pentru un cititor de azi prin romantismul său acut, prin complicaţiile sale sentimentale şi echivocul religios şi toate contorsiunile unei conştiinţe care vrea să se arate sensibilă... Printr'o violentă nevoie de aer curat şi naturaleţă, ca reacţiune poate vom fi mai indulgenţi chiar pentru brutalitatea şi lipsa de discreţie a iubirii din vremurile de azi.

Paricidul

Dacă Violette Nozière, condamnată la moarte ar fi fost executată, ar fi trebuit să-şi primească suprema pedeapsă după un vechi ceremonial dictat de codul penal din 1810 unde articolul 13, încă în vigoare, prevede:

„Vinovatul, condamnat la moarte pentru paricid va fi condus la locul de execuţiune în cămaşe, cu picioarele goale şi capul acoperit de un văl negru. Pe eşafod va fi expus mulţimii în timp ce se citeşte sentinţa de arestare şi condamnare. Imediat apoi este executat".

VIOLETTE NOZIERE

Articolul 86 din acelaş cod, modificat prin legea din 10 Iunie 1855 adaugă: „Atentatul împotriva vieţii sau persoanei împăratului e pedepsit cu pedeapsa paricidului".

Iar articolul 323: „Paricidul nu e scuzabil în nici un caz".

Deci, nu pot exista circumstanţe atenuante...

■

Până în 1832, execuţia era precedată de-o îngrozitoare forformalitate suplimentară.

Condamnatul asculta mai întâi citirea sentinţei de moarte, care în anumite cazuri cuprindea două sau trei sute de rânduri şi dura aproape zece minute. Apoi îşi punea mâna pe eşafod, unde i se tăia laba dela încheetură.

In secolul XVII era şi mai rău. După amenda onorabilă în costumul pe care l-am văzut şi după mâna tăiată, paricidul era supus hidosului supliciu de-a fi tras pe roată: Condamnatul era legat pe un suport care se învârtea în timp ce i se rupeau cele patru membre cu ajutorul unor bare de fier. In cele din urmă era ars şi cenuşa aruncată în aer...

Această lungă înscenare distra foarte mult populaţia şi chiar pe seniori, care asistau cu multă plăcere. Unul dintre ei se plângea chiar că publicul e frustat, că se termină prea repede suferinţele condamnatului! „Nu mai e nici o plăcere să asişti la supliciul tragerii pe roată, — spunea el — deoarece şmecherii de călăi îşi strangulează imediat victima".

■

In Egiptul antic, condamnatul era împuns zile întregi cu vârfuri de papură ascuţite ca pumnalul.

La Evrei, el era aruncat în mare, închis într'un sac de piele împreună cu un câne, o pisică, o viperă şi un cocoş sau o maimuţă... Insfârşit, la Atena, chiar ipoteza acestei îngrozitoare crime, din care nu s'a pomenit nici un caz, a revoltat într'atât pe legislatori, încât au refuzat să-l prevadă în legile lor penale, crezându-l imposibil!

De atunci însă, totul a devenit posibil!

Ultima femee ghilotinată în Franţa — la Blois, în 1886 — era o paricidă numită Marie Thomas. Ajutată de fraţi, această ţărancă din împrejurimile Romorantin-ului, îşi omorîse mama, pentru furt, arzând-o de vie în vastul cuptor dela ferma, unde locuiau.

Preşedintele Grévy a condamnat acest monstru la eşafod.

Iar Violette Nozière are şansa să trăiască într'o epocă, în care femeile nu mai sunt executate.— (Ric et Rac).

Romanul în Statele-Unite

Revista italiană „Occidente" publică o bună dare de seamă asupra literaturii americane de astăzi, datorită lui Thomas Goddard Bergin. Intre altele vorbeşte de cei trei maeştri necontestaţi din generaţia tânără de romancieri.

„Romanul american datorează mult lui Hemingway şi Faulkner, care au reînoit atmosfera şi-au îmbogăţit-o prin experienţe stilistice. Ei sunt şefii unei şcoale, care vizează mai ales originalitatea tehnică. Din acest punct de vedere nu putem lăsa sub tăcere opera lui Dos Passos. Adeseori te îndoeşti dacă trebue să clasezi pe acest scriitor printre romancieri.

„Personagiile sale, deşi sunt foarte vii, simbolizează de obicei clasa socială din care fac parte şi tot ce se întâmplă, unuia în particular se pierde în mijlocul evenimentelor generale de ordin politic şi social.

„Dos Passos întrebuinţează foarte dibaci în „42-e Parallele" o metodă particulară, care constă în a utiliza extrase din ziarele vechi şi a cita cântece la modă cu douăzeci, douăzeci şi cinci de ani în urmă.

„Şi atunci te întrebi (fără a insista asupra faptului că toate aceste aluziuni la lucruri prea vechi nu pot fi gustate cu adevărat decât de Americani) dacă astfel de procedee nu sunt permise mai ales istoricului.

„Deasemenea tendinţele socialiste ale lui Dos Passos transpiră prea violent în romanele sale. El nu e desigur un artist desăvârşit ca Faulkner; dar multe dintre descrierile sale, mai ales cele din straturile de jos ale societăţii, sunt pătrunse de o mare vitalitate.

Trebuie să avem aceiaşi admiraţie pentru tehnica originală pe care-a ştiut să şi-o creeze Dos Passos.

„In rezumat, iată tendinţele principale: o tentaţie hotărâtă de-a fi American, de-a descoperi o Americă necunoscută încă, şi o îndepărtare însemnată de realism (lo Hemingway).

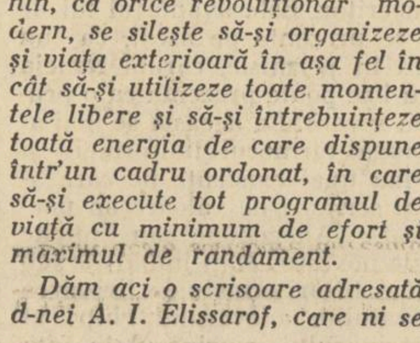
La cei mai tineri, o tentativă de îndepărtarea tehnicei convenţionale a povestirii". — (Le Mois).

Lenin necunoscut

Revista 1934 publică în două numere ale sale corespondenţă inedită a lui Lenin, dintr'o epocă în care marele revoluţionar rus a fost silit să stea în neactivitate forţată. In acest răstimp el se consacra de abiceiu cu totul studiilor, fiind un cititor dintre cei mai constanţi şi mai stăruitori ai bibliotecilor publice. Soţia sa, Nadejda Krupskaia vorbeşte în corespondenţa sa adeseori de această muncă înverşunată în biblioteci.

Din scrisorile sale el apare ca un simplu muritor, preocupat de faptele mici ale vieţii de toate zilele. Dar nici nu trebuie să ne aşteptăm la destăinuiri sentimentale, căci, după cum mărturiseşte el însuşi, nu e nici poet nici un romantic al revoluţiei. Marxist convins, el priveşte revoluţia ca o punere în acţiune a socialismului ştiinţific. In vederea acestui scop, Lenin, ca orice revoluţionar modern, se sileşte să-şi organizeze şi viaţa exterioară în aşa fel în cât să-şi utilizeze toate momentele libere şi să-şi întrebuinţeze toată energia de care dispune într'un cadru ordonat, în care să-şi execute tot programul de viaţă cu minimum de efort şi maximul de randament.

Dăm aci o scrisoare adresată d-nei A. I. Elissarof, care ni se pare mai interesantă şi prin data şi prin conţinutul său.

Lenin la 17 ani

Paris I. 11-1910

Scumpă Aniuta

Am petrecut o vreme foarte furtunoasă care s'a terminat totuşi cu o încercare de împăcare cu „mencevicii" (fracţie minoritară a partidului social-democrat opusă lui Lenin). Da, da, oricât de ciudat ţi s'ar părea, acesta este adevărul pur. Facem tot ce se poate ca să apropiem aceşti doi poli opuşi şi să umplem abisul dintre noi. Vom vedea dacă vom izbuti... Tocmai această schimbare de tactică politică m'a ajutat să mă scap de o mulţime de afaceri mai mici sau mai mari, care m'au absorbit cu totul zilele din urmă.

Intre noi fie zis, Parisul e o gaură din mai multe puncte de vedere. Cu toate că trăim aci de mai bine de un an, n'am putut încă să mă aclimatizez desăvârşit. Totuşi n'aş vrea pentru nimic în lume să părăsesc această capitală şi ar trebui să se întâmple evenimente extraordinare ca să mă mai întorc la Geneva..."

Intreaga corespondenţă însă este foarte interesantă, indiferent de conţinut, numai prin contrastul care-l oferă acest om, destinat să devină un factor istoric, stăpânul marei Rusii, în scurt timp, preocupat aci numai de mica lui viaţă modestă, trăind fără să atragă atenţia nimănui şi mergând adese, ca orice mic burghez, să-şi facă singur piaţa...

Cărţi

ION FOCŞENEANU: *In sus. (Versuri). Colecţia „Braşovul literar". Tip. „Rapid", Braşov, 1934. Preţul 65 lei.*

OCTAV DESSILA: *Neastâmpăr (Roman). Ed. „Cartea Românească" Bucureşti, 1934. Preţul 90 lei.*

EMIL V. HANGANU: *Rotocoale din ţigară. (Versuri). Ed. „Ramuri", Craiova 1934,. Preţul 40 lei.*

MARGARETA MOLDOVAN: *Numy (Floare de cucută). Ed. „Adeverul", Bucureşti, 1934. Preţul 40 lei.*

V. VALCOVICI: *Profesor la Universitatea din Bucureşti.* Conferinţe *ţinute la postul de Radiodifuziune din Bucureşti. Ed. „Cugetarea" Bucureşti, 1934. Preţul 70 lei.*

LUIGI PIRANDELLO: *Răposatul Matei Pascal (Roman). Traducere din limba italiană de Alexandru Marcu. Ed. „Fundaţia pentru Literatură şi Artă „Regele Carol II" Bucureşti, 1934. Preţul 40 lei.*

JULES VERNE: *Călătorie spre Centrul Pământului. Traducere de E. C. Decusară. Ed. „Cugetarea" Bucureşti, 1934. Preţul 15 lei.*

RADU I. PAUL: *Izvoarele de inspiraţii a câtorva poezii ale lui Eminescu, Cluj, 1934.*

AL. DIMA: *Izvorul Folkloric al poeziei religioase a lui Ion Pillat. Tip. „Cartea Românească", Cluj, 1934.*

AUSONIA: *Caete trimestriale de poezie italiană No. 3—4.*

PIETRO MIGNOSI şi GINO NOVELLI: *Poeme creştine: în româneşte de Pimen Constantinescu. 1934. Preţul 40 lei.*

GABRIEL d'ANUNZIO: *Patruzeci şi patru de sonete în româneşte de Pimen Constantinescu; un portret şi gravuri cioplite în lemn de Marcel Olinescu. Ed. „Hiperion", Cluj, 1934. Preţul 40 lei.*

PROF. PIMEN CONSTANTINESCU: *Publicaţiile periodice româneşti ale Sibiului de azi. (Schiţă bibliografică). Tip. „Săteanului" Sibiu, 1934. Preţul 5 lei.*

REVISTE:

Poezia: *No. 10 (Octombrie).*
Şantier: *No. 12 (Noembrie).*
Libertatea: *No. 21 (Noembrie).*
Vremea: *No. 562 (Noembrie).*
Revista noastră: *No. 11—12 (Mai—Iunie).*
Lumea Nouă: *No. 10 (Octombrie).*
Meseria: *No. 5 (Noembrie).*
Izvoraşul: *No. 10 (Octombrie).*
Progres şi cultură: *No. 8 (Oct.)*
Poporul Românesc: *No. 16 (Oct.)*
Şcoala Mehedinţului: *No. 16 (Oct.)*
Relief Dunărean: *No. 1 (Oct.)*
Carpaţii: *No. 10 (Octombrie).*
Revista Română de Bridge: *No. 6 (Octombrie).*
Revista C. F. R.: *No. 9, 10 (Sept. şi Octombrie).*
Revista Burgheză: *No. 1 (Noembrie)*
Ţărănismul: *No. 41 — 42 (Noembrie).*
Luminătorul: *No. 1, 2, 3 (Septembrie—Octombrie).*
Satul: *No. 48 (Noembrie).*
Glas tânăr: *No. 9—10 (Sept.-Oct.)*
Spiritul: *No. 1 (Noembrie).*
Democraţia: *No. 8—10 (Sept.-Oct.-Noembrie).*
Lumea Turistică: *No. 4 (Noembrie).*
Poporul Românesc: *No. 17 (Noembrie).*
Prahova: *No. 1 (Noembrie).*
Revista vremii: *No. 2-3 (Oct.)*

ZIARE:

Flamura verde: *No. 10 (Noembrie).*
Acţiunea: *No. 26 (Noembrie).*
Steaua Transilvaniei: *No. 12 (Oct.)*
Gazeta Cărţilor: *No. 6 (Oct.)*
Tribuna Edilitară: *No. 115 (Noembrie).*
Tinerimea Patriotică: *No. 3 (Oct.)*
Suflet nou: *No. 3 (Oct.)*
Gazeta Femeii: *No. 17 (Oct.)*
Scânteia: *No. 8 (Oct.)*
Pământul: *No. 79 (Oct.)*

A APARU-
EDIŢIA IIaT
Regine Incoronate
de **Maria, Regina României**
2 VOLUME — LEI 160
EDITURA „ADEVERUL"

Adevěrul Literar și Artistic

ANUL XIII — SERIA II-A Nr 729
DUMINICĂ 25 NOEMBRIE 1934

FONDATOR { AL V BELDIMAN 1888—1897 / CONST MILLE 1897—1920 } FONDAT IN 1893

5 LEI EXEMPLARUL IN ȚARĂ
10 LEI EXEMPL. IN STRĂINĂTATE

Doamnei Ocarina Swift

Nu-mi pot ascunde emoția, Doamnă. De mine nu o pot ascunde, nu de d-ta. Pe d-ta te-am lichidat instantaneu: mi-am tras pălăria pe ochi și m'am dat după perdeaua automobilului din care te-am zărit. Doamnă, nu mi-a venit să cred că ești d-ta — și erai d-ta în persoană. De necrezut! Ba era să deschid ușa cupeului să mă opresc dinaintea ființei dumitale de 75 centimetri, era să mă cobor, să te salut cu o genuflexie de marchiz și luându-te de un deget ca la cadril, să te învârtesc o jumătate de figură spre scara mașinii și să te iau cu mine și să te duc. Ah! cum îmi bate inima, iubită mătușică fără nepoți și scumpă bunică fără progenitură, făptură inefabilă și în eternitate virgină! Nimfa mea, crizalida mea, păpușa mea octogenară!

Convoiul de trăsuri, autobuze și taxiuri era încetinat de un car mortuar, care ne-a tăiat calea la o răscruce și corul claxoanelor era neputincios să accelereze leneșa desfășurare a paradei cernite, cu călăreți proptiți în lampadare. Era o înmormântare mare, care a trebuit să încurce circulația un ceas întreg pe o stradă de 2 kilometri. Când m'am uitat la ceas m'am uitat și la dumneata și am încremenit, mi-a căzut ceasornicul pe lanțul lui, ca un monoclu, până la genunchi. Așteptai în dreptul geamului meu de cristal să treacă larma și te-am văzut întreagă, dela picioare până la ochi: ceeace nu era greu, dacă nu ești mai mare de un cot. Să te fi călcat mașina mea, cadavrul dumitale gingaș l-aș fi putut pune în buzunarul de la trenci și ți-aș fi făcut dumitale o înmormântare drăguță, nu cu panașe, cu cavaleri și cu vicleim, acasă la mine, cu copiii, cu câinii și cu mâțele, ca vrăbiilor, care ne cad din streașini între dălii și boance.

Am băgat de seamă că o evidentă catastrofă nu te-a vindecat de dragostea de viață și că ții ca pielicica dumitale de marionetă vie să nu fie nici zgâriată, necum strivită de un tăvălug cu 4 cauciucuri super ballon 500×20. Erai dinaintea mea într'un costum jicnitor de actual, divinitatea mea minusculă! Ți-ai pierdut și pălăria și erai îmbrobodită, cățel mic în niște țoale. O fustă cocoloșită cât o pungă de hârtie îți ajungea până la gambe, pe niște ciorapi de sugaci și în picioare — oroare!—purtai o încălțăminte cu șireturi de sfoară... M'am ofensat mai mult în garderoba sdrențelor dumitale mici șireturile de la ghete. O ultimă cochetărie le rămâne celor obosiți de o mizerie lungă: cravata și pantoful. Dumitale nu ți-a mai rămas nici atât, sfântă delicioasă bābuță!

— A! nu se poate! mi-am reproșat. Mă dau jos și o iau cu mine... Atâtea calamități câte s'au prăbușit peste acest obiect de jucărie, trebuiesc înfruntate. Mă fac ispășitorul suferințelor Domniei Sale și cu bravură o trec în sarcina mea.

Era să mă scobor... Era să te pui pe canapea și să te duc copiilor mei, dar de Noembrie senzațional. O bătrânică de o șchioapă, mama piticilor. Dar nu te puteam prezinta într'un șal jigos, jumătate goală, atât cât este o jumătate din dumneata. Trebuia să-ți cumpăr un costum de fetiță de 5 ani, rufărie mică, botfori microscopici —să te bag într'o cabină telefonică și să te îmbrac de sus până jos și să te rog să nu-ți fie rușine că te gătesc. Și trebuia să te duc la baie, să te săpunesc convenabil, să-ți iau un geamantan mititel. Prea complicat!... Și nu aveam câteva sute de lei pentru d-ta... Și începeam să mă gândesc că-ți puteam părea inexplicabil și ridicul... Și m'am îngropat cu viziunea mea de un minut și jumătate în umbra mașinii. Și am trecut de Dumneata. Și nu te-am mai văzut...

Ah! ce dor îmi e de Dumneata acum. Peste alți 30 de ani nu o să ne mai întâlnim, Doamnă, Domnișoară... Și ce frumos îmi aduc aminte de gloria dumitale, din vremea când aveam și eu 65 de centimetri, îndrăgostit de geniul dumitale de insectă umană. Veneam să te aplaud Joia și Duminica la Circ. Dumneata călăreai un poni, comandat pe măsură, săreai pe șeaua și pe șoldurile lui prin curcubee de hârtie, prindeai tamburina din aer și troznind din două degete cu mâna ridicată ritmic de-asupra creștetului capului, dădeai baletului liliput însuflețire și cadență. Erai divină, iubita mea din basm. Și cum îți fugea prin lumină fusta cu licurici, ca un abajur de lampă!... Ce erai Dumneata, Nemțoaică, Englezoaică? Că rumânește nu știai o boabă, Doamnă bābuță.

Ai fost o generație și din generație ai mai rămas Dumneata. In ce coșciuge cât o cutie de mănuși, în ce dolmene de 2 kgr. bucata, doarme generația dumitale, după ce nici poneyul nu mai trăiește și nu mai e niciun circ?

O să public un anunț pentru Dumneata. „Caut guvernantă de 65—85 cm., în vârstă, vorbind o limbă cel puțin, străină, ca să se joace cu doi copii — și care a fost în copilăria mea număr de circ liliput. Tratament ideal în farfurii de cafea și cameră separată 2×2 M.".

Și o să te aștept, scumpa mea reminiscență.

T. ARGHEZI

Juliette Orășianu — Frescă în biserica din Maltezi

Din viață... și din cărți

Moș Florea

Intr'un număr trecut, am publicat schița „Moș Florea", cu semnătura: Sabina Hatman.

Ca urmare, am primit fotografia pe care o reproducem mai jos — însoțită de o scrisoare din partea d-lui Eugen Brondello din București.

„Din articolul publicat în „Adevěrul literar și artistic" din 4 Nov./34 semnat de Sabina Hatman, *— ne spune d-sa, — reese simpatia ce a avut pentru* moș Florea *din Agapia, simpatie ce a avut-o ani dearândul și nefericita mea fiică* Martha Brondello *(decedată anul acesta), pentru moș Florea, pe care l-a zugrăvit în 1932 și 1933. — Ca amintire mai vie, rog să binevoiți a remite d-rei sau doamnei Sabina Hatman (a cărei adresă nu o cunosc) alăturata reproducere de pe lucrarea în ulei, a lui* moș Florea, *spre păstrare alături de articolul citat".*

Acum câțiva ani am publicat o schiță semnată Sabina Hatman. Era vorba de gândurile unei bolnave de tuberculoză, într'o mânăstire. Schița trăda o minte ageră, un suflet de-o rară delicatețǎ și un original talent literar.

Acum câtva timp, am primit schița „Moș Florea" însoțită de scrisoarea soțului Sabinei Hatman, care a murit — lăsând câteva lucrări, pe care cei dragi le păstrează cu sfințenie, le copiază și ni le trimit spre publicare.

Moș Florea — † Martha Brondello

Ne-a impresionat gestul d-lui Brondello. Fiica d-sale, — desigur o pictoriță de talent, după reproducerea de aici, — s'a stins, cași Sabina Hatman.

Stăpânit de amintiri care nu se pot uita, — părintele s'a simțit legat și de aceia care, un moment, avusese acelaș model. Dar și aceasta nu mai este...

Nu putem transmite Sabinei Hatman fotografia lui „Moș Florea".

O reproducem — ca expresie a durerii și a delicateții de sentiment.

Mult zgomot

Reîntorcându-mă din concediu, am auzit de atacurile d-lui Petre Manoliu dela „Credința" împotriva fostului nostru colaborator: d. Paul B. Marian.

Un prieten mi-a pus la dispoziție ziarul cu pricina.

Mărturisesc: nu citesc gazeta d-lui Sandu Tudor — cum nu citesc producțiile polemice ale diferiților publiciști care, respinși dela „Adevěrul Literar", se întorc cu ocări împotriva acestei reviste...

Unii combat „Adevěrul Literar" — fiindcă sunt refuzați de plano, alții pentru respingerea unei singure bucăți...

S'a petrecut, odată, un caz încă și mai interesant:

O poezie de d. Teodor Scarlat fusese culeasă și pusă în pagină, — când un colaborator ne-a atras atenția, că acest poet înjurase „Adevěrul Literar" cu câteva zile înainte. Grăbit, autorul n'avusese răbdare să aștepte apariția bucății sale; și — bănuind refuzul — luase ofensiva.

Profităm de acest prilej — ca să comunicăm eventualilor colaboratori o dorință: a nu ne înjura șase luni de la trimiterea manuscriselor. Nu strică să ni se acorde un răgaz și mai mare, findcă sîntem aglomerați de materie.

Dar — deși sîntem în chestie — să ne reîntoarcem la „Credința".

Arătând vina fostului nostru colaborator pentru unele citate fără indicație în privința sursei, — d. Petre Manoliu face un păcat încă și mai mare: publică o scrisoare particulară, al cărei autor (circumstanță agravantă) îl ruga să n'o folosească.

Acest gest este suficient pentru a descalifica un scriitor și un om.

Noi primim zeci de scrisori pe zi. Dacă am vrea, am putea — păstrându-le — să le întrebuințăm împotriva eventualilor adversari.

Am utilizat noi, vreodată, o scrisoare particulară?

Intre oameni există unele norme de conduită. Cine le calcă — se face mai vinovat decât un făptaș de rând.

Dar chestii de delicatețǎ nu putem discuta cu d. Petre Manoliu, care... știe de ce!?...

M. SEVASTOS

Helada

Eroul

Vùlturul din Caucaz s'a prăbușit
Sub săgeata lui cu vârf aprins și viu,
Mântuind pe Prometeu înlănțuit,
Și-a fost puternicul Alcmenei fiu.

A venit în șea călare pe Pegaz
Și un straniu numai și netrebnic svon
Din Himera monstruoasă-a mai rămas
Și-a fost pe drumul lui Belerofon.

Minotaurul trufaș și'ntunecat
A simțit puterea brațului lui greu
Și'ntr'un fund de labirint a sângerat,
Și-a fost cu spada lui Egeu, Teseu.

Andromede râde lângă el pe cer
Luminoasă, noaptea, ca un curcubeu
De luceferi în albastru de eter,
Și-a fost, cu tinerețea lui, Perseu.

Sfinxul și-a 'nghițit enigma și-a plesnit
Pe nemărginirea 'ncinsă de nisip
Intr'un ceas de lung și tragic asfințit,
Și-a fost, cu soarta lui de foc, Edip.

N. DAVIDESCU

Metaforismul boală modernă

de AL. A. PHILIPPIDE

Chestiunea pitorescului în literatură a fost pusă și desbătută de nenumărate ori, încă de pe vremea primilor romantici. Pitorescul a slujit, la un moment dat, drept element principal de caracterizare a școlii romantice. Pitorescul literar făcea parte din chestiunea mult mai generală și mai importantă a sentimentului naturii, care a fost unul din motivele cele mai exploatate ale istoriei literare.

Cu vremea, sentimentul naturii și-a pierdut din actualitate. Critica mai nouă a primit, în general, ca un lucru stabilit că sentimentul naturii este o achiziție modernă, o descoperire a lui Jean-Jacques Rousseau. Dar acest sentiment al naturii merită, măcar în treacăt, o precizare. Se înțelege prin el, de obicei, sentimentul naturii exterioare, fizice, tradus în literatură (în poezie, mai ales) prin participarea continuă a naturii la viața sufletească. De aici vine rolul de confident pe care îl joacă natura în literatura romanticilor. Singurătatea romantică este întotdeauna, de fapt, o conversație cu natura și, dacă se poate spune, o confortabilă singurătate în doi. Acesta este sensul care se dă obișnuit sentimentului naturii. Este un sens cam restrâns. Ceeace Rousseau a exprimat în opera lui a fost simțul naturii umane mai mult decât al naturii fizice. Revoluția pe care Rousseau a săvârșit-o a depășit marginile literaturii, întinzându-se în vastul domeniu al moralei. Față de clasicii care subordonau totul rațiunii, Rousseau proclamă drepturile sentimentului și ale naturii umane în toată nuditatea ei primitivă. Natura exterioară nu este la el decât un ajutător pentru înțelegerea firii omenești.

Romantismul, pe urmele lui Rousseau și depășindu-l, a făcut din descripția naturii un scop în sine. Sentimentul naturii a făcut loc tot mai mult pitorescului, descripției pentru descripție. Romanticii au pus la modă imaginea căutată și metafora excesivă. După ei pitorescul a devenit un element necesar al literaturii moderne. Foarte puțini, — un Dostoievschi, un France, un Gide — au scăpat de tirania pitorescului.

In poezie bogăția imaginilor poate la nevoe să ascundă, chiar să înlocuiască gândirea și sentimentul. O poezie numai de imagini este explicabilă. Poetul este chiar obligat să gândească în imagini (deși și aici s'ar putea opune exemplul ilustru al lui Baudelaire atât de sobru în metafore și totuși atât de artist). O proză prea abundentă în imagini este, însă, condamnată să îmbătrânească repede. Culoarea prea multă este o grăsime primejdioasă. Un roman prea încărcat de culoare gâfâie de obezitate.

Tradiția literaturii noastre nu pare să încline către metaforismul excesiv. Cel puțin, nu părea. Lăsând la o parte pe așa zișii noștri clasici (contemporani cu romantismul și posteriori lui) și trecând la înaintașii noștri mai apropiați, vedem că ceeace predomină la ei este tocmai o cumpătare în întrebuințarea imaginilor. Caragiale este de-o veritabilă avariție în ce privește pitorescul. Se ferește de comparații și de metafore. Când descrie e precis și scurt. Nu-și acordă nici cea mai mică digresie imagistică. Și totuș ce incomparabile creațiuni de atmosferă sânt „Făclia de Paști" și „Hanul lui Mânjoală"!

La Eminescu comparațiile sânt rare. Și, când sânt, nu strălucesc prin noutatea lor sau printr'o mare originalitate. Nu ne surprind și nu ne opresc pentru a le admira ca atare. Luna, vatră de jăratec; „Atât de fragedă te-asameni cu floarea albă de cireș"; „luna cea galbenă — o pată"; „Trecut au anii ca nori lungi pe șesuri"; stejarii strajă de giganți: — cel mai umil dintre poeții noștri actuali ar fi în stare să găsească zeci de imagini mai ciudate sau mai originale în locul imaginilor lui Eminescu. Dar câți dintre noi ar putea da replica la cele trei strofe din „Peste vârfuri" (unde nu este nici măcar o singură imagine)?

Metaforismul a năvălit în literatura noastră după războiu. Furtuna imagistică deslănțuită prin 1920 e departe de-a se fi potolit. In poezie nevoia înoirii expresiei s'a simțit mai puternică decât în proză. Și a fost, fără îndoială, justificată într'o largă măsură. Eminescu, pe care urmașii lui în frunte cu Vlăhuță îl imitaseră până la saturație, trebuia ocolit, chiar uitat pentru câtăva vreme. Poeții de după răsboiu au înțeles că cel mai bun mijloc de a respecta pe Eminescu era să nu-l imite. Ei au întreprins în opera lor o abatere voită și hotărîtă dela drumul croit odinioară de Eminescu. Au reînoit expresia. Și aceasta poate nu numai dintr'o dorință de inovare cu orice preț. Nu se poate face o revoluție adâncă a formei fără o împrospătare a fondului. Poezia română, pe lângă coardele lui Eminescu, și-a adăugat coarde noi, de care avea nevoie pentru a realiza o etapă necesară în evoluția ei. Că s'a găsit sau nu un Eminescu al acestei etape — e o chestiune pe care vor hotărî-o generațiile viitoare. Așa cum se află astăzi, poezia românească reprezintă față de poezia lui Eminescu un progres, cel puțin în întindere, dacă nu în adâncime. Imagismul a fost o necesitate. Astăzi acest imagism tinde să înlocuiască însăș gândirea poetică. Asta nu înseamnă că, la un moment dat, înoirea expresiei și metaforismul n'au fost rodnice și necesare.

Nu acelaș lucru se poate spune despre imagismul în proză. Proza se desvoltă în alte condiții și după alte norme decât versul. Discursivă prin firea ei, proza nu îngădue să fie împiedecată în mersul ei de abundența imaginilor. Romanul românesc de după răsboi s'a născut încărcat de metafore. E un fenomen care contrazice ceeace s'a întâmplat de obicei în alte literaturi. Romanul modern, la începuturile lui, la Cervantes, la Fielding, la Le Sage și la Voltaire, e narativ, concis și sec. Abia mai târziu după Stendhal și Balzac, sub influența romantismului, romanul devine pitoresc, descriptiv și poetic. Și cele mai bune romane nu sunt acelea în care acțiunea e mereu oprită de descripții și de imagini. La noi imagismul apare ca o veritabilă obsesie. Potolit și necesar la romanele poetice ale lui Sadoveanu, echilibrat dar prezent mereu la Rebreanu, sub formă de erupțiuni și arătând întotdeauna o lâncezire a inspirației la Cezar Petrescu, împotmolind câteodată monoloagele interioare ale eroilor lui Gib Mihăescu, metaforismul inundă și copleșește cu desăvârșire opera lui Ionel Teodoreanu, maharajah necontestat al metaforei românești.

Cred că întrebuințarea exagerată a descripțiilor metaforice vine și dintr'o greșită concepție a ceeace se numește atmosferă. Se crede că atmosfera unui roman se poate sugera printr'o abundență de culoare și de pitoresc. In doze potrivite, fără îndoială că pitorescul este necesar. Excesul de culoare este omorîtor pentru atmosfera unei opere literare și mai ales a unui roman Este o greșită transpunere a procedeelor din pictura impresionistă. Un tablou de Claude Monet, văzut de aproape, nu prezintă decât o învălmășeală de culori fără sens. Deabia îndepăr-

Urmare în pag. II-a

Actualitatea

ŞTIINŢIFICE

Inteligenţa focelor

Focele sunt nişte animale foarte bune, care se ataşează foarte uşor de oameni.

Naturalistul englez Maxwell povesteşte în cartea sa „Sporturile sălbatice din occident" că o tânără focă a fost crescută într'o familie irlandeză, faţă de care manifesta un devotament neînchipuit.

După un interval de patru ani, gazda voi să scape de această focă şi o readuse la mare. Animalul însă se reîntoarse de unde pornise. După câteva încercări zadarnice de a o rătăci, oamenii cu o cruzime neînchipuită îi scoaseră ochii şi o aruncară în mare. Opt zile mai târziu, biata focă se reîntoarse în casa patronilor săi.

Pe de altă parte, Thomson relatează povestea unei foci domesticite care urmărea pretutindeni pe stăpânul ei şi avea oroare de mare.

Aceste mamifere pinipede au o blană catifelată lustruită. In apă se deplasează cu cea mai mare repeziciune. Se bat cu sălbătăcie între ele şi poartă adesea tăieturi adânci pe corp.

Ocupaţia lor favorită este să se încălzească la soare, pe stânci şi să lupte pentru a dobândi cele mai bune locuri.

Se spune că focilor le place muzica. Afirmarea însă e de domeniul legendei.

Albinele mor la postul de lucru

Albinele lucrătoare nu trăesc mai mult de 70 de zile. Ele mor toate în toiul lucrului, unele sburând deasupra râurilor, altele abătute de un vânt, altele devorate de o pasăre, etc.

Un roi pierde vreo 2500 de albine pe zi, în epoca lucrului. Regina însă cloceşte neîncetat albine noui, care ajung adulte, după 21 de zile.

O „bună" regină cloceşte între 3000-5000 ouă pe zi. Astfel roiul se măreşte necontenit, cu toate pierderile suferite.

In timpul iernii, roiul ia odihnă şi o albină trăeşte adesea şase luni. Cât despre existenţa unui asemnea roi, ea poate dura până la 45 de ani.

Regina, care nu părăseşte niciodată stupul decât pentru sborul nupţial, trăeşte câte 2 şi 3 ani. Există însă şi unele care clocesc chiar în al patrulea an de viaţă.

Sterilizarea laptelui prin unde ultrasonore

Undele ultrasonore, vibraţiuni acustice pe care urechea noastră nu le poate percepe, au fost folosite în timpul din urmă în numeroase aplicaţiuni practice.

Intre altele, s'a dovedit că ele exercită o importantă acţiune bactericidă, această „asasinare" a bacteriilor săvârşindu-se în felul unui „cutremur".

Acum, savantul englez W. M. Wright îşi propune să producă undele ultrasonore, cu ajutorul unui haut-parleur care vibrează foarte repede şi să folosească procedeul pentru sterilizarea laptelui.

Rezultatele obţinute până'n prezent în această direcţie sunt satisfăcătoare.

Un oraş consacrat ştiinţei

In curând se va ridica la Moscova, pe ţărmurile râului Moscova, un oraş întreg destinat „Institutului experimental de medicină".

Acest oraş, în care vor putea fi găzduite 12.000 de persoane, va avea o mare clădire în centru. Clădirea va adăposti o bibliotecă de 600.000 de volume, muzeul institutului şi o sală de conferinţe cuprinzând 1500 locuri.

Numeroase pavilioane vor fi consacrate fiziologiei, patologiei, biochimiei, etc.

Institutul va dispune — pentru experienţe — de 9000 de câni, 7000 pisici, 21.000 de iepuri, 16.000 cobai, în afară de şoareci, guzgani, broaşte, etc.

Clinicele institutului vor fi echipate cu 600 de paturi.

Toate ultimele perfecţionări technice îşi vor găsi folosinţă în acest oraş al ştiinţei, care va fi înzestrat şi cu săli climatice, unde se va putea produce pe cale artificială orice fel de climă a globului.

Televiziune între Europa şi America

Marconi, celebrul inventator italian, a făcut de curând o serie de declaraţiuni senzaţionale relative la perspectivele de desvoltare ale televiziunii, în legătură cu technica undelor foarte scurte.

Intre altele, Marconi afirmă că a reuşit să recepţioneze unde de 60 cm. lungime la o depărtare de 285 de klm.

Pe baza aceasta, el se arată foarte optimist şi făgădueşte că în câteva luni va fi în măsură să demonstreze, nu numai folosinţa acustică a microundelor, ci şi utilizarea lor optică sub forma unor transmisiuni de televiziune din Europa în America.

I S.

Metaforismul boală modernă

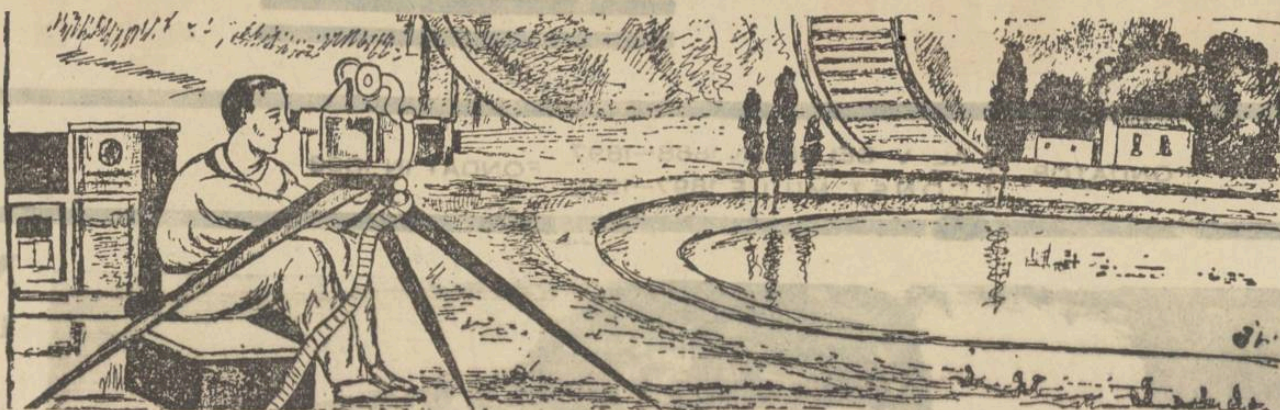
Continuare din pag. I-a

tându-te la o distanţă anumită pictura capătă un sens şi o valoare. In literatură această distanţă, această perspectivă nu există. După ce am închis un roman metaforic, imaginile îmi vor acoperi mereu personagiile, acţiunea va rămânea mereu înecată în culoare, năclăită de metafore. Când e vorba de descripţii şi de imagini, la un roman formula ar trebui să fie: mai bine mai puţin decât prea mult. Maupassant, în trei fraze, îmi sugerează un decor mai bine decât Zola în cinci pagini de zugrăveală copioasă. Dar întreruperile abrupte ale lui Flaubert! Sau, la noi, neuitatul peisaj nocturn din „Hanu-Ancuţii pe care Sadoveanu îl zugrăveşte halucinant cu o lună ştirbă şi trei plopi!

Excesul de metafore este un fenomen care se poate observa astăzi în toate literaturile. La noi el ia o formă acută, aproape maladivă. Pentru literatura noastră încă tânără metaforismul reprezintă o criză şi o complicaţie nefolositoare.

In literatura noastră, crescută ca năzdrăvanii din poveste într'o sută de ani cât alte literaturi în trei sute, se simte tot mai mult lipsa la bază a unei tradiţii clasice, absenţa unui isvor original de cultură şi de gust, la care scriitorii să se întoarcă din când în când pentru o cură de echilibrare. Totuş, poate chiar clasicii noştri, numărând între ei în primul rând pe un Caragiale, pe un Eminescu, ar putea servi pentru desmeticire. Nu e vorba de o întoarcere înapoi. Ci numai de o atentă privire îndărăt şi de o luare de exemplu, nu de model. In literatură asemenea priviri retrospective înseamnă câteodată punctul de plecare al unei faze de progres.

AL. A. PHILIPIDE

Astfel vorbi Zarathustra...

La vre-o zece kilometri de St. Moritz, mergând spre Maloïa se găseşte sătuleţul **Sils Maria,** în care **Nietzsche** şi-a petrecut mai multe veri.

Căsuţa mică, cu pereţii albi, şi obloanele verzi, îşi are faţada cu cinci ferestre spre o piaţetă, din care pare că aştepţi încă să se ivească filosoful singuratec.

Primblarea sa zilnică, pe cărarea care coteşte la dreapta satului până la hotelul **Alpenrose** şi de acolo intră în pajişte, a devenit un pelerinagiu pentru cei care caută să dezlege tainele lumii, pe urmele filosofului.

In capătul câmpiei începe lacul.

In lac înaintează un lung promontoriu, care se ridică în mijlocul lacului ca o spinare şi este acoperit de o pădurice de brad. Cărarea intră în pădurice, şerpuind când pe margine, unde este mărginită la un loc de o bară de fer cu ambarcader, când sub umbra răcoroasă a copacilor, până ce nu mai e decât o săpătură oblică în stânca cenuşie. La capăt se deschide o poiană de un verde strălucitor, presărată cu stufişuri de roza Alpilor, cu frunzele sumbre, lucioase şi spinoase. Stânci uriaşe se ridică în umbra brazilor şi molifţilor care o înconjoară. Dudul este cât se poate de wagnerian printr'o ciudăţenie a soartei. Dar promontoriul devine din ce în ce mai îngust şi în acelaş timp din ce în ce mai sălbatec. După ultima cotitură trei blocuri se aşează unul peste altul făcând un adăpost.

Aci au ridicat oamenii un monument marelui gânditor: pe zidul stâncii au săpat cele unsprezece versuri ale clopotului din miezul nopţii, unsprezece versuri mărețe, din partea a patra a lui Zarathustra: **„O, Mensch gibt Acht"...** Un fior te cuprinde citindu-le aci, tăcuţi şi neclintiţi, în acest decor sălbatec, ca un oracol aşteptând glasul unui pelerin care să-i dea viaţă.

Intâia oară a venit aci Nietzsche la 1879, în una din clipele cele mai pline de deznădejde ale vieţii sale: rupsese legăturile cu Wagner şi-şi dăduse demisia dela catedra de profesor la universitatea din Bâle, era bolnav, medicii erau îngrijaţi de starea sa de sănătate şi prietenii îl credeau pierdut.

El însuşi îşi făcuse testamentul.

Dorea locuri singuratice, pustii şi tăcute. Sora sa, d-na Foerster l-a adus în Engadina. Valea aceasta era romantică dar şi idilică şi Nietzsche resimţi aci cum se forma în sufletul său, după ce scăpase de catastrofa wagneriană, o nouă concepţie de viaţă.

Doi ani mai târziu se întoarse iar la Sils Maria (1881). In lungi meditaţii îşi dădu el seama de slăbiciunea doctrinelor prezente, care păstrau armoniile creştine într'o lume fără Dumnezeu. Ideia, pe care o simţea născându-se în cugetul său, nu era un slab şi moale compromis între natură şi sentimentalitatea umană.

Ideia care s'a revelat filosofului, aci la picioarele stâncilor aride, a fost ideia **„Reintoarcerii eterne, a veşnicii reveniri".** Vârful care-şi înălţa fruntea spre cer, lacul nemişcat pe care-l întrezărea printre crengile copacilor, i-au sugerat de sigur reflexiile sale asupra reînceperii veşniciei lumii...

„Peste un anume număr de zile, imprevizibil imens, dar limitat, un om cu totul asemănător cu mine va sta aci, eu însumi voi mai sta iarăşi în umbra acestei stânci şi voi regăsi aceiaşi idee". Timpul, în durata lui infinită, trebuie să readucă iarăşi, din perioadă în perioadă, o dispoziţie identică lucrurilor. La această revelaţie Nietzsche a vărsat lacrimi şi a fost atât de exaltat în cât s'a temut să nu-şi piardă minţile.

Ideia veşnicii reveniri nu era un compromis ci o conciliere a ideii de veşnică devenire, iluziile vălului Mayei **„the pei..ted veil", pantha rei,** cu ideia realităţii neclintite, imobile şi constante, ascunsă sub aparenţa veşnicei curgeri a fenomenelor... Dacă clipa care fuge tinde să revie absolut identică şi să revie de un număr **infinit** de ori, atunci trecătorul devine etern, efemerul devine veşnicie...

Ii trebuia însă un profet care să împrăştie ideia în lume, un tovarăş mistic şi iată cum povesteşte într'o poemă admirabilă, datată din Sils Maria, sosirea acestui apostol. „Şedeam în aşteptare, în aşteptarea a nu ştiu ce; dincolo de bine şi de rău, mă desfătam când cu umbra, când cu lumina, în voia lacului, a zilei, a amiezei, a timpului şi fără nici o ţintă... Atunci prietene, unul s'a prefăcut în doi şi **Zarathustra** a trecut lângă mine".

Anul următor Nietzsche, prins în mrejele nenorocitelor sale dragoste cu Lou Salomé, n'a venit în Engadina. Dar în 1883 se urcă iarăş la Sils Maria. Apăruse partea întâi din primul său poem şi nimeni nu l'a băgat în seamă. Acum compuse aci partea a doua, creaţiune de mare avânt şi de o mare violenţă. Ca să construiască, filosoful trebuia să dărâme. Dar nu ajunge la concluzie, stă la îndoială asupra sfârşitului. Zarathustra se retrage încă odată în singurătate la finele acestei părţi a doua.

Nietzsche găseşte însă adevăratul desnodământ la Nissa, într'o izbucnire de inspiraţie, în 1884. Zarathustra e tot în pustietatea muntelui. De acolo predică el unui auditoriu absent zădărnicia virtuţilor obişnuite, cultul curagiului şi al iubirii pentru generaţiile viitoare. Aceasta este măreaţa **carte a treia,** magnificarea, preamărirea vieţii interioare, care se ridică şi pluteşte în spre dumnezeire.

Dar nimeni nu-l ascultă şi sufletul lui e mâhnit până la moarte. Atunci îi apare viaţa...

„Nu mă iubeşti atât cât o spui, vrei să mă părăseşti. Da, răspunse el, dar şi tu ştii... şi-i şopti la ureche taina veşnicei reîntoarceri.... — Tu ştii taina aceasta? zise zeiţa înmărmurită. Nimeni nu o ştie...

„Ne privirăm, urmă Zarathustra, şi privirăm apoi pajiştea verde pe care alerga răcoarea serei, plânserăm împreună. Şi viaţa îmi fu mai scumpă de cât înţelepciunea mea".

După ce tace profetul, încep, fără nici o tranziţie, versurile clopotului dela miezul nopţii, despre care am vorbit că sunt săpate în stâncă.

„O, omule, ia aminte!... Ce zice miezul nopţii cu glasul său adânc?

... Am dormit, am dormit... Dintr'un vis neţărmurit m'am deşteptat;... lumea este adâncă... Cu mult mai adâncă de cât ne-o arată lumina zilei... Adâncă e şi durerea... Dar bucuria e mai adâncă decât suferinţa ei.... Durerea zice: Treci.... Pe când bucuria se vrea în veşnicie... Ea cere adânca, neţărmurita veşnicie... **(Doch alle Lust will ewigkeit).**

Şi Zarathustra revenind printre oameni îşi începe cântarea celor şapte sigilii, primind lumea aşa cum este — căci nimic din ea nu se poate şterge.

Nietzsche, care atât s'a înspăimântat când i s'a descoperit veşnica reîntoarcere, primeşte sacrificiul şi-şi regăseşte reîntărirea în amarul acestei filosofii, zicând şi el ca Zarathustra „căci te iubesc, o veşnicie!"...

IZABELA SADOVEANU

Cronica muzicală

Violonistul Adolf Busch la „Filarmonica"

D. George Georgescu *a dirijat Vineri şi Duminică două din cele mai frumoase concerte ale d-sale. Şi aceasta mulţumită în primul rând colaborării strălucite a violonistului* Adolf Busch — *dar în foarte mare măsură şi alcătuirii programelor neobicinuit de bogate, precum şi însufleţirii rare ce-a stăpânit pe membrii orchestrei şi pe conducătorul lor.*

Atâtea nume ilustre câte nu întruneşte uneori o lună întreagă de manifestări muzicale bucureştene, s'au întâlnit pe programele celor două recente concerte: Beethoven, *concertul în Re;* Bach, *concertul pentru vioară în mi major „Partita" pentru vioară-solo şi „Ciacona";* Mozart, *„Uvertura la Nunta lui Figaro", şi Concertul pentru vioară în la major;* Wagner, *Uvertura „Maeştrilor Cântăreţi". Nume impunătoare, cărora li s'a adăogat cel pe nedrept neglijat al maestrului napoletan* Domenico Scarlatti *(suita orhestrată de* Casella), *cel al elveţianului* Honegger *(„Pacifique 231", impresionant imn ridicat uneia din forţele de căpetenie ale civilizaţiei moderne) şi în fine cel al prof.* Mihail Andricu, *cu ale sale „Trei tablouri simfonice", mai mult lirice decât descriptive, pline de calm şi armonie.*

E de netăgăduit însă că tot interesul trezit de acest noian de nume impresionante şi de opere pe cât de excesiv de variate pe atât de valoroase, a rămas mai prejos de cel stârnit de personalitatea covârşitoare a solistului celor două concerte, a violonistului Adolf Busch. *D-sale e de prisos să i se mai scoată în evidenţă înuşirile, să i se sublinieze calitatea interpretării. Este, în toată puterea cuvântului, un* maestru, *ce stăpâneşte cu aceiaşi suverană ştiinţă şi autoritate opera pe care o tălmăceşte şi publicul ce-l ascultă aproape intimidat. Dacă ar fi să ne rostim preferinţele pentru vre-una din realizările sale — ceiace e destul de greu— am alege interpretarea admirabilului concert de* Brahms, *care pare, cu factura sa statuară, cel mai potrivit cu temperamentul viguros şi cu jocul avântat dar sobru* **al violonistului Adolf Busch.**

ZN.

Numai 12 Lei — 250 pagini ! La toti chioşcarii şi librarii

AZI .... A APĂRUT ....

IN COLECŢIA DE 12 LEI „ROMANELE CAPTIVANTE"

FECIOR DE BANI GATA

ROMAN SOCIAL — de FELIX SALTEN

Răsfăţaţii şi îngenuchiaţii vieţii. Un înger de faţă. Furtunile unei inimi. Dragostea care revoluţionează

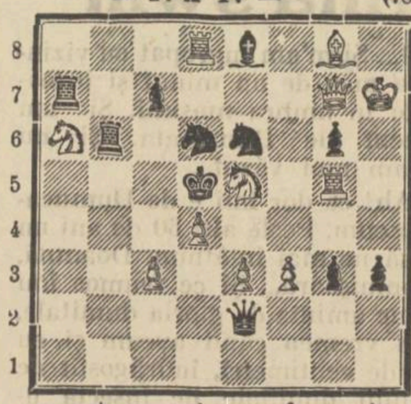
ŞAHUL

Adresa redacţiei acestei rubrici :
Paul I. Negreanu, *Bulevardul Carol 21, Bucureşti I.*

PROBLEMA No. 817

— Din concursul internaţional „in memoriam W. Pauly" —

— F. A IV — (78)

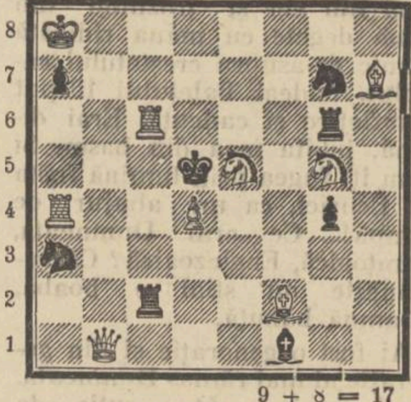
11 + 11 = 22

2 ‡

PROBLEMA No. 818

— Din concursul internaţional in memoriam W. Pauly" —

— rango — (79)

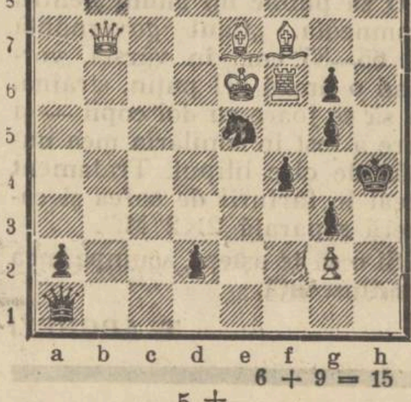
9 + 8 = 17

2 ‡

PROBLEMA No. 819

— Din concursul internaţional „in memoriam W. Pauly" —

— Steaua — (80)

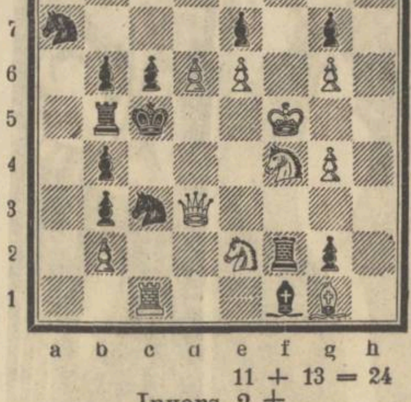
6 + 9 = 15

5 ‡

PROBLEMA No. 820

— Din concursul internaţional „in memoriam W. Pauly" —

— Regina I — (81)

11 + 13 = 24

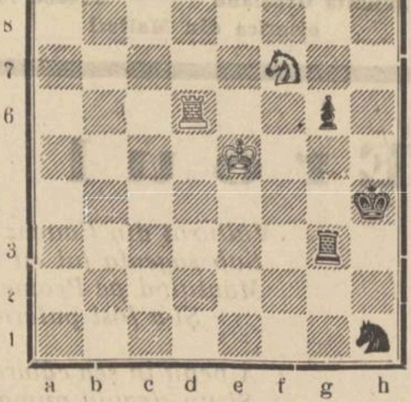
Invers 2 ‡

Selbstmatt 2-er.

PROBLEMA No. 821

— Din concursul internaţional „in memoriam W. Pauly" —

— Migo II — (82)

3 + 4 = 7

Maximal invers 3 ‡ cu aceleaşi piese.

Selbstmatt 3-er. Gleichstein — Längstzüger

PROBLEMA No. 822

— Din concursul internaţional „in memoriam W. Pauly" —

— Interference Unpins — (83)

13 + 6 = 19

Ajutor invers 3 ‡

Hilfszüger—Selbstmatt 8-er

Curiozităţi şahiste

Inaugurăm o nouă rubrică în „Cronica Şahului". Pe cât ne va fi posibil, în limita spaţiului, vom da aici ingenioase curiozităţi problemistice şi chiar din technica jocului de şah.

Alb: Da5, Da6, Da7!
Negru: Rh8.

Damele albe mergând numai pe coloana „h" trebuie să dea mat pe Regele negru în 7 mutări. Soluţia în numărul viitor.

Din trecutul şahului...

Le grand quotidien roumain de Bucarest *Adeverul* a ouvert une chronique hebdomadaire d'échecs sous la direction compétante de MM. J. Gudju el Paul Negreano.

La Stratégie
(Februarie 1921)

✳

In turneul de vară la Cercul de Şah din Bucureşti, la care au luat parte cei mai buni jucători din Capitală, cunoscutul problemist S. Herland a obţinut premiul I, urmat de aproape de Dr. Adolf şi M. Wechsler.

Rezultatul complect este următorul: I) S. Herland 5½ p., II şi III Dr. Adolf şi M. Wechsler cu câte 5 p.; IV) Dr. S. Bobeş, Ing. L. Löwenton, H. Hoerath, J. Fichtner cu câte 2 p.; V. I. Gudju Op., retras la începutul turneului din cauză de boală.

August 1921)

✳

In 1911, la St. Sebastian, a avut loc cea mai lungă partidă din lume, jucată între Duras şi Ianowski, ea a avut 161 mutări, făcute în timp de 10 ore.

ŞTIRI

F. R. S. va organiza în ziua de Duminică 25 Noembrie un mare simultan şahist dat de campionul Bulgariei Cseni Atanasoff. Prezenţa oaspetelui bulgar printre noi constituie un nou lanţ al legăturilor şahiste dintre noi şi vecinii noştri.

✳

Campionatul Capitalei organizat de Federaţia Cercurilor de Şah din România îşi dispută ultimele runde. Situaţia clasamentului este mereu variabilă. Se detaşează dintre toţi concurenţii S. Herland, care pare a fi câştigătorul campionatului. Tineretul de data aceasta a cedat locul şahiştilor vechi, cu reputaţie făcută. Elanul a fost învins de rutină!

✳

I. Gudju, marele şahist român care a dus faima şahului din ţara noastră peste graniţă, vine în Bucureşti la începutul lui Decembrie şi se va stabili aici. Ne bucură revenirea maestrului Gudju în ţara noastră, fiindcă socotim că este mai necesar în mijlocul şahiştilor români, cu cari să-şi măsoare forţele, decât să stea pe meleaguri străine, unde să ne reprezinte la congrese internaţionale. Aci se pit trimite oficialităţi ce nu sunt jucători de şah. Noi avem nevoie de jucători, nu de reprezentanţi la congrese!

Deaceea aşteptăm sosirea maestrului Ion Gudju, pentru a porni şi el alături de ceilalţi maeştri români la o activitate pur şahistă, departe de congrese şi de „politica şahistă" dăunătoare progresului şahului românesc!

PAUL I. NEGREANU
DINU NEGREANU

A apărut

Spovedanie în miez de noapte

de Georges Duhamel

traducere de A. Clarnet

Editura Adeverul Lei 40

Din literatura ţigănească

Fedeleşul

Apostol Matei, — nu e vorba de evanghelistul Matei, — şedea cu nevastă-sa, Leana, de sfat la gura sobei.

— Greu, Leanco! Toată vara n'am lucrat nimic. Ungurii, cehii şi polonii ne-au concurat de moarte. La toate construcţiile nici un meşter ţigan. Noi stăm cu mistria în buzunar şi aşteptăm să angajăm lucrări, iar streinii ne fură pânea dela gură. Nu ştim unde o să ajungem...

Şi necăjit, Apostol Matei, meşter zidar din mahalaua Tei, îşi schimbă luleaua în colţurile gurii, scuipând apoi pe podea, spălându-şi amărăciunea.

Leanca îşi şterge nasul cu şorţul şi oftează. Se lasă tăcere în casă. Afară zăpada cade în fulgi mari şi, în coteţ, un câne ciobănesc latră fără motiv.

Dar iată că pe uşă intră Niculae, feciorul, care n'are mai mult de şaptesprezece ani. El ţine uşa întredeschisă şi trage cu putere de o mână.

— Intră, fă, că nu te mănâncă nimeni!

O dănciucă grăsună se strecoară sfioasă şi, după ce închide uşa, se opreşte în spatele băiatului.

Matei Apostol scoate pipa din gură, îşi aşează ochelarii pe nas şi întreabă:

— Ce-i cu voi măi, mangosiţilor?

Niculae, cu curaj, spune:

— Taică, m'am însurat. Am luat-o pe Maria lui Nenea Lache de nevastă.

— Ptiu, trăsni-te-ar Dumnezeu de pocitanie! Păi nevastă îţi trebue pe timpurile astea?

— Taică, dar tu cum ai luat-o pe maica tot la anii mei?

— Păi atunci erau alte timpuri... Când lucram pe cinci lei ziua, mi se părea că sunt califar. Dar acum? Dă-i drumul fetei să meargă acasă, că mai avem bocluc cu Lache.

— I-aşi da eu drumul, dar nu mai pleacă ea. Pentrucă vezi, am păcătuit amândoi...

— Să vă fie de cap! Ei, ce zici, Leanco?

— Ce să zic, Matei? Fata nu e urâtă şi nici neam de corturari. Taică-său este şi el meşter şi om văzut în mahala. Numai să nu avem tămbălău cu el.

— Ei, ce tămăbălău? Parcă la noi ţiganii însurătorile şi măritişul se fac altfel? O să ţipe, are să ameninţe şi apoi tace. Cad eu cu el la învoială.

Apoi, cu un aer îngăduitor, Apostol Matei porunceşte:

— Haide, treceţi dincolo de vă culcaţi că-i târziu...

Fata se apropie, sărută mâna socrilor şi, ruşinoasă, trece în camera alăturată urmată de logodnicul-soţ.

Dar n'a trecut o oră şi pe uşă intră Lache cu nevastă-sa. Sunt înfuriaţi rău. Fără nici o introducere, Lache întreabă:

— Matei, unde mi-e fata?

— Fata ta? Dar de unde să ştiu eu unde este fata ta?

— Dar Niculae?

— Niculae? Ştiu eu? El este flăcău. Poate e la cârciumă sau la prieteni. Ce treabă ai tu cu Niculae al meu?

— Matei, fata mea n'a venit de eri dimineaţă acasă. Ea trebue să fi fugit cu Niculae al tău. Şi să ştii că îl bag în fundul puşcăriei...

— O, încet cu năbădăile că nici noi n'am fost mai breji. Hai să zicem că fiu-meu a fugit cu fata ta. Ce-i cu asta? Ce, fiu-meu este un pungaş sau haită fără meserie? Tu mă cunoşti pe mine. Am copilărit împreună. Ce e dacă ai să-mi fii cuscru?

— Bine, nu zic că băiatul e rău, dar vezi că şi fata mea nu e de lepădat. Trebuia să mi-o ceară mie, sau să vii tu ca să stăm de vorbă cinstit, negustoreşte...

— Dar putem sta de vorbă şi acum. Ce pretinzi tu?

— Să ridici nunta. Te priveşte pe tine masa, lăutarii, îmbrăcămintea miresii şi băutura.

— Prea multe ceri. Băutura s'o împărţim în jumătate, că a doua zi după nuntă, tot eu trebue să dau masa la nuni.

— Treaba ta! Eu mă îndatorez să-ţi cumpăr ţie şi nevestetei câte-o cămaşe şi ghete. Cu altceva nu mă oblig.

— Ba să te obligi, că nu eşti mai sărac decât mine.

Ce, fata n'are să stea la noi? Şi după trei ceasuri de ciorăvăială cuscrii au căzut de acord. Vor suporta amândoi plata băuturii, cheltuiala cea mai mare la o nuntă ţigănească.

De-o cam dată au băut aldămaşul pentru fedeleşul încheiat cinstindu-se cu câteva sticle de rachiu. Tinerii au apărut în faţa ambilor părinţi primind binecuvântarea.

Iar peste două săptămâni avu loc nunta cu jocuri, chiuituri şi bairam mare. De unde tatăl fetei nu voia să contribue cu nimic, şi-a deschis punga comandând nenumărate ocale de vin.

Dar cum nuntă ţigănească fără bătae nu se poate, dintr'un nimic doi nuntaşi s'au luat la ceartă apoi la păruială şi neamurile s'au împărţit în două tabere duşmane, lovindu-se cu scaunele şi cu sifoanele, iar femeile zmulgându-şi părul, zgâriindu-se cu unghiile ca nişte leoaice.

Tinerii au şters-o frumos spre casă, lăsând nuntaşii să se znopească până or obosi.

Şi chiar că au obosit. A fost destul să mai comande cuscrii câte o damigeană cu vin, pentru ca nuntaşii să se domolească.

S'au spălat de sânge, s'au sărutat şi apoi, în sunetul scripcei şi ţambalului, au început să joace din nou. Lăutarii schimbau pe rând brâuleţul, chindia, geamparalele, mânioasa, bătuta, hora şi ţigăneasca. Flămânziţi din nou, au dat gata hălcile de carne ce mai rămăsese, înfulicând varza călită şi bucăţile de brânză.

Târziu, a doua zi, când soarele ardea, nuntaşii au pornit spre case şi mahalaua s'a liniştit.

Tatăl băiatului însurat a făcut catagrafia darurilor primite: două căldări de aramă, o halbie, o sinie, un găvan, un cazan de tablă, 10 furculiţe de fer, cinci farfurii, un taler şi maşină de călcat, în plus două mii lei. Deşi mulţumit, el bombănea:

— Nu s'a găsit unul ca să dea o lampă...

In mahala e linişte. Dorm ţiganii, dorm dănciucii, dorm şi cânii sătui de oase.

G. A. LAZURICA

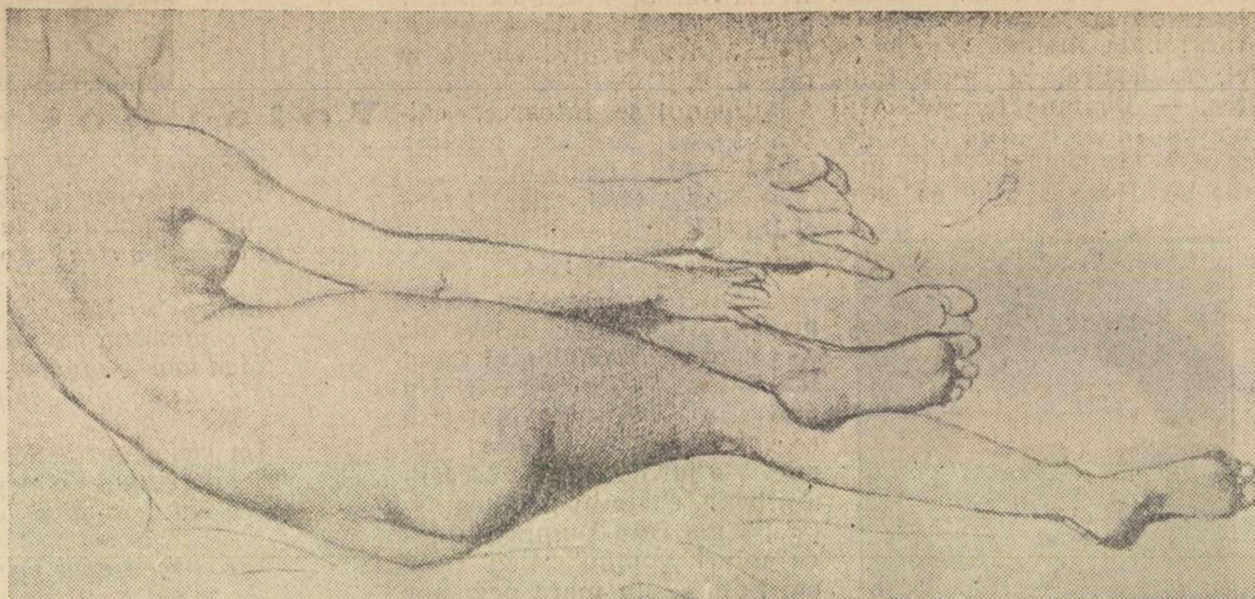
Noutăţi din Germania

● Anna Magdalena Bach, a doua soţie a marelui compozitor Ioan Sebastian Bach *şi-a scris memoriile care apar la Lipsca (ed. Kochber) într'o nouă ediţie populară. Aci citim şi aflăm după 200 ani, despre activitatea cantorului dela biserica Sf. Toma din Leipzig, despre viaţa simplă de familie a unui autor nemuritor prin muzica sa de orchestră, vioară, orgă şi pian dar celebru şi prin cântecele spirituale închinate tocmai acestei soţii Anna Magdalena. Compuse după vechi coraluri protestante populare şi azi, au prospeţimea şi evlavia ce mişcă până în străfundul sufletului. Iar în cronica Annei Magdalena, muza şi soţia marelui Ioan Sebastian Bach citim următoarele rânduri despre el: „Săracă cum sânt, uitată şi întreţinută de pomenile oraşului Lipsca şi bătrână, n'aş vrea totuşi să fiu altceva decât sânt acum dacă ar trebui să răscumpăr cea mai frumoasă şi cinstită vârstă pe preţul de a nu-i fi fost soţie. Cred numai despre două femei din Thuringia că au fost cu totul fericite — nepoata sa Maria Barbara Bach care a fost prima soţie şi eu însă-mi, a doua sa soţie".*

● *Săptămâna trecută a dirijat la Filarmonica din Berlin cu mult succes un concert simfonic* tânărul strănepot al lui Franz Liszt, contele Gilberto Gravina.

Bucata care a plăcut cel mai mult a fost aceea a străbunicului „Sinfonia Dante". Contele Gravine a moştenit prin bunica sa, Cosima Wagner, nu numai profilul lui Liszt — socrul lui Richard Wagner — dar şi temperamentul muzical.

G. I. A. Butescu — Peisaj

PLASTICA

Şcoalele de belle arte, ca şi Conservatoarele noastre de muzică şi artă dramatică, au devenit adevărate pepiniere de mediocrităţi. Din sutele de absolvenţi anuali se desprinde din ce în ce mai rar câte un talent autentic. Majoritatea celor care-şi termină studiile ignorează nu numai principalele condiţiuni ale artei, dar chiar elementele de bază ale meşteşugului plastic. Ei nu cunosc rostul liniei, nu înţeleg valoarea formei, nu simt ritmul culorilor. Şi fac totuşi artă.

Deopotrivă de primejdioşi pentru educaţia artistică a publicului ca şi diletanţii — marea plagă a epocii noastre — absolvenţii fără justificare ai unor cursuri care nici ele uneori nu se pot justifica, se plâng de ingratitudinea amatorilor, de lipsa de încurajare a presei, de soarta crudă care-i pândeşte...

Ca şi când vina n'ar fi în ei înşişi, în propria lor neputinţă.

Arta nu poate fi azil. Arta nu poate fi un refugiu comod pentru naufragiaţii tuturor meseriilor.

E. Cristescu-Delighioz — Autoportret

Soţia, de predilecţie acuarelistă din lipsă de ocupaţie, să se întoarcă la căminul ei; dactilografa — la maşina de scris; funcţionarul — la slujbă.

Arta cere consacrare deplină, — nu numai răgazul neutilizat aiurea.

Neseriozitatea producţiei diletante stă tocmai în această uşurinţă cu care se pătrunde în câmpul neîngrădit al artei, fără certificate de talent, fără atributele preocupării permanente de formele frumosului.

Şcoalele de belle-arte neputând fi închise, iar pentru practica artei neexistând mijloace legale de îngrădire, — fiecare sală de expoziţie ar trebui să-şi organizeze un juriu care să facă selecţia solicitatorilor. Cum însă, saloanele de expoziţie sunt clădite pe baze comerciale, iar nu pe principii estetice, ne dăm seama că, deocamdată cel puţin, nu e nimic de făcut.

Să trecem deci, la singura poliţie cu putinţă: recomandarea critică.

Saloanele Mozart sunt cele mai populate:

D-l George Jean A. Butoescu prezintă douăzeci de lucrări în ulei, între care se remarcă peisajul de apă, nu atât prin realizare cât mai ales prin intenţii.

I. Papazoglu — Lacul Herăstrău

■

D-l Gh. N. Naum expune marine şi colţuri pitoreşti de mahala.

Artistul e preocupat deopotrivă de construcţie şi de culoare, diferenţiindu-le în suprafeţe decorative.

■

D-l Ion Popazoglu aduce picturi şi desene superficial tratate, deşi cu oarecare intuiţie artistică.

■

D-l I. Ispas înşiră, în tonuri potolite, privelişti triste, naturi moarte modest compuse şi chipuri de oameni, care exprimă sinceritate de meşteşug, — dar nimic mai mult.

E. Cristescu-Delighioz — In port

In sfârşit, tot la Mozart, *d-na Ecaterina Cristescu-Delighioz*, debutând în expoziţie personală se înfăţişează cu toate calităţile şi defectele pe care i le ascunsese până acum participarea restrânsă la colectivele oficiale.

Atacând cu mult curaj genuri deosebite, dela schiţa uşoară până la portretul de mari dimensiuni, artista îşi caută cu febrilitate culoarea, desenul, stilul propriu.

Nu izbuteşte nici în portretul de mărime naturală al unei doamne de porţelan, nici în majoritatea contorsiunilor neglijente ale schiţelor de nud.

Totuşi, unele atitudini expresive şi unele privelişti interiorizate ne indică vibraţii ce nu s'au valorificat.

Trebue stăruinţă şi autocontrol.

■

La Ateneul Român, d. *Gh. Lazăr* prezintă lucrări în ulei şi pastel, scene de plajă mai ales, în care urmăreşte jocul luminii pe chipuri şi trupuri.

I. Ispas — Poartă (Balcic)

In atelierul meşterului Paciurea dela Muzeul Aman au expus sculptură d-nii *Ion Popovici, Iakob Andrei* şi *Ion Zsiga*, candidaţii concursului pentru bursa Ministerului Artelor.

România a obţinut un nou succes prin ambasadorii săi artistici în străinătate: la expoziţia internaţională de arte plastice dela Varşovia, ţara noastră a fost clasificată a doua, datorită lucrărilor de prestigiu înfăţişate de d-nele *Céline Emilian, Miliţa Petrascu* şi *Juliette Orăşianu.*

Recunoscând nivelul artei româneşti, străinătatea trimite tuturor celor ce înţeleg, un preţios stimulent.

H. BLAZIAN

Foc în Hanul cu Tei

Domnul Micu Braun, odihnit câteva clipe, reîncepe dansul. „Toată lumea joacă hora" strigă lemnarul... Bătrânii s'au ridicat anevoie, femeile groase şi asudate zâmbesc artificial ca să nu-şi indispuie gazda, burţile, cheliile şi tusele s'au alăturat, iar, şi hora reîncepe.

Un prăpădit de ambulant, chinuit de hernie, se apleacă în mijlocul jocului, ca şi când ar căuta ceva. Tovarăşii îl înghiontesc: „hai, mă!"... Bătrânelul cu barbişon a intrat în cercul băeţilor de prăvălie, care îl privesc cu semne din ochi şi din cap. Işi simte cureaua slabă; vrea să-şi ridice pantalonii, dar mâinile îi sunt strâns ţinute de tovarăşi şi omul se pomeneşte deodată în redingotă şi în ismene; râsetele se amestecă iureş, cu tusele şi hora se sfârşeşte într'un vacarm cumplit.

S'a întins din nou masa, a treia dela începutul petrecerii. Domnul Micu Braun îşi conduce invitaţii şi-i aşează pe locul destinat fiecăruia, după „rang" — cum se exprimă el, clipind din ochi.

La sfârşit „brancardierul" rămâne stingher.

— N'are loc, Bursuc! strigă cineva.

Domnu' Micu a şi băgat de seamă lipsa: uite-l cu un scaun alăturat de masă.

— Şezi, Bursuc, tată!

Vlăjganul, suflând greu, (dansase, cu bronşita şi cu osânza lui, şi-acum se simte stingherit în căptuşala de carne) mulţumeşte, aşezându-se pe scaunul neîncăpător.

— Bursuc! face un bătrân către altu'!... Ce avere! Ce avere!

— Cum a făcut-o... să nu mai dea Dumnezeu răspunde celălalt.

— Cum a făcut-o? Cum a făcut-o... a făcut-o! Asta-i!..

Paharele se ciocniră şi un glas ferm spune ceva pentru „domnu' ginerică" şi pentru „coana mireasă".

Bursuc ascultă cu gândul dus... Mergea vorba în mahala, că a fost „bancardier". Bursuc ăsta, în timpul războiului cu burii dracu' să-l ia! în America, undeva. Acolo ar fi jefuit morţii şi răniţii căzuţi pe câmp... d'aia are avere!

Dar nimeni nu ştia nimic precis.

Bursuc bea şi mănâncă şi ciocneşte paharul plin până în vârf cu fata din stânga, roşie de emoţie, singură nu pricepe dece, şi cu bărbatul prestigios din dreapta, datorită mustăţilor lui sure, bine tăiate şi vorbeşte prietenului dela capătul celălalt al mesei, nepăsător faţă de oaspeţi, cu libertatea de mişcări a unuia „d'ai casii". Bursuc iarăşi mai toarnă vin, glumeşte cu gura umplută de mâncare, şi se laudă:

— Am fost în... da'unde... n'am fost eu în America.... In Chilii... In... Să trăiţi, fraţilor şi 'mneavoastră, **damelor!** O viaţă întreagă mi-au plăcut damele!...

Mai cere o sticlă, sărută pe vecin şi-l umple de bale, se ridică să vorbească, dar recade zdrobit.

— Eu am avut şi casă în.... asta, în America... şopteşte el domnişoarei din stânga. „Casă... **mişto!** cu fetişcane şi dame... pă cinste!"

Vecina îl priveşte, mirată. Incearcă să'nţeleagă. La început crede că Bursuc evocă pe membrii familiei sale. Dar vlăjganul se gândeşte la altceva. Fata se dumireşte, târziu. Şi se mişcă pe scaun, stânjenită, prefăcându-se că e atentă la romanţa lui Mustea.

— Mneata... eşti fată... Boboc!.... continuă Bursuc. Nu ştii nimic... Am avut casă — **casă** nu glumă!... Aveam dame înalte, uite pân'la tavan!... Şi de-alea mici aveam, ce crezi 'mneata?... Uite aşa mici!

Bursuc se plecă într'o parte şi îşi pierde echilibrul. Se balansează o clipă şi-apoi cade, cu sgomot.

— Ce s'a întâmplat? sare vecinul cu mustaţa frezată. Ce s'a întâmplat?

— Nimic! îl linişteşte, **de jos,** Bursuc.

Reaşezându-se la masă, **îşi** umple paharul, îl înghite plescăind şi-apoi reia povestea:

— Să mă crezi, refuzam **eu** clienţii!.. Erau şi două **surori,** Mary şi Fany... olandeze, **boanghene,** dracu' să le ia! că **nici** nu mai ştiu unde... rătăcesc acu!... Scuipă, îşi şterge sudoarea cu şervetul de masă, pretinde altă sticlă şi se apleacă spre vecină:

— A venit cu mă-sa, **dom'le!...** Aşa-i acolo!... Cu mă-sa!.. E **casă** faină, au auzit ele nu ştie nimeni!... Eu sînt băiat bun şi-aşa mai departe.. Da'mneata eşti Boboc!... Nu te pricepi!

— Micule, pungaşule, se adresează el gazdei, o **mai ţii** minte pe **Nata...** negresa... Nata!

Domnu' Micu Braun e ocupat. Pare să fie copleşit de „atenţiile" fostului prefect Vasilescu.

— „Eei, nu mai auzi?... Nu-ţi convine? Micule! sbieră Bursuc.

Madam Ana îşi priveşte bărbatul. A îngălbenit Micu? Toată roşeaţa i-a dispărut din obraji. Leşină? Madam Ana s'a apropiat de bărbat, îi strânge mâna, îl mângâie.

— Ce-ai? Ce-ai?

Domnu' Micu se ridică.

— Un moment! spune. Trec la fereastră! La aer!

I se face loc. Bursuc îl trage de haină.

— Faci pe nebunu', Micule? strigă beţivanul. Eu te'ntreb de Nata, Nata negresa, mă.. **şi** tu te **cari?**

Domnu' Micu ştie de ce-şi simte capul încins şi inima în zbatere. Ticălosu'! îl face de râs!... In faţa negustorilor!... In faţa lui Vasilescu!... In **faţa** tuturor cucoanelor şi a fetelor şi a rabinului... şi-a calicilor... Beţivanu'! Ar fi eşit în grădină să înghită aerul sfârşitului de noapte, când totul e proaspăt... Dar vrea să-l audă pe Bursuc. Te pomeneşti că spune... dracu'ştie ce-i mai trece prin minte!... Păcătosul!

— Nu veneai să-ţi iei... **tainul,** Micule, tâlharule?...

— Ce tain? îndrăzneşte vecinul cu mustaţa frezată.

— Tainu'... tainu'... lui Micu!... Micu umbla cu **daiboju'** prin New-York... P'ormă s'a făcut peşte!.. Peştele negresei..

Domnişoara din stânga **s'a** ridicat. Bărbaţii din celelate unghere ale odăii, aşezaţi **la** alte mese, au rămas cu paharul în mână, în aşteptare.

— Bursuc îi dă drumul! — spuse cineva,.. Are să fie **nostim.**

— Despre mine se zice că **jefuiam** răniţii sau **morţii în** războiul... ăla cu burii!... Biine! Foarte bine!... Da' **Micu,** domnu' Micu, bogătaşul Bucureştilor, proprietarul **hanului,** omu' iubit, omu'... respectat!... n'a fost peştele fetelor mele... ai?... N'a fost **caramangiu,** în bandă cu toţi „băieţii"? Ei şi? A adunat gologani!... Acu' bea la bodegă, în str. Regală, cu boeri... cu moşieri! **Aşa-i** mă, Micule, măă?

Dela fereastră, lemnarul priveşte uimit la beţivan. Nu-i scapă nimic. Ii vede pe bărboşi alăturându-şi scaunele de pezevenghiu care-i dă înainte, fără să-i pese măcar de nădu-ful lui... Uite-l şi pe Vasilescu, cu mâna la ureche, ca s'audă mai bine... Uite şi cocoanele angrosiştilor, cu ochii'n şervet, dar cu atenţia vie... Şi pe rabin, şi pe chiriaşi — pe toţi chiriaşii hanului cumpărat de el... Şi pe negustorii din Lipscani, pe datornicii cărora curând-curând le va fi tot el! — stăpân! Toti vor s'audă.. Toţi vor să ştie! Până şi Mehală... şi mă-sa, amărâta de mă-sa, care nu-i în stare să-i plătească nici „restanţa" chiriei! şi Nae!... Da! Nae râde iar liber, vesel, şmecher! Zice bine deasemenea... Trăianel s'a şi apropiat de Costică Stamatescu. Fireşte, îl vorbeşte de rău. Ii spune: „Ce pramatie!..."

* Fragment din romanul: „Foc în hanul cu tei" care va apărea peste câteva zile, în editura „Adevĕrul".

Urmare în pag. IV-a

Bursuc continuă:

— Ei și? Ei și ce-i dacă bei odată pe lună cu **boerii** în strada Regală? Ce te grozăvești așa? Ai **biștari?** Foarte bine! Ai! **Bafta** ta! Dar mie să nu-mi faci mutre! Te știu eu cum ai ajuns să ai!... Uite la el!... Face nuntă de argint!... Nevastă-sa... Cine-i nevastă-sa, adică? Nu-i fata croitorului, care nici el n'avea lețcae și umbla după un franc până-i ieșeau ochii din cap!

Micu nu mai poate. Se ridică. E palid și șovăitor. Se apropie de Bursuc.

— Taci, frățioare, taci! îl roagă, cu vocea stinsă.

Și la ureche:

— Te fac borș! mă!

Bursuc n'aude bine.

— Ce-ai spus, mă tată, mă? Domnu' Micu, gâfâie.

— Isprăvește cu basmele, puiule, Bursucule, asta am am spus!

Și iar șopti în urechea bețivanului:

— Te **achit,** scârbă! Te umflu'n pumni, putoare!

Bursuc a mișcat din umeri în semn de plictiseală.

— Ia nu mă pisa!... Ți-e rușine că ai făcut **pescărie** la New-York?! Nu-i nici o rușine! Ai bani? Ai! Și încă din gros! Atunci?

Ar fi voit să mai adauge un cuvânt. Micu l-a lovit, însă, cu dosul palmei în obraz și anume exact la încheetura nasului unde-l știa pe bețiv șubred. Pungașii și „șmecherii" americani, decâte ori îl încolțeau, acolo îl izbeau dintr'o mișcare scurtă... Bursuc s'a ferit o clipă. Prea târziu. Lovitura fusese dată repede și cu sete. Din nas începu să-i curgă sânge.

— Așa, mă dom'le Micu, mă bați aici... în casa ta?...

Se adunară în juru-i oaspeții. Bursuc puse mâna pe un clondir. Cineva îl opri.

— Nu-i frumos! spuse și Vasilescu, nemișcat depe scaun, dar urmărind cu ochii lui de copoi, întâmplarea.

— Nu-i frumos! mai adăogară alte voci.

— E rușine! spuse o femee, ștergându-și grăsimea de pe buze cu degetul gros.

— E rușine! o aprobă alta.

Bărbații potoliră pe Bursuc. Unul merse spre Micu și-l rugă să-l ierte... A băut... nu știe ce vorbește...

Domnu' Micu sufla greu.

— Eu, spuse lemnarul, am vrut să petrec cu toții... E nunta mea de argint... Să iertați că mi-am ieșit din fire... I-am chemat pe toți... și pe nemernicu' ăsta... par'că nu știu cât cântărește pușlamaua'.. Mi-am spus: lasă, Micule, nu-i nimic! lasă-i pe toți să petreacă!...

Bursuc își ținu batista la nas.

— Pește! murmură el ca pentru sine. Hoț de buzunare! **Caramangiu!... Huidumă!**

Domnu' Micu face pauză ca și când ar vroi cu tot dinadinsul să prindă vorbele înăbușite ale bețivanului.

Bursuc a tăcut, însă, deodată. S'a ridicat de pe scaun.

— Unde pleci? îl întrebă vecinul din dreapta.

— S'a supărat! observă domnișoara din stânga.

— Unde pleci? îl întreabă și alți oaspeți.

Bursuc e încruntat. Lui Micu nu-i pare rău de lovitura dată în plin. Dar par'că n'ar vrea să-l vadă plecat... supărat! Cine știe ce e 'n stare ticălosu' să-i mai facă?

— Unde pleci, mă, băiete? îl întreabă, dulce.

Bursuc îl privește mereu încruntat.

Domnu' Micu îl aude bine, dar n'are încotro și zâmbește ca și când toate i se împlinesc după pofta inimei... Cu Bursuc **făcuse viața** la New-York! Și cu Nata, cu negresa Nata!... Soarele intra pe ferestrele, mici să nici nu crezi că sânt ferestre, ale „apartamentelor" de sus... Ehe! Veneau **barosani** la Nata, nu pierdevară! Fată filotimă. Ținea la el, arăboaica, și nu-l mințea, — Doamne ferește! Alții n'aveau norocu' lui. Se băteau, se ucideau, — vai de mama lor! Bursuc știe ce știe!

I. PELTZ

Dar e nevoie să mai știe și evreii ăștia din cartier toate drăcoveniile? Dacă-l lasă, bețivanul e în stare să vorbească și de porcăria aia cu hangioaica!... Poveste — urâtă. A mers cu „băeții" să șterpelească niște tutun dela un depozit de țară... Și a dat de hangioaică, o bătrână amărâtă și sperioasă. Când l-a văzut pe Micu sărind gardul să fure tutunul,— a căzut moartă, dintr'odată... L-au ținut la închisoare săptămâni de zile... l-au iscodit, l-au chinuit. Apoi i-au dat drumul. N'avea nici o vină: el venea la tâlhărie, nici prin minte nu-i trăsnea să omoare hangioaica. Nici nu se pricepe, nici nu se încumetă el să se dea la om, — pentru nimic în lume. Hoție, tâlhărie la drumu' mare, dragoste cu fetele caselor vesele, smecherii la cărți — toate astea da! cât poftești!... Dar moarte de om n'a făcut și n'ar face de l-ar auri cineva de sus până jos!...

Acum Bursuc firește că revine și povestește iar la drăcovenii... Mai bine nu-l chema la nuntă.

Bețivanul se întoarce, călcând greoi, dar cu privirea mai limpezită ca înainte.

— Să mă ierți, Micule! face el liniștit.

Și către oaspeți:

— Am fost beat. Am vorbit prostii. Nu-i nimic adevărat! Așa sânt eu: **damblagiu!** Când **iau dampf** — s'a isprăvit! Nu mai știu ce fac. Nu mai știu ce vorbesc! Să nu credeți nimic. V'o jur că le-am născocit, din beție, chiar în noaptea asta! Să mă bată Dumnezeu dacă mint! Domnu' Micu e un om **fain,** — un mare negustor și cinstit!.. Dom'lor! trăiască ginerică! Trăiască și coana mireasă! Uraaa!

Duse paharul la gură. Asistența îl imită. Fiecare strigă o urare. Micu Braun privea, cu ochii umezi, spre Bursuc.

Se apropie de el. Il îmbrățișă:

— Bursuc, puiule, ești o bomboană! N'am să te uit! Și vroi să-l sărute. Bețivanul îl îndepărtă, ușor. Domnu' Micu stăruia:

— Bursuc, puiule, nici nu știi cât te iubesc! Celălalt îi șueră la ureche, zâmbind către oaspeți:

— Pește!

...Se luminase încăperea. Mustea sforăia învins de oboseală. A început altă zi, altă viață în oraș.

I. PELTZ

ȘI BONUL DUMITALE POATE CÂȘTIGA
3 MILIOANE
SAU
UN MILION
LA 1 FEBRUARIE
TRAGERILE SE VOR FACE DIN TREI ÎN TREI LUNI TIMP DE 40 ANI LA FIE CARE TRAGERE FIE CARE BON POATE CÂȘTIGA PREMII DELA 100 DE MII LEI PÂNĂ LA 3 MILIOANE LEI
ÎMPRUMUTUL DE ÎNZESTRARE
ESTE PLASAMENTUL CEL MAI SIGUR MAI RENTABIL

Romanul chinezesc

Până în prezent nu a existat în limba franceză un ansamblu al romanului chinezesc. De altfel literații din China nu au avut prea multă stimă niciodată pentru acest gen literar. Numai cărțile de Istorie, Poezie și Filosofie aveau valoare în ochii adevăratului savant chinez.

A povesti întâmplări închipuite ale unor personagii fictive, li se părea ceva atât de ușuratec în cât asemenea povestiri erau lăsate în totdeauna pe seama celor mai mediocri și mai neînsemnați mâzgălitori de hârtie.

Abia acum, după ce au cunoscut activitatea europenilor pe acest teren, au început tinerii scriitori chinezi să încerce a scrie romane și au scris în adevăr câteva foarte pasionante.

Totuși, după cum arată *Du Itai* în cartea sa, *Le Roman Chinois* (Ed. Vega, Paris) deși producțiunea romanelor chineze nu a fost prea bogată în trecut, s'au tradus în nemțește, franțuzește și mai ales în englezește, câteva din romanele lor clasice, foarte ciudate.

Adevărata origină a romanelor chinezești, ne spune *Du Itai*, sunt povestirile, miturile și legendele. Romanele de *magie* ocupă primul loc în clasificarea lui *Du Itai*. După aceia vin romanele *istorice* sau semi-istorice, apoi cele sentimentale, romanele de moravuri, *pornografice*. Acestea din urmă au fost adesea arse și în totdeauna condamnate.

In timpurile de față predomină genul de romane numite „de paradă", adică romanele în care se face paradă de cunoștințe și savantlâc, de îndemânare în alcătuirea unor fraze simetrice, împănate cu citații literare.

Romanele sovietice sunt între pamflet și cronica istorică, dar ținta lor este în primul loc politica, iar unele sunt adevărate opere de propagandă.

Mult mai recente sunt romanele cu aventuri militare, mult în favoare în decursul secolului XIX-lea, dintre care unele sunt cu adevărat minunate, cu aventuri vitejești și episoade romanești. Astăzi toate aceste romane neglijate au fost reluate și s'a introdus chiar un curs în care ele se studiază, întinerindu-se aceste vechi capo d'opere neglijate în trecut.

Dar despre valoarea romanului din punct de vedere social sau literar abia acum încep a-și da seamă chinezii și după cartea lui Du Itai ar trebui să se dea traduceri din cele mai bune apărute până acum spre a ilustra în ce anume stă opera integrală a romanului chinezesc.

PRIMII PAȘI

Voiaj nocturn

Mergeam pe Calea Laptelui—aleie
Brodată 'n aur și mărgăritare,
Pusesem patru cai la Carul Mare
Și călăuza-o stea cât o scânteie.

Am tras pe Marte 'n clipa de 'nserare
Și căutam un om sau o femeie,
Când iată—aproape—un moș purtând o cheie
(Un paznic sfânt, cu fulgi în barba mare)

Am vizitat meticulos o țară
Conduși fiind de moșul cel cu plete.
(Un om de-o amabilitate rară).

Am coborît apoi printre planete,
Și... m'am trezit pe-a spațiilor scară,
....Eram în pat cu nasul la perete.

NICOLAE HERLEA

Intâlnirea

Câteva minute stă în fața oglinzii și se privește... Nimeni nu-l vede, căci toți sunt plecați. Și a fi singur în cameră e ca și cum ai avea în stăpânire un regat întreg, fără ca cineva să se opună. Toată odaia e *a lui*. Poate tot ce vrea. Dar ceeace-l preocupă e figura pe care o are în față și care pare să semene... cu el.

O observă din cap până 'n picioare. Da! e bine îmbrăcat! Dar oare... e frumos îndeajuns ? Părul e foarte bine pieptănat; toată „freza" făcută cu atâta grijă seamănă cu un lac în care s'ar reflecta frumos lumina lunii, seara... Ah! lumina lunii, seara!...

Haina e — n'are nimic de obiectat — drăguță, frumoasă, și dunga pantalonilor se ține bine, nu șovăe. Acelaș lucru și despre pantofi: sunt admirabili. Insă... da, nu-i prea place la ceafă! Ar trebui să fie mai albă, mai netedă, căci părul o înegrește; lângă urechi deasemenea e nevoe de o... oarecare expropriere a părului. In sfârșit, restul e bun...; n'are ce zice. Dar mai trebue să se ducă la frizer. Nu? ... Ba da!...

Pe drum nu picioarele, ci *gândurile* îl poartă... Ah! ce dulce e vacanța; cum strălucește soarele în după amiaza aceasta! Acum el, tatăl acestui pământ nesuferit, el, cu toate razele sale, e a lui!...

Are drepturi asupră-i; se bucură de lumina sa. O! zilele acelea negre, întunecoase și chinuitoare ale lui Ianuarie, cu veșnicul „la lucru!", cu temele ce trebuesc făcute la timp, cu sculatul în zori, când oasele obosite și ochii adormiți strigau în cor celor șapte bătăi ale pendulei: „nu vreau!..." O! lungile și nesfârșitele — ca șinele de tren — ore de clasă; oralul, examinările, ca săptămânile de instrucție, etc., etc., toate s'au uitat, toate!.. Acum e liber, — ca pasărea ce-și flutură aripile în voe, ca peștii ce se agită în apă, nestânjeniți... In fine, iată frizeria! Intră...

Ca niște doctori, cu halate albe, cu mânecile răsucite, aplecați asupra clientului, coaforii își exercită meseria. Briciul umblă necruțător pe gâtul negru al unui bătrân care stă ca o pasăre ce trebue să fie sacrificată; iar mașina umblă repede prin părul unui băiat. — despădurindu-i capul în câteva clipe; bietul copil trebue să suporte cu resemnare. (închizând ochii), secerișul rapid, ca pe timp de operație... In fine, se așează și el pe scaunul misterios, lăsând mâna liberă unui executor...

Se contemplă a doua oară; oglinda îi dă prilej pentru gândurile sale narcissice. „Sunt urît? Da, sunt urît! Urît ca noaptea!... Așa mi se spunea în copilărie; și asta mă făcea să am accese de disperare; mă condamnasem, într'o clipă, la un ascetism dur pentru toată viața... Desigur, inteligența și nu frumusețea e qualité maîtresse a băiatului. Sexul masculin n'are nevoe decât de această însușire; cealaltă e pentru celălalt sex: și apoi, prima — de natură sufletească, — e eternă, pe când cealaltă e trecătoare!...

Insă nu strică când le ai pe ambele: pentru orice eventualitate... Hm! ce alb e părul! Scump briciu, îți sunt recunoscător, îți mulțumesc; mersi, mersi de o mie de ori!... Așa... Acum totul e în regulă..."

Exteriorul — se prezintă bine. Interiorul — sufletesc, — la asta încă nu s'a gândit. Ceeace-l determină să gândească acum, și la acest lucru. Din nou pe drum. Ce bine să fii liber!

Tinerețe! Tinerețe! Fericire!... Dar, la ce, mă rog, toată găteala aceasta? Ce trebue să facă acum... Vai!

Și fruntea i se încrețește, corpul îi tremură, picioarele nu-l mai țin; toată jubilarea lui lăuntrică făcu loc tristeței necruțătoare... La ora șapte, da! la ora șapte... Ce este la ora șapte?.. La această oră e așteptat de prietenul B. care i-a făcut cunoștința d-rei I... Aceasta va fi acolo; e o viitoare prietenă... (prietenă? o! nu, e numai vis!). Deodată o durere de cap îl ține locului; ce să fie? Atâta știe: noaptea nu dormise și toată ziua nu făcu decât să gândească... Ce-l obsedase oare într'atâta că nu-și mai putea disciplina atenția? Ii apăru atunci în memorie scena de alaltăeri: fata, prietenul, stinghereala lui. Ei, și? Prea multe reflecții pentru așa lucru: o întrevedere cu o ființă feminină. Și apoi, nici n'a văzut-o bine; i-a dat mâna și atâta tot. Și pentru asta o zi întreagă cu monologuri, cu automustrări și dialoguri, cu maxime și cugetări, cu observații, ipoteze, silogisme, postulate, analize până'n infinit! Și iată cum vorbea în el conștiința:

„Ești un prost, un primitiv și un neîndemânatec! Ești un Robinson din insulă, dar laș, nu curajos; un sălbatec, dar anemic, nu crud; un neputincios și un inconștient. Astfel cum se explică că la gesturile prietenești și la surâsul fermecător al fetei, tu n'ai făcut decât să te uiți la trăsurile ce treceau pe stradă și răspunzând încet și sec numai la cele două-trei întrebări ale ei? Bietul om — căci și ea e om, nu jucărie de copii — se uită la tine, necăjit că un astfel de tip african îi întinde fără scrupul plasa tăcerii de mormânt; și zece minute incontinuu (ze-ce mi-nu-te, știi ce înseamnă asta?) ofensa ținu neîntreruptă, nereparată de vreun cuvânt, de vreo silabă, de vreo literă sau semn de întrebare sau semn de exclamare! Măcar o virgulă ce s'ar traduce, în o mișcare a capului. Aș! sfinxul din piatră e făcut, nu din hârtie, nici din carton! Și altfel decât imobil nu poate fi!"

Vru să îndepărteze aceste reproșuri; nu dorea să se mai gândească la trecut (căci era acum „trecut" din mila lui D-zeu!). Dar sudoarea, asemenea unui flux de apă, îi năvăli pe corp. Da! ar fi dorit să se îngroape de rușine...

Nu putea să se încredințeze că asta s'a întâmplat în adevăr; și dacă s'a întâmplat, că *lui* i s'a întâmplat; și dacă i s'a întâmplat *lui*, că în adevăr nu mai e nicio scăpare; vreo reparare... Totuș începe să se liniștească: s'ar putea oare ca o împrejurare ca asta să-l distragă calmului său filozofic? Ca stoic ce e, el vrea, din răzbunare, să-și ia acum o ținută cel puțin ca aceea a unui André Sixte. Ora șapte? Ei, și ce e ora șapte?... Ah! Și totuș... Această „oră șapte" are ceva neobișnuit; pasul ei e parcă seducător și provocător; pasul ei îți ridică sângele în obraz și te ispitește, dar e așa parcă de încet și leneș că tânărul nostru își pierde mințile...

Iată-l astfel, în ciuda ambiției sale, răpit complect liniștei socratice, smuls din baia caldă a gândurilor și scos cu violență afară din ea! Insă nu... nu-i posibil; i-e frig, i-e silă; mai bine să stea acasă, printre cărțile ce-i sunt dragi. Cum, el, un nepriceput, un timid, un amuțit, ce să caute în lumea cea de dincolo de cărți?... In camera lui, se plimbă din nou agitat. In fața oglinzii, tovarășa-i nedespărțită, își lămurește tot zbuciumul: „Viață de călugăr, viață de sihastru? Numai cu învățătura și cititul să trăesc? Nu, viața asta e prea insipidă; nu vreau!

Vreau plăcerea, pasiunea, riscul, durerea; vreau gustul amar și gustul dulce în lume! vreau totul!

Dar creerul meu mă împovărează și parcă-mi fură orice libertate, atâta are nevoe să gândească și să se joace cu el însuș; un sport și cu visările astea...!"

Prin fereastră se vedea cum soarele începea să apună; ziua își pierdea minut cu minut din puterile ei zdravene; lumina ei, înainte strălucitoare și orbitoare — ca fetele surâzătoare în tinerețe — ceda din ce în ce, așa cum și virginitatea apune zi cu zi, ceas cu ceas; așa cum și maternitatea apune, atrăgând astfel, fără să știi când și cum, crepusculul vieții... Ah ! Frumoasa Duminică piere clipă cu clipă! Acuș-acuș și Iulie va muri; peste puțin — și vacanța va pieri; pe nebănuite (își spuse asta oftând) și adolescența va deceda... Uff! destin urât, viață fără suc!.. Nu ! am să plec...

II

— Vă plac florile ?

— De când am studiat Botanica...

— Asta nu interesează; trebue să-i placă pentru ele însele, nu pentru studiu...

— E drept, dar sunt citadin și nu cunosc natura; de aceea nu-s așa iubitor de ființele naturii.

Mergeau pe aleea grădinii prietenului B.; erau singuri, căci acesta din urmă condusese pe un domn. Fata era liniștită și indiferentă; tânărul nostru însă, era răpit pământului de sub picioare ; emoția îi dădea impresia că ființa lui e alta decât cea dinainte.

Ii părea când că sufletul lui e ca o biserică în care orga răsună armonios, cântând un psalm prelung; când că bătăile inimii sale sunt ca sunetele unui cântec clasic pe clavir; când interiorul lui sufletesc e ca un salon ornat cu podoabe, cu covoare, pregătit de sărbătoare. Iar în capul lui nu mai curgeau gândurile; ci șuvoaie de iluzii, râuri de poezie, valuri de entuziasm — și toate se răsfrângeau în întreaga lui făptură.

— Ce frumos e cerul acum !

— E invidios de obrazul tău!...

— Te rog, nu mă tutui !..

— Dar tu ai început...

— Domnule, trebue să te las... Mă așteaptă mama acasă...

— Domnișoară, dacă dorești, te conduc eu...

— O!! mulțumesc, dar numai pân' la primul colț...

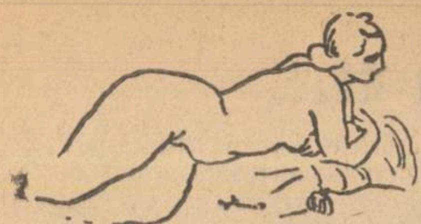
— Bine...

Străbătură strada fără să continue convorbirea dinainte. Jena se interpuse între ei doi ca un zeflemist ce se bagă într'o discuție frumoasă, tachinând numai câteva clipe, ca să-și vadă apoi de treabă și să se mai amestece și în altă parte. Astfel ajunseră la colțul indicat. Se despărțiră cu un cald „la revedere".

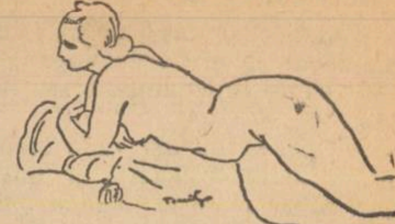
I. BUNESCU

București

A apărut:
Duminica orbului
de
CEZAR PETRESCU
Un roman care reușește să antreneze și să țină pe cititor încordat până la ultima pagină
EDITURA „ALCALAY" PREȚUL LEI 80

NUVELA

Femeia de departe

de M. IOANID

O privire fugară în oglinda pe care o năpădeau umbrele difuze ale înserării, arătă lui Șerban Stoia ceeace el știa demult: un chip tăiat în contururi bărbătești și în arcuri de o puritate subțire și orgolioasă. Avea frunte înaltă și netedă, profil încondeiat, ochii negri deseori înnegurați, sprâncene lungi, gură cu buze copilărești și în veșnic neastâmpăr, tors statuar. Zâmbetul lumina neașteptat o gravitate inerentă firii.

— De ce nu zâmbești și tu mai des, dece nu râzi? Mereu ești încruntat, îi spuneau ai casei, când era copil.

Crescut la umbra oamenilor vârstnici din preajma lui, a avut o adolescență concentrată, cu visuri toride într'un colț de cameră pustie, pe paginile unei cărți frumoase sau în dese ceasuri de nesomn. Era necruțător și ironic cu naivitățile colegilor lui de liceu și chiar de universitate, ca și cu propria sa ținută lăuntrică.

In copilărie se arătase stingher și timid în apropierea femeilor, iar mai târziu, în anii lui de student, le dorea în imaginație și le disprețuia în realitatea lor nudă, mâhnit totdeauna de ceeace descoperea vulgar, calp sau inept în ele. A face curte unei fete i se părea o inestetică umilință sau alteori, o inutilă mascaradă, precum simpatia vreuneia pentru un bărbat comun îl împietrea sau îl umfla de râs.

Câteodată, stând într'un local de noapte, la teatru, la un bal sau în tren, se distra observând împreunările baroce ale soartei: femei cu frumuseți diafane sau distincții spiritualizate, în compania unor bărbați cheli, rotunzi, țigănoși, rigizi, blegi, solemni, muțunachi, stupizi, cu pălării sau chipiuri vârîte pe ceafă — contrast mai hilariant decât al bărbaților cu exterior armonic uniți cu măști unsuroase, poloboace clătinate, bătrâneți gutoase sau guri cu apetit sardanapalic la mese.

Când era în ultima clasă de liceu, remarcase pe o colegă de clasă dela liceul de fete — fină, cu ochi albaștri, păr negru și un ten de rodie. In orașul lor de provincie, se afla un maior de artilerie îndesat ca un cheson, cu urechile mari, roșcovan, cu picioarele mult arcuite, cu tâmplele albite și regulat consumator de țuici. Lumea din oraș îl alinta cu porecla „Crăcănel".

— Fraților, anunță într'o zi de Mai Miti Gancea, cartoforul și dansatorul emerit al clasei, am prins pe Gelina Valescu în tandreță cu Crăcănel, în Zăvoi. Făceau călărie cu încă un ofițer și cu mai multe fete și cucoane. I-am văzut aseară sărutându-se, când plecau dela bufet pe aleea de sus. Rămăseseră în urma celorlalți. Eu eram c'o damă sus, pe deal.

— Demult sunt în cârlig, notă altul. La baluri, toată lumea observase. Am auzit c'a bătut-o mă-sa de-a frânt-o.

Gelina (se numea ca fecioara din *Paraziții lui Delavrancea)* avea o seriozitate lină și o privire onestă. Șerban a rămas năuc de ce auzise. Nu putu să creadă la început. Dar peste câtva timp orașul știa și vorbea de Crăcănel și Gelina.

Mai târziu, după ce-și pusese diagnosticul aspru de „romantic imbecil", Șerban Stoia se transformase. Rând pe rând satanic și minat de spleen ca Baudelaire, sceptic și ironist ca France, paradoxal și cinic ca Wilde, trecuse de curând prin dandysmul analist al lui Proust pentru a sfârși prin a se regăsi pe sine: resemnat la un inconformism total cu lumea, trebuia să trăiască atenuând aparențele discordante în raporturile cu semenii săi, mințindu-i, încercând să se mintă pe sine și reculegându-se în momentele de singurătate, în lumea cărților lui și în muzică. Dar în orașul de provincie unde trăia acum, pasiunea lui de meloman era în abstinență.

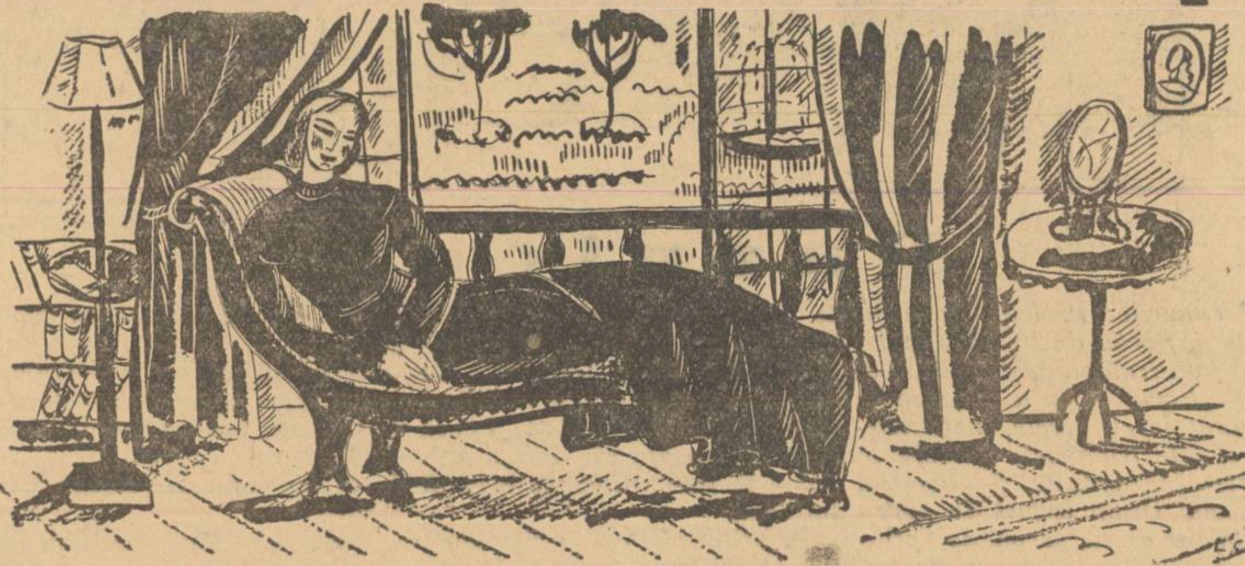
După o mucenicie rurală de trei ani ca ajutor de judecător, fusese avansat și mutat de câteva luni în tribunalul unui oraș monoton.

Orașul avea împrejurimi pitorești dar era micuț și pustiu, cu vile rare și înflorite și cu un centru format dintr'un pătrat de case, în jurul căruia se plimbau seara cei zece-cincisprezece holtei ai orașului, poposind câteodată, după preferințe, la cele două puncte de atracție: o cofetărie unde se jucau table pe trotuar sau în interiorul ei minuscul — după anotimp — și o farmacie cu vitrine mari, unde trei farmaciste (două domnișoare și o doamnă divorțată) luau loc pe canapele, lângă un glob portocaliu, alături de domni — mai toți titrați — într'o plăcută și cancanieră sindrofie. Câte două-trei perechi sentimentale urcau și scoborau bulevardul larg, întunecat, mărginit de două șanțuri tăiate ici și colo de podețe și pline toamna cu frunzele moarte ale bătrânilor castani și plopi depe trotuare.

Orașul mai avea un cinematograf care funcționa într'o sală de restaurant după ce se termina masa de seară. Bărbații se duceau să vadă filmul, cu pardesiurile pe umeri, iar doamnele cu capetele descoperite — toți orășenii constituind o vastă familie.

In schimb viața de societate era intensă. Câteva cercuri mondene — firește adversare între ele — ofereau obișnuiților casei ca și celor nou veniți în oraș toate atributele unei îndatoritoare și depline ospitalități: gustări și băuturi de calitate, joc de cărți și farmec de conversație. In ceasuri târzii de noapte, pe când soții plasau cele mai îndrăznețe cacialmale sau dormitau — chibiți în beatitudine — în legănări interioare și în aburi albăstrii, unele doamne se retrăgeau în camere semi-obscure dăruindu-se vechilor sau recenților amici: ofițeri, profesioniști liberi, studenți înaintați, în deobște bărbați necăsătoriți, care se întâmpla să se însoare cu vreo soră, nepoată sau fiică a incidentalei partenere.

In general, cercurile erau închise. Se aflau însă unii donjuani bine dăruiți care-și îngăduiau să penduleze între două familii. Era, spre pildă, cazul unui căpitan jandarm de doi doi metri înălțime, voinic, cu monoclu și ras, care aducea un prestigiu de București, unde apărea lunar în câteva localuri scumpe, pentru a se întoarce cu morgă sporită și a trona în familia șefului unei organizații politice din orașul pitoresc. Leny Dobrian, soția foarte avută, frapant blondă și nițeluș matură a șefului, își satisfăcea cu ajutorul căpitanului exigențele complexe de ordin politic, monden și intim, manifestând o cuminte toleranță pentru micile

abateri ale amantului său. Deși îi plăceau atitudinile excentrice (fuma pe stradă, mergea la vânătoare și umbla însoțită de doi ogari uriași), era o femee înțelegătoare și plăcută.

■

Șerban Stoia, plictisit, ieși în oraș să răsufle și să se niște.

Era o seară de Noembrie, după ploaie. Străzi pustii. In cofetărie nimeni, în farmacie un medic militar, substitutul de procuror și fetele. Pe bulevard, două profesoare se îndreptau spre restaurant. Doi avocați discutau plimbându-se pe careu.

Nevroză provincială, gândea Șerban Stoia.

Era puțin sociabil. Când apăruse în oraș, farmacistele îl priviseră atent și surâzător, mai târziu îngrijorat, iar acum arborau o supremă indiferență, când îl vedeau.

Soția administratorului financiar, o reputată femee de temperament îl fixase la început cu niște ochi de fosfor. El îi răspunsese cu priviri pătrunzătoare, încărcate de pofte. Ii plăcea ca femelă.

Intr'o seară, văzând-o singură pe stradă, o fixase îndelung. Ea mergea înaintea lui, într'un ritm carnal destul de susținut, întorcând de câteva ori capul spre el. El îi trecu înainte și coti pe o stradă dosnică— hotărît s'o acosteze. Dar doamna n'a venit. Peste puțin întâlnindu-l pe terasa cofetăriei sub lumina unei lămpi electrice, ea îl privi disprețuitoare și întoarse privirea indignată.

Nu era prima lui tentativă eșuată. Decând se știa, insuccesul la femei fusese regulă. Disprețuise lumea, se îndepărtase de ea și lumea se răzbuna ca puterile firii: inconștient și fără îndurare.

In universitate nu se împrietenise cu nicio colegă — nici măcar nu cultivase prin salut cunoștințele feminine întâmplătoare. Se mulțumise cu îmbrățișările femeilor plătite. Dealtfel, fiindcă nu bea, nu era jucător, nu dansa și nu era deloc monden, avea foarte puține ocazii de a cunoaște femei. Refuzase câteva insistente invitații la sindrofiile din orașul în care îl aruncase întâmplarea. Trecea drept un om ursuz și rigid — reputație întărită și prin imparțialitatea lui profesională intangibilă. Inima lui însă n'o cunoștea nimeni.

Dar câte întoarceri noaptea spre casă, cu trupul ostenit și gândurile prăbușite! Câte căutări fără răspuns, câte dorinți fără răsunet, câte chipuri care se împietreau când privirile lui care îi ardeau pleoapele, vroiau să topească! Cunoscuse femei subtile, care îl prețuiau pentru spiritul lui ornat, pentru discernământul și ardoarea lui în discuție. Dar cele care, pe deasupra, aveau virtuți epidermice, le ofereau spre vibrație altora. Cu Șerban Stoia femeile deveneau de o ținută etică acută, fără umbră de păcat. Decâteori nu-și amintea amar versul eminescian: „Ea cu dorul tău demonic va vorbi călugărește".

Intr'o seară urmărise o femeie, întreținuta unui băcan de lux și pe ascuns prietena îndatoritoare a multor băieți din oraș, și o abordase:

—Te rog să mă lași în pace, îl lapidase doamna, întorcându-se din drum.

Destinul lui inextricabil avea și o nuanță pronunțat ironică. Nu odată i se spusese de femei că e bărbat frumos, cum și atâția dintre prietenii lui remarcaseră.

Un coleg de facultate, sincer și deschis îi spusese odată:

— Mă Șerbane, să fi avut eu fizicul tău, aș fi dat iama în femei. Fii și tu mai băgăreț.

Il ascultase și încercase să fie. Apăru într'o noapte la un chef studențesc, hotărît să treacă în lege. Băieții îl întâmpinaseră entuziasmați. Dar fetele se intimidară și deveniră pe dată mai inabordabile, mai tăcute, unele adevărate vestale. Peste puțin cheful se sparse. Decurând o profesoară a avut de rezolvat o chestiune judecătorească în camera de consiliu. El se arătă blajin și serviabil. Intâlnind-o la restaurant, schimbă câteva vorbe cu ea.

— Vai, nu vă închipuiți, domnule judecător, ce emoție am avut în fața d-voastră. Nici când mi-am dat examenul de licență nu mi-a bătut așa tare inima, ca atunci când am vorbit cu dumneavoastră.

Nu știe nici el pentru ce a rupt imediat conversația cu fata aceia modestă și care se spunea că era deșteaptă.

■

Dupăce luă masa la restaurant, rătăci pe străzile singuratice ca un strigoi. Simțea nevoia unei apropieri femeiești. Unica soluție era unica preoteasă a amorului acceptabilă, cu domiciliul la unicul hotel din centru. Domnișoara Angela — cum o numea portarul hotelului — obișnuia să facă o scurtă plimbare între zece și unsprezece seara.

Șerban Stoia bătu de nenumărate ori aceleași străzi, schimbând trotuarele și privind indiferent în direcții opuse, când întâlnea privirea vreunui trecător sau gardist. Se făcuse ora douăsprezece și jumătate. Pândi momentul când portarul era singur și intră la hotel. Intrebă de Angela. I se răspunse că e ocupată.

— Până când?

— Rămâne cu ea toată noaptea.

Plecă. Umblă mult pe străzi cercetând cu privirea porțile caselor, ferestrele, fundăturile pierdute în întuneric, boschetele grădiniții din preajma bisericii depe bulevard. Ajunse în piață.

La un restaurant câțiva țărani și țărănci beau în zumzet de cobză. Deasupra era un așa zis hotel. Cercetă, se frământă, stătu în cumpănă, apoi intră. Un servitor, care părea a fi rândaș la grajdul din curte, îl întrebă ce vrea.

— Vr'o damă aveți pe-aici?

— Damă? vru să se dumirească omul.

— Da, vr'o femeie nu stă pe-aici, la hotel? Parcă am văzut una într'o zi, la fereastră.

— A ha!... Este una. Dacă o să vă placă. Ea e femeie curată. Să v'o aduc.

Fu introdus într'o cameră cu un pat învelit într'o pătură cenușie, cu lighean de tablă pe un scaun de lemn și cu un bec chior. De undeva țârâia un greer. Peste puțin veni o femeie grasă, cu păr undelemniu, cu ochii cârpiți de somn, cu pudră și roșu vioriu dat proaspăt pe buze și îmbrăcată cu o cămașă țărănească și șorț roșu.

— Șe e?... Șe vrai? N'ai durmit până acuș, craiule?... Umbli noaptea dupe fimei, îi spuse ea pipăindu-l pe sub haină.

Demonul lui amuți și muri pe patul acela murdar și tare.

— Șe te uiți așa la mine?... Ești tare frumos.

Ieși ca un hoț și se îndreptă năruit spre casă. Desgust, umilință, răzvrătire, desnădejde, până la ziuă.

■

Intr'o după amiază, în parc, doamna Leny Dobrian ceru soțului ei să-i prezinte pe Șerban Stoia ca să-l felicite și ea pentru imparțialitatea lui în prezidarea unei secții de alegeri (partidul lui Petre Dobrian era în opoziție). Doamna arăta în ciuda anilor destul farmec. Afară de aceasta, o indicibilă afabilitate.

Peste două săptămâni Stoia întâlni în trenul cu care mergea la București pe doamna Leny Dobrian. Discuția se angajă, animată și pluti în zone înalte. Se discutau impresii literare și amintiri de artă din străinătate. Apoi doamna, care se arăta instruită, îl felicită pentru o conferință, pe care el o ținuse de curând.

— Bănuesc că citești enorm sau poate creezi, în izolarea dumitale monacală.

— E drept, răspunse dispus Șerban Stoia, trăiesc ca o cârtiță. O viață pe care adeseori mi-am dezaprobat-o.

Mai târziu urmă o invitație a doamnei la reuniunile ei de Sâmbătă seara. Dupăce îi mulțumi, Șerban insinuă curtenitor, în conversație o intimitate pe care o simțea sporind.

— Dealtfel, doamnă, îți mărturisesc că față de dumneata — deși nu te cunoșteam — convenționalul unei vizite la o serată sau chiar la o sindrofie mai restrânsă mi se părea absurdă.

— De ce? întrebă doamna Dobrian, silindu-se să'nțeleagă.

— Sunt femei pe care ai vroi să ți le-apropii nu lent și factice... cum să-ți spun... într'un cadru artificial, într'o rețea de minciuni convenționale, ci altfel, într'un elan de contopire, fie el chiar brutal... dar cald.

Doamna Leny Dobrian rămase un moment pe gânduri.

— Nu prea te 'nțeleg, domnule Stoia. Mai bine zis, nu te 'nțeleg deloc. Sau ce-mi pare că 'nțeleg, este inadmisibil, încât...

Se apropiau de București.

— Eu cred că ce ți se pare, nu este imposibil. S'ar putea să ne vedem la București? Aș vroi să stăm mai mult de vorbă, dacă vrei...

Doamna Leny Dobrian deveni pe loc serioasă.

— Domnule Stoia, îți spun drept, regret că am putut să-ți produc o impresie atât de... de neconformă cu realitatea. Singurul loc unde ne putem întâlni este — când mă voiu întoarce — la mine acasă, unde în orice Sâmbătă vei fi primit cu plăcere de mine și de soțul meu. Numai acolo și atunci putem sta de vorbă.

Șerban Stoia mulțumi pentru a doua oară și se retrase.

Soseau. Pe peronul gării de Nord jandarmul monoclat și înalt de doi metri aștepta atent pe doamna Leny Dobrian.

■

Au fost patru ani de provincie opacă în viața lui Șerban Stoia și scurte răstimpuri de destindere la București, cu vibrări de suflet în lumina scenei și în metafizică de sonată și simfonie.

Trupul și-a aciuit încordările și odihnele în divanul călduț al unei inevitabile croitorese. Fata era blândă și simplă. După prima îmbrățișare adormea într'un somn sănătos cu treziri placide și căscături. Odată pe lună, când se încasa salariul magistraților, temperamentul ei înregistra oarecari acuități de intensitate.

Erau zile când viața trebuia luată așa cum este, altele când trebuia biciuită de sarcasm și în fine ceasuri când se înăbușea în subterane de desnădejde și fatalitate.

Câteva lucrări juridice și o ținută etică nemlădiată indicau o evoluție cu orbită largă în carieră. Prețuirea celor de sus consacră o reputație care fusese minată de presiunile și ura localnicilor. La treizeci și doi de ani, judecătorul Șerban Stoia era mutat la București.

A fost și o izbândă dură fără iluzii de viață.

■

In garsoniera din bulevardul Domniței trepidația vieții bucureștene nu putea răzbate până în sufletul lui Șerban Stoia. Metamorfoza pe care o aștepta el, întârzia. Senzații mai tari, mai slobode, oarecare cinism ca armătură pentru suflet și atât. Predestinația lui de a fi singur, necuprins de brațe care să i se arunce nebune în jurul gâtului, nu se rupsese.

Doamna Eleonora Marian, o persoană demnă, grasă, cu părul alb și cu multe inele, iubea pe Stoia mai mult decât pe ceilalți doi-trei chiriași, fiindcă era orfan și avansa chiria pe două și chiar trei luni. Era și cel mai statornic: stătea de doi ani la ea. Ceeace impunea mai mult doamnei Eleonora era singurătatea lui Stoia care era atât de puțin sociabil, încât, nici nu cunoștea pe colocatari, nici nu se interesa de ei vreodată. Gazda îi mai dădea uneori informații — necerute — despre unii din ei.

De câtva timp Stoia văzuse trecând prin holul comun al garsonierei pe o nouă chiriașă. Era o fată subțire, cu părul castaniu-roșcat, cu gene lungi, cu ochi migdalați și negri, puțin palidă și cu reflexe de vine albăstrii la tâmple.

— E o basarabeancă, îl informase odată doamna Marian. Zice că e licențiată în litere. E și pictoriță. Are câteva tablouri splendide. Vine la ea un inginer rus. Ea mi-a spus că i-e văr. Știi 'mneata, verișorii... Dar e fată bună și delicată— și are bani, mi se pare.

■

Intr'o dimineață, când pleca în oraș, Șerban Stoia se întâlni pe scară cu domnișoara basarabeancă. Scobora și ea. O salută. Ea îi răspunse cu lumină de zâmbet pe buze și-l privi în ochi lung.

— Azi sunteți mai matinal ca totdeauna.

Zâmbi și el.

— De unde știți?

— Dela fereastra mea se vede în stradă. Nu e așa că nu știi cum mă cheamă?

— Mărturisesc că nu.

— Vrei să știi?... Axenia Petrov. Eu știu cum te cheamă pe dumneata. Știu și mai mult.

Merseră împreună o bucată de drum. Stoia află că Axenia Petrov era fiica unui refugiat rus care murise în Chișinău de doi ani. Era licențiată în litere, acum își făcea seminarul pedagogic și intenționa să plece la Paris unde locuiau niște rude ale ei. In București avea un văr inginer. Uneori râdea copilăros, alteori avea o sinceritate gravă în ochi și în vorbă. Avea o voce puțin joasă și caldă. Râsul isbucnea uneori neașteptat și era naiv.

Peste câteva zile o întâlni pe Calea Victoriei. Au vorbit de data aceasta mai mult. Și unul și altul păreau că se așteptaseră și se bucurau că s'au regăsit. Ea avea un spirit jucăuș și pătrunzător dar amabil și fin.

— Știi, am intrat odată în camera dumitale... Dar nu când dormiai, nu te speria. Era ușa deschisă și „tanti" Eleonora la bucătărie. Am văzut cărți frumoase în bibliotecă. Citești cartea lui Gide despre Dostoievschi? Am văzut-o pe birou.

— Am citit-o. Te interesează?

— Da, aș vrea să știu cum vede un franțuz pe Dostoiev-

Urmare în pag. VI-a

Adevărata curățenie a dinților

numai prin abundența spumei, caracteristica pastei de dinți KALODONT, singura pastă contra pietrei de pe dinți.

Intrebuințați deci regulat KALODONT dimineața și seara!

spală desinfectând dinții și gura

KALODONT

F. A. SARG'S

PASTA DE DINȚI SPUMOASĂ

schi al nostru. Cred că mai lucid decât vicontele de Vogue.

— Vino după amiază să ţi-o dau.

— Ooo, să nu mă vadă „tanti". Atâta-mi trebue. Dar mi-a spus că se duce la teatru, la matineu.

Şerban fu nerăbdător, dornic, intrigat, cutreerat. Era frumoasă şi tainică.

Doamna nu s'a dus la teatru.

Era o după-amiază de Octombrie cu soare auriu şi trandafiri la ferestrele din curte. Şerban aşteptă. Zadarnic.

Pe la şapte seara când se pregătea să iasă în oraş auzi o bătaie în uşe. Era Axenia.

Mirarea contopi bucuria lui Şerban. Elanul cuprinderii se urca în braţe, în inimă, în gură. Axenia stătea lângă bibliotecă privind cărţile. O cuprinse, îi înăbuşi buzele şi obrajii cu gura lui sălbatică şi o târî spre pat. Fu o luptă scurtă. Ea i se smuci din braţe, cu o privire înfricată şi cu o răzvrătire a trupului întreg.

— Lasă-mă. Nu vreau. Nu m'aşteptam la asta.

Cu un gest iute îşi netezi părul şi rochia şi ieşi.

Incă o prăbuşire. Au fost atâtea în viaţa lui, zeci, sute. Acum o domnişoară cu amant îi se refuza.

Rătăci fără ţintă în oraş, mortificat sub sgură.

Pe la unsprezece noaptea se întoarse. La câţiva paşi de casă, întâlni o femee brună, spoită, care făcea strada. Avea carne rotundă, buze mari şi voce voalată. O duse la el acasă. Cu toată sila, o reţinu, ca să-şi înece nervii în mlaştină.

Se auzi un sgomot ascuns, la uşă. Parcă un râcâit de unghie. Apoi bătăi mici şi dese ca de vârf de unghie.

Şerban se apropie de uşă, apoi o deschise pe jumătate.

La lumina proectată din cameră, trupul Axeniei, în pijama roz, cu braţele ridicate sprijinindu-se de uşă îl privea surâzătoare, cu ochii în flăcări negre.

El o privi mut.

— Nu mă laşi să intru?

El tăcu o clipă. Apoi răspunse înnăbuşit.

— Nu.

— Dece?.. Ai citit biletul meu depe birou?

— Nu.

Urmă o scurtă tăcere.

— Ai pe cineva?

El nu răspunse.

Ea îşi lăsă braţele în jos.

— Noapte bună.

Se întoarse şi se pierdu în întuneric.

Nici a doua zi, nici a treia, n'o mai văzu. A patra zi află de la doamna Marian că Axenia plecase. Unde?

— Spunea că pleacă la Chişinău. Dar eu cred că a rămas tot în Bucureşti, cu rusul ei.

Peste o lună, Şerban primi de la ea o scrisoare. Ii scria din Chişinău.

„Dacă nu mă vei uita, nu se poate să nu ni se mai întâlnească drumurile. Plec din ţară. Nu ştiu pentru cât timp. S'ar putea pentru totdeauna.

Şerban Stoia a făcut totul ca s'o uite. Treceau luni în care dorul părea tămăduit. Veneau altele. Imagina ei din noaptea dureroasă îi răsărea vie, din ce în ce mai lămurită, în lumina şi în sensul ei. Era ursita lui bună care-i bătuse în uşă şi care pierise. O va mai întâlni cândva? O va mai întâlni în altă viaţă?

Au trecut patru ani.

Intr'o seară, la Operă, Şerban privi în cursul primului act spre lojele din dreapta lui. Se cutremură. O femee care semăna cu Axenia. Era într'o distinsă toaletă neagră. Semăna numai? Il privi şi ea fugar. Se afla între doi bărbaţi.

In antract se uită la ea din plin şi o recunoscu, înfiorat. Ea vorbea cu cei doi, râzând uneori. La un moment dat îl privi. O salută. Ea îi răspunse serioasă, apoi privi în altă parte şi continuă să vorbească cu cei care o însoţeau. Unul din ei era mai în vârstă, celalt tânăr şi blond. Amândoi în ţinută corectă de seară.

La sfârşitul spectacolului, ea îl privi din nou adânc, apoi se îmbrăcă şi ieşi din lojă.

Şerban Stoia porni buimăcit la garderobă. Reuşi să se îmbrace repede şi căută pe Axenia. Dispăruse. Alergă la ieşire. Căută. O văzu, în momentul când însoţită de cei doi intra într'o limuzină. Ea s'a oprit un moment, parcă într'adins, înainte de a intra. Se aruncă şi el într'o maşină şi spuse şoferului să urmărească pe cealaltă.

Limuzina Axeniei se opri la Grand-Hotel. Bărbatul cel tânăr se despărţi de ceilalţi doi. Peste puţin se cobori şi Şerban şi ceru o cameră. Cu vorbe stângace întrebă pe portar cine era însoţitorul Axeniei. Era un mare armator, se numea Pavlovschi, venea din Constanţa. Era din Egipt.

A doua zi la ora nouă, Şerban întrebă pe portar dacă domnul Pavlovschi era acasă. I se răspunse că plecase cu doamna la Constanţa.

Fără să zăbovească, îşi ceru un concediu şi plecă la Constanţa. Intrebă la două hoteluri mai bune de acolo dacă sosise un domn Pavlovschi. Nu sosise nimeni cu acest nume. Rătăci în oraş, în port. Zadarnic. A doua zi pleca un vapor spre Egipt.

In sumedenia de lume de la debarcader, o văzu. Era însoţită de bărbatul în vârstă şi sever dela Operă. Şerban o privi, cu răsufletul gâtuit. Ea veni la el.

— M'ai urmărit. Acum nu putem vorbi. Iţi voiu scrie. Dar să nu-mi răspunzi. Unde stai?

— Tot acolo.

Depe punte, la plecare, i-a făcut un semn cu mănuşa. Avea zâmbetul ei luminos de demult.

Şerban rămase pe cheiu până când vaporul pieri la orizont, în mare.

A trecut o iarnă aspră, întunecată, fără nici o veste de la Axenia.

Infloriau din nou grădinile şi se îndesau ramurile de la Şosea. O veste de primăvară — de departe, din Alexandria. Soare mult în inima lui Şerban.

„Vin în ţară o săptămână. Voiu fi în Bucureşti Joi seara, singură".

Joi seara o maşină sbura cu amândoi spre garsoniera din bulevardul Domniţei.

— Dece 'mi săruţi aşa de mult ochii, Axenio?

— Fiindcă n'o să-i mai văd.

— Tu vei rămâne cu mine totdeauna.

— Nu, Şerban, trebuie să plec mâne seară. Vine şi el. M'ar omorî dac'ar bănui numai. Ce drag copil eşti tu!

— Axenia, trebue să rămâi. Eu nu pot trăi fără tine.

— E o nebunie, Şerban, ce-mi ceri tu. Stau cu toată familia pe care o întreţine el. Suntem ruinaţi. Mă crezi că te iubesc mult, mult şi numai pe tine? Ştii de când?... De-atunci.

— Eu nu te am decât pe tine pe lume. Sunt singur. Rămâi.

In îmbrăţişările lor lungi şi sfâşietoare, ochii ei se scăldau în lacrimi şi buzele surâdeau.

A doua zi după amiază au răsunat în casa din bulevardul Domniţei două focuri de revolver în singurătate. Chiriaşii şi gazda lipseau.

Cei care au intrat în cameră, au găsit braţul drept al Axeniei în jurul pieptului însângerat al lui Şerban Stoia.

M. D. IOANID

Poşta Redacţiei

Manuscrisele citate mai jos prin iniţialele autorilor, neîndeplinind condiţiunile, nu se pot publica în „Adevărul Literar".

Bucureşti:

S. P.; L. I.; L. K.; I. M.; M. O.; S. N.; L. D.; P. M. B.; D. V.; N. A.; P. T. V.; A. D. T.; M. S. T.; N. I.; E. P.; Suzi; P. F.; G. N. M.; S. M.; L. I.; R. S. P.; I. S.; Al. P.; I. M. T.; Gh. C.; O. Al.; I. S.;

Iaşi: V. S.

Piatra Neamţ: Hoinaru.

Constanţa: Rolly.

Lugoj: A. Gh.

Orăştie: C. M.; V. Gh. S.

Câmpina: T. C.

Romanaţi: D. P. Sch.

Soroca: G. K. K.

Cluj: C. A. Z.

Ruşii lui Asan: G. B. Vlaşca.

Petroşani: A. F.

Buzău: M. N. S.

Sighet: F. A.

Arad: B. C.; Ch. C.

Ploeşti: N. G. A.; N. N.

Murfatlar A. L.

Brăila: D. N. P.

Drăgăneşti Gh. Gh.

Rosiori de Vede: A. R.

Piteşti: E. S.

Tulcea: I. B.

Corabia: 13.

Fălticeni: M. C. M.

Următoarele manuscrise, de-asemeni nepublicabile, n'au indicaţii asupra adresei. I. B.; T. Ch.; P. K.; O. H. D.; V. P. K.

Elin Pelin

Paznicul

Persoanele: Proiciu—paznicul satului, flăcău de 20 ani. Caterina—fată frumoasă, şireată şi veselă. Penca, Elenca şi Iglica — tovarăşele ei, vesele, nebunatece şi fete frumoase, fiecare în parte îndrăgostite de Proiciu. Poeană. Drum îngust de piatră — în sus de ea, şerpueşte printre gardurile de piatră ale viilor. Ici colo după ziduri se înalţă nuci cu coroană lată pe care tremură frunzele îngălbenite. Prin pârleazul surpat al gardului de peste drum, fugind cu voci vesele şi speriate, sar una după alta: Penca, Elenca şi Iglica. Se opresc pe poeană şi cu emoţie se uită înapoi. Toate cu coşuleţe pe mână.

PENCA. — Nu fugiţi atâta, fă!... O, Doamne, cum am obosit !

ELENCA. — *(Către Iglica)*. L-ai văzut, fă, Iglico, ori numai ne-ai speriat ? Vedeţi cum suflu ! O să-mi sară inima !

IGLICA. — Păi tu nu fugi atâta !... Cine te goneşte ?

PENCA. — Adevărat fă, Iglico, l-ai văzut ?... Cum ne-a speriat.

IGLICA. — L-am văzut, fă, n'am dece să mint ! Doamne cum sunteţi! L-am văzut în cireş, cum ne pândeşte. Se târăşte prin frunziş ca şarpele. Al dracului Proiciu. *(Toate în grup râd în hohote)*.

PENCA. — *(Bate din palme)*. Dar Caterina?...

ELENCA. — Ea a rămas. Dacă îndrăzneşte, lasă-l să vie!

IGLICA. — Ba, tare i-e frică! *(Le şopteşte ceva. Toate râd)*.

PENCA. — Ştiu, ştiu dece a rămas. N'are pentruce să-i fie frică!...

ELENCA. — Ţie nu ţi-e frică ? O, cât e de liberă ! Eu nu îndrăznesc să rămân cu el, chiar de-ar fi să mă iu... Nu poate să mi se astâmpere inima. Tu l-ai văzut, fă Penco?

PENCA. — Cum eram să-l văd, fă? Când a ţipat Iglica, eu am luat-o rasna prin vie ca nebuna. Cât de dulce era strugurele! Nu ştiu de unde a eşit şi Proiciu ăsta ?

IGLICA. — Era să dăm de dracu...

ELENCA. — Dac'ar fi pus mâna pe noi!... (Se gândeşte).

PENCA. — Spune drept, fă Iglico, l-ai văzut?

IGLICA. — Pentru Dumnezeu! L-am văzut, fă!

ELENCA. — Ţi s'a părut... Cine ştie ce-ai văzut, poate vreun trunchi de copac!

IGLICA. — Ce fel de trunchi, fă! Ei asta-i!... Dacă nu l-aş cunoaşte pe Proiciu!... L-am văzut, cum se pitea după gard, şi se târa încet, ca pisica după vrăbii. Puşca i-a strălucit în mâni ca spinarea unui balaur.

PENCA. — Apuca-te-ar frigurile, Proiciule! Eram să culegem.

ELENCA. — Să fi stat, fă, ce era să ne facă ?...

IGLICA. — Ce era să ne facă?.. Nu ştii ce ursuz e Proiciu. O să (Le şopteşte ceva).

PENCA. — *(Lovind-o uşor peste gură)*. O, ce fel eşti! O să? (*(Şi-ascunde faţa cu mâinile)*.

ELENCA. — O să — o să, o să se înnece... *(Râd)*.

PENCA. — Ştiţi ce, hai să ne supărăm pe el!...

IGLICA. — Cum ai să te superi, fă?

ELENCA. — Auzi, Iglico. supără-te tu şi nu te mai uita la el, nici nu-i mai vorbi!... Să-l întărâtăm să crape de necaz !...

PENCA. — Când îţi zâmbeşte, încruntă-te şi strâmbă-i din gură... Aşa... cum te tae capul!...

IGLICA. — Eu nu pot să mă supăr, fă... Cum s'o uita la mine, o să încep să râd... Supărăte tu, Elenco, tu ai inimă mai tare...

ELENCA. — Uuuuu!... Eu n'aşi putea s'o fac. Ce inimă să am! Ce fel eşti, Iglica! Penca mai bine poate să facă... Ea poate să nu-i vorbească o viaţă întreagă.

PENCA. — Pot? O zi nu pot ţine. Cum mi-o spune „Penca, uită-te la mine" o să mă uit fără să vreau.

IGLICA. — Ei, ce fel sunteţi!

ELENCA. — Cineva din voi îl iubeşte! Cunosc eu!

PENCA. — Iglica dacă-l iubeşte, lasă-l iubească!... Câtuşi de puţin n'o gelozesc.

IGLICA. — *(Către Penca)*. Păi ştiu eu, că tu-l iubeşti.

ELENCA. — *Cu tristeţe şi gelozie)*. Voi amândouă îl iubiţi.

PENCA. — Şi te superi pentru asta?

ELENCA. — Păi... dacă spuneţi, par'că...

IGLICA. — Tu dacă te superi — e că.. tu-l iubeşti. Tu ai deschis vorba...

ELENCA. — *(roşindu-se)*. Uuuu, ce fel sunteţi!... N'am să vi-l iau, nu vă fie teamă. *(Se întoarce supărată)*.

PENCA. — Dar, Caterina, fă? Unde a rămas?

IGLICA. — *(Arătând cu mâna)*. Nu o vezi? Uite-o între viţe! Uite-te cum se piteşte şi culege în voe.

PENCA. — *(Strigă)*. Fă Cate, lasă-ne şi nouă!

CATERINA. — *(răspunzând)*. Uf, fricoaselor! Cui e foame să-şi culeagă.

ELENCA. — *(trăgându-le)*. Hai şi noi să intrăn!... Hai să intrăm !

IGLICA. — *(râzând batjocoritoare)*. De!

PENCA. — Să intrăm, Iglica, hai să intrăm! Suntem trei — cu Caterina patru: de ce să ne fie frică de el?

IGLICA. — Dar dacă ne ia la goană?

PENCA şi ELENCA. — O să-l prindem şi o să-l legăm.

PENCA. — O să-i desfacem brâul şi-o să-l legăm de nuc.

ELENCA. — Să-i vie minte...

IGLICA. — Fă, cu focul nu vă jucaţi!...

PENCA. — O să-i turnăm apă... Hai să intrăm, fă!... *(Se sue pe pârleaz şi cântă urmată de celelalte)*.

Lângă Cate, lângă suflet
Vezi să nu te'nneci!

(Deodată toate speriate ţipă şi fug speriate pe drum. După ele aleargă Caterina. Intr'o mână ţine basmaua, într'alta ţine coşuleţul. Tocmai când să sară pe drum, Proiciu întinde mâna prin pârleaz şi-o prinde de cosiţe).

CATERINA. — Proiciule, fii bun, dă-mi drumul!

PROICIU. — *Batjocoritor)*. Mi-ai căzut în mână? Stai!... *(Tovarăşele Caterinei, care stau la oarecare depărtare, iau câte o piatră şi ochesc ameninţător spre Proiciu)*.

PENCA. — Proiciule, uscaţi-s'ar mâna, dă drumul fetei!...

CATERINA. — Proiciule, fi-i bun dă-mi drumul!

ELENCA. — Proiciule, vedea-te-aşi în groapă — dă drumul fetei!

CATERINA. — Proiciule, fii bun, dă-mi drumul!

PROICIU. — Voi blestemaţi, ea binecuvântează... Cate, te'ntreb ceva!

IGLICA. — Proiciule, luate-ar naiba — dă drumul fetei!

CATERINA. — Proiciule, te iert, lasă-mă!

PROICIU. — Ce cauţi în vie streină?

CATERINA. — Dacă am intrat, n'am mâncat-o!... Proiciule, lasă-mă!... E.!... tu nu'nţelegi de glumă, mi-ai smuls cosiţele... Of, aoleo!.., Proiciule, nu ţi-e milă? *(Prefăcându-se că plânge)*.

TOVARAŞELE EI. — *(Inaintează puţin şi ochesc ameninţător)*. Las-o, mă Proiciule!...

PROICIU. — N'am s'o las... s'o învăţ eu cum se culeg viile streine.

PENCA. — Tu dece te ţii după fete străine ?...

PROICIU. — Pentrucă sunt flăcău.

IGLICA. — Nu ţi-e ruşine!

PENCA. — Frumos, frumos, nu ţi-e păcat!

ELENCA. — Ei, dar atâta...

IGLICA. — Nu-ţi stă bine Proiciule, o să vezi...

CATERINA. — Proiciule, de ce mă ţii?

PROICIU. — Spune, dacă mă iubeşti, îţi dau drumul.

PENCA. — Uuu, ce fel eşti şi tu, Proiciule! *(Ii arată cu degetul şi se întoarce supărată)*.

PROICIU. — Nu mi-e frică.

ELENCA.— *(La fel ca Penca)*.

PROICIU. — Nici de tine nu mi-e frică.

PENCA. — Stai tu, Proiciule, stai tu! *(Se întoarce cu spatele din nou)*.

PROICIU. — De tine de loc.

TOATE. — *(către Caterina)*. Plângi, fă, plângi să-ţi dea drumul!

CATERINA. — Nu-mi vine să plâng, fă...

PENCA. — Atunci lasă să te ţie!

ELENCA. — *(către celelalte)*. Hai să plecăm şi să-i lăsăm.

PROICIU. — Duceţi-vă! *(Către Caterina)*. Spune, mă iubeşti?

IGLICA. — Spune, fă, „nu"! Cine o să te iubească pe tine, mă?...

ELENCA. — *(geloasă)*. Să fiu în locul tău, Cate, ce nu i-aşi fi făcut. *(Cu voce tremurătoare)*. Da, tocmai el, el să facă aşa...

PROICIU: Cate, spune, mă iubeşti sau nu?... Orice-ai spune, îţi dau drumul, numai spune-mi.

CATERINA. — *(răsfăţată se trage înapoi)*. Lasă-mă, măi! Ei! Ce fel eşti şi tu! *(şi-şi acoperă faţa cu mânile)*.

PENCA. — De-aşi fi eu în locul tău, Cate, ce ocară i-aşi trage... pe *(glasul îi tremură)*... pe... pe... ea... Stai, tu Proiciule... O să mă supăr pe tine!...

PROICIU. — Dece? Nu-ţi fac nimic.

PENCA. — Lasă fata !

PROICIU. — Cate, răspunde. *(Aproape de ureche şi cu patimă)*. Mă iubeşti ?

PENCA. — *(înaintând spre Proiciu)*. Proiciule!... Cate, spune „nu", spune „nu"... Dacă nuţi dă drumul, o să stăm aici până diseară, şi n'are să-ţi poată face nimic.

PROICIU. — *(cu patimă şi rugător)*. Mă iubeşti, Cate ?

ELENCA. — *(Cu gelozie)*. Caterino, spune „nu", surioară, spune „nu" încăpăţânatului ăsta! *(Lăcrămând)*.

PROICIU. — *(cu emoţie)*. Mă iubeşti, Cate?

IGLICA. — *(Geloasă)*. Nu, nu!... Ea nu te iubeşte. Spune „nu", Caterino, spune „nu"! *(Glasu-i tremură)*.

PROICIU. — *(Cu emoţie şi încet, se apropie de ea şi o prinde de mijloc)*. Cate, Caterino, spune mă iubeşti?

CATERINA. — *(Dezarmată, ruşinată şi turburată)*. Te iubesc! *(Tovarăşele ei scapă pietrele din mâini)*.

Din bulgăreşte de
ICA MITA.

Mauriciu Jokia

Aş fi putut fi...

Intr'o zi mă pomenii cu un om sburlit. Nespălat, nepieptănat, cu hainele în desordine şi neperiate. Felul lui de purtare mă făcu imediat să înţeleg că descoperise toate adevărurile ascunse în vin.

— Nu mă mai recunoaşteţi, nu-i aşa?

— Adevărat... adevărat.... n'am avut onoarea...

— Haideţi! priviţi-mă puţin!

— Ah! ba da... mi-aduc aminte... Nu te-am recunoscut din cauza părului ăsta lung.

— Nu l-am tuns decât ieri totuşi. (Doamne, ce lungime putea să aibă alaltăeri?).

— Te cunosc... te cunosc... Eşti domnul... domnul... Wilhelm, nu-i aşa?

— Da, aşa e... Alexandru.

— Chiar aşa... Alexandru Gall.

— Nu, Alexandru Schirting.

— Ah! acu-mi dau seama... din Debreţin!

— Nu, din Miskolocz.

— De data asta mi-amintesc. Am fost colegi de şcoală.

— Nu chiar, dar locuiam în casa care-a fost zidită pe locul unde se afla odinioară casa bătrânilor dv. V'aduceţi aminte?

— Doamne, e un veac de atunci. Din vremea aceia nu-mi mai amintesc decât scârba ce aveam pentru terciul de mămăligă.

Cu toate astea nu puteam mânca altceva, pe atunci neavând încă dinţi...

— Eu îmi amintesc. Nu v'am învăţat eu să vă daţi în leagăn?

— Aşa de bine m'ai învăţat, că nici astăzi nu ştiu cum se dă huţa.

— Şi vedeţi, puţin a trebuit ca eu să fiu dvs. şi dvs. să fiţi eu.

— Nu ştiu care dintre noi ar fi pierdut la schimb.

— Vă rog: nu faceţi glume. Nu sunt decât un biet conţopist; îmi dă dinainte hârtia scrisă şi eu o transcriu pe alta.

— Eu şi mai rău: trebuie să scriu diferite chestii, fără să am o hârtie scrisă dinainte...

— Da, dar munca mea mi-atrage câteodată ocări.

— Ce să mai zic eu, că sunt urmărit cu procese şi ameninţat în fiecare clipă?

— Da, dar numele dvs. e cunoscut de multă lume.

— Şi numele banditului Sobri Joska e celebru.

— Eh! dar dvs. aveţi bani mai mulţi decât mine.

— Dacă doreşti, hai să ne schimbăm datoriile fără a le cunoaşte.

— Drace! Dar capul dvs. are mai multă valoare ca al meu.

— Dar nu, ia priveşte; sunt chel, pe când d-ta nu.

— Da, dar ce-aveţi în cap, asta contează.

— Ah! nu, bunăoară! Mi-am scos până acum opt dinţi; anul trecut trei deodată, ca dar de Crăciun: unul găunos şi doi buni.

— Lăsaţi glumele, vorbesc serios... Dvs. trebuia să fiţi eu şi eu trebuia să fiu dvs.

— Cum se face că soarta ne-a schimbat biletele de locuinţă!

— Oh! domnule, e o poveste tare hazlie. Când vă voiu spune-o îmi veţi da dreptate. Aveam o mamă...

— Serios?

— Da, cum nu? Aveam una... o mamă, care pe vremea ei era o fată foarte drăguţă. Dar peatunci, eu n'o cunoşteam încă.

— De mirare!

— Deci, e mult de-atunci, foarte mult, tatăl dvs. ceru pe mama în căsătorie, sau pentru a fi mai lămurit, pe-aceia care nu-mi era încă mamă, pentru că era fată mare.

— Nu pricep prea bine cum stă cazul. Sunt numai nişte simple vorbe?...

— Să am iertare, sunt absolut sigur. Dacă ar fi avut puţină judecată, ar fi consimţit. Dar era o făptură foarte uşuratică, biata. Mult rău mi-a făcut cu uşurinţa ei.

— Nu e sigur.

— Vorbiţi cum vă convine, domnule. Şi cum vă spuneam, tatăl dvs. deveni primar comunal. E-adevărat că, atunci când o ceru pe mama nu era nici consilier; dar aceasta nu schimbă cu nimic chestia. Al doilea care pretinse mâna mamei, era un inginer, care acuma are un fecior în serviciul căilor ferate la Debreţin. Leafă: 2000 de fiorini. Altul este factotum la curtea prinţului de Coburg.... Al treilea este căpitan de marină...

— Fireşte, d-ta ai fi fost astăzi tustrei.

—Da... dar mama nu l-a luat pe inginer. A treia cerere în căsătorie fu din partea unui preot protestant din Matiasfeld.

Mama nu-l vru. Aşa că luă de soţie o altă femeie; dar n'a avut de la ea niciun băiat, doar o fată.

— Ei bine, iată ce-ar fi fost bun pentru d-ta. Să fii o fată.

— Nu... In al patrulea loc, mama fu cerută de boerul Cserependy Pergo Boldizsar. Cunoaşteţi pe boerul Cserependy Pergo Boldizsar, nu-i aşa?

— Nu, dar cunosc pe boerul Rakospalotay Hutivay Sandor.

— Drace!... In orice caz, să ştiţi că nu e om mai vrednic decât boerul Cserependy Pergo Boldizsar.

— Nu e abonat la mine.

— Să vă spun eu: posedă 5000 de fălci de pământ lângă Tisa şi n'are pentru această mare avere decât un fecior.

— Cum, numai el munceşte tot pământu-ăsta?

— Nu glumiţi! Vedeţi dvs., tânărul se plimbă cu trăsura cu patru cai. Când îl întâlnesc, îmi vine în gând că eu aş fi în caleaşcă, aş da cu biciuşca în cei patru cai suri şi-aş porunci vizitiului... Eu aş fi salutat pe la hanuri şi-aş fi privit de frumoasele contese din ferestre... Ah! mama mi-a făcut mult rău. Gândiţi-vă: erau deja logodiţi, invitaţiunile se trimiseseră... actul dotal făcut... ar mai fi trebuit un fir de păr ca să fiu moştenitorul seniorului Cserependy Pergo Boldizsar. Dar în ziua nunţii, cu un ceas înainte de cununie, mama fuge cu un maestru muzicant german şi se mărită cu el.

— Şi-apoi?

— Şi-apoi?... Poţi avea o nenorocire mai mare? Dacă-l lua de bărbat pe boier, aş fi astăzi moştenitorul unei moşii; or, nu sunt decât al unei viori şi câteva caete de muzică.

— Este în adevăr original să nu fii mulţumit de tatăl tău.

— Da, domnule, când aş fi putut să-mi aleg unul după voia inimii! Stimez pe tata: a fost un om vrednic; dar nu-şi putea găsi o altă nevastă decât pe mama? E ceva grozav, când te gândeşti că un fiu, adevăratul interesat, n'are drept de vot când e vorba să-şi aleagă pe tată-său.

— Adevărat. Baronul de Rotschild ar avea deodată, o aşa mare sumedenie de feciori, că nu le-ar mai ştie numărul.

— Da... Dar dacă cel puţin, mama s'ar fi măritat cu acela din pretendenţi al cărui fecior ar fi fost cel mai fericit!... Atunci soarta mi-ar fi vrut cu adevărat binele, aş fi fost candidatul norocului. O greşală a mamei mă lipsi de bunurile mele şi nu devenii decât ceiace sunt.

— Atunci, nu eşti mulţumit nici chiar de persoana d-tale?

— Cum aş putea să fiu? De trei ori pe săptămână mănânc cartofi. Aş vrea să văd ce-aţi face dacă aţi fi în locul meu.

— Mai întâiu, m'aş spăla.

— Lăsaţi-mă să vă spun: M'am neglijat cu totul, căci n'am un membru de care să fiu mulţumit. Mi-e scârbă de mâni, căci nu sunt dibace; de cap la fel, căci nu pot învăţa nimic; până şi părul, căci nu stă când îl perii. Ştiu bine că n'am chip frumos şi de-aceia nu mă spăl. N'aş da pe persoana mea aşa cum se vede, nici o para roşie... Şi orice aş face, sunt frământat de-un gând. Sunt gelos pe toată lumea; pe hainele frumoase ale celor bogaţi, pe geniul savanţilor, gloria poeţilor, statura frumoasă a tinerilor, pe braţele vânjoase ale lucrătorilor, pe norocul prostesc al negustorilor... gelos pe fericirea oamenilor însuraţi ; viitorul copiilor evreilor; gelos pe toată lumea care ştie, face sau posedă ceva, căci eu nu sunt nimic, nu sunt în stare de nimic şi n'am nimic. Totuşi ar trebui să mă îngrijesc de persoana mea.

Adesea, obosit de-a fi serios prea mult, mă întreb pentru ce

Urmare in pag. VII-a

Lumea-Capitala

Un răspuns

Domnule Director,

Aţi binevoit să publicaţi, în numărul din 14 Oct. a. c. al „Adeverului Literar" articolul intitulat „Studentele", care, se pare a fost greşit înţeles de unii cititori. In adevăr, într'un ziar, d-na Olga Deleanu, comentează — sub titlul „Adevăratele intelectuale" — suszisul articol aducându-mi unele învinuiri, presărate cu inutile ironii, asupra cărora insist şi, deaceia, viu a vă ruga să-mi acordaţi iarăşi un colţişor al revistei.

In articolul său, d-na Deleanu începe prin a mă învinui că am pornit dela „o idee ciudată", aceia că ar exista trei categorii de studente. (Fraza aceasta e încadrată între semne de întrebare şi mirare). Totuşi, eu cred că *„ţi trece oricui prin cap"* să clasifice materialul pe care vrea să-l studieze, fără a avea însă pretenţia stabilirii unor reale linii de demarcaţie şi fără a contesta posibilitatea subdiviziunilor. Materialul uman, animal, vegetal, mineral se poate studia şi deci clasa. E o lege elementară : gruparea elementelor, al căror număr de nuanţe asemănătoare e superior celui de contrast. Regret că nu sînt eu autoarea acestei teorii, — cum văd că a crezut d-na Deleanu!

Dar trec peste ironiile celelalte, puse mai mult din dragul artei, în articolul d-sale. Revin la problema care, pe mine, mă interesează sincer.

Ceeace mi s'a părut cu adevărat ciudat e că acuzatoarea mea, între altele, susţine un punct pe care şi eu l-am relevat, deşi d-sa crede că mă combate. D-sa e revoltată că eu aş nega înrudirea sufletească a intelectualei de azi, — în speţă Arina Valovan, pe care i-am furat-o d-lui Gib Mihăescu, pentru a ne servi drept obiect de analiză,— cu femeia vremurilor trecute, „căci sufletul ei e acelaş ca şi al bunicii". Eu nu am contestat această înrudire sufletească. Dacă n'aşi vedea femeia de azi (vorbesc de o fiinţă superioară, nu de femeiuştele din grămadă) cu acelaş suflet delicat, ca şi pe aceia din trecut, nu aş mai fi protestat când autorul „Zilelor şi nopţilor unui student întârziat" o înfăţişează pe Arina ca pe o „Băetană", care se dă simultan bărbatului iubit cu adevărat şi brutei, care a violat-o. Tocmai această lipsă de suflet m'a făcut să protestez, în primul meu articol, greşit interpretat de d-na Deleanu. Ca şi d-sa, şi eu repet: „Faptul că femeia de azi lucrează la cot cu bărbatul, i-a dat un fel de bruscheţe greşit interpretată". Numai că eu am adăugat: femeia de azi are sulet, dar e conştientă că-l are, şi aceasta înseamnă mult!...

Acuzatoarea mea se întreabă şi mă întreabă: Oare o femee, „oricât de intelectuală ar fi ea", nu va proceda ca şi Arina Valovan? Mă miră mult această întrebare şi nu mi-o pot explica, decât prin aceia că d-na n'a citit romanul mai sus pomenit, altel n'ar mai pune o astel de întrebare. Căci hotărât, răspunsul nostru al celor care ne cunoaştem şi ne putem analiza sufletul este: Nu! Nu vorbesc — după cum vrea să insinueze d-na Deleanu, despre anumite convenţii sociale. Nu prin aceasta se distinge o femee superioară, o intelectuală. Ea se deosebeşte de semenele-i din trecut, prin aceia că are o personalitate, că e conştientă şi energică. D-na Deleanu susţinea că intelectul femeii de azi s'ar fi transformat, dar sufletul ei nu! Rog să mă ierte, dar e ştiut că funcţiunile fiziologice ca şi cele psihice nu sunt independente unele de altele. Transformarea uneia înrăureşte şi pe celelalte.

E greşită acuzaţia că eu aş vedea femeia de azi mai puţin sensibilă, — o văd doar conştientă de această sensibilitate a ei. Inteligenţa-i desvoltată face azi echilibrul acestei sensibilităţi. Sentimentalismul ei prea prea viu nu va muri, va fi numai refulat, stăpânit de intelect, — aşa cum fac, desigur, şi mulţi bărbaţi, dacă nu toţi. Femeia de azi, — poate şi cea de mâine — va suferi din cauza iubirii. Numai că suferinţa-i va fi mai discretă, mai inteligentă, iar mândria o va împiedica să facă prea multă paradă, din sentimentele acestea, atât de delicate. Şi, oricâtă ironie ar pune d-na Deleanu în faptul că eu asigur, pe toate cele iubitoare de lectură şi studii, de a găsi acolo uitare şi plăceri destul de profunde, sper că sunt destule alte femei care mă înţeleg, din proprie experienţă... Energia sentimentelor, a pornirilor instinctului şi sufletului se poate canaliza, poate fi întrebuinţată în altă direcţie, uşurând astfel conştiinţa, de frământarea lor. (Şi, nici aceasta nu-i teoria mea proprie, Doamnă! Ea s'a născut puţin mai înainte de mine!).

Dar pentrucă trebue să termin, repet că, ceeace m'a îndemnat să scriu primul meu articol — „Studentele" — care a supărat atât pe d-na Deleanu, a fost faptul că un romancier de talentul şi puterea de înţelegere pe care o posedă d. Gib Mihăescu, crede că o femee de elită, — cum ne apare Arina Valovan, — poate fi lipsită de mândrie şi de demnitate firească. In loc să-şi ascundă suferinţele fizice şi sufleteşti în faţa unui bărbat, care nu pare prea sensibil, ea se umileşte inutil.

O femee superioară, o intelectuală fină, cu o personalitate bine conturată nu va cere sprijinul bărbatului — în asemenea situaţii — decât când el vine spontan, pornit dintr'un sentiment profund. Căci marele defect al femeii din trecut era tocmai lipsa ei de mândrie, de energie, laşitatea în faţa luptei vieţii care o făcea să-şi amestece sentimentele ideale cu interesele cele mai meschine, potrivindu-şi bătăile inimii după cum putea prin intensitatea lor, să-şi asigure viitorul!...

Femeia de azi, curagioasă în faţa vieţii, care ştie să se cunoască şi să cunoască lumea va şti să-şi ascundă suferinţa; egală bărbatului, ea îi va oferi spontan — suflet şi corp — fără nici un scop material. Iar decepţiile inerente oricărei legături sentimentale, vor fi mai uşor suportate de intelectuala, care are şi creer nu numai suflet. Dar eu nu numesc aceasta — cum face d-na Deleanu — o „emancipare sufletească", ci doar echilibrare sufletească, care nu-i poate fi decât folositoare şi femeii şi bărbatului de azi!...

Aceasta îmi este părerea „sinceră şi obiectivă" (cu toate că d-na Deleanu nu se încrede în sinceritatea mea); dar revista care a dat viaţă articolului „Studentele", nu-i o oarecare publicaţie feministă, ci o veche revistă cu spirit modern, care se interesează de toate manifestările vieţii.

Primiţi Domnule Director, stima mea.

LUCREŢIA DASCALESCU

APARE IN CURÂND:

„PULBERE"

roman de ROSAMO D LEHMAN — traducere de F. ADERCA

Un grup de adolescenţi cari trec, toţi prin proba de foc a dragostei şi ies toţi sdrobiţi din ea. O pulberă fină şi diamantină de lacrimi, de regrete, de suferinţă' iată tot ce mai rămâne pe fondul sufletelor unde înainte a stăpânit dragostea.

EDITURA ALCALAY

Cronica feminină

Despre coafură şi distincţie

In Bucureşti se spune că avem foarte multe femei frumoase. Ceeace e cert însă, e că numărul femeilor distinse , ca aspect, e mult mai redus. O romancă sacrifică aproape totdeauna distincţia „frumuseţii". Dealtfel, noi nici n'avem o părere bine definită despre această noţiune. I-am vorbit unei prietene ale mele — nu proastă — şi mi-a răspuns agasată: „Prefer să-mi păstrez genul meu de femee de harem, *cum spui tu, decât să devin o englezoaică fadă, cu cap de cal şi cu picioare No. 42 — îmbrăcată într'un tailleur sport — cu guler înalt şi papillon". Nu, dragă Rodica, nu asta înţeleg eu prin „distincţie". E drept că, fără să vrem, acest epitet ne sugerează imaginea unui aspect foarte rigid. De asemenea în limbagiul curent, ne-am obişnuit să spunem că e distinsă despre o femee care a trecut de vârsta la care se mai poate spune că e frumoasă, sau care n'a fost niciodată — şi de care suntem obligaţi să spunem ceva măgulitor. Nu sunt în măsură să precizez de ce. Poate pentrucă avem prea puţine generaţii în urmă şi din ţările din care l-am importat a venit însoţit de fotografii de bătrâne castelane ruginite între tapetele decolorate ale castelelor lor. N'a venit expresia de „femee distinsă" însoţită de portretele aristocraţiei franceze — minunate femei tinere pline de graţie şi cochetărie — din paginile marilor jurnale de modă.*

Fiecare înţelege frumuseţea în genul lui. Noi, se vede că avem o concepţie foarte primitivă despre frumuseţe. Cu cât avem mai mulţi cârlionţi pe frunte, culori mai vii, mătăsuri mai lucioase, tinichele mai multe la mâni şi la gât, cu atât ni se pare că suntem mai frumoase. Ne adresăm deadreptul sensualităţii celei mai inferioare — care se limitează la simplul act al posesiunii.

Adevărata frumuseţe — într'o concepţie civilizată — nu poate însă fi decât frumuseţea culorilor neutre, voit neutre, care sugerează doar — după cum adevărata dragoste nu-i dragostea ce se mărgineşte la posesiunea fizică — ci sentimentul înconjurat de discreţie ce lasă abea să fie bănuit.

Sunt sigură că tot n'ai înţeles nimic, dragă Rodica. Va trebui să vorbesc clar, concret, despre cârlionţii tăi. Dacă tu eşti sigură că îţi stă mai bine cu acroche-coeur-uri şi cu plete (ca Greta Garbo) decât cu părul dat spre spate, şi strâns la ceafă într'un rulou şi cu tâmplele goale, să-ţi explic totuşi că ai fi mai „frumoasă" aşa cum zic eu şi că n'ai să semeni cu englezoaica de care te-ai speriat.

In primul rând, Rodico, urmăreşte linia modei. Pălăriuţele pa care le purtăm acum,

cer neapărat un păr cât mai aranjat. Au fiecare personalitatea ei şi trebue să le îngădui să şi-o scoată în evidenţă. Au o notă de tinereţe, ceva de desinvoltură, care nu merge cu pletele de fetiţă romanţioasă pe care le porţi tu. Pletele vor merge la primăvară, când vei fi în grădină la tine acasă, într'o rochiţă de organdi spumos, între flori şi crengi înflorite.

Noi n'avem încă pudoarea străzii. Strada, cu casele ei, cu maşinile ei, are alt ritm decât camera cu sofale şi veilleuze.

Pe stradă trebue să fim în plină armonie cu un automobil timp 1935. Nimic din atitudinea noastră să nu transpire lascivitatea interiorului pe care l-am părăsit.

Câteva cuvinte despre coafură.

Sunt, e adevărat, câteva femei care au tot interesul să-şi ascundă fruntea. Dar, sunt multe care au impresia asta fără să le fie îndreptăţită de nimic. O faţă desgolită, întrucâtva despuiată de podoaba părului, reiese mai bine în evidenţă, cu toate impurităţile ei, decât una îngropată aproape într'un rebel păr, inelat, prea abundent. Dar liniile noastre aşa neregulate cum sunt, studiate puţin şi corectate, pot să ne imprime un aspect de covârşitoare personalitate, care să ne diferenţieze net de toate celelalte femei. Şi asta nu se poate câştiga decât studiindu-ne faţa fără buclele care da, uneori atenuiază. După aceea, prin tot ansamblul decorativ pe care ni-l însuşim, vom şti să atenuăm ceeace nu ne e favorabil şi să accentuăm ceeace ne place. Dar nu ascunzându-ne în plete şi cârlionţi.

Sunt mai frumoase ondulele de apă — deşi ţin mai puţin — au o naturaleţă nonşalantă pe care cele de fier nu o au. Deşi cu tâmplele goale, putem să ne aducem colţuri, în dreptul ochilor, dacă vrem să le accentuăm nota de reverie orientală. E foarte frumoasă şi pură, pieptănătura cu cărare la mijloc. Dar e necesară o faţă cu aspect tineresc, pentrucă îmbătrâneşte — şi linii foarte fine, oarecum eterate, altfel e inutilă. Cea mai accesibilă — şi susceptibilă de diverse interpretări, e cărarea într'o parte. Pentruca tâmplele să rămână goale, părul, deşi cu cărare, trebue pieptănat spre spate — şi ondulat în felul acesta.

Câteva cuvinte şi despre blondele-brune (sau brunele-blonde). Incă un argument pentru afirmaţia mea: ne place ceeace frapează. Cred că în nici o capitală din lume, nu sunt atâtea femei oxigenate.

E drept, transformarea asta, nu numai dintr'o culoare de păr într'alta — ci într'o femee nouă, e relativ uşoară şi nici prea costisitoare. Dar, riscul e altul şi e enorm.

Un păr oxigenat, indiferent că uită asta, transformă burgheza modestă de până atunci, într'o feme de vitrină. O femee brună sau blondă natural, *poate să uite într'o zi, în grabă, să-şi aranjeze exact ondulele, sau să-şi complecteze cu oja unghia despuiată. O femee oxigenată — nu. Ca să-i stea bine oxigenată, o femee trebue să fie opusul noţiunii de vulgar. Trebue să fie — cum rostit-a cândva Minulescu — numai „flori, dantele şi cristale". Blondul, mai ales platinul, e ceva pentru reflectoare şi pentru sală plină de spectatori. Tot exteriorul, toate mişcările trebue să-i fie impecabile. Altfel, cade în ridicolul mahalagioacei care a venit la o premieră cu rochia de mireasă.*

La noi în Bucureşti, peste tot, nu sunt decât parodii. Avem copii proaste după toate celebrităţile ecranului. Dece nu înţelegem să rămânem brune când n'avem câteva milioane venit pe an? Dece nu înţelegem să rămânem brune când n'avem nici posibilitatea ca să plătim coafeur-ul expert ca să ne decoloreze părul egal?

Iar dacă suntem totuşi blonde, să nu uităm să-l dăm cu brillantină cât mai des. (Are Dortheimer o brillantină foarte frumoasă, pentru părul oxigenat).

Ceva cât se poate de urât — şi obişnuit — (se vede că e specialitatea coafeurilor de periferie) e părul ondulat într'o masă compactă din vârful capului până la umăr cu ondule regulate şi fiecare prinsă cu câte o lungă clamă de tinichea lucioasă. E tot ce se poate mai indecent. Ce fel de logică are o asemenea coafură? E ca şi când pictezi un tablou şi lipeşti în fiecare culoare de pe el pensula cu care ai dat-o ultima dată. Sau ca şi când laşi o rochie cu însăilăturile, după ce a fost executată. Sunt, doar, ace invizibile şi atâtea produse pentru apretare. Dealtfel, o coafură sobră şi o îngrijire bună a ei, poate s'o lipsească de toate aceste urâte accesorii.

A. O.

P. S. — O femee cu nas prea mare, nu-i nevoe să-şi lase plete pentruca să-i pară mai mic. De multe ori, bine cultivat, chiar acest nas mare poate să-i dea o notă de aristocraţie.

Aş putea fi...

Continuare din pag. VI-a

muncesc. N'ar fi mai bine să mă neglijez, să las să mi se rupă ghetele, să nu mă desbrac niciodată şi să nu mănânc decât cotoarele de vază aruncată în piaţă?... Pentru ce m'aş stima, când n'am niciun motiv ca s'o fac?

Incepui să pricep că în această scenă, era mai puţin loc pentru râs, decât pentru plâns.

— Dar, îi zisei, de ce vii la mine? Nu pot să cred că mă iei drept un copil substituit şi că-mi pretinzi acum să-ţi cedez locul meu, în locul celui al d-tale.

— Nu, dar neavând pe nimeni în această mare Budapestă, cu care să pot sta de vorbă, vă întreb: dacă printr'un capriciu al soartei, aţi fi în locul meu, ce-aţi face?

— Vino peste o săptămână şi-ţi voiu spune.

Scrisei unuia dintre prietenii mei, intendentul contelui K... dacă nu putea să dea un serviciu unui tânăr inteligent. După o săptămână, tipul acesta nostim ar fi putut avea un loc. Dar nu-l mai văzui timp de doi ani; auzii spunându-se că murise. Ziua trecută veni din nou, când nici nu mă aşteptam. Oh! minune! Era ferchezuit cu îngrijire şi avea mănuşi noui.

— He! he! dragul meu, ce frumos arăţi!

— Cred şi eu, îmi răspunse el cu un aer degajat; m'am logodit!... şi chiar cu o fetiţă încântătoare, fiica lui Kasznar... şi-apoi, unde mai pui, că mă iubeşte!...

N'aş putea descrie tonul cu care spuse: „Şi-apoi mă iubeşte!"

— Atunci ţi-ai mai schimba locul cu acela al moştenitorului boerului Cserependy Pergo Boldizsar?

— Nu! Nici cu acela al împăratului Chinei!

Traducere de:
G. KIVARAN-RAZVAN

MAURICIU JOKAI, cel mai celebru şi reprezentativ dintre scriitorii maghiar (1825-1904).

Dr. H. Martin: Naufragiaţii Dragostei, (studiu psiho-sexual)

Spre deosebire de obicinuitele lucrări asupra problemelor sexuale, în care se studiază mai ales aspectul anatomic, fiziologic şi higienic, cartea de faţă insistă asupra punctului de vedere psihologic.

Se aprofundează toate capitolele educaţiei, în vederea realizării celei mai armonioase formule a relaţiilor între sexe. Amorul, departe de a fi socotit ca o manifestare ce trebue tăinuită, e arătat ca o sursă fundamentală de viaţă.

Cel mai bun mijloc de a evita un pericol este de a-l cunoaşte. De-aceia, în fruntea lucrării sunt înscrise ca motto următoarele cuvinte ale lui Goethe: *„Nimeni nu are curajul să spuie fiinţelor caste lucruri de care inimile caste nu se pot lipsi".*

Pornind dela acest principiu, autorul tratează cu o leală franchetă problemele vitale ale instinctului, anomaliilor şi insuficienţelor sexuale, atrage atenţia asupra erorilor curente şi preconizează mijloacele de îndreptare.

In afară de expunerea părerilor celor mai de seamă sexuologi, autorul foloseşte într'o mare măsură rezultatele obţinute în practica sa îndelungată de psihoterapie.

Lucrarea atrage pe orice cititor şi îndeosebi pe marea massă a „naufragiaţilor dragostei", cărora li se oferă astfel „colacul de salvare", pentru a reveni în rândurile omenirii normale.

Justiţie, jurişti, justiţiabili...

Cer ertare cetitorilor mei — lăsaţi-mă să cred că am — pentru lipsa acestei cronici în ultimele două săptămâni. N'am fost nici în concediu, nici plecat din ţară, nici supărat. Am fost în Tribunal. Şi dacă totuşi n'am avut nimic de scris — acum abia îmi dau seama — e că am fost în Tribunal, adâncit în preocupări judiciare, dincolo de linia albă pe care se întâlnesc oamenii — ori unde s'ar afla — interesând alţi oameni şi constituind material literar. Eu nu tăgăduesc — ar fi ridicol şi fals — că omul nu interesează ori când, dar în lumea judecăţilor omul devine un intimat, un reclamant, un opozant, un apelant sau recurent, un inculpat, un acuzat, un prevenit sau o parte civilă, iar durerea lui, necazul lui omenesc, devine obiectul dosarului No....

Privind ca simplu spectator, cum se transformă un om, în intimat şi un fapt divers, în acţiune şi cum evoluează gradat intimatul în apelant şi acţiunea în apel sau recurs — nu pierzi din vedere nici omul nici faptul şi dacă ştii să povesteşti, desigur că ori ce caz merită să fie povestit.

Dacă însă, omul ţi-a încredinţat necazul lui şi ai plecat ca mandatar al lui, în drumul întortochiat al procedurii, cu întâmpinări, interogatorii, concluzii scrise şi căi de atac, ori cât dar de povestitor vei avea, scutură-l de tot ce-i farmecul particular al cazului, simplifică-l în lumina principiilor de Drept şi oferă-ţi povestirea asta rece şi înpestriţată de vorbe ciudate, numai judecătorilor tăi, pentrucă numai ei te înţeleg şi numai pe ei îi poate interesa.

Iată pe unde am umblat două săptămâni şi pentru ce v'am lipsit de reportajul literar, asupra lumii de jurişti şi justiţiabili din Palatul Justiţiei.

Vă rog să recunoaşteţi că spovedania mea tăinueşte şi o mică dramă, pentrucă atunci am ce povesti, sunt observator — simplu observator — şi când eşti prea des, nu e bine.

Considerându-ne lămuriţi, să reîncepem...

Consiliul de disciplină al Baroului de Ilfov, al primului barou al ţării, a început şi e gata să desăvârşească o energică acţiune de verificare a nesfârşitei liste a avocaţilor.

Era şi timpul. Imi reamintesc figurile înspăimântate a trei colegi din baroul de Constantinopol, veniţi astă-vară să ne viziteze:

— Şi câţi membri are baroul d-voastră?

— 5400.

— Vă rog?

— 5400, dintre care, 3000 definitivi şi 2400 stagiari.

— ?!

— E drept că suntem mulţi, — îi liniştea cu bonomie decanul Iorgu Petrovici.

— 5400?

— Ştiu, — a răspuns decanul, — baroul de Marsilia, având un singur stagiar, a mai cerut 2-3 baroului Senei, în cursul anului trecut. Ştiu că e greu, dar ori ce aşi şti, nu suntem mai puţini.

Acţiunea de verificare a listei se efectuiază pe calea apelului la barou şi a vizitelor la domiciliu.

In executarea unei delegaţiuni de acest fel, d. consilier Costică Duca Vasilescu, s'a prezentat la adresa indicată de o colegă membră a baroului şi a ezitat să intre, pentrucă era obligat să treacă pe sub o firmă indicând „Fabrică de renovat şi de modernizat mobila".

Şi totuşi a intrat. A fost bine primit.

O doamnă tânără i-a arătat o serie întreagă de mobile vechi modernizate şi l-a ispitit cu precizarea unor preţuri extrem de convenabile.

— Totuş aş vrea...

— Ori ce fel de mobilă.

— Nu asta. Aş fi vrut să văd biuroul de avocat al d-nei X., care locueşte aici.

— Eu sunt.

— Imi permiteţi: sunt consilierul Duca Vasilescu. Baroul m'a delegat să vă vizitez biuroul.

— Biuroul?

— Da. Biroul dv. de avocat.

— Asta e foarte greu... pencă... n'am biurou. Locuesc şi lucrez aici, cu nişte rude, dar nu fac avocatură. Avocatura... aţi înţeles? Nu, nu fac avocatură.

Şi acuma, înţelegem şi noi, cum lista celor 5400, mai scade cu unul.

G. COSTACHESCU

MIZANTROPUL

Un mare om de stat

Când patria este în cumpănă, nu trebue să disperăm. Genii pândesc în umbră, protectoare, gata de a se aşeza în fruntea naţiei şi de-a o scoate la liman. Saltă dar şi te bucură, Românie, căci undeva, într'un sat din jud. Ilfov (Frunzăneşti) aşteaptă ziua cea mare a regenerării un bărbat cu nume obscur deocamdată, dar menit să ajungă mâine Mustafa Kemal al tău.

El se cheamă Colonel Al. Vasilescu-Lascar şi este căpetenia Ligei Sacre Naţionale „care va guverna mâine Patria". In aşteptarea marei misiuni, viitorul nostru Fuehrer *luptă cu arma mai subtilă a versului. Ne luăm îngăduinţa de a reproduce câteva din arzătoarele compuneri ale d-lui Colonel, fiind siguri că cititorii vor rămâne adânc impresionaţi. Versurile în care* Ducele *nostru atacă revizionismul sunt pline de un legitim orgoliu:*

Ce vor acuma toţi duşmanii?
Tot revizuiri, de frontiere,
De ne tot omoară, cu-a lor
fiere?!
Nu ştiu că'n noi trăiesc
Romanii?

Dinasticismul Fuehrerului, este desăvârşit. De aceea trebue să primim cu îngăduinţă sfaturile pe care d. Colonel le dă celui mai înalt factor al statului:

Necredul fii Majestate...
Curtezanii sclipitori,
Şi cei ce port cordoane late...
Sînt: nefaste lipitori...

Cavalerii străluciţi
ca şi cei cu haine negre
pentru dânşii stau de veghe...
Ei sînt dracii, — învârtiţi.

Explicabilă este şi simpatia pe care o nutreşte d. Colonel pentru colegii săi dela conducerea statelor:

Vivat Duce Musolini,
Mai celebru ca Orsini,
Caporalul din război,
Este unul din eroi!

In schimb ironia faţă de actualii oameni politici e ucigătoare:

Iulius Maniu şi... Iulius Maniul...
Un neam întreg îl aclamau! —
La Bucureşti — se ştie —
straniu,
I se făcea onoruri şi-l urmau!...

Ura! Strigau şi cei o sută...
Şi l'au părăsit, ca pe o... slută!

Printre bărbaţii primejdioşi patriei este socotit şi prietenul nostru M. Sevastos:

Sevastos
. . . . .
are os
preţios.
La ciafă
o ciapă.
Drept obraz
are haz.
Drept minte
te minte.
Are stil,
şi... fitil
bolşevic,
că-i limbric.

Date fiind aceste grave desvăluiri, colaborarea mai departe la Ad. Literar devine dificilă şi rugăm cu toţii pe d. Colonel să ne ia în „aparatul care va guverna mâine Patria".

ARISTARC

Pagina Cronicilor

Cinematograful

Cauzele crizei

Săptămâna aceasta iarăşi foamete cinematografică. Cu excepţia lui „Tong" care este un film onorabil, încolo toate celelalte nu merită nici măcar osteneala unei critici distructive. Şi asta ţine de o bună bucată de vreme. Anul trecut am avut câteva bucăţi de mâna întâi: „Dineu la ora opt", „Trei şi una" apoi în ordinea genului Grand Guignol: „Măşti de ceară". Anul acesta aproape nimic. „Cele patru fete ale Doamnei March" e singurul film mai original. Restul este făcut numai din repetiţii mai mult sau mai puţin reuşite de şabloane vechi. Poate niciodată atât cât anul acesta comediile muzicale germane şi revistele romanţate americane n'au fost atât de dese. Am mai spus: este ridicol să polemizezi cu genurile; important e dacă, înlăuntrul cutărui gen, bucata în chestiune este bună sau proastă. De aceea ne-am silit, întotdeauna să recunoaştem talentul şi calitatea artistică chiar atunci când e vorba de o comedie muzicală sau de o superrevistă. Totuşi trebue să recunoaştem că aceste două genuri sunt sărace în posibilităţi estetice. Iată de ce nu avem o simpatie excesivă pentru ele, deşi nu contestăm că, din când în când şi foarte rar, ele pot conţine încercări interesante artisticeşte.

In tot cazul, este în toată această lungă penurie de filme bune un fenomen destul de întristător la care fără îndoială contribue în bună parte şi alţi factori decât sărăcia de inspiraţie a producătorilor.

Un factor care sigur intervine şi el este nepriceperea negustorilor cinematografişti. Dar împotriva lor nu e nimic de făcut cel puţin în mod direct. Căci indirect ar putea fi obligaţi — nu să aibă gust — dar să se consulte şi să asculte sfaturile acelor care au.

Un alt factor încă mai greu de combătut este prostul gust al publicului.

In fond cei doi factori se reduc la unul singur. Căci dacă reuşim să educăm esteticeşte pe spectator implicit obligăm şi pe negustor, acesta fiind nevoit să se plece în faţa gusturilor clientelei.

Aci e deci punctul nevralgic: mizeria artistică în care se găseşte domnul spectator; pe el trebue să-l combatem ajutându-l să se îndrepte? Dar cum?

Presa

Desigur foarte greu. Căci mijlocul de a-l ruşina de propria sa lipsă de gust şi de a-l face să aspire către plăceri mai de bună calitate mijlocul aproape unic pentru a face artă, este scrisul, presa, ziarul, revista, cartea. Decât Românul nu prea citeşte dincolo de jurnalul cotidian, jurnalele cotidiene nu au şi nu vor să aibă coloane consacrate cinematografului. Fără îndoială publicaţiile referitoare la reclame sub toate formele (chiar subt forma de lungi articole), nu lipsesc. Dar asta nu are nici o legătură cu ce spuneam: Citit-aţi vreodată un singur rând într'un ziar unde să se spună că filmul cutare e prost? Şi Dumnezeu ştie cât de dese asemenea ocazii sunt. Dar nu; în toate ziarele nu-i vorba de critica cinematografică.

In străinătate sunt foarte multe gazete unde se scrie imparţial despre producţia ecranului. La noi, nu.

Domnul spectator

Şi atunci iată ce aş propune S'ar putea redacta un fel de buletin conţinând o analiză descriptivă şi critică a celor 6-7 filme de premieră ale săptămânii. Buletinul ar apărea la începutul săptămânii, astfel ca să rămână valabil pentru toată durata cât filmul de care se vorbeşte rulează în centrul Capitalei. M'am gândit personal la o asemenea întreprindere. Dacă aş avea bani aşi finanţa-o singur şi sunt convins că ar fi şi o bună afacere comercială. Un spectacol de film-premieră costă o sută de lei (biletul e de 50, şi de obiceiu cetăţeanul se duce însoţit de consoartă). Or, înţelegeţi că atunci când trebue să scoţi din buzunar 100 lei dai bucuros alţi cinci lei pentru a te informa în mod cert asupra filmului la care să te duci fără riscul de a te plictisi şi păcăli. Afară de asta, criticul este şi un fel de profesor de frumuseţe; el nu numai că o semnalează, dar o explică şi ajută pe elev s'o recunoască şi elevul e totdeauna încântat atunci când îl faci să priceapă un lucru bun pe care altfel nici nu l-ar fi bănuit. Asta înseamnă în fond adevărata cultură şi operă culturală: să combaţi prostul gust al publicului deschizându-i pofta şi dându-i mijloacele de a putea gusta, înţelege şi recunoaşte ceeace este un bun cultural de de o calitate superioară.

Nu avem cinematograf românesc, nici bun, nici rău. Cu multe sacrificii, am putea avea unul prost. Dar ce e mai grav e că nu avem nici măcar un public cinematografic bun. Şi asta pentru cultura românească e încă şi mai regretabil. Iar atunci când vrei să faci ceva pentru ameliorarea acestor triste lucruri, te izbeşti de cele mai stupide obstacole: lipsa de bani pe deoparte, iar pe de alta o totală neînţelegere a adevăratelor interese de cultură ale ţării, obtuzitate combinată cu cele mai patriotard optimiste concepţii despre propăşirea culturală a neamului.

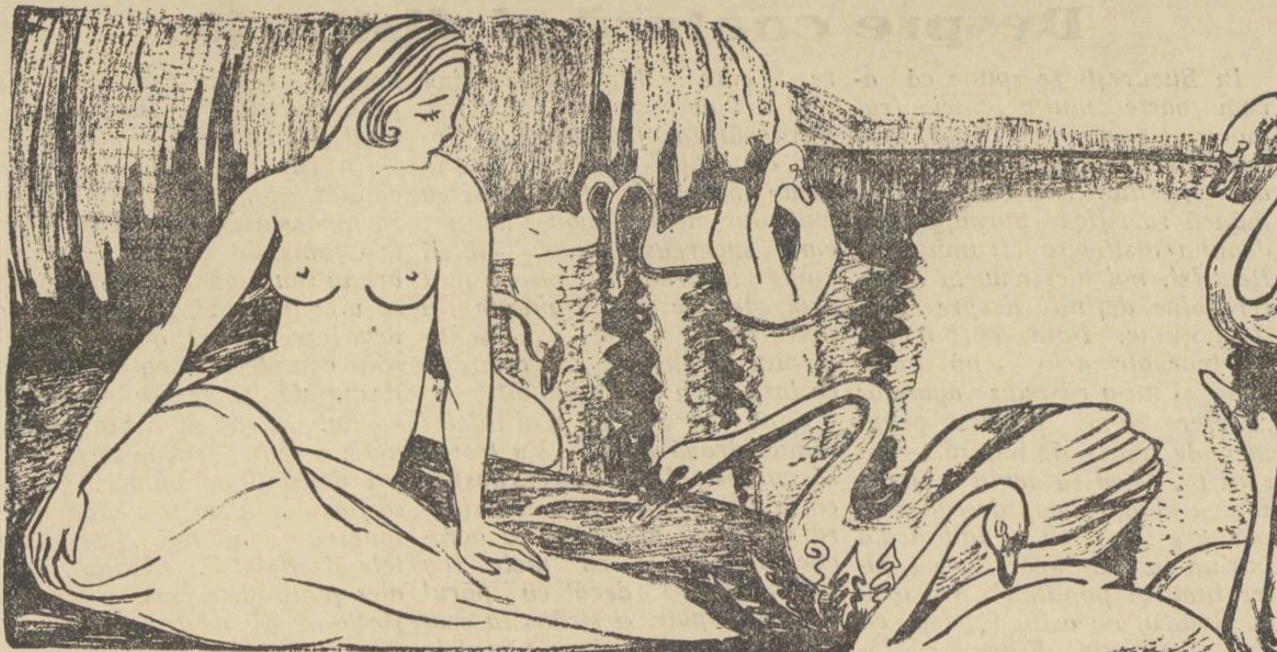
D. I. SUCHIANU

A APĂRUT
Steaua Robilor
ROMAN
de
Henriette Ivonne Stahl
EDITURA ADEVERUL LEI 60.—

A APĂRUT
Intr'un cămin de domnişoare
de
ANIŞOARA ODEANU
Editura Adeverul Lei 60.—

A apărut:
Ediţia III-a JAR
ultimul roman al marelui nostru scriitor
Liviu Rebreanu
Editura Adeverul **Lei 80**

a apărut
Numy
roman de Margareta Moldovan
Editura Adeverul Lei 40

O amintire

Paul Zarifopol

In seara aceia de 1 Februarie, când Paul Zarifopol a conferenţiat (a treia oară în viaţa lui) la Fundaţia Carol, era un ger năpraznic. Parcă văd şi acum aula archiplină, neastâmpăr, curiozitate, şoapte, nelinişte. Vorbea Zarifopol!... Câţi îl mai auziseră oare?

După conferinţa domnului profesor Gerota, urma Zarifopol. Privirile tuturora erau îndreptate către stânga, spre scările pe unde apăruse şi dispăruse primul conferenţiar şi pe care trebuia să apară Zarifopol. După oarecare întârziere, împins parcă, Zarifopol coboară treptele şi, grăbit, ia loc pe estradă în faţa micului pupitru. Şi-a pus monoclul la ochi şi-a prins degetele mari dela mâni în croiala dela mâneci a vestei, a privit în tavan, în lături, neliniştit, până ce s'au stins luminile din sală, rămânând aprins numai becul umbrit depe pupitru, pe care Zarifopol îşi aranjă nervos câteva foi de hârtie.

Sala în complect întunerec. Dela conferenţiar se desluşea perfect de bine jocul mânilor, albul foilor de hârtie, care intrau direct sub lumina culcată a becului; restul corpului, — mai şters dar destul de distinct pe fondul de întunerec perfect.

Ne-a surprins, oarecum, pe toţi această punere în scenă, dar ne-a lămurit conferenţiarul declarând în primele începuturi ale conferinţei: „Imi pare evident că *chiar* în cazul spectacolului şi producerii pur artistice; întrunirea în masă în o sală puternic luminată constitue o situaţie dintre cele mai defavorabile".

Conferinţa a fost în întregime citită. „Am elocuţiunea dificilă — spunea vorbitorul—am nevoe de text scris pe care să-mi arunc ochii mult prea des".

Cuvintele rostite rar, cu articulaţie pronunţată a gurii, aveau un timbru tremurat şi plăcut. Asupra greutăţii de a vorbi, Zarifopol a mărturisit: „Mi s'a întâmplat să vorbesc în public, de când sunt şi până astăzi, în total poate de trei ori. Aceasta mi-a fost destul pentru a verifica ce bănuiam destul în prealabil, că sunt un vorbitor mizerabil".

Nici una însă din acuzaţiunile ce şi le adusese conferenţiarul nu s'a realizat. Afară de faptul că şi-a citit conferinţa, cuvintele măsurate glăsuite pe ton melodios şi nuanţat, captivau. Fraza scurtă, răspicat rostită şi ţesută într'o românească minunată, ţinea încordată atenţia ascultătorilor. Tăios pe alocurea, povestitor glumeţ mai tot timpul, tranşant în aprecieri, Zarifopol a dovedit că — deşi vorbea în faţa unui public numai a treia sau a patra oară în viaţă, — devenise totuşi un apreciat şi consacrat conferenţiar.

Ceiace însă, mi-a rămas întipărit în minte, este mişcarea, neastâmpărul, zbuciumul chiar, ce au dominat întreaga făptură puţin voinică a lui Zarifopol, pe tot timpul conferinţei. Capul acela uscat, chel, nobil, deschis, aristocrat, vorbea printr'o gură suptă 'n obraji, strălucind înţelesuri sau pătrunzându-te prin privirile ascuţite ale celor doi ochi mobili şi străfulgerători.

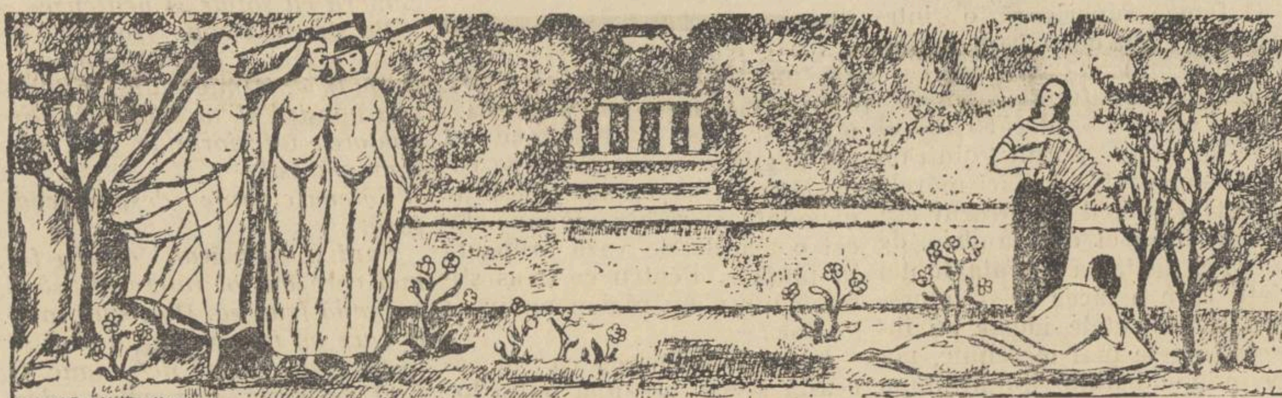
Nu vedea bine, din care cauză, purta nervos deseori, dacă nu continuu, la ochiu, un monoclu cu cadru de aur. O orbită adâncă şi osoasă, îl prindea pentru scurt timp, pentruca neastâmpărul muşchilor feţei să-l scape lăsându-l să cadă atârnat de şnurul prins de gât. Din nou mâna agitată se plimba de-alungul şnurului, căutându-l, pipăindu-l, până ce prindea cristalul lucios, pe care-l ducea la ochiu în aceiaşi mişcare grăbită. Şi astfel acest gest repetându-se tot timpul, îţi făcea impresia că Zarifopol se acompania în vorbire, melodiind o coardă de harpă, ca oratorii din antichitate. Când monoclul era în fine prins mai trainic, mânile devenite libere, dar tot sub impulsul neastâmpărului, ori întorceau sau îndreptau vreo filă din notele depe pupitru, sau îşi luau poziţia lor de atârnare la răscroiala mânecelor dela vestă. Şi în această poziţie, repaosul era relativ, deoarece cele patru degete de la mâni, rămase libere, se agitau contractându-se sau întinzându-se, iar coatele se depărtau de corp.

Că Zarifopol a stat oarecum locului şi nu s'a plimbat mişcându-se agitat dintr'un loc în altul tot timpul celor trei sferturi de oră cât a vorbit, a fost din cauza notelor depuse pe pupitru sub singura lumină fixă, note de care avea tot timpul nevoe şi de care nu se putea depărta.

Parcă-i aud ultimele cuvinte: „Acei ce strâmbă nasul, părându-li-se vulgară arta lui Caragiale, sunt descendenţi ai modelelor reale ale acestui artist"...

Monoclul i-a căzut din orbită. S'a făcut lumină. Acoperit de aplauze, iute, ca gonit din urmă, a dispărut pe scările din stânga, purtând în trupul lui firav o plămădeală sufletească curată, făurită din înţelepciune, din nobleţe şi din credinţă.

OPRESCU NAE

Cultura clasică în America

In America de Nord studiile clasice sunt din ce în ce în mai mare desvoltare, şi poate că nu peste prea multă vreme, încurajaţi de cultura individuală şi de dorinţa de a folosi progresului americanii vor da o şi mai mare desvoltare studiilor clasice.

In puţine ţări — poate că în nici una — se face pentru instrucţie ceia ce se face în Statele Unite.

Foarte mare, aproape uimitor, este numărul de universităţi, de colegii, de institute, de şcoli superioare.

Unele universităţi şi colegii sunt celebre în lumea întreagă.

Populaţia instituţiilor de cultură din Statele Unite întrece cu mult populaţia şcolară din universităţile europene, numărul studenţilor din California, New-York etc. se socoteşte cu zecile de mii pentru fiecare stat.

Pentru ce America desvoltă mereu cultura cetăţenilor săi?

Problema poate cea mai grea a democraţiilor moderne este formarea oamenilor superiori, şi tocmai pentru rezolvarea acestei probleme, statul american a simţit că are datoria să dea cetăţenilor săi un minimum de instrucţie obligatorie şi posibilitatea unui maximum.

O aristocraţie a culturii americane se face prin institutele de cultură, universităţi şi colegii, din toată ţara, iar învăţământul are tendinţa să se facă din ce în ce mai enciclopedic prin numărul catedrelor şi varietatea lor, mereu mărite.

Americanii — se ştie — au spiritul practic foarte desvoltat, şi în sensul practicităţii caută să facă educaţia masselor — însă, nu-i mai puţin adevărat că cultura pură şi în special cea clasică, a luat un mare avânt.

In America se făuresc individualităţi competente în orice ramură de activitate omenească, pentru că *în America nici o ştiinţă nu este socotită nefolositoare,* precum nici o meserie nu este socotită nedemnă sau urâtă.

America sporeşte mereu şcolile sale comerciale, căci americanii socotesc că a fi un bun comerciant este tot aşa de preţios ca şi a fi un bun profesor, şi cum un profesor bun trebuie să facă studii multe în afară de cadrul impus în programul pedagogic şi analitic, tot asemenea un bun negustor este bine să mai înveţe şi altceva ce iese din cadrul negustoriei sale, în afară de însuşirile speciale.

Dar să revenim.

In America limbile clasice se studiază şi în universităţi, şi în colegii şi în şcolile secundare.

Deşi în şcolile secundare nu se studiază prea multă latină, totuşi, după ultimele dări de samă, numărul studenţilor înscrişi la limba latină este mult mai mare decât al celor înscrişi la limbile moderne.

Cultura clasică în America se mai poate socoti şi după marele număr de profesori cu renume mondial, atât în specialitatea pură de greacă şi de latină, cât şi în arheologie, papirologie, numismatică, istoria civilizaţiei, etc.

Activitatea aceasta se oglindeşte într'o mulţime de reviste, cărora li se alătură alte publicaţii ale feluritelor universităţi.

Foarte mare este numărul Societăţilor Filologice, care ţin şedinţe dese şi se ocupă şi de chestiuni pedagogice, fără să neglijeze şi pe cele ştiinţifice.

Străinii care vizitează Statele-Unite nu au impresia că acolo ar domni o atmosferă clasică, ci mai mult jocuri şi sport. Totuşi, pretutindeni sunt secţiuni clasice, biblioteci la îndemâna tuturora în care nimic nu lipseşte, laboratorii, săli de muzee cu reconstrucţii în mic a vieţii antice, — astfel că, în America studiile clasice nu dispar, ba din contra se măresc, se desvoltă.

Când toată lumea ştie cât de practic este americanul, cât este de pozitivist şi de realist în viaţă, când se ştie că populaţia Americei este dedată aproape toată afacerilor, cum se face că la ei cultura clasică merge crescând? Care să fie cauza acestei tendinţe spre clasicism?

Cauza desvoltării culturii clasice în Statele Unite se găseşte tocmai în desvoltarea însăşi a naţiunii americane.

Statele Unite cresc, populaţia se măreşte repede, dar în acelaş timp americanii vor să-şi întărească baza, vor *o temelie solidă de cultură, din care să iasă oameni superiori de care statele democratice au atâta nevoie.*

Deaceia nevoia unei culturi clasice se simte în America şi dorinţa de a creia o aristocraţie intelectuală dă mare avânt acestei culturi.

Dr. P. ROBESCU

Acmeiştii ruşi

In iarna anului 1912—1913, scriitorul Gumilev a spus că simbolismul rus şi-a terminat misiunea şi acum cedează locul noului curent „acmeismul", pregătit de o pleiadă de scriitori între care mai de seamă erau Gumilev, Ana Ahmatova, Osip Mandelştam şi Serghie Gorodeţchi.

Acmeismul vine de la cuvântul grecesc „akmy" care reprezintă cel mai înalt grad de înflorire sau desvoltare a unui lucru. Acmeismul se numea şi adamism, socotindu-se o concepţie solidă şi clară a vieţii, care cere forţe egale şi o precisă cunoaştere a raporturilor dintre subiect şi obiect.

Scopul acmeiştilor era să arate pe om şi viaţa lui în adevărata lor lumină şi rost. Au dat cuvântului înţelesul său etimologic, au întrebuinţat limba vorbită în scriere, expresiile ei obişnuite. Teoria lor era ca arta să fie solid reprezintată prin fond nu prin formă, prin cuvinte goale, fluide. Au conceput-o sub *specie vitae,* văzând în ea un izvor al apariţilor mistice.

Acmeiştii au introdus modestia în opera lor, respingând elementul liric şi s'au mărginit la descrieri. Au preferat să tacă asupra problemelor morţii şi a haosului, chestiuni care au preocupat pe simbolişti. Lumea acmeiştilor era mărginită, dar în ea exprimau toate sbuciumările sufleteşti.

Niculae Gumilev vorbeşte despre moarte, nu ca despre o schimbare mistică sau o forţă care înăbuşe existenţa noastră, ci ca de un duşman pe care suntem nevoiţi să-l întâlnim, cu care nu trebuie să ne luptăm şi de care nu trebue să ne temem. Pentru Gumilev viaţa este datorie, muncă şi eroism. Ii displace viaţa modernă pentru lipsa ei de libertate şi independenţă. Il preocupă cele două manifestări ale existenţei: războiul şi călătoriile. Războiul este cea mai sublimă clipă de extensiune a fiinţei omeneşti. Moartea pe câmpul de luptă este moartea cea mai înălţătoare, pentrucă numai atunci sântem siguri că păşim cu fruntea senină spre stăpânul Cerului.

Prin călătorie se trezeşte în sufletul omenesc dorinţa de aventură, de entuziasm, dorul pentru o viaţă plină de acţiune, de mişcare, de nou şi întâmplări. Iubeşte pământul atotputernic, rău sau bun, dar în care curge şi cântă, repede şi zgomotos, sângele naturii. A vizitat Africa şi i-a dedicat numeroase pagini, fiind inspirat de tainele şi necunoscutul ei. Ii place lui, albul, să meargă printre Negri, să-i cunoască, să se amestece în viaţa lor. Totul e o revelaţie pentru el, pe care apoi cu măestrie o aşterne pe hârtie.

Sentimentul rasei e foarte desvoltat la Gumilev. Romanul „In mijlocul drumului vieţii" a fost considerat ca şi cum ar fi fost scris împotriva regimului comunist şi de aceia acmeistul Gumilev a fost prins şi împuşcat în anul 1921.

(Gumilev a scris „Perle", „Cer străin", „Vagabondul", „Cortul", „Stâlpul de foc".)

Criticul *Gorodeţchi,* care a spus că lupta care se dă între acmeism şi simbolism este lupta pentru această lume zgomotoasă, multicoloră, pentru forma şi greutatea planetei noastre pământul este teoreticianul mişcării acmeiste care a apărut ca un meteor, răspândind în toate părţile versuri pline de tinereţe fără griji, de avânt, înflăcărare şi veselie. A căutat să reconstitue în versuri mitologia slavă. „Primăvara" este poezia care va străluci deapururi când se va vorbi de această epocă a literaturii ruse.

Mare influenţă asupra acmeistului *Osip Madelştam* a avut simbolismul francez. Este autorul clasic al epocii, îndrăgostit de arhitectură, de statuile antice, de personagiile istoriei antice, ca Ulisse şi Priam. In lucrarea sa „Piatra" a ridicat creaţia, natura şi cuvântul la măreţia muzicii, pentru el muzica fiind quintesenţa spiritului omenesc. In versurile sale subiectele devin măreţe şi grele, încât nu sunt accesibile decât celor cu o cultură superioară.

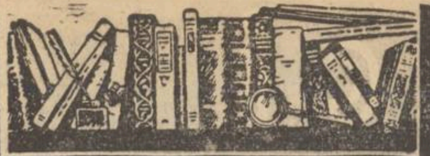
Citind versurile *Anei Ahmatova* îţi rămân întipărite pentru totdeauna. Ai impresia că-ţi amintesc de ceva trăit aevea, de ceva care ţi-a fost drag, intim. Volumul de versuri „Mătăniile" este dedicat dragostei. E povestea unei dragoste, redată în tablouri şi cuvinte pe care le întrebuinţează des. Dumnezeul ei este un Dumnezeu aspru şi sever, cu bisericile, ceremoniile şi preoţii săi, pe care-i iubeşte în chip simplu dar puternic. Se teme de iad, iar la rai nu se gândeşte, ştiind că nu este loc pentru păcatele ei acolo.

Ahmatova este femeie, simplă, pământească şi descoperi în ea elementele ţărăncii ruse. Este superstiţioasă, purtând mereu la dânsa un şnur de mătase albastră, al unui spânzurat. E iubită de toată lumea. Versurile ei sunt ştiute şi citate pretutindeni, versuri dedicate ţării sale care a fost sângerată de războiu şi revoluţie.

Ahmatova nu este numai poeta Petrogradului sau a satului Ţarscoe-Selo, sau a altei provincii ruse, cum sunt tovarăşii ei, ci este poeta Rusiei. Ea nu a suferit influenţa simboliştilor, ci s'a întors la tradiţa clasică. Lucrările ei sunt „Seara", „Turma albă", „Anno Domini 1921".

Cam în acelaş timp cu acmeismul a apărut în Rusia şi futurismul, primit într'o atmosferă de scandal, căci venea cu idei cu totul opuse epocii din preajma războiului.

ELENA EFTIMIU

Cărți și Reviste

Reviste românești

Ramuri
(No. 4—6, 1934)

In Craiova continuă să apară revista „Ramuri". Acest număr de vacanță se prezintă cu un material bogat, care nu desminte tradiția acestei reviste. Colaborează d-nii: D. Nanu, C. Gongopol, M. D. Ioanid, Al. Lascarov-Moldovanu, Val Mugur, etc.

Ocupându-se de **„Pictura religioasă românească"**, d. Al. Busuioceanu notează câteva lucruri demne de reținut:

„Cultura românească veche nu are în istoria ei de mai bine de șase secole un tezaur mai prețios și mai expresiv pentru virtuțile de creație ale poporului nostru, decât pictura religioasă... Pictura religioasă românească, moștenind marea tradiție a artei bizantine, într'o vreme când în vechile ei centre de creație această artă se apropia de încheerea ciclului ei activ, avea să fie pentru multă vreme un domeniu de creație nouă, cu resfrângeri importante asupra întregei arte răsăritene.

„Nu mai e nevoie să insist asupra opiniei mai de mult exprimate de un învățat ca profesorul J. Strzygowski, cu privire la influența probabilă a picturii mânăstirilor bucovinene din sec. al XVI-lea asupra artei dela Sf. Munte, — studiile în privința aceasta lipsesc încă, și ele ar fi de cea mai mare utilitate, — dar mai recent chiar, un învățat de seamă, eruditul bizantinolog rus N. P. Kondakow, afirma, sprijinindu-se pe cercetări personale, că influența aceleiași picturi moldovenești se poate recunoaște în originele marei școli de pictură moscovită din sec. al XV-lea.

„Cercetările asupra picturii românești vechi sînt de altfel abia la începuturile lor; și, adâncite, ele vor fi în stare să dovedească și mai mult valoarea acestei arte și puterea ei de influență asupra domeniului bizantin în genere".

Apoi d-sa face unele propuneri în legătură cu învățământul nostru din școlile de arte frumoase și această artă cu adevărat neglijată.

AL. CAR

Mărunte

Pentru tot ce privește redacția „Adevărului Literar": manuscrise, reviste, cărți, etc. — a se adresa d-lui M. Sevastos numai Joi, Vineri și Sâmbătă între 6—7.

— A apărut în a III-a Ediție mi nunata operă a lui Ștefan Zweig, întitulată Marie Antoinette, care a cunoscut după prima sa apariție un formidabil succes literar cât și de vânzare.

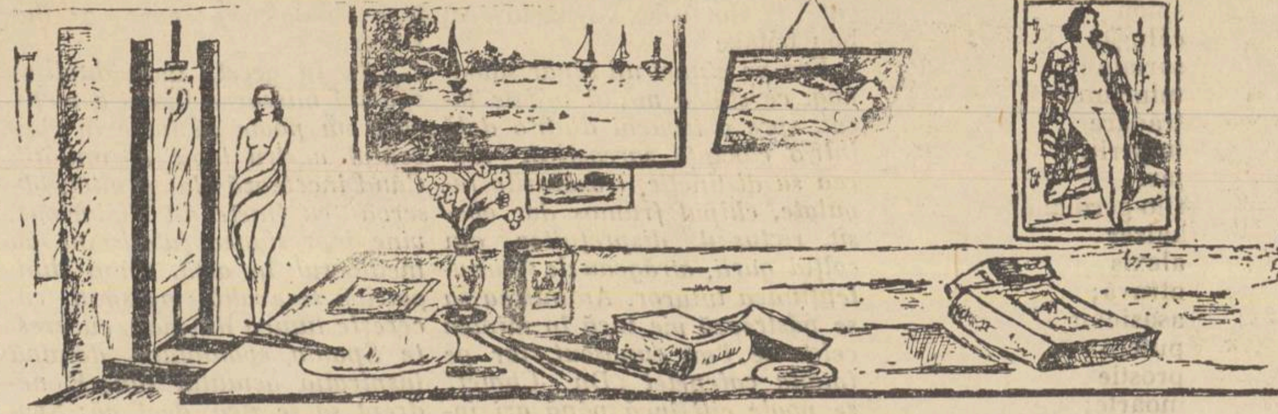
Prin cele două opere ale sale: Marie Antoinette" și „Fouché", Ștefan Zweig s'a incrustat definitiv în gustul predilect al publicului nostru cititor.

Gazeta Medicală

Un strigăt de alarmă: Hemoragiile rectului. Ele pot să fie semnalul cancerului; Copii cari își mănâncă unghiile; O boală a bătrâneții: Avariția; Hemoptiziile; Biciul, — instrument de educație pentru copii; Scarlatina din Capitală în continuă scădere, de dr. D. Râșcanu; Afecțiuni genitale: Vaginismul; Prevenirea constipației copiilor; Boli venerice: Șancrul; Sclavia femeii în China; Alimentele crude; Regimul alimentar în bolile nervoase; „Rușii nebuni din Aversa"; Consultațiuni medicale și grafologice.

Gh, Naum — Bărci

In căutarea dragostei absolute

Ce este dragostea decât căutarea unei senzații care dispare în acelaș moment în care a fost descoperită. Toate eforturile omului de a pune stăpânire pe o stare de fapt definitivă duc la un rezultat negativ întrucât posesiunea echivalează cu neantul. Cam asta ar fi ideea generală ce se desprinde din ultima carte a lui G. Ribemont-Dessaignes „Monsieur Jean ou l'amour absolu".

A te strădui să găsești o formulă a dragostei care să tindă spre absolut, denotă din partea autorului o fire ce se complace în căutarea problemelor ce nu se pot deslega. Și ca atare o carte scrisă în mod demonstrativ și care până la urmă nu reușește să demonstreze nimic ar părea la prima vedere lipsită de orice interes. Totuși lucrarea d-lui G. Ribemont-Dessaignes este meritorie și valoarea ei constă tocmai în sinceritatea pe care o arată autorul în neputința lui de a găsi o soluțiune, după ce și-a plimbat eroul printr'o serie nesfârșită de experiențe erotice pe care viața de toate zilele i le pune la îndemână cu o ușurință uluitoare. Trec zeci și sute de femei în brațele acestui Don Juan de o structură oarecum bizară, fără ca măcar odată să fi simțit, doar o clipă, o posesiune definitivă sau absolută.

Ce vrea în fond acest „Monsieur Jean" care ziua fuge după toate femeile care îi ies în cale, iar noaptea visează împreunări halucinante? Unele vrea să ajungă acest individ, când, după ce posedă toate femeile pe care le dorește, rămâne veșnic nemulțumit și nesatisfăcut? E clar că acest om caută ceva, la început încă nedefinit bine, dar care odată cu consumarea mai multor experiențe îmbracă o formă vizibilă: caută absolutul în dragoste. Și ți se pare straniu cazul acestui om care îți dă impresiunea că ocolește dinadins o senzație precisă și că nu ar avea decât un pas să facă spre a pune mâna pe un lucru concret, pas pe care totuși, fie că nu vrea, fie că nu poate, fie că ezită, nu-l face. Această impotență în fața dragostei este sguduitoare și citind cartea lui G. Ribemont-Dessaignes, te apucă subit o poftă drăcească de a veni în ajutorul eroului. Și aici stă tot meritul lucrării „Monsieur Jean", deoarece îți dai seama de intenția autorului de a arăta că în materie de dragoste definitivă nu este nimic de demonstrat, întrucât ea nu există, dar că nu-și poate stăpâni eroul și-l lasă să se dea cu capul de toți pereții înainte de a se convinge că nu e nimic de făcut. Această afinitate între autor și personagiu, această înțelegere tacită, dă întregului roman o atmosferă de sinceritate necăutată. „Monsieur Jean" este înainte de toate un afemeiat de cea mai pură calitate. Trăește numai în căutarea unui corp feminin, nu se simte bine decât în apropierea unei femei, și totuși nimic nu-l dezgustă mai mult decât o femee. Fire nenorocită? Nu, deoarece starea lui sufletească este mereu în plină activitate, mereu în căutarea unui adevăr. Dacă ar sta un moment și s'ar gândi, evident că — pus în fața realității — ar fi cuprins de o desnădejde profundă.

Dar acest om nu are timp să se gândească. A găsit o femee, se ține după ea, îi face curte, îi vorbește cu o vervă mereu înoită, dă dovadă de o fantezie sclipitoare, până ce îi cade. Atunci își dă seama că această femee a momentului nu a corespuns cerințelor sale, că nu i-a dat senzația mult căutată și o lasă fără cel mai mic scrupul, fără cel mai mic regret. Și peste drum găsește altă femee cu care o ia dela început, și așa mai departe. In căutarea dragostei absolute, „Monsieur Jean" nu mai are timp să se caute pe el însuși, și cuceritor prin excelență, caracterul lui ia la suprafață o serie de înfățișări conventionale care au darul de a-l arăta mereu nou, mereu schimbat. Peste toate acestea, tânărul Don Juan duce o existență din cele mai bizare: este căsătorit și are un copil. Cu toate că nu are nicio afinitate cu nevasta lui și o vede cam odată pe lună, totuși i se pare că este singura femee ce îi dă măcar în parte senzația absolutului. Pentru scurt timp însă, deoarece la un moment dat, cuprins parcă de remușcări și vrând să se reîntoarcă la soția lui, aceasta nu-l înțelege și divorțează. Pentru a câtea oară eroul a crezut că a găsit ceeace a căutat? De aci încolo toată atenția lui se îndreaptă spre o casă misterioasă din împrejurimile Parisului care l-a lăsat totdeauna visător și unde a aflat că un „înger" de femee își petrece o existență tot atât de misterioasă cași casa. O cunoaște și pentru prima dată în viața lui „Monsieur Jean" iubește cu adevărat și simte aproape de el cum pâlpâe flacăra dragostei absolute. Nu-i trebue decât un gest spre a o căpăta.

Gestul îl face, dar sub o altă formă, când află că sub aspectu-i îngeresc — tânăra fată ascunde un corp care se dădea de mult la ispitele diavolului; și, cuprins de gelozie, vrea să o strângă de gât. In acea clipă „Monsieur Jean" își dă seama de senzația posesiunii absolute care nu poate fi asimilată decât cu moartea. Își descleștează mâinile dela gât, petrece o noapte întreagă cu această femee și în zorii zilei pleacă tiptil... Peste câțiva pași dă de o altă femee, și viața lui Don Juan scârbit va continua cași înainte, fără să fi găsit în dragoste acel adevăr statornic pe care l-a căutat zadarnic.

Din păcate G. Ribemont-Dessaignes își situiază eroul în acel mediu de burghezie strâmtă pe care literatura franceză îl speculează fără milă dela apariția lui Salavin, celebrul personagiu al lui Duhamel. Toată acțiunea parcă este stânjenită de atmosfera aceea apăsătoare și greoaie a burghezimii franceze, unde până și dragostea îți dă impresia că este cântărită cu miligramul ca să ajungă până la adânci bătrâneți. Oricum romanul „Monsieur Jean" merită să fie citit, pentru calitățile sale psihologice redate într'o limbă din cele mai literare.

GH. NENIȘOR

Reviste streine

L'Europe Nouvelle
(3 Novembre, 1934)

Revista aceasta ține să prezinte publicului problemele cele mai diverse, născute din necesitățile evoluției politice, sociale și artistice de după războiu.

In acest număr se expun probleme franco-italiene, aceia a regiunei Sarre, etc.

D. Henri Gouhier scrie despre **„Formația gândirii grecești"**:

„Un enorm trecut apasă deasupra Greciei. Distingem mai întâiu străvechiul fond al credințelor, al practicelor magice, al riturilor de purificare, al ordaliilor, etc., iată dece — scrie Pierre Maxime Schuhl — atmosfera Greciei nu era totdeauna atât de limpede pe cât se credea: sub cerul cel mai pur, se simțea uneori planând puteri obscure; inspirația profundă a acestor credințe este, de fapt, un sentiment de turburare și de groază, voința de a liniști prezența unor lucruri de temut.

„Această obscură teroare și această mitologie armonioasă apăreau mai mult sau mai puțin confundate; ele corespund, după epoci, la sentimente mai mult sau mai puțin profunde; ele dovedesc — și iată esențialul — prezența continuă a unui suflet religios helenic, care se exprimă în cultul popular și apare destul de puternic pentru a inspira misticisme autentice. Când un spirit pozitiv se va desvolta, va întâlni acest suflet religios și istoria filosofiei grecești până la Platon, va fi aceia a raporturilor lor, dominate de lanțul marilor sinteze, destinate să restabilească echilibrul între cele două aspirațiuni. Gândirea greacă a fost deci o gândire divizată, și acest conflict fu principiul elanului său".

Din restul colaborării, citâm numele d-lor: Pierre Dominique, Gabriel Marcel, Claude Roger-Marx, F. Dominois, etc.

Echos d'Orient
(No. 175—1934)

Problemele spiritualiste își găsesc în această revistă un câmp vast de expunere. Revista apare în Franța, dar redacția ei își are sediul în Instanbul.

Scriind despre **„Incarnația în planul divin"** după S-tul Athanase, d. I. B. Berchem spune:

„In ochii lui Arius, Verbul era demiurgul cerut pentru creațiune; dar pentru Athanase el este Fiul etern, care ne arată filiațiunea divină. Arius vedea în Dumnezeu pe Creator, Athanase contemplă în el pe Tatăl. Punctul său de plecare este acela al unui contemplativ. Supranaturalul, în om, devine proba vieții transcendente a augustei Trinități. Verbul este Dumnezeu, pentru că el ne divinizează; Sfântul Spirit este Dumnezeu, pentru că prin el suntem divinizați.

„Scopul Incarnațiunei este dublu: să ne dea viața divină sau imortalitatea și să ne redea cunoașterea Tatălui. Această doctrină este desvoltată pe lung în **Oratio de Incarnatione**; iar despre ea se găsesc urme numeroase în toată opera athanasiană.

„Tot scopul lui Crist devenit om se traduce prin această expresiune: Verbul este spre a ne reda similitudinea imaginei. Această similitudine comportă transformarea noastră reală în copii sau fii ai lui Dumnezeu și aduce cu sine imortalitatea și cunoașterea divină sau supranaturală".

In restul numărului întâlnim numele d-lor: V. Grumel, M. Jugie, R. Janin, V. Laurent, etc.

SYR

Apar în curând:
INSEMNĂRILE UNUI BELFER
de *Joachim Botez*
Editura Fundațiilor Regale

Juliette Orășianu — Biserică

Cronica literară

Margareta Moldovan: Numy
Horia Ghiea: Tentative

Din atâtea cărți românești apărute în ultima vreme, alegem mai întâiu pe acelea care au mai multă nevoe de atențiunea criticului, ca unele ce sunt datorate unor începători.

Ceace impresionează în romanul *Numy, floare de cucută*, al d-rei Margareta Moldovan este realismul profund în cea mai mare parte a scrierii și cunoașterea pe care autoarea pare s'o aibă a vieții tragice dela periferiile orașelor, acolo unde aspirațiile umililor se amestecă cu decepțiile declasaților. De tot interesul este încercarea de zugrăvire a sufletului fetei sărace, pentru care mizeria are duhori mai grele și luxul ispite mai dureroase. Din studiul mediului, din unele considerații asupra eredității, din intențiunea de a urmări istoria unei familii în toate cotiturile unei existențe fără cârmă etică și fără temeinică așezare economică, se desprinde un spirit foarte asemănător cu acela al romanelor lui Zola. Dar simți totuș numaidecât că scrierea d-rei Margareta Moldovan nu pornește din intenția unei demonstrații sociologice și literare, ci numai din aceea a descărcării unei experiențe grele, nu fără un anume discernământ etic de nuanță feminină.

Dacă punctul de plecare îl formează indiscutabil observația, desfășurarea și soluția lui nu se pot atribui decât unui spirit de construcție pe care îl evidențiază schema acțiunii.

Numy, membră a unei familii numeroase, ai cărei autori au căzut în mizerie din cauza alcoolismului tatălui, își nutrește copilăria amară cu lecturi de romane și alte scrieri evocatoare ale unei lumi de bună stare și lux. Când, mai târziu, ajunge să câștige ca impiegată un oarecare salariu, abia suficient pentru o îmbrăcăminte modestă, prietenia cu o colegă aparținând unei familii înstărite îi pune înainte o viață pe care o crezuse de domeniul visului. Odăi mari, lustruri, parchete, fotolii joase și moi, alimente fine și haine simple dar elegante sunt lucruri ce îndurerează prin târzia lor revelație o ființă culcată sub țoale, hrănită cu cartofi prăjiți și îmbrăcată în haine necălduroase și rău croite. Numy e femee și instinctul ei, ajutat de o predispoziție înăscută pentru viața confortabilă, o va duce repede acolo unde e izvorul oricărei prosperități pentru o femee: contactul cu bărbatul. Dar fiindcă nu-și face nicio iluzie, acceptă fără multă gândire rolul de curtezană a unui tânăr de bani gata, care de altfel o iubește. Numy n'are însă înțelepciunea corespunzătoare frumuseții sale și, trebue s'o spunem, nici spiritul nutrit de oarecari lecturi și capabil de judecăți destul de inteligente. Ea schimbă pe Jim cu Max, care o prostituează spre a-i stoarce bani, pe Max cu alții, până ce ajunsă în mizerie este culeasă de Theo, filantropul romanului, care s'a coborât de bună voe printre cei umili spre a face binele. Din aerul de curățenie morală în care a fost adusă de Theo, Numy evadează din nou în brațele unui nou curtezan. Trecerea dela stadiul de metresă la acela de femee de stradă e făcută cu repeziciune. Rănită cu cuțitul de un derbedeu rău platnic al consumațiilor erotice, Numy își află scăparea din nou în casa iubitorului de oameni Theo. Acesta comite un act de o filantropie inimitabilă. O ia în căsătorie. Dar simțurile pervertite aruncă pe Numy în brațele unui subaltern al soțului. Surprinsă de Theo femeia înebunește, strigând ha ha ha, și e închisă în celula cu gratii a unui ospiciu.

Fără îndoială că autoarea a dat romanului un mers oarecum patetic dacă nu chiar melodramatic. A voit să sublimeze experiența într'o construcție, dar această construcție cerea poate un spațiu de desfășurare cu mult mai întins decât al celor **167 de pagini. Ca început nu-i** rău însă, iar cititorul preocupat mai puțin de problemele de artă va găsi în aceste pagini mult adevăr și o constantă încordare narativă. Sunt filme aci de un dramatism simplu, viguros, ca de pildă acesta, premergător înjunghierii prostituatei Numy zisă Mimy.

„Cu ochi pânditori urmărea Numy mișcările bărbatului ce se îmbrăca, tacticos. Terminând voi să iasă afară. Dintr'o săritură, ea fu la ușă.

— Intâi plătește!

— Ce? Pleacă, târfo, la o parte.

— Nu plec!

— N'am bani acu', ți-oi da altădată. Iți rămân dator!

— De ce ai venit la o târfă, dacă nu ai cu ce-o plăti?

— C'așa am vrut! Pleacă odată, hai, Nu fă pe nebuna!

— Numai peste corpul meu ai să treci. Câine, ptiu! Nu ți-e rușine să te bucuri la una ca mine!

— Văd eu, — ție-e dor de bătae!

— Crezi că eu nu știu să dau?

— Nu ți-ar merge bine!

— De ce, mă? Că-mi cer dreptul meu, d'aia să mă bați?"

Astfel de momente realiste, din care sunt înlăturate obscenitățile, spre a se caracteriza numai elementul psihologic și social, ne aduc aminte de scrisul d-rei Marga Nicolau, altă scriitoare inspirată de realitățile crunte ale vieții. Ar fi de observat că acest dialog, raportat la Numy, dovedește o degradare nu numai a simțurilor dar și a intelectului, care ar fi trebuit să rămână egal cu sine, spectator. „...Să te bucuri la una ca mine... De ce, mă..." sunt expresii firești pentru o prostituată ieșită din lumea de jos, dar discordante în gura unei ființe capabile, ca Numy, de oarecare speculație și expresie, ca una ce frecventase o lume mai aleasă, către care trecutul familiei ei o împingea. Dar la aceste obiecțiuni va răspunde autoarea însăși în lucrările ei viitoare, pe care acest debut o îndreptățește să le întreprindă.

Am regretat totdeauna, în romanul românesc, lipsa de firesc a numelor, prea silnic neaoșe sau pretențios exotice. E o chestiune ce nu atinge esența lucrurilor, dar care trebue pusă. Numy, Theo, Sim, Moș Lesner, Milly, Coana Gina, Seroff, Carelly, Julien, Tody, Lucaski, Jim, Max, Roger, Witel, duc acțiunea într'o țară abstractă și cu o pretenție de distincție ce stă în discordie cu mediul de mahala și burghezie ce formează obiectul cărții. Rog pe cititori să treacă peste aceste socoteli între critic și autor și să citească romanul d-rei Margareta Moldovan, născut din adevăr.

Poemele d-lui Horia Ghiea sunt directe și simple și asta le face simpatice într'o vreme de excentricitate estetică. Temeiul lor este meditația tratată într'o formă uneori discursivă, dar hotărât convingătoare:

Dumnezeule, omul modern, civilizatul ros,
L'écrivassier infâme, genial și păcătos,
Cum te poate el ruga în haine de gală
Invelind tragic pielea lui goală?

Dacă părul e lins, strivind revolte trecute
Și fața e rasă și limpede sub cute,
El se găsește ca o minciună și s'ar vrea gol,
In afară de timp, în afară de rol.

Dumnezeule, fă abstracție de frazele mele...

Doamne, dacă fac rime, e o durere mai mult
Ca să nu mă uit, să nu mă mai ascult.

De n'ar fi impresiunea că versurile au fost scrise sub regimul unor lecturi franceze intense, prelins și în vocabular (*d. ex.* afolat), am fi fost îndreptățiți să așteptăm și un gust nou al limbii române. D-lui Ghiea nu-i lipsește fantasia.

Traducerea miraculosului mecanic prin deslănțuirea apocaliptică a locomotivelor scăpate de sub tutela omului, (aducând aminte până la un punct pe Verhaeren), e remarcabilă și merită să fie citată în întregime:

Pe lande înspăimântate și singure, signale de locomotive
Animalele de oțel țipă înstrăinate,
Lăcustele cu tendoane călite se chiamă înfricoșate,
Și pe șine e o goană nebună de regăsire.

Prin nervii crispați dela canton la canton
O subită isterie bate afolat telegraful:
— „Locomotivele au căpătat viață — e imposibil" geme șeful gării centrale,
Dar deodată se sgudue geamurile imense ca de un cutremur.

Au trecut în goană, un uragan de fier și de sînge,
Bătînd în pistoane și în biele un ritm formidabil,
Pe sub semafoarele agitate ca niște brațe rupte,
Groaznice, inumane, într'un urlet unanim de oțel
Scuipând cadavrele fochiștilor sub roți, bete de o înfiorătoare forță

G. CALINESCU

Insemnări şi polemici

Nopţi de Sînziene

De curând a apărut în editura „Cartea Românească" romanul d-lui Mihail Sadoveanu: „Nopţi de Sînziene".

Eroina principală a romanului este o pădure — cu viaţa ei multiplă şi bogată: dela copaci şi flori până la lighioane... Pădurea apare în luptă cu omul.

Talentul d-lui Sadoveanu de poet al naturii şi-a găsit, desigur, un mediu potrivit.

Nostalgii

Despre volumul V al romanului d-lui C. Stere, întreaga presă din Bucureşti şi din provincie scrie articole elogioase.

CONST. STERE

Dăm un extras din „Revista Vremii" dela Galaţi:

„D. C. Stere e o puternică personalitate; unul dintre cei mai desăvârşiţi intelectuali ai vremei, cu o viaţă permanent zbuciumată din chiar pragul adolescenţei.

„Cultura sa acumulată în anii de sbucium, isbucneşte astăzi tumultos încălcând — dacă este adevărat— sufocanta disciplină stilistică".

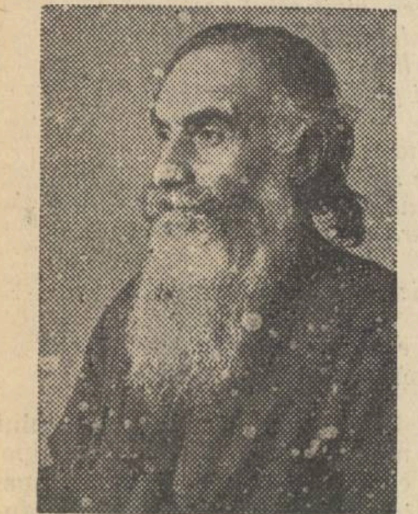
Şi un citat din „Spiritul Vremii" (Băneasa-Teleorman):

„Nostalgii e recentul volum, din ciclul amintirilor d-lui C. Stere, acest nou Titan al scrisului românesc. Scrise într'o formă neaoş românească, aceste nostalgii exteriorizează oameni, locuri şi evenimente, pline de o realitate covârşitoare şi de învăţăminte pentru toţi.

„Retras din viaţa politică unde n'a încăput din cauza falsilor democraţi, Const. Stere s'a cuibărit în mijlocul florilor sale şi de acolo ne-a dat una dintre cele mai puternice opere literare".

Cântarea Cântărilor

In editura Fundaţiei pentru literatură şi artă „Regele Carol II", a apărut „Cântarea Cântărilor — în traducerea preoţilor V. Radu şi Gala Galaction.

GALA GALACTION

Nu ne-am închipuit niciodată că această carte poate fi tradusă atât de bine în româneşte.

Versetele biblice sînt pline de aroma naturii, de rezonanţele trecutului — caşi de patima dragostei, îndărătul căreia exegeţii caută aluzii simbolice.

Cuvintele vechi şi întorsăturile de frază după moda arhaică — adaogă „Cîntării Cîntărilor" un farmec în plus.

Am căutat un citat. Nu l-am găsit. Ar fi trebuit să reproducem, în întregime, traducerea.

De-aceia luăm la întâmplare două pasagii:

CORUL

Cât de frumoase sînt, în sandalele lor, picioarele tale, o, domniţă! Rotundă este coapsa ta ca un colan, lucru din mână de meşter iscusit.

Pântecele tău e un potir involt şi din care vinul nu lipseşte şi trupul tău e ca un znop de grâu, încins cu crini.

Şi sânii tăi, alături, sînt ca doi pui de ciută, ca doi pui gemeni ai unei gazele.

Gâtul tău e turn de fildeş; ochii tăi sînt heleştaele Heşbonului, lângă poarta Bat-Rabim; nasul tău este ca turnul din Liban, ce priveşte spre Damasc.

Capul tău: Carmelul este (de măreţ) şi părul tău e ca porfira, iar cosiţa ta împletită ţine rob pe domnul tău.

MIRELE

Poartă-mă, ca pe o pecetie, pe sânul tău. Poartă-mă pe mâna ta ca pe o brăţară. Căci iubirea e ca moartea de puternică şi gelozia cumplită ca Şeolul. Vipia ei ca vipia focului şi ca flăcările cerului.

Stilul prozei moderne

Bonamy Dobrée, unul dintre cei mai buni critici literari din Anglia, a încercat să definească, într'o conferinţă publicată de „The Criterion", trăsăturile caracteristice, care disting stilul celor mai buni prozatori moderni de stilul predecesorilor lor din secolul al XVII-lea.

Analizele şi desvoltările foarte interesante care le întovărăşesc, ajung la următoarele concluziuni.

1. Limbajul de care se serveşte prozatorul modern, e mai aproape de limba vorbită, de limba de toate zilele, decât limbajul întrebuinţat de Thomas Browne sau chiar de Walter Pater.

2. Proza modernă are mai multă fluiditate decât cea veche. Fraza nu mai tinde să formeze o unitate de sine stătătoare din punct de vedere al ritmului ca şi din punctul de vedere al înţelesului, ea tinde din contră să prelungească prin mişcarea sa, pe cea din fraza precedentă şi să prepare pe cea din fraza ce urmează.

3) Prozatorul de astăzi caută înainte de toate să-şi urmeze cât mai fidel posibil gândirea în tot ce are mai momentan, mai schimbător şi mai inconsistent. El nu încearcă să construiască o formă sacră şi suverană, ci să reproducă cu exactitate mişcările cele mai intime şi mai personale ale inteligenţii. (Le Mois).

Poezie ?

Citim cu surprindere, în revista „Poezia" din Craiova, — pe a cărei primă pagină găsim versuri de d-na Elena Farago, — următoarea producţiune semnată de directorul foii:

LUPANAR

Miros de smirnă arsă, urină şi sudoare,
Lumini sub abajururi de sânge: lupanar.
Femei cu ţâţe goale şi moi, de chihlibar,
Se svârcolesc isteric pe asprele covoare.

Epavele virgine, cu coapse viermănoase,
Cu urme de'xcremente pe pulpele uscate
Şi coji de răni sub unghii, danţează 'nfierbântate
De vin şi-alcaloide. Sub falduri de mătase

Sperminizate hoituri gem, putrede de boale.
Cretinizaţi, cu-obrajii desfiguraţi, livizi,
Masculii goi, cu trupuri păroase, de omizi,
Işi lasă pretutindeni erotizate bale.

Dacă directorul n'are respect de sine însuşi şi de cetitori, — avea cel puţin datoria să nu-şi expună colaboratorii la spectacole ruşinoase.

Căci în momentul când directorul unei publicaţii cere cuiva colaborarea, el contractează faţă de dânsul obligaţia de a nu-l pune în contact, în sala-i de primire, cu apaşi şi cu prostituate.

Uitare'n haos

Am primit la redacţie broşura de versuri: „Uitare'n haos", semnată Nicolae Mihu:

luna'n neglijeu' şi arată
faţa-i fină şi pudrată...

Iată cum descrie autorul Rusia din 1916:

femei
wutcă
orgie
spion
călugăr
şarlatan;
minciună
trădare
imperiu
ţar;
filo-germană
kaizer
alexis
otravă;
asasinate
putere
prostie
moarte;
rasputin
amin!...
rusia!

Poetul a uitat un cuvînt: nebunie — care se potriveşte şi obiectului şi subiectului...

Ca în poveste

P. J. Toulet este unul din scriitorii morţi tineri care au inspirat, celor cu care au venit în atingere, cele mai duioase şi mai durabile sentimente de prietenie.

De o sănătate şubredă, el a murit destul de tânăr şi a lăsat după sine nu numai iubire şi admiraţie, ci şi o legendă. Se zice că şi-ar fi împărţit averea în cinci sau şase părţi, socotind că, odată cu ultima parte din această avere, va lua sfârşit şi viaţa sa. Intr'o bună zi, foarte surprins că este încă în viaţă, a constatat însă cu îngrijorare, că terminase banii. Toate fermele ce formaseră odată averea lui fuseseră vândute, nu era chip să-şi salveze măcar casa unde locuia. Toulet s'a întrebat atunci de nu cumva l'ar putea hrăni literatura, până ce i-o veni termenul fatal. In câteva săptămâni scrise „Monsieur du Paur", puse manuscrisul în geamantan şi plecă la Paris, părăsind Bearnul pentru totdeauna.

P. J. TOULET

Bearnul totuşi îl reclamă ca unul din fiii săi de cea mai pură rasă bearneză şi, pentru a-şi afirma dreptul la această pretenţie, oraşul Salies de Bearn l-a comemorat acuma de curând. Născut la Pau, prin bunicul său după tată era scoborâtor din acei gentilomi ţărani, numiţi: les Messieurs de la Vallée d'Ossau. Prin mama sa era din familia Loustan, iarăşi autentic bearneză şi anume dintr'o ramură ce emigrase în secolul al XVIII-lea în insula Maurice din grupa Mascareignelor. Studiile şi le-a făcut parte la colegiul din Pau, de unde, deşi elev strălucit, a fost îndepărtat pentru nesupunere. Cea mai mare parte însă din viaţă şi-a petrecut-o la Carresse, în proprietatea personală pe care o moştenise dela un unchiu după mamă. Sănătatea sa şubredă l-a silit ca şi după bacalaureat să-şi petreacă mai toată viaţa când în insula Maurice, când în Carresse, ce a fost cartierul său general, de unde pleca la Salies, la Pau şi pe toată coasta bearneză. Viaţa pe care a dus-o el în această perioadă a vieţii sale este evocată în „Tendres Ménages".

La Salies, departe numai la şase kilometri de Carresse, venea în toate zilele, sau mai bine zis în toate nopţile, căci îşi avea o cameră, anume rezervată, în Hotel des voyageurs Au bon potage

Era pe atunci un tânăr slăbănog, ce stătea multă vreme tăcut, spre a izbucni dintr'o dată într'o elocinţă sarcastică. Marea sa distincţie, trăsăturile regulate, chipul frumos dar obosit, rictus-ul dispreţuitor din colţul gurii, atrăgeau de sigur atenţiunea tuturor. Amintirea sa se păstrează vie încă în mintea celor ce l'au cunoscut, iar pe faţada cafenelei „Du Chalet" se poate citi încă până azi inscripţia prin care se arată că acolo a fost observatorul în care „delicatul şlefuitor de rime" a meditat la „Fille Verte", printre prietenii săi „Les Mortipuaires".

Salies, sub numele de Ribamourt, a format în scrierile lui Toulet, tema unei satire provinciale destul de vii şi amuzante, deşi lipsite de răutate. Dar locuitorii din Salies nu i-au păstrat pică scriitorului mândru, frondeur şi independent, care nu şi-a ascuns niciodată repulzia şi ironia pentru unele apucături şi manii. Ei şi-au amintit numai versurile fine şi pline de o dulce şi caldă emoţie către locul său natal, Bearnul:

Béarn et toi ciel de Septembre
Fait d'or et de chansons,
Ou ma vie et le jurancon,
Sont blancs comme de l'ambre...

Alte versuri şi mai desăvârşite, precum şi numeroase pasagii cu fraze rare, se găsesc în scrierile sale ori de câte ori e vorba de un pasaj sau de o imagină din aceste locuri atât de iubite.

Sufletul spaniol

Iată o temă pe care s'au făcut multe variaţii, unele mai banale de cât altele.

Profesorul dela Sorbonne, Martinenche caută să precizeze din tot noianul de consideraţii opuse şi contradictorii, şi să desprindă un caracter esenţial, al poporului spaniol. Acesta este individualismul.

Cercetând în primul loc limbagiul, el găseşte întipărirea acestui individualism atât în vocabularul social sau politic, ca şi în jargonul militar. E destul numai să se pronunţe unele vorbe, de altfel imposibil de tradus, pentru a evoca forme de cugetare şi viaţă cu totul specifice poporului spaniol. De pildă Cacique, nu înseamnă numai mare elector, dar caciquismul a fost un cadru administrativ. Cum s'ar putea apoi traduce exact guerilla şi pronunciamento?! Vorbele care le-am potrivi ar exprima o parte numai din înţelesul total, dar nu ar epuiza tot conţinutul acestor expresiuni, care exprimă atât de bine caracteristicul specific al individualismului spaniol.

Apoi legile spaniole nu datoresc nimic dreptului roman, ele sunt tueros, adică privilegii. Constituţiile, foarte numeroase şi care ar fi exagerat să zicem că s'au aplicat toate, sunt de fapt dominate de cod, dar în totdeauna temperate de graţie şi arbitrar. Să cercăm apoi să găsim un echivalent în altă limbă pentru cuvintele: hidalgo şi picaro, prin care Spaniolul desemnează două personagii ce au jucat cel mai mare rol în viaţă ca şi în literatura sa. E de observat, zice profesorul că de multe ori hidalgo devine picaro, nu din motive istorice sau economice, ci numai printr'un fel de fuziune a contradictoriilor.

Această asimilaţie este de altfel frequentă în Spania şi aci se poate zice cu adevărat că extremele se ating. Ea apare în tipurile literare: Don Quichotte şi credinciosul său Sancho Pança. Intre ei totuşi nu este opoziţia pascaliană dintre înger şi bestie, căci Don Quichotte ştie să dea uneori sfaturi practice, iar Sancho Pança îşi are idealismul său, credinţa în stăpânul şi cavalerul său. Cid de asemenea este nu numai un condottiere din Evul Mediu, căci alături de bravura şi lealitatea sa păstrează şi o bună doză de grijă materială pentru interesele lui. Don Juan de asemenea, nu-şi are tot înţelesul de cât dacă descoperim îndărătul seducţiunilor sale de tot felul şi teza teologică pe care o ilustrează...

Este în acest individualism spaniol mişcarea însăşi a vieţii, care nu poate să intre în conceptul nostru logic al unităţii. Când încetează elanul vital, observă cu fineţe d-l Madariaga, vine depresiunea, fatalismul sau mediocrul în artă. Când dimpotrivă se exaltă eroismul cucereşte lumea din nou, cucereşte Spania spaniolilor, domină inspiraţia geniului său. E nedrept să se zică, deci, că: Spania nu are puterea de a se civiliza, dar trebuie să se observe că ea merge pe drumul său, care e individualismul şi nu grupul.

Aceasta este ideea ce se degajează din analizele spiritelor spaniole cele mai strălucitoare, ideea comună sub toate aparenţele contrarii din tezele scriitorilor săi cei mai originali asupra psihologiei poporului spaniol, acesta e înţelesul esseurilor lui Miguel de Unanumo, Ortega Y. Gasset, Angel Ganivet, Salvador de Madariaga, Perez Galdoss şi alţii.

Pseudonim masculin

Unul din talentele cele mai feminine ale literaturii franceze, unul din sufletele cele mai pure, mai pline de o nevinovată dorinţă de iubire, un talent-floare, şi-a ales printr'un ciudat contrast, un pseudonim masculin: Michel Davet.

Michel Davet, autorul încântătorului roman, „Le Prince qui m'aimait" şi altor mici capod'opere ca „La Lampe sur la Marche", „L'Aube et le Monsieur d'en face", nu are decât 25 de ani. E înaltă, cu buzele cărnoase şi rumene, cu ochii lunguieţi, traşi spre tâmple, grei şi fosforescenţi, întunecaţi şi calzi, calzi, într'o mutrişoară triunghiulară de pisică... aşa ne e descrisă de altfel de cineva care i-a luat interviewul.

Michel Davet... un nume care nu i se potriveşte de loc, dar pe care l-a luat de sigur din timiditate, o timiditate specială, cu ceva din sălbăticia fetelor crescute la ţară, închise în celula unei tăceri voite, a unei tăceri îndărătul cărei se închide, ca să se apere, firea lor prea pasionată.

Romanele ei par a nu-şi fi luat inspiraţia de cât din sufletul unei adolescente, senzaţiunile şi reacţiunile şi sentimentele copilăriei sau ale unei vârste foarte învecinate cu ea. „Le

MADAME MICHEL DAVET

Prince qui m'aimait", „poveste de dragoste, ţesută din vrajă, basm şi visare", zice Henri Matisse, are ca eroină pe Bertillote, care ca şi Jacquette din „Une Lampe sur l'escalier", şi ca şi văduvioara de 16 ani Abeille, din „L'Aube et le Monsieur d'en face", sunt femei încă copii, prea tinere ca să nu fie ocolite de bărbaţii cu experienţă întâlniţi în cale şi care nu vor să-şi ia răspunderea... Michel Davet ştie să redea cu o infinitate de nuanţe psihologia unor dezamăgiri care face să tremure de durere aceste suflete în floare, fie măcar numai o clipă. Aventurile acestea sunt banale, dar ce intuiţie subtilă, ce pătrundere adâncă şi fină trebue să aibă un scriitor, spre a scoate din ele dramele atât de ascuţit desemnate şi atât de duios colorate din aceste clipe bogate în senzualitate abia conturată, de o perversitate naivă şi inconştientă, sub masca vie a unei inocenţe nesimulate. Se cere pentru a găsi forma unică a acestui stil, numai suspine, ovaţiuni duioase, confidenţe scăpate pe jumătate, expansiuni tăiate de reticenţe, o miraculoasă putere de divinaţiune a dragostei şi chiar a plăcerii. O asemenea operă de broderie fină nu putea eşi decât din personalitatea unei femei şi încă îndestul de tânără spre a nu fi prea departe de clipele acestea „de zori de zi" ale unei copile ce bate la poarta vieţii şi a dragostei.

Un centenar al literaturii finlandeze

Finlanda a sărbătorit în decursul lunei Octombrie, din anul acesta centenarul lui Aleksis Kivi, cel mai mare scriitor al său, al cărui roman „Cei şapte Fraţi", a fost tradus în limba franceză şi a apărut în ediţia Stock, în 1926.

Aleksis Kivi s'a născut în Oct. 1834, nu departe de Helsinki. Tatăl său, un biet croitor într'un sat, împovărat cu o casă de copii, a căutat totuşi să-l trimită pe Kivi într'un colegiu la Helsinki. Dar boala şi sărăcia l-au făcut să-şi termine liceul abia la vârsta de 23 de ani; cât despre Universitate n'a putut-o termina niciodată. Citise însă cu patimă pe Dante, Shakespeare şi Cervantes şi studiase cu dragoste pe Holberg, considerat ca Molière al Finlandei.

Bolnav şi în cea mai neagră sărăcie, ar fi pierit de sigur fără să-şi dea măsura marelui său talent, dacă o persoană caritabilă nu l'ar fi luat la ţară. Acolo a stat el şapte ani şi şi-a scris toată opera sa, trei drame, mai multe piese într'un act, mai multe volume în versuri şi romanul său, Cei şapte fraţi.

Scriind într'o epocă în care toată literatura finlandeză era impregnată de idealismul romantic şi în care aproape tot ce s'a scris n'a fost decât o evocare a unui trecut glorios, opera sa a fost dispreţuită de critică şi ignorată de opinia publică, fiind privită ca realistă, adevărată crimă în acea epocă. Slăbit de boală, sărăcie şi alcoolism, el îşi pierde mintea în această desconsiderare generală şi merge să moară în casa unui frate al său în 1870, la vârsta de abia 36 ani.

După moarte însă, în epoca naturalismului, Kivi îşi capătă locul ce i se cuvenea în literatura finlandeză, ocupă locul de cinste în biblioteca fiecărui intelectual şi devine o glorie naţională.

Prima sa dramă, Kullervo, se inspiră dintr'o tragică legendă, scoasă din epopeia populară „Kalevala", publicată în Finlanda la 1835, de Lönnrot. Despre traducerea acestei epopei, în metrică franceză, de către Perret, s'a vorbit şi în „Adevărul Literar". Dar o comedie „Croitorii din sat", îi arată lui Kivi adevărata sa chemare: zugrăvirea mediului ţărănesc finlandez. In această comedie se arată toate calităţile ce vor face valoarea romanului de mai târziu, „Cei şapte Fraţi", dar mai ales humorul natural şi dorul de a prezenta în literatură pe ţăran în adevărata lui natură. Celelalte două drame „Fugarii" şi „Canzio", inspirate din Victor Hugo şi Shakespeare, au o alură romantică, nepotrivită cu natura lui Kivi. Léa (1869) are un subiect biblic mai în tonul său sufletesc şi premiera acestei piese e privită azi ca temelia teatrului naţional finlandez.

„Cei şapte Fraţi" e povestea vieţii aventuroase a şapte vlăjgani simpatici, care, pentru a scăpa de sâcâelile comunităţii, se retrag în întinsele păduri sălbatice ale fermei lor şi trăesc acolo în starea oamenilor primitivi. Cu timpul şi după ce au căpătat înţelepciune în sânul naturii, se reîntorc în sat şi se fac oameni de treabă. Capitolele ce urmează şi mai ales cel din urmă sunt de o rară frumuseţe, constituind o preamărire humoristică şi duioasă în acelaş timp, a vieţii de familie şi de ţară, exprimând năzuinţa arzătoare a ţăranului finlandez către carte şi învăţătură.

Pentru cititorii deprinşi cu arta romanului occidental, romanul lui Kivi apare ciudat căci e foarte departe de regulile şi tehnica obişnuită. Acţiunea se angajează încet şi greoi spre a căpăta apoi un ritm însufleţit. Cei şapte fraţi sunt prezintaţi într'o galerie pitorească şi variată, care ne introduce în toate cotiturile şi nuanţele firii ţărăneşti. Iubirea de natură şi stăruinţa încăpăţinată a ţăranului în luptă cu greutăţile grozave ale vieţii, sunt cele două calităţi caracteristice ale firii poporului finlandez care se desprind din acest roman, precum şi humorul care e apărarea cea mai bună împotriva tuturor restriştelor. Aceasta explică pe lângă marile calităţi ale acestui spirit original, de ce a fost ales ca poet naţional al finlandezilor.

Cărţi

ANIŞOARA ODEANU: Intr'un cămin de domnişoare. Ed: „Adevĕrul" Bucureşti, 1934. Preţul 60 lei.
ELSE IERUSALEM: Felinarul roşu. In româneşte de Camil Baltazar. Ed. „Eminescu" Bucureşti, 1934, Preţul ambelor volume 140 lei.
ISAIIA RĂCĂCIUNI: Mâl. Ed. „Naţionala Ciornei" Bucureşti, 1934, Preţul 70 lei.
GRIGORE L. TRANCU-IAŞI: Cultura oficială şi neoficială. Bucureşti 1934.
CANTAREA CANTARILOR: Traducere de Pr. V. Radu şi Gala Galaction. Ed: Fundaţia pentru literatură şi artă „Regele Carol II".
ION AGARBICEANU: Răbojul lui Sf. Petre. Ed.: „Eminescu", Bucureşti 1934. Preţul 60 lei.
T. C. STAN: Cei şapte fraţi siamezi. Ed.: „Cugetarea", Bucureşti, 1934 Preţul 70 lei.
BIBLIOTECA POPORALĂ A ASOCIAŢIUNII „ASTRA": No. 208. Poezii poporale din graniţa Năsăudului culese de EMIL AL. ROŞCA. Preţul 5 lei.
No. 209—212. PROF. IOAN LUPAŞ: Trecutul nostru românesc. Preţul 15 lei.
No. 213. PETREA DASCALUL: „Tot omenia-i mai tare" (comedie ţărănească în 3 acte). Preţul 5 lei.
No. 214. GHEORGHE BRANDUŞ: Valorificarea muncii şi raţionalizarea gospodăriei ţărăneşti. Preţul 5 lei.
No. 215—216. IOSIF GREGOR-TAGORSKY: Dragostea—pârdalnica! Tradusă din limba slovacă de Lileuşa Monasterianu. Preţul 10 lei.
No. 217. NICOLAE LUPU: Noroc şi Veselie! (schiţe umoristice). Preţul 5 lei.
No. 218. Colendar pentru popor al Asociaţiunii 1935 întocmit de Horia Petra-Petrescu. Preţul 15 lei.
EMIL LUDWIG: conducătorii Europei. Traducere din germană de Eugen Relgis. Ed.: „Cugetarea", Bucureşti, 1934,. Preţul 60 lei.
EM. CIOMAC: Viaţa şi opera lui Richarl Wagner. Ed. Fundaţia pentru literatură şi artă. Regele Carol II" Bucureşti, 1934. Preţul 60 lei.
CEZAR PETRESCU: Duminica Orbului. Ed. „Universala" Alcalay & Co., Bucureşti, 1934.

Reviste

CARPAŢI: No. 11 (Noembrie)
PRAHOVA: No. 2 (Noembrie).
REVISTA VREMII: No. 4 (Noembrie)
VREMEA: No. 563 (Noembrie).
CUGET MOLDOVENESC: No. 9—10 (Noembrie-Decembrie)
ANCHETA: No. 1034 (Noembrie).
PĂMÂNTUL: No. 81 (Noembrie).
VIFORUL: No. 46 (Noembrie).
BULETINUL CĂRŢII ROMÂNEŞTI: No. 10 (Octombrie).
LES BALKANS: No. 18 (Noembrie).
REVISTA DE IGIENA SOCIALĂ: No. 11 (Noembrie).
INCOTRO: No. 179 (Noembrie).
POPORUL ROMÂNESC: No. 18 (Noembrie).
IZVODIRI: No. 1 (Sept.-Oct.).
RELIEF DUNĂREAN: No. 2 (Noembrie).
GÂNDUL VREMII: No. 9 (Noembrie).
VREMEA: No. 564 (Noembrie).
MERCURE DE FRANCE: No. 874 (Noembrie).

A APĂRUT

Femeea scump plătită

Roman tradus din limba spaniolă — de Jose Carretero

O împletire modernă de sexualism cu pagini de aleasă fineţe psihologică

Editura Alcalay

Pretul Lei 50.—